

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**MALİ YERELLEŞMENİN KAMU KESİMİ BÜYÜKLÜĞÜNE VE HARCAMA
KOMPOZİSYONUNA ETKİSİ: AMPİRİK BİR İNCELEME**

Ebru CANIKALP

DOKTORA TEZİ

ADANA / 2022

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**MALİ YERELLEŞMENİN KAMU KESİMİ BÜYÜKLÜĞÜNE VE HARCAMA
KOMPOZİSYONUNA ETKİSİ: AMPİRİK BİR İNCELEME**

Ebru CANIKALP

Danışman: Prof. Dr. M. Fatih CİN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Taner TURAN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. İlter ÜNLÜKAPLAN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Tolga DEMİRBAŞ

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Pelin VAROL İYİDOĞAN

DOKTORA TEZİ

ADANA / 2022

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / / 2022

Ebru CANIKALP

ÖZET

MALİ YERELLEŞMENİN KAMU KESİMİ BÜYÜKLÜĞÜNE VE HARCAMA KOMPOZİSYONUNA ETKİSİ: AMPİRİK BİR İNCELEME

Ebru CANIKALP

Doktora Tezi, İktisat Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. M. Fatih CİN

Ocak 2022, 186 sayfa

Mali yerelleşme, merkezi yönetim yetkilerinin alt yetki alanlarına harcama, gelir ve borçlanma gibi mali sorumluluklarının devredilmesidir. Ülkelerin mali yerelleşme politikaları izlemesinin temelinde, kamu kesimi büyüklüğünün kontrol altına alınması ve toplum refahında artış sağlanması savları yer almaktadır. Bu çalışma kapsamında mali yerelleşmenin genel ve yerel yönetim düzeyinde kamu kesimi büyüklüğüne ve harcama kompozisyonuna etkisinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Bu amaçla birlikte teorik ve ampirik düzeyde araştırmalara konu olan kavramın, ölçümleme konusunda birçok eleştiri ile karşı karşıya kaldığını belirtmek mümkündür. Mali yerelleşmenin farklı boyutlarını tek bir gösterge veya basit endeksler ile ölçmenin enformasyon kaybına neden olduğu belirtilmelidir. Mali yerelleşmenin doğru ölçülememesi ya da çok boyutluluğunun göz ardı edilmesi, yapılan analizlerde elde edilen bulguların güvenilirliğinin tartışılmasına neden olmaktadır. Bu çalışma kapsamında, ölçümlemeye ilişkin bu eleştiriye istinaden, mali yerelleşme ve mali yerelleşmenin göstergelerine dair basit ve kompozit endeks hesaplamaları yer almaktadır. Yapılan endeks hesaplamaları ile çalışma kapsamında iki farklı ampirik analiz uygulanmaktadır. Bunlardan ilki çok boyutlu istatistiksel analiz teknikleri ile 36 ülkenin mali yerelleşme politikalarındaki konumunun *kümeleme analizi* ve *çok boyutlu ölçekleme analizi* ile tespit edilmesidir. Elde edilen bulgular sonucunda, üniter yapıdaki Nordik ülkeleri ve yüksek kamu yönetimi performansına sahip federal ülkeler arasında bir yakınsama olduğu, yüzölçümü küçük ve nüfusu az olan ada ülkelerinin ayrıştığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, geçiş ekonomisi ülkeleri izledikleri merkezîyetçi yapı ve politik süreç ile benzeşirken, diğer AB ülkelerinin ise “*Hizmette Halka Yakınlık İlkesi*”, 2008 krizi öncesi izlenen yerel yönetim politikaları, asimetrik mali yerelleşme politikaları nedeni ile aynı

kümede olması dikkat çekmektedir. Çalışmanın ikinci ampirik kısmında ise mali yerelleşmenin kamu kesiminin büyüklüğüne ve harcama kompozisyonuna etkisi analiz edilmektedir. 1972-2019 yıllarına ait beşer yıllık ortalama veriler ile mali yerelleşme ve genel ve yerel yönetim düzeyinde kamu kesiminin büyüklüğü test edilirken, harcama kompozisyonuna ilişkin hipotezler 1990-2019 yıllarına ait üçer yıllık ortalama veriler ile test edilmektedir. Bu hipotezlerin test edilmesi için Arellano ve Bover (1995), Blundell ve Bond (1998, 2000)'un *İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Tahmincisi Dirençli Standart Hatalar* kullanılmaktadır.

Elde edilen bulgular sonucunda, mali yerelleşme ve genel düzeyde kamu kesiminin büyüklüğü arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken, yerel yönetim düzeyinde kamu kesiminin büyüklüğü arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Harcama kompozisyonuna ilişkin elde edilen bulgular sonucunda, mali yerelleşmenin eğitim ve sağlık harcamaları gibi toplum refahı ile ilişkili olan harcamalar üzerinde negatif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olması, birinci nesil teorisyenler tarafından öne sürülen mali yerelleşmenin toplum refahında artış sağlaması ile çelişmektedir. Bu bulguya karşılık, mali yerelleşme genel yönetim düzeyinde sunulan sosyal harcamalar üzerinde negatif ve güçlü bir etkiye sahipken, yerel yönetim düzeyinde ise pozitif fakat daha az açıklayıcı bir etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Mali yerelleşme, yerel yönetim büyüklüğü, genel yönetim büyüklüğü, harcama kompozisyonu, panel veri

ABSTRACT

THE EFFECT OF FISCAL DECENTRALISATION ON GOVERNMENT SIZE AND EXPENDITURE COMPOSITION: AN EMPIRICAL ANALYSIS

Ebru CANIKALP

Ph.D. Thesis, Department of Economics

Supervisor: Prof. Dr. M. Fatih CİN

January 2022, 186 pages

Fiscal decentralisation is the devolution of fiscal responsibilities such as expenditure, revenue and borrowing from central government authorities to sub-national government. The argument of controlling the size of the public sector and increasing the welfare of the society are the basis of countries' fiscal decentralization policies. Within the scope of this study, it is aimed to investigate the effect of fiscal decentralisation on the size and composition of expenditures at the general and local government level.

For this purpose, it is possible to state that the concept of fiscal decentralisation, which is the subject of theoretical and empirical research, has faced many criticisms about its measurement. It is stated that fiscal decentralisation with only a single indicator or simple indexes causes information losses. Mismeasurement of fiscal decentralization or ignoring its multidimensionality causes the reliability of the empirical findings. In the scope of this study, simple and composite index for fiscal decentralization and indicators of fiscal decentralization are measured taking into these criticism of measurement. Two different empirical analyzes are applied by using the different indexes calculations. In the first empirical part of study, it is aimed to determine the location of 36 countries in fiscal decentralization policies with multidimensional statistical analysis techniques by *Cluster Analysis* and *Multidimensional Scaling Analysis*. As a result of the findings, it is noteworthy that there is a convergence between Nordic countries in unitary structure and federal countries with high public administration performance, whereas island countries with small surface area and low population are diverge from other countries. Addition to that, the *transition* countries are similar cluster due to the centralized structure and political process, while other EU countries are in the same cluster due to the “*Principle of*

Subsidiarity”, local government policies followed before the 2008 crisis, and asymmetric fiscal decentralization policies. In the second empirical part of the study, the effect of fiscal decentralization on the size of the public sector and the composition of expenditure is analyzed by using five-year average data for the years 1972-2019 on the size of the public sector at the general and local government level, and the hypotheses regarding the expenditure composition are analyzed by using three-year average data for the years 1990-2019 by Arellano and Bover (1995), Blundell and Bond (1998, 2000)’s *Two-Stage System Generalized Moment Estimator Robust Standard Errors*.

As a result of the findings, while there is no significant relationship between fiscal decentralisation and the size of the public sector at the general level, although there is a positive and significant relationship between the size of the public sector at the local government level. As a result of the findings related to the expenditure composition, fiscal decentralization has a negative and significant relationship on the expenditures related to the welfare of the society such as education and health expenditures. This contradicts the fact that fiscal decentralization promoted by first-generation theorists leads to an increase in social welfare. It is found that while fiscal decentralisation has a negative and strong effect on social expenditures at the general government level, it has a positive but less explanatory effect at the local government level.

Keywords: Fiscal decentralisation, local government size, general government size, expenditure composition, panel data

ÖNSÖZ

Doktora tez aşamam süresinde, tezime danışmanlık yapan ve yurtdışına misafir araştırmacı olarak giden Sayın Prof. Dr. Taner TURAN'a çalışmam süresince sunduğu değerli öneriler, akademideki destekleyici yönü, ampirik bölüm için sağladığı tüm katkı ve zaman için teşekkür ederim. Sayın Prof. Dr. Taner TURAN'ın yurtdışında bulunduğu sürede de çalışmam ile yakından ilgilendiğini önemle belirtmek isterim.

2017-2020 yılları arasında doktora tezime ikinci danışmanlık yapan ve çalışmanın Maliye disiplini konu edinmesi nedeniyle çalışmanın teorik kısmına önemli katkılar, öneriler ve eleştiriler sunan Çukurova Üniversitesi Maliye Bölümü öğretim üyelerinden Sayın Prof. Dr. İlter ÜNLÜKAPLAN'a çalışmama sağladığı katkı, ayırdığı zaman ve gerek yüksek lisans gerekse doktora eğitim sürecimdeki destekleyici ve motive edici yönü için teşekkür ederim.

Doktora tez aşamam süresinde, Sayın Prof. Dr. Taner TURAN'ın yurtdışına misafir araştırmacı olarak gitmesi ve yönetmelik gereği danışman değişikliği prosedürünün izlenmesi üzerine, doktora tezimin düzenleme aşamasına, 01/10/2021 tarihinden itibaren danışmanlık yapan ve bu süreci pozitif yönde destekleyen Sayın Prof. Dr. M. Fatih CİN'e teşekkür etmek isterim.

Doktora tez sürecimde 6 ay çalışmamı yürüttüğüm Perugia Üniversitesi ve süreçte çalışmama katkıda bulunan Sayın Dr. Amedeo ARGENTIERO'ya teşekkür ederim.

Uludağ Üniversitesi lisans eğitimim sürecinde öğrencisi olduğum Sayın Prof. Dr. Tolga DEMİRBAŞ'ın tez jürimde yer almasından büyük mutluluk duyduğumu, çalışmaya sunduğu kavramsal eleştiriler, tüm öneri ve düzeltmelerle çalışmanın son haline katkı sağladığını, tez jürimde yer alan Hacettepe Üniversitesi öğretim üyelerinden Sayın Prof. Dr. Pelin VAROL İYİDOĞAN'ın tezime öneriler sunduğunu ve akademik açıdan motive edici yaklaşımda bulunduğunu belirterek, kendilerine teşekkürlerimi sunarım. Çukurova Üniversitesi İktisat Bölümü emekli öğretim üyelerinden Sayın Prof. Dr. Muammer TEKEOĞLU'na tezime sunduğu öneriler ve destekleyici yönü için teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda olan ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen annem Zülfiye CANIKALP ve babam Hüseyin CANIKALP'e ne kadar teşekkür etsem az olacağı kanaatindeyim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	xii
TABLOLAR LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
EKLER LİSTESİ.....	xvii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırma Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri	2
1.3. Araştırmanın Yöntemi	3
1.4. Sınırlılıklar	4

BÖLÜM II

DEVLETİN YENİDEN ÖLÇEKLENDİRİLMESİ: MALİ YERELLEŞME

2.1. Tarihsel Perspektifte Yerelleşme Kavramı	5
2.2. Mali Yerelleşme.....	10
2.3. Mali Yerelleşme Teorileri.....	13
2.3.1. Birinci Nesil Teoriler: Klasik Teoriler.....	14
2.3.2. İkinci Nesil Teoriler	19
2.3.2.1. Mali Teşvikler Yaklaşımı	21
2.3.2.2. Piyasayı Koruyan Federalist Yaklaşım	23
2.3.2.3. Endüstriyel Organizasyon Yaklaşımı	26

BÖLÜM III

MALİ YERELLEŞMENİN KAMU KESİMİ BÜYÜKLÜĞÜNE ETKİSİ

3.1. Mali Yerelleşme ve Kamu Kesimi Büyüklüğü.....	30
3.1.1. Leviathan Modeli	34
3.1.2. Yerel Leviathan.....	38
3.1.2.1. Yumuşak Bütçe Kısıtlamaları ve Kurtarma Paketi Etkisi.....	40
3.1.2.2. Yıkıcı Vergi Rekabeti	44
3.1.2.3. Pork Barrel Sendromu.....	46
3.1.2.4. Yerel Düzeyde Mali İllüzyon Etkisi	48
3.2. Literatür	50

BÖLÜM IV

MALİ YERELLEŞMENİN VE MALİ EŞİTSİZLİKLERİN ÖLÇÜLMESİ

4.1. Mali Yerelleşme Endeksleri.....	65
4.1.1. Mali Yerelleşmenin Ölçülmesinde Basit Endeksler	66
4.1.2. Mali Yerelleşmenin Ölçülmesinde Kompozit Endeksler	68
4.1.3. Mali Yerelleşmenin Hesaplanması : Seçili Ülke Örnekleri.....	74
4.2. Mali Eşitsizlikler ve Mali Eşitsizliklerin Ölçülmesi.....	81
4.2.1. Mali Yerelleşmenin Hesaplanması : Seçili Ülke Örnekleri.....	84

BÖLÜM V

ÜLKELERİN MALİ YERELLEŞME DÜZEYLERİNİN ÇOK DEĞİŞKENLİ İSTATİSTİKSEL ANALİZ TEKNİKLERİ İLE BELİRLENMESİ

5.1. Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri	87
5.1.1. Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi.....	88
5.1.1.1. Klasik Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi	89
5.1.1.2. Modern Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi	91
5.1.2. Kümeleme Analizi	92
5.1.2.1. Hiyerarşik Kümeleme Yöntemi	92
5.1.2.2. Hiyerarşik Olmayan Yöntemler	93

5.2. Veri seti.....	94
5.3. Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz Tekniklerinin Sonuçları	95
5.3.1. Çok Boyutlu Ölçeklendirme Analizinin Sonuçları	96
5.3.2. Kümeleme Analizi Sonuçları.....	99
5.4. Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi.....	102

BÖLÜM VI

MALİ YERELLEŞMENİN KAMU KESİMİ BÜYÜKLÜĞÜ VE HARCAMA KOMPOZİSYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: DİNAMİK PANEL VERİ ANALİZİ

6.1. Veri seti.....	117
6.2. Model ve Hipotezler	119
6.3. Ekonometrik Yöntem.....	125
6.4. Ekonometrik Bulgular.....	129
6.4.1. Leviathan ve Yerel Leviathan Hipotezi	129
6.4.2. Ekonometrik Bulgular:Kamu Harcamaları Kompozisyonu	137

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Sonuç	149
7.2. Politika Önerileri.....	152

KAYNAKÇA.....	154
---------------	-----

EKLER	184
-------------	-----

ÖZGEÇMİŞ	186
----------------	-----

KISALTMALAR

AMS	: Arrow-Musgrave-Samuelson Perspektifi
BAS1	: Basit Endeks 1
BAS2	: Basit Endeks 2
COFOG	: Kamu Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırılması
COM_S	: Scotto (1950) Kompozit Endeksi
COM_{Vo}	: Vo (2008a, 2008b) Kompozit Endeksi
COM_{AS}	: Akai ve Sakata (2002) Kompozit Endeksi
COM_{MVT}	: Martinez-Vasquez ve Timofeev (2010) Kompozit Endeksi
DEBT	: Genel Yönetim Kamu Borcu (% GSYİH)
EDU₁	: Genel Yönetim Düzeyinde Eğitim Harcamaları
EDU₂	: Yerel Yönetim Düzeyinde Eğitim Harcamaları
ELDER	: 65 Yaş ve Üzeri Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı
EU	: Avrupa Birliği
FI	: Mali Önem
FA	: Mali Özerklik
HEA₁	: Genel Yönetim Düzeyinde Sağlık Harcamaları
HEA₂	: Yerel Yönetim Düzeyinde Sağlık Harcamaları
IMF	: Uluslararası Para Fonu
INF	: Yıllık Enflasyon Yüzdesi
GDP	: Kişi Başına Düşen GSYİH artışı (% Yıllık)
GFS	: Kamu Sektörü Mali Sistemi
GG	: Genel Yönetim Düzeyinde Kamu Harcamaları
GMM	: Genelleştirilmiş Moment Modeli
LD	: Yerel Demokrasi Düzeyi
LG	: Yerel Yönetim Düzeyinde Kamu Harcamaları
MDS	: Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
POP	: Yıllık Olarak Nüfus Artış Hızı
SOC₁	: Genel Yönetim Düzeyinde Sosyal Harcamalar
SOC₂	: Yerel Yönetim Düzeyinde Sosyal Harcamalar
TAX	: Vergi Özerkliği

TR : Transfer Bağımlılığı
TRADE : Toplam Ticaret Hacmi (% GSYİH)
URBAN : Kentsel Nüfusun Toplam Nüfustaki Payı

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Hükümet Sistemlerine Göre Kamu Ekonomisinde Yerelleşme Modelleri.....	11
Tablo 2. Barış Ortamının ve Savaş Ortamının Olduğu İki Farklı Ortamda Olası Stratejiler Matrisi.....	35
Tablo 3. Mali Yerelleşme ve Genel Yönetim Düzeyinde Kamu Kesimi Büyüklüğü Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar	55
Tablo 4. Mali Yerelleşme ve Yerel Yönetim Düzeyinde Kamu Kesimi Büyüklüğü Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar	59
Tablo 5. Mali Yerelleşme ve Kamu Harcamaları Kompozisyonu Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar	62
Tablo 6. Gelir ve Harcama Artırma Gücü.....	70
Tablo 7. Mali Yerelleşme Endeksinin Hesaplanmasına Yönelik Basit ve Kompozit Endeksler.....	74
Tablo 8. Seçili Ülke Grubu İçin Mali Yerelleşme Düzeyleri	75
Tablo 9. Seçili Ülke Grubu İçin Mali Eşitsizlik Düzeyleri.....	86
Tablo 10. Stress Değeri ve Uyum Düzeyi Göstergesi.....	92
Tablo 11. Çok Değişkenli İstatistiksel Tekniklerde Kullanılan Veri Tanımları ve Kaynakları	95
Tablo 12. Stress ve Uyum değeri.....	96
Tablo 13. Ülkelere Ait İki Boyutlu Uzaydaki Uyarıcı Koordinatlar.....	98
Tablo 14. Hiyerarşik Kümeleme Analizi Sonucunda Ülkelerin Küme Üyelikleri.....	100
Tablo 15. Çok Boyutlu Ölçeklendirme ve Kümeleme Analizinin Bulguları.....	101
Tablo 16. Analizde Kullanılan Değişkenler ve Kaynakları.....	119
Tablo 17. Çalışma Kapsamında Yer Alan Hipotezlere İlişkin Beklentilerin Yönü.....	123
Tablo 18. Temel Regresyon: Mali Yerelleşmenin Yerel ve Genel Düzeyde Kamu Kesimi Büyüklüğüne Etkisi.....	131
Tablo 19. Sağlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri.....	133
Tablo 20. Genişletilmiş Model Tanımlamaları: Alt Mali Yerelleşme Endeksleri.....	135
Tablo 21. Temel Regresyon: Mali Yerelleşmenin Yerel ve Genel Düzeyde Sosyal Koruma Harcamalarına Etkisi	138

Tablo 22. Sağlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Genel Düzeyde Sosyal Koruma Harcamalarına Etkisi.....	139
Tablo 23. Sağlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Yerel Düzeyde Sosyal Koruma Harcamalarına Etkisi.....	140
Tablo 24. Temel Regresyon: Mali Yerelleşmenin Yerel ve Genel Düzeyde Sağlık Harcamalarına Etkisi	141
Tablo 25. Sağlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Genel Düzeyde Sağlık Harcamalarına Etkisi	143
Tablo 26. Sağlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Yerel Düzeyde Sağlık Harcamalarına Etkisi.	144
Tablo 27. Temel Regresyon: Mali Yerelleşmenin Yerel ve Genel Düzeyde Eğitim Harcamalarına Etkisi.....	145
Tablo 28. Sağlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Genel Düzeyde Eğitim Harcamalarına Etkisi	146
Tablo 29. Sağlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Yerel Düzeyde Eğitim Harcamalarına Etkisi	147

ŞEKİLLER LİSTESİ**Sayfa**

Şekil 1. Devletin mekansal boyutu ve stratejileri	8
Şekil 2. Kamu kesiminin genel yapısı	66
Şekil 3. Seçili ülkelerin mali özerklik, mali önem ve mali yerleşme düzeylerinin yıllar itibariyle görünümü	80
Şekil 4. Shepard diyagramı.....	97
Şekil 5. Öklidyen uzaklık modeli	99
Şekil 6. Hiyerarşik kümeleme analizi dendogramı.....	101

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
EK 1. Uzunluk matrisi	184

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırma Problemi

Mali yerelleşme, merkezi yönetimin mali gücünün alt yetki alanlarına aktarılmasını ifade ederken, çalışma kapsamında mali yerelleşmenin en gelişmiş düzeyi olan “*devolüsyon*” kavramı referans alınmaktadır (Prud’homme, 1995; Bird ve Vaillancourt, 2006). Teorik perspektifte, mali yerelleşme Leviathan devletin kısıtlanmasına bir çözüm olarak sunulurken, bu beklenti kamu kesimi büyüklüğünü açıklamak için kullanılan modellere yeni bir değişken olarak mali yerelleşmenin eklenmesine neden olmaktadır.

Bu ilişki ile sınırlandırılarak, araştırmanın temel motivasyonu dört gerekçe ile özetlenebilir.

1. Literatürde yer alan çalışmalar genel yönetim düzeyinde kamu kesimi büyüklüğü için incelendiğinde, bir fikir birliği sağlanamamış olmakla birlikte, temel problemin hipotezin test edilmesinden ziyade, modele eklenen mali yerelleşme değişkeninin doğru ölçülmesi ile ilişkili olduğu ifade edilebilir. Çalışmalarda elde edilen bulguların güvenilirliği, OECD tarafından yayınlanan raporda (Kim, 2013), önemli ölçüde mali yerelleşme kavramının doğru ölçülmesi ile ilişkilendirilmektedir. Ampirik çalışmalar incelendiğinde, mali yerelleşme için basit endeksler (Wallis ve Oates, 1988; Davoodi ve Zou, 1998) kullanılarak hipotezler test edilirken, geliştirilen kompozit endeksler (Scotto, 1950; Akai ve Sakata, 2002; Vo, 2008a, Vo, 2008b; Vo, 2009; Martinez-Vasquez ve Timofeev, 2010) ile ampirik çalışmaların yenilenme ihtiyacı dikkat çekmektedir. Bu ihtiyacın nedeni, kullanılan basit endeksler ile mali yerelleşmenin çok boyutlu ve karmaşık yapısının göz ardı edilmesidir. Kavramın teorik açıdan sunduğu amaçları doğru yorumlamak ve doğru kamu politikasının tercih edilmesi açısından, mali yerelleşmenin kompozit olarak ölçülmesi önem taşımaktadır.
2. Mali yerelleşmenin teorik perspektifte sunulan güçlü hipotezlerine karşılık, uygulamadaki farklılıklar ve yerel yönetim başarısızlıkları, beklenen başarının sağlanamaması dikkat çekmektedir.
3. Literatürde yer alan çalışmaların önemli bir çoğunluğu genel yönetim düzeyinde kamu kesimi büyüklüğüne odaklanırken, yerel yönetim büyüklüğüne odaklanan

ampirik çalışmaların sınırlı olduğu ifade edilebilir (Kwon, 2003; Craw, 2008; Liberati ve Sacchi, 2013; Jia, Guo ve Zhang, 2014; Sacchi ve Salotti, 2016, 2017).

4. Mali yerelleşmenin harcama kompozisyonu üzerindeki etkisini konu edinen çalışmaların oldukça sınırlı olması (Magnussen, Hagen ve Kaarboe, 2007; Bussemeyer, 2008; Del Granado, Martinez Vasquez ve McNab, 2005, 2018) ve talep yönlü mekanizmanın bu etkiyi nasıl değiştireceği, tam olarak cevap bulmamış bir alan olarak dikkat çekmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Araştırmaya konu olan motivasyonlar ve literatürdeki boşluklar dikkate alınarak, bu çalışmanın temel amacı ve hipotezleri üç madde ile açıklanabilir.

1. Araştırmaya konu olan 36 ülke için mali yerelleşmenin kompozit ve basit endekslerle ölçülmesi amaçlanmaktadır.
2. Hesaplanan mali yerelleşme endeksi dikkate alınarak mali yerelleşmeye dair mali göstergeler, makroekonomik göstergeler, yönetim kalitesi göstergeleri, kamu bütçesine ilişkin göstergeler, demografik ve coğrafi göstergeler kullanılarak, ülkelerin izledikleri mali yerelleşme politikaları farklılıklarının ve benzerliklerinin çok değişkenli istatistik teknikleri ile açıklanması amaçlanmaktadır.
3. Çalışmanın ampirik kısmında ise mali yerelleşmenin kamu kesiminin büyüklüğüne etkisi analiz edilmektedir. Literatürdeki boşluk dikkate alınarak, mali yerelleşmenin genel yönetim düzeyine ek olarak, yerel yönetim düzeyinde kamu kesimi büyüklüğü üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç kapsamında, iki temel hipotez kurulmaktadır.

H1. Mali yerelleşme ve genel yönetim düzeyinde kamu kesiminin büyüklüğü arasında ilişki yoktur. Leviathan hipotezi reddedilmektedir.

H2. Mali yerelleşme ve yerel yönetim düzeyinde kamu kesiminin büyüklüğü arasında pozitif bir ilişki vardır. Yerel Leviathan hipotezi kabul edilmektedir.

Bu hipotezler ile birlikte araştırma hipotezlerinin harcama kompozisyonu ile genişletilmesi amaçlanmaktadır. Harcama kompozisyonun test edilmesi ile “Yerel ve genel düzeyde farklı harcama politikalarında, mali yerelleşme bir belirleyici midir?” sorusuna cevap aranmaktadır (Bussemeyer, 2008). Mali yerelleşme ile

toplum refahında artış sağlanması savı, çalışma kapsamı doğrultusunda, kamu harcamaları mekanizması ile gelirin yeniden dağılımını sağlayan ya da sosyal refah üzerinde etki yaratan sosyal koruma, eğitim ve sağlık harcamaları ile sınırlandırılmaktadır. Harcama kompozisyonu kapsamında ise üç temel hipotez kurulmaktadır.

H3. Mali yerelleşme ve genel yönetim düzeyinde sunulan sosyal harcamalar arasında negatif yönde bir ilişki beklenirken, yerel yönetim düzeyinde sunulan sosyal harcamalar arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

H4. Mali yerelleşmenin genel ve yerel yönetim düzeyinde sunulan sağlık harcamaları üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

H5. Mali yerelleşmenin genel ve yerel yönetim düzeyinde sunulan eğitim harcamaları üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında mali yerelleşmenin ölçülmesi için, Vo (2008a, 2008b)'ya ait kompozit mali yerelleşme endeksi kullanılmaktadır. Bu endeksin çalışma kapsamında tercih edilmesinin nedenleri, uluslararası karşılaştırma yapabilmeye imkan sunması, endeksin mali önem düzeyini içermesi ve yerel yönetimlerin harcamalarını karşılaması için yeterli öz gelire sahip olmasını gösteren mali özerklik düzeyini içermesi olarak ifade edilebilir. Ölçümlenen Vo (2008a, 2008b, 2009) kompozit endeksine ek olarak, farklı model tanımlamaları ile analizin tekrarlanması ve bulguların güvenilirliğinin sağlanması için Wallis ve Oates (1988) tarafından önerilen basit endeks hesaplamaları (*BAS1* ve *BAS2*) ve Akai ve Sakata (2002) ile Martinez-Vasquez ve Timofeev (2010) tarafından önerilen kompozit endeksler (*COM_{AS}* ve *COM_{MVT}*) de çalışma kapsamında yer almaktadır.

Ülkelerin izledikleri mali yerelleşme politikalarındaki benzerlik ve farklılıkların açıklanması için *Çok Boyutlu Ölçekleme* ve *Kümeleme Analizleri* kullanılmaktadır. Çok boyutlu ölçekleme, iki ülkenin izlediği mali yerelleşme politikaları arasındaki uzaklık hakkında bilgi verirken, kümeleme analizi bir grup ülke için doğal bir kümeleme olup olmadığı ile ilgilenmektedir. Kullanılan bu teknikler ile mali yerelleşme politikalarında ülkelerin mevcut konumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmanın ampirik bölümünde ise, araştırmaya konu olan 36 ülke için, kamu kesiminin büyüklüğüne ilişkin hipotezler, 1972-2019 yıllarına ait beşer yıllık ortalama

veriler ile test edilirken, harcama kompozisyonuna ilişkin hipotezler 1990-2019 yıllarına ait üçer yıllık ortalama veriler ile test edilmektedir. Bu hipotezlerin test edilmesi için, Arellano ve Bover (1995), Blundell ve Bond (1998, 2000)'un *İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Tahmincisi Dirençli Standart Hatalar* kullanılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma kapsamında, mali yerelleşmenin kamu kesimi büyüklüğü üzerinde kısıtlayıcı bir etki yaratıp yaratmaması çalışmanın sınırını oluşturmaktadır. Bu sınır dikkate alınarak, genel yönetim düzeyi için Leviathan modeli (Brennan ve Buchanan, 1980a) izlenirken, yerel yönetim düzeyinin büyüklüğü için ise, mali yerelleşmenin oluşması muhtemel problemleri, “*Yumuşak Bütçe Kısıtlamaları (Soft Budget Constraint)* ve *Kurtarma Paketi Etkisi (Bailout Etkisi)*”, “*Yıkıcı Vergi Rekabeti*”, “*Pork Barrel Sendromu*” ve “*Yerel Düzeyde Mali İllüzyon Etkisi*” ile sınırlandırılmaktadır.

Mali yerelleşme ile yerel ve genel düzeyde kamu kesimi büyüklüğü arasındaki ilişkiye ek olarak, yerel ve genel düzeyde harcama kompozisyonu test edilerek, analizin sınırlarının genişletilmesi amaçlanmaktadır. Harcama kompozisyonu ise, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından hazırlanan COFOG (The Classification of Functions of Government) temel sınıflandırılması dikkate alınarak, sosyal koruma, sağlık ve eğitim harcamaları ile sınırlandırılmaktadır.

BÖLÜM II

DEVLETİN YENİDEN ÖLÇEKLENDİRİLMESİ: MALİ YERELLEŞME

Mali yerelleşmenin kamu ekonomisi literatüründe önem kazanmasının birçok nedeni olsa da, araştırmacılar, kamu kesiminin kısıtlanması ve ekonomik etkinliğin sağlanma potansiyeline dikkat çekmektedir. Teoride, yerel kamusal mallar gibi bazı kamusal malların veya hizmetlerin merkezi olmayan bir şekilde sunulması ile kaynak tahsisinde etkinliğin ve hesap verilebilirliğin artabileceği savunulmaktadır. Öne sürülen bu teori, yerel yönetimlerin kamusal mal ve taleplere küçük coğrafi alanda daha kolay yanıt vermeleri, ölçek ekonomisi, yerel yönetimler arasında artan rekabet (*Race to Bottom*) ve daha kaliteli hizmet sunumu ile desteklenmektedir (Oates, 2005a, s.351). Teorik perspektifte mali yerelleşme kuramı, birinci ve ikinci nesil teoriler olmak üzere iki perspektifte incelenmektedir. Birinci nesil teoriler (Samuelson, 1954; Musgrave, 1959; Oates, 1972; Rubinfeld, 1987) kavramı normatif bir şekilde açıklarken, ikinci nesil teoriler ise (Qian ve Weingast, 1997; Garzarelli, 2004, 2018; Oates, 2005a, 2008) birinci nesil teorilerin kuramlarını desteklerken, çoğu zaman vatandaşın refahını en üst düzeye çıkarmaktan uzaklaşan siyasi kurumlar nedeniyle oluşan problemlere dikkat çekmektedir. Fakat iki teori de temelde, mali yerelleşmenin tercih edilmesi ile ekonomik etkinliğin sağlanacağı ve kamu kesiminin kısıtlanacağı hipotezlerinde uzlaşmaktadır (Weingast, 2009, s.279-280).

Çalışmanın bu bölümünde, kavramın teorik perspektifte açıklanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, mali yerelleşmenin temel dayanağına açıklık kazandırmak için, yerelleşme ve kavramın tarihi sürecine yer verildikten sonra, mali yerelleşme kavramı açıklanmaktadır. Bu açıklamaların ardından, birinci ve ikinci nesil mali yerelleşme teorilerinin açıklanması planlanmaktadır. Bu bölümde, tarihsel ve teorik perspektifte mali yerelleşme kavramına odaklanılmaktadır.

2.1. Tarihsel Perspektifte Yerelleşme Kavramı

Yerelleşme kavramı, “karar verme yetkisinin veya gücünün merkezden ya da üst yönetimden alt yönetim seviyelerine aktarılması” olarak tanımlanmakta (Rondinelli, 1983, s.189) ve temelde kendisine Batıyı merkez olan, liberal yaklaşımın özgürlük, etkinlik, demokrasi gibi ilkeleri ile şekillenen bir kurama dayandırılmaktadır (Güler, 2013, s.43). Kavram, demokratikleşmenin gelişimi, diktatörlüğe elverişli koşulların

önlenmesi, kamu hizmetleri üretiminde etkinliğin sağlanması, şeffaflığın artması ve kamu kesiminin büyümesinin engellenmesi gibi nedenler ile temellendirilmektedir (OECD, 2019).

Merkezden uzakta olma fikrinin, ulus-devlet anlayışının hakim olduğu dönemden sonra ortaya çıktığı düşünülse de, kavramın tahmin edilenden daha eski olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Roma ve Antik Yunan’da, şehir devlet anlayışının hakim olması ve yine erken dönemde İtalya, İsviçre ve Hollanda’da görülen şehircilik politikaları yerelleşmeye atıfta bulunan ilk örnekler olarak nitelendirilebilir. Ancak bu dönemde görülen örneklerin, günümüz teorisini tam olarak ifade ettiğini söylemek pek gerçekçi olmayacaktır. Günümüz anlamı ile bir yönetim teorisi olan yerleşme kavramı, 17. ve 18. yüzyıllarda İngiliz yönetim anlayışında yaşanan değişim süreci ve İngiliz devrimi ile önem kazanmaya başlamıştır (Gerring, Thacker ve Moreno, 2004, s.4).

Yerleşme kavramını savunan araştırmacıların temel dayanağı, demokratik yönetim anlayışı ve vatandaşların taleplerine yönelik arzın oluşturulma çabasından kaynaklanmaktadır. Bu düşüncelerin, “*kaynak kullanımında etkinlik*” ve “*kamu kesiminin büyüklüğü*” gibi ekonomik temeller ile tartışmaya konu olduğunu söylemek mümkündür. Kavram, Rousseau, Mill, de Tocqueville, Montesquieu ve Madison tarafından, merkezi yönetime olan güvensizlik ve şehir devletlerinde yer alan alt yetki alanlarının bireylerin özgürlüklerini koruması ile desteklenmektedir (Faguet, 1997, s.5).

Alexis de Tocqueville ve John Stuart Mill, heterarşik bir düzene atıfta bulunarak, yerleşmeyi politik gücü vatandaşlara yaymanın bir yolu olarak ifade etmekte ve demokrasiyi sürdürmede yerel yönetimleri “*demokrasinin beşiği*” olarak nitelendirmektedir (Pateman, 1970; Ökmen, 2005; Ökmen, 2015). De Tocqueville ise yerel yönetimleri siyasi özgürlüklerin kaynağı olarak ifade etmekte ve yerel yönetimler olmadan bir ülkenin özgürlüğün tinine sahip olamayacağına dikkat çekmektedir (De Tocqueville, 1835/2016, s.83). Mill’in yerleşme ve merkezileşme kavramları ile ilgilenmesi ise 1830 Fransız Devrimi sırasında gündeme gelen yerel yönetim talebi ile ilişkilidir (Porter, 1977, s.114). Mill, bireylerin özgürlüklerinin önündeki bir engel olarak merkeziyetçilik anlayışına dikkat çekmekte ve özgürlüğün korunması için, etkinliği bozmadan gücün bireyler arasında dağıtılmasını ve bilginin ise merkezde toplanarak bireylere yayılmasını önermektedir (Güler, 2013, s.49-50). Bir faydacı olan Bentham ise, “*yerel yönetim*” kavramını kullanırken (Wickwar, 1970, s.19; Ökmen, 2015, s.9), Britanya’da yerel yönetimlerin önemini liberal gerekçelere dayandırarak açıklamaktadır (Bentham, 1781/2000; Hill, 1974; Ökmen, 2015).

Tarihi perspektifte yerelleşme kuramı incelendiğinde ise, Avrupa’da politik çıkar ilişkilerindeki diplomasi, bölgesel kurallar, bürokrasinin genişlemesi ve gücün monopolleşmesi gibi problemler ile merkeziyetçi yapı tartışma konusu olmuştur (Treisman, 2007). Feodal siyasi birliklerin kaldırılması sonrasında, yeni üretici grubu istemeyen burjuvazi 16. ve 17. yüzyıllarda mutlak monarşiyi desteklerken, 18. yüzyılda demokratik parlamenter görüş ile yeni bir siyaset kuramını temellendirmektedir. Feodal sisteme verilen tepki 1640 yılında İngiltere’de sanayi kapitalizmi çağını açarken, bu tepkinin Avrupa’ya yansması 1789 Fransız Devrimi ile gerçekleşmiştir (Güler, 2013, s. 84). Hobsbawm (2010)’ın ifadesi ile bu “*çifte devrim*” diğer coğrafyalarda da büyük bir dönüşümün hareketiydi (Güler, 2013, s.82). Sanayi devriminin başlaması, çeşitli bölgeler ve ülkelerde farklı siyasi gelişmelerle yansıyor olsa da, bu devrim, ekonomi politikaları aracılığı ile “*laissez-faire*” düşüncesinin, devlet anlayışında konjonktürel bir dalgalanma oluşturmaya ve değişen devlet kavramının tartışılmasına zemin hazırlamaktaydı (Hobsbawm, 2010).

Sanayi devriminden yaklaşık 100 yıl sonra Avrupa’da gerçekleşen Fransız Devrimi bu sürecin bir diğer boyutunu simgelemektedir. Fransız Devrimi sonrasında, siyasi iktidarın merkezileşmesi ve yerel yönetimlerin tasfiyesi dönemin önemli adımları olup, bu adımlar ile İngiltere’de yaşanan harekete karşılık, Avrupa ekonomik sisteminin merkezileşmesi amaçlanmaktaydı (Henderson, 2013; Güler, 2013). Bu merkezileşme fikri, liberal demokrasi politikaları ile ilişkili olup, Sanayi Devrimi gibi küreselleşme olgusu ile şekillenmiştir. 19. yüzyılda Hegel’in ulus-devlet anlayışını temel alan bu düşünceler, Keynesyen görüş ile sosyal devlet anlayışına doğru bir eğilimi de beraberinde getirmiştir (Ökmen, 2005, s.34).

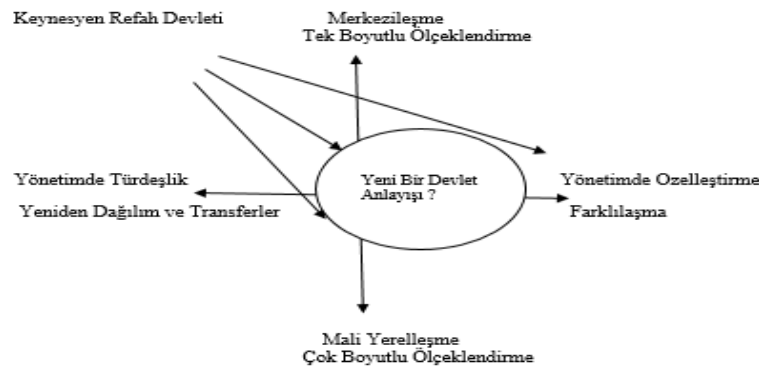
Merkeziyetçi devletlerin 20. yüzyılın ortalarına kadar varlığını koruduğu dikkat çekerken, 1950’lerde ve 1960’larda bu merkezileşme, toplumlar için iyileştirilmiş yaşam standartlarına ulaşmada, Keynesçi ve kalkımcı politikaların hakim olduğu refah devleti modeli ile de mutlakiyetçi yapısını korumaya devam etmiş ve bu yapı *Fordizm* ile temellendirilmiştir (Saito, 2011, s.486). Fransa’da ortaya çıkan Fordizm düşüncesi, 1929 uluslararası krizine bir cevap olarak doğmuştur (Markantonatou, 2007). Fordizm, sanayi devriminin sonucunda ortaya çıkan üretim sistemleri ile birlikte hiyerarşik örgütlenmeleri beraberinde getirmiş ve merkeziyetçi anlayışı şekillendirmiştir.

Kendisine Taylorizm ve Keynesyen görüşü temel alan Fordizm ve sonrasında Post Fordist anlayış olarak evrilen bu olgu, izlediği refah devleti politikaları ve kamu kesiminin genişlemesiyle eleştirel kuramlar ile karşı karşıya kalmıştır. Bu kuramlar,

korporatist, sendikalar, örgütler ve devlet yöneticileri aracılığıyla karar alma mekanizmasının toplumun geniş kesimlerine yayılacağı savını ileri sürerken, liberal politikalar ile önem kazanan mali yerelleşme düşüncesi hem demokratik hem de kalkınma ve etkinlik temelli savlar ile desteklenmeye başlanmıştır (Saito, 2011, s.484). Ulus-devletin çözülmesi ve küreselleşme ile yerel yönetimlerin önem kazanması, Fordizm'den Post Fordizm'e ve Keynesyen görüşten neoliberalizme doğru bir geçişe dikkat çekmektedir (Stoker,1989; Markantonatou, 2007; Saito, 2011).

1973 krizi ve dönemde yaşanan sistematik şoklar geçiş sürecinin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Bu dönemde, talep edilen hizmetlerde yerel politikalar dikkat çekerken, bilgi erişimi daha kolay sağlanmakta ve yaşam standartlarında farklılıklar oluşmaktadır. Süreçte, yerel düzeyde yapılanmalar oluşurken, 1980 sonrası dönemde düzenleyici politikalar ile jeoekonomi ve Avrupa entegrasyonunun artan önemi, ulus ötesi sermayenin yerel düzeyde yığılma ekonomilerine¹ bağımlılığı dikkat çekmektedir (Brenner, 2004, s.17-20).

Bu dönemde, yerelleşme fikrinin önem kazanmasını, Brenner (2004)'in "*Devleti Yeniden Ölçeklendirme*" adlı çalışması ile açıklamak mümkündür. Bu çalışma, ulusal hükümetlerden yerel yönetimlere doğru geçişin zeminini hazırlarken, 1990'ların başından bu yana Batı Avrupa'da hakim olan metropoliten yönetim anlayışının son şeklini almasını sağlamıştır. Fakat bununla birlikte, Brenner (2004)'in yerel siyasetin ve idareler arasındaki karmaşık ve çok boyutlu yapıyı dikkate almadığı belirtilmelidir. Küreselleşen bir yapı içerisinde yerelleşmenin konu edinmesi, devlet kavramının yeniden ölçeklendirilmesine neden olmuştur (Buğra ve Savaşkan, 2014, s.139).

Şekil 1. Devletin mekansal boyutu ve stratejileri

Kaynak: Brenner, 2004, s.106

¹ Ekonomik faaliyetlerin mekansal açıdan bir yerde toplanması ve bunun sonucu maliyetlerin azalması olarak ifade edilen kavram, "*Yerelleşme Ekonomileri*" ve "*Kentleşme Ekonomileri*" olmak üzere ikili bir sınıflandırmada incelenebilir (Kıymalıoğlu ve Ayoğlu, 2006, s.198-199).

Tarihi perspektifte devletin yönetim alanındaki bu farklılıklar, Jessop (2005)'un sınıflandırılması dikkate alınarak, Brenner (2004) tarafından mekansal boyutta şekillendirilmiştir. Şekil 1’de, Brenner tarafından devletin mekansal boyutu ve stratejileri sunulmaktadır.

Brenner (2004) tarafından oluşturulan şekil 1’de, dikey eksenin üst bölümünde tek ölçeklendirmeyi ve merkezileşmeyi içeren bir yönetim söz konusu iken, alt bölümünde ise çok boyutlu ölçeklendirme ile yerelleşmeyi içeren bir yönetim söz konusudur. Yatay eksenin sol bölümü, yeniden dağıtım ve transferler ile bölgeler arasında sosyoekonomik faaliyetleri düzenleyen bir anlayış ile yönetimde türdeşliği ifade ederken, sağ bölüm ise bölgelerde sosyoekonomik aktivitelerde farklılaşmaya odaklanan yönetimde özelleştirmeyi içeren bir anlayışa işaret etmektedir. Şekil 1’in sol üst bölümü Batı Avrupa’da yer alan Fordist-Keynesyen devletleri temsil ederken, bu ekonomilerin tek tip bir siyasal alan ya da kurumsal örgütlenme modeline uymadığını belirtmek gerekmektedir (Brenner, 2004, s.105-107). Savaş sonrası dönemde refah devletinde yaşanan çözümler, farklı boyutlardaki Batı Avrupa devletlerinde, devletin mekansal projeleri ve stratejileri arasında önemli farklılıklar görülmüştür. Bürokratik merkezileşme ve idari bütünlük düzeyleri üniter ve federal sistemler arasında farklılık gösterirken, sosyoekonomik faaliyetlerin mekansal olarak eşitlenmesini teşvik etmeye yönelik stratejiler de aynı şekilde bağlamsal şartlara, bölgesel düzenlemelere ve siyasi ittifaklara göre farklılık göstermektedir. Brenner (2004), devlet kurumunu yeni bir perpektifte yorumlarken, çok boyutlu ölçeklendirme ve farklılaşan stratejiler ve özelleştirme argümanı ile merkezden uzak bir anlayışa işaret etmekte, yeni bir devlet anlayışını sorgulamaktadır (Brenner, 2004, s.105-107).

Brenner (2004) devletin yeniden ölçeklendirilmesinde, küreselleşmenin mekansal engellerine çözüm olarak yapısal özelliği gereği “*yersizleşme*” (*detritorialisation*) eğiliminde olduğunu vurgulamaktadır. Küreselleşme ile devletin yeniden ölçeklendirilmesini konu edinen yerelleşme kavramı, Eroğlu ve Tunç (2018)’un ifadesi ile yerel yönetimlere ve alt yönetim kurumlarına devredilen yetkiler sermaye olmadan varolmayacağı için *yeniden yerselleşme* (*reterritorialisation*) arayışını ortaya çıkaracaktır (Brenner, 2004, s.105; Eroğlu ve Tunç, 2018, s.28). Kuramın içerisinde barındırdığı bu zıtlık Brenner (1999, 2004)’ın yeni bir devlet kuramından ziyade, küreselleşme ve yeni bir kurum olarak yerel yönetimlerin ötesinde yerel yönetişimin temeli olarak nitelendirilebilir.

Yeni bir kamu yönetim şekli olarak nitelendirilen “*yönetişim*”, devlet, piyasa ve

toplum arasındaki etkileşimin düzenlenmesi için önemli bir adım olarak nitelendirilirken, yerel yönetim ve yönetim sistemlerini yeniden şekillendirmesi üzerine odaklanmaktadır. Uygulamada, yerel yönetimlere “kurumsal” bir perspektif kazandıran kamu sektöründe yönetim anlayışı, merkezi yönetimin gücünü zayıflatmayı, yüksek kamu harcamalarını azaltmayı, kamu hizmetlerinin sunumunda verimliliği artırmayı ve özel sektörün hizmet sunumundaki rolünü genişletmeyi amaçlamaktadır (Desai ve Imrie, 1998, s.635).

Düşünce akımında yer alan bu görüşler aslında devletin dönüşümünün bir döngüsü olarak sunulmuş olup, şehir devlet anlayışı, yaşanan devrimler, yönetim anlayışındaki değişiklikler gibi çeşitli süreçlerin nasıl evrildiğini ortaya koymaktadır. Tüm bu akış ekseninde, yerelleşme kavramını, literatürde kabul gördüğü en temel hali ile, “*Kamuya ait merkezi yönetimin ve fonksiyonların; merkezi otoritenin alt birimlerine ve yetki alanlarına, yarı özel kamu kuruluşlarına, fonksiyonel birimlere, özerk yerel yönetimlere devredilmesi*” olarak tanımlamak mümkündür (Rondinelli, 1981, s.137). Yerelleşme kavramı, tarihte yaşanan bu döngüde, uluslararası kurumlar tarafından bir kamu politikası olarak sunulmakta ve “*ekonomik etkinlik*” tezi ile kamu ekonomisi literatüründe de yerini almaktadır.

2.2. Mali Yerelleşme

Ülkelerin kamu kesiminde farklı düzeylerde mali güç ve sorumluluk düzenlemesine gitmesinde en etkin politikanın ne olabileceği sorusu yüzyıllardır tartışma konusu olmuştur. Bu tartışma, tarihi perspektifte sunulduğu üzere dünya çapında farklı politik ve ekonomik grupların uzlaşısı sağlayamadıkları bir alana işaret etmektedir (Bird, 1993). Kamu ekonomisi politikalarında ülkelerin yerelleşme tercihlerinin temelinde, daha etkin ve minimal devlet, geçiş ekonomisi kapsamında olan ve merkezi politikalar izleyen ülkelerin başarısızlıkları, buna karşılık bazı ülkelerin daha fazla demokrasi, ekonomik büyüme ve refah arayışı gibi farklı motivasyon kaynakları olduğu ifade edilebilir (Martinez-Vasquez, Lago Penas ve Sacchi, 2017, s.1096).

Kamu ekonomisi literatüründe mali yerelleşme kuramı, birçok araştırmacıda ülkelerin federal ya da üniter sisteme sahip olmaları nedeni ile çelişkiler yaratıyor olmasına rağmen, bu ifadeler aslında ülkelerin politik sistemine işaret etmektedir. Buna karşılık, kamu ekonomisi teorisinde kavram, güçlerin yatay ve dikey düzeyler arasında dağıtılmasına odaklanmaktadır (Vo, 2008b; Dafflon ve Madies, 2011). Bir ülkenin politik

sistemi “*üniter*” yapıda olmasına rağmen, vergi ve harcama yetkisinde sorumluluk devri gerçekleştirilebilirken, “*federal*” yapıda olan bir ülke izlediği ekonomi politikalarında merkeziyetçi bir anlayışa sahip olabilir. Dafflon ve Madies (2011), ülke sistemlerindeki politik farklılığı dikkate alarak kamu ekonomisindeki yetki devrini, “*Yerelleşen Mali Yapı*” (*Decentralized Finance*) ve “*Mali Federalizm*” (*Fiscal Federalism*) olmak üzere iki grupta incelemektedir. Hükümet sistemlerine göre kamu ekonomisinde yerleşme modelleri, Dafflon ve Madies (2011) tarafından yapılan sınıflandırmaya göre Tablo 1’de sunulmaktadır (Dafflon ve Madies, 2011, s.7-9).

Tablo 1
Hükümet Sistemlerine Göre Kamu Ekonomisinde Yerleşme Modelleri

	“Yerelleşen Mali Yapı” (<i>Decentralized Finance</i>)	“Mali Federalizm” (<i>Fiscal Federalism</i>)
Hükümet Sistemleri	Merkezi federal yapı (<i>Centralized Federal</i>) Merkezi üniter yapı (<i>Centralized Unitary</i>) Yerelleşen Yarı Federal - Üniter Yapı (<i>Decentralized Unitary</i>)	Yerelleşen federal devlet (<i>Decentralized Federal</i>)
Anayasal Yapı	Kurumlar normatif bir “ <i>Anayasa</i> ” da düzenlenir.	Yetki alanı, geriye dönük yasal düzenlemeler dikkate alınarak (<i>ex-post</i>) belirlenmektedir.
Kurumlar	Anayasa, yerel yönetimleri kurar ve idarelerarası ilişkilerle ilgili kuralları belirler. Açıkça yerel yönetimlere devredilmeyen tüm yetkiler merkeze ait olmaya devam eder. Merkezi yönetimin tercihleri baskındır.	Anayasa, geriye dönük yasal düzenlemelerin gönüllü yansımasıdır. Yetkiler ve sorumluluklar aslında yerel yönetim ve kanton hükümetlere aittir. Güçlerin ve vergilerin yukarı doğru transferi için seçmen ve kanton olarak gruplandırılan ikili çoğunluğun fikir birliği gereklidir.
Mali Transferler	Subjektif değerlerle mali transferlere eşitlik sağlanması esastır.	Objektif değerlerle mali transferlere eşitlik sağlanması esastır.
Model	Asil-Vekil İlişkisi Modeli geçerlidir. (<i>Principal - Agent Model</i>)	Pazarlık Modeli geçerlidir. (<i>Bargaining Among Principals</i>)
Ülke Örnekleri	Merkezi Federal Yapı (<i>Centralized Federal</i>) Venezuela, Avusturya, Hindistan Merkezi Üniter Yapı (<i>Centralized Unitary</i>) Fransa, Birleşik Krallık Yerelleşen Yarı Federal-Üniter Yapı (<i>Decentralized Unitary</i>)	Kanada’da eyaletler ve federal hükümet arasındaki koordinasyon İsviçre: Konfederasyon ve kantonlar arasındaki işbirliği

Kaynak: Dafflon ve Madiès (2011, s.9)

“Yerelleşen Mali Yapı” (*Decentralized Finance*) politikaları izleyen ülkelerde, tüm yetki ve kaynaklar merkezi hükümete aittir. Kurumlar normatif bir “anayasa” tarafından düzenlenmekte ve anayasada tüm yetki sınırları dikkate alınarak kaynak aktarma ve harcama kuralı belirlenmektedir. Yerel yönetimlerin bir kurum olarak varlığı, anayasal hükümlere dayandırılmakta ve idarelerarası ilişkilerle ilgili kuralların anayasada belirtilmesi önem taşımaktadır (Dafflon ve Madies, 2011, s.10-11). “Anayasalar, ekonomik kısıtlamalarda bir kaynak mıdır?” sorusunu Wilson (1887), anayasanın idari yönetimi temel alması ve ekonomik kısıtlar için dışlayıcı bir politika izlemesi gerektiği cevabını verirken, bu politika ile kurumların dışsal olarak nitelendirilmesine neden olmuştur. Yerel yönetimlerin kurumsal varlığını, *kamu tercihi teorisi* perspektifinde anayasal zeminde tamamlamak ve yetki sınırlarını belirlerken, harcama ve sorumluluk alanını belirlemek, mali yerelleşme kuramında önem taşımaktadır (Brennan ve Buchanan, 1980a; Buchanan, 1990). Bununla birlikte, North (1990), Robinson ve Acemoğlu (2012)’nin vurgulandığı gibi, kurumların kapsayıcılığı gerek *formel* gerekse *enformel* boyutu ile politik ve ekonomik süreçte önem taşımaktadır. Yine bu grupta yer alan ülkelerde, “*Asil-Vekil İlişkisi*” modeli kabul görmektedir. Bir toplumsal sözleşme olarak anayasa ile mali transferlerin önem taşıdığı bu sistemde, ödenen vergiler ve yerel kamusal mal hizmetten faydalanma düzeyi gibi subjektif durumların dikkate alınarak mali eşitsizliklerin sınırlandırılması amaçlanmaktadır (Dafflon ve Madies, 2011, s.9-11).

Mali Federalizmin yer aldığı ikinci grupta, yerel düzeyde harcama ve gelir elde etme yetkisi hukuki (*de facto*) niteliğe sahiptir. Alt yönetim sınırları, geriye dönük yasal düzenlemeler dikkate alınarak *ex post* niteliğinde olan eski anayasaya göre belirlenmektedir ve *ex post* niteliğinde kabul edilen sınırların, anayasaya gönüllü uyumu söz konusudur. İdarelerarası ilişkiler kurallarla düzenlenmiş olmasına rağmen, yetkiler aslında yerel yönetimlere aittir. Yönetimlerin harcama yetkisine müdahale edilmemekte fakat subjektif durumlara bakılmaksızın eşitsizlikleri sınırlamayı amaçlayan yeniden dağıtım transferleri bu grupta yer almaktadır. *Mali Federalizm* anlayışında, yetki alanı içinde “*Pazarlık Modeli*” (*Bargaining Model*) hakim olup mali eşitsizliklerin oluşması halinde, piyasa mekanizması çözümüne gidilmektedir (Dafflon ve Madies, 2011, s.9-11). Coase (1937/1991, 1960)’ın çözümüne atıfta bulunan bu modelde, ekonomide sosyal refahı artıran Pareto etkin bir işleyiş vardır. Bireylerin işlem maliyetlerinin sıfır olduğu bir ortamda, yasanın başlangıçta dağıttığı hakların nasıl verildiğine bakılmaksızın, etkin sonuçlara ulaşmak için pazarlık edecekleri öngörülmekte ve etkinlik düzeyinin sağlanacağı kabul edilmektedir (Huq, 2014, s.3).

Politik farklılıkların dikkate alındığı bu iki sistemde, kurumsal yapı, mali transfer modeli ve yetki alanı modelleri farklı olsa da, mali yerelleşmeye gidilmesinde temel amaç, kamu kesiminin etkin kaynak dağılımı, kamu hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve kamu kesiminin küçülmesi olarak ifade edilebilir. Ülkeler hükümet sistemleri açısından federal ya da üniter yapıya sahip olsa da, farklı düzeylerde mali yerelleşme politikaları izlemektedirler. Treisman (2002), bu farklılığı dinamik bir mali yerelleşme tanımı ile açıklamaktadır. Treisman, statik olarak yerleşen ve merkezileşen gibi bir gruplandırmanın ötesinde, yerelleşme ve merkezileşmenin derecelendirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir (Treisman, 2002, s.2). Benzer şekilde, Oates (1972)’e göre, hükümet sistemleri arasında açıklanan bu farklılıklar kamu ekonomisindeki mali yapıyı sınıflandıran bir sıralama olarak ifade edilebilir (Oates,1972,s.18). Kamu ekonomisinde teorik düzeyde, bir eksende merkeziyetçi rejimler yer alırken; diğer eksende anarşi yer almaktadır. Bu iki aşırı uç arasında, sırasıyla, sıralı (*ordinal*) bir ifade ile az ya da çok mali yerelleşmeye sahip sistemler bulunmaktadır (Dafflon ve Madies, 2011, s.5). Bu tanımlamaların kategorik bir niteliğe sahip olduğu ifade edilebilir. Tüm bu çalışma boyunca, kamu ekonomisinde “*mali yerelleşme*” kavramı, merkezi yönetimin mali gücünün merkezin altındaki herhangi bir devlet düzeyine, yani eyaletlere, illere, şehirlere veya ilçelere ve hatta dördüncü kademe yerel yönetime geçmesi anlamında kullanılmakta (Bahl, 2008, s.4) ve mali yerelleşmenin en gelişmiş düzeyi olan “*devölüsyon*” kavramı referans alınmaktadır (Prud’homme, 1995; Bird ve Vaillancourt, 2006). Çalışma kapsamında mali yerelleşmede ifade edilen mali güç kavramı, gelir, harcama, hibeler ve borçlanma sorumluluğunu içermektedir (Güzel ve Yılmaz, 2018, s.64).

2.3. Mali Yerelleşme Teorileri

20. yüzyılın ortalarına doğru mali yerelleşme kavramı çeşitli analizler ile kamu ekonomisi alanında giderek önem kazanmaya başlamıştır. Yapılan bu analizler ile ilgili teorik sorular, merkezi yönetimden yerel yönetimlere doğru mali güç ve sorumlulukların devredilmesi ile ilişkilendirilirken; normatif sorular ise, araştırmacıların konu edindikleri analizler doğrultusunda kamu ekonomisi perspektifinde teorilere odaklanmaktadır (Vo, 2010, s.658). Bu çalışmada, mali yerelleşme teorileri, klasik teorileri işaret eden birinci nesil teoriler (Tiebout,1956; Musgrave, 1959; Olson, 1969; Oates,1972) ve modern teorileri işaret eden ikinci nesil teoriler (Weingast, 1995, 2007, 2008, 2009; Oates, 2005a, 2008; Garzarelli, 2004, 2018) olmak üzere iki farklı perspektifte açıklanmaktadır (Vo,

2010, s. 658).

2.3.1. Birinci Nesil Teoriler: Klasik Teoriler

Birinci nesil teorisyenler, 1950'lerin ortalarında normatif anlamda mali yerelleşme teorisini temsil etmekte olup, kamu politikalarının önemli sorunlarından biri olan, etkin maliyet düzeyinde devlet tarafından üretilen, dışlanamayan kamusal malların faydasının optimum düzeyde nasıl sağlanacağı konusuna odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, ilgili problemin mali yerelleşme kavramı yardımı ile çözümlenmesi üzerine şekillenmektedir (Garzarelli, 2004, s. 93-94; Jha, 2015, s.242).

Birinci nesil teoriler dikkate alındığında, bu sorulara yönelik literatürdeki ilk çalışma Tiebout (1956)'a ait olup, bu çalışmada mali yerelleşmeye gidilmesi sonucunda oluşabilecek refah kazancına ve kayıplarına odaklanılmaktadır. Tercih açıklama mekanizması² oluşturulana kadar, Samuelson (1954), Musgrave (1959) kamusal malların sunumunda optimal seviyenin ne olması gerektiği üzerine tartışmışlardır. Tiebout (1956) ise, kamu ekonomisi teorisinde, tam kamusal mallar ve yerel kamusal mallar olmak üzere Musgrave (1959)'den farklı ikili bir ayrıma gitmiştir. Tercih açıklama mekanizması aracılığı ile bölgeler arasında vatandaşların serbest hareket edebildiği varsayımından hareketle, Tiebout rekabete bağlı olarak mali yerelleşmeyi analiz etmektedir. Bu hipotez, yerel kamusal mallar için bireylerin taleplerini açıkça beyan ettiği ve kendilerine en iyi net faydayı sağlayacak yerel yönetimi seçeceği esasına dayanmaktadır (Vo, 2010, s. 660-661). Tiebout (1956)'un çalışması, Samuelson (1954)'un ve Musgrave (1973)'in tam kamusal malların eksik üretim problemine cevap niteliğinde olup, bireylerin tercihlerini, tercih beyan mekanizması ile açıklayarak bölgeler arası rekabet ortamı sağlayacak etkin üretim düzeyinde kamusal malın sunulmasını hedeflemektedir. Bu hedef yerel yönetimler arasında aşağıya doğru rekabeti temellendirmektedir.

Tiebout (1956)'a göre, etkin üretim düzeyinin sağlanmasında bir diğer önemli soru ise bireylerin farklı bölgelere taşınmasını etkileyen ekonomik değişkenlerin ne olduğu sorusudur, bu soru “*Ayakla Oylama Hipotezi*” kavramına atıfta bulunmaktadır. Birey eğer çocuk sahibi ise, eğitim hizmetlerine yüksek pay ayıran bölgeyi seçerken; diğer birey golf sahası ve spor hizmeti veren bir bölgeyi tercih edebilir. Rasyonel

² Tercih beyan mekanizması *Vickrey - Clarke - Groves mekanizması* olarak da bilinir. Piyasa mekanizmasında kullanılan açık artırma yönteminin, kamu ekonomisinde de kullanılarak, tercihlerin doğru beyanı ile kamu harcamalarının optimum düzeyinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

davranan tüketici gibi seçmen de, kamusal mallar için tercihlerini en iyi şekilde karşılayan siyasi partinin seçilmesini amaçlamaktadır (Tiebout, 1956, s.418-419).

Tiebout'un çalışmasından sonra, Musgrave (1959) kamu sektörünün işlevleri ve çalışma mekanizmalarını açıklamaktadır. Musgrave (1961), ekonomik etkinliği sağlamada kamu hizmetleri tahsisinde, olası mali eşitsizlikleri ortadan kaldırmak amacıyla yerel yönetimlerin mali potansiyellerini eşitleme yaklaşımını kabul etmektedir. Bu yaklaşım, yerel yönetimlerin kendi toplumlarının mali taleplerini düzenlemelerine izin veren bir mali yerleşmeye işaret etmektedir (Musgrave, 1961, s.103). Çalışmada, “*Sosyal mal ve hizmetlerin merkez tarafından mı sağlanacağı yoksa yerel bir yönetim tarafından mı sağlanacağı*” temel sorudur. Bu soruyu, Musgrave (1973) tüketicinin özdeş gelir ve tercihlere sahip olduğu ve kamusal hizmetlerin tam kamusal mallar³ olduğu fakat fayda alanlarının değişebileceği varsayımından hareket ederek cevaplamaktadır. Eğer bireylerin gelirleri ve tercihleri özdeş ise, sosyal mal talepleri konusunda da benzer düşünceye sahip olmaları olasıdır. Her tüketicinin sunulan mal ve hizmete katılım maliyeti ise, o hizmetten fayda sağlayan tüketici sayısının artması ile azalacaktır. Burada, tüketici sayısının hangi düzeye kadar artırılabilmesi önem arz etmektedir (Musgrave, 1973, s.446-456). Bu amaçla, Musgrave (1959) öncelikle sabit bir hizmet düzeyi için optimum birey sayısını ve sabit kişi sayısı için optimum hizmet düzeyini belirlemekte ve son olarak optimal seviyenin tespit edilebilmesi için bu iki adımı birleştirerek denge düzeyinin sağlandığı noktaya ulaşmaktadır.

Musgrave (1959)'in bu yaklaşımına karşılık, Tiebout (1961) bir tam kamusal mal için bölgesel alanın genişliği ve bölgede yaşayan kişi sayısını dikkate alarak etkin düzeyin ne olacağı sorusuna cevap aramaktadır. Tiebout, bölgesel alan genişliğinin artması ile kamusal mal maliyetinin artacağı ve etkinliğin bozulacağını ileri sürmektedir. Alanın genişlemesi, artan nüfusa bağlı olarak kalabalıklaşma maliyeti yaratırken, bireylerin sunulan hizmetten faydasının azalması söz konusudur. Bununla birlikte, alanın genişlemesi ile hizmetten faydalanan kişi sayısı aynı kalsa bile, kamu hizmetine katılım payı alınması bir diğer problem olarak ifade edilebilir (Tiebout, 1961, s.86).

³ Musgrave (1959)'in *sosyal mallar* olarak nitelendirdiği mallar, kamusal mallardır. Musgrave, sosyal malları, yarattığı dışsallık düzeyine göre sınıflandırmakta, bu sınıflandırmada savunma, diploması gibi bazı sosyal malların sağladığı fayda alanının geniş ve tüm toplumu ilgilendiriyor olduğuna dikkat çekerken, yangın hizmeti, sokak lambası gibi yarattığı fayda açısından daha bölgesel düzeyde olan hizmetlerin yerel yönetimleri ilgilendirdiklerini vurgulamaktadır. Bu sınıflandırmayı dikkate alınarak, Musgrave sağladığı fayda alanı geniş olan, dışsallık yaratan malların merkezi yönetim tarafından sunulması gerektiğini, faydası belirli bölge ile kısıtlı olan malların ise yerel yönetimler tarafından sunulması gerektiğini savunmaktadır. Bu sınıflandırma ile ekonomik etkinlik ve pareto optimum düzeyine ulaşılacağı vurgulanmaktadır.

Musgrave (1959)'in bu çalışması, daha sonra farklı yönetim kademeleri arasında sorumlulukların ve kaynakların optimal şekilde nasıl dağıtılacağına odaklanan Oates (1972) ve King (1984) tarafından geliştirilmiştir (Bird, 1999, s.151). Birinci nesil teorilerine göre, merkezi yönetim ulusal kamusal malları sağlamalı ve bir piyasa başarısızlığı ile karşılaşıldığında, makroekonomik istikrar ve gelir dağılımı politikasında ilgili önlemlerin tasarlanmasında rol almalıdır (Ejobowah, 2018, s.221). Bu müdahalenin temel amacı, ekonomide yaşanan sorunların kaynağının bulunması ve uygun ekonomi politikasının uygulanmasıdır. Kamu çıkarını koruma amacı ile devlet, sosyal refahı maksimize etmeyi amaçlamaktadır (Oates, 2005a, s.350). Bireyler kendi tercihlerine göre kaynak dağılımı politikalarını izleyerek bölgeler arası tercih yapma şansına sahip olmaktadır. Fakat gelirin bu şekilde bölgelerarası gelir ve refah ayırımına göre şekillenmesi, bölgelerarası mali eşitsizliğe neden olacağından Musgrave (1959) kaynak dağılımı politikaları konusunda yerel yönetimlerin kısmen rol oynamasını desteklerken, bu politikaların toplumsal refahı etkilemesi nedeniyle merkezi yönetim tarafından sunulması gerektiğini ifade etmektedir. İstikrar politikalarında ise yerel yönetimlerin işsizlik ve enflasyona bağlı olarak ekonomide etkinsizlik yaratabileceği düşüncesi hakimdir. Bu nedenle Musgrave, istikrar politikalarının merkezi yönetim tarafından sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Tiebout (1961)'e göre ise ekonominin arz yönünde, faydalar hizmet verilen bölge boyunca sabit kabul edilmekte veya üretim alanından uzaklığın bir fonksiyonu olarak azalabilmektedir. Bu noktada dışlama etkisinin ortaya çıkmasına bağlı olarak, komşu bölgede sunulan kamusal mal ve hizmet düzeyi ve toplumsal refah artmaktadır. Bu nedenle, devlet bu etkiye bağlı olarak ekonomiye müdahale etmelidir. Ekonominin talep yönünde ise sunulan mal ve hizmetin finansmanına ödeyeceği vergiler ile katılacak olan mükellefler yer almaktadır. Savunma gibi tam kamusal malların talebi de eğitim gibi tam kamusal olmayan malların talebi de siyasal karar alma sürecinde belirlenmektedir. Bölgesel olan kamusal malların taleplerin farklı olması sorununun kısmi çözümü ise mobil olan bireylerin, kendi tercihlerine uygun olarak hizmet sağlayan bölgelere doğru hareket etmesi ile açıklanmaktadır (Tiebout, 1961, s.95-96).

Etkinliğe çözüm olarak, mali yerleşme teorisi perspektifinde sunulan bir diğer teori ise vergilendirilenler ile kamu hizmetinden fayda sağlayanlar arasındaki fayda maliyet eşleştirilmesine odaklanan “*Mali Denklik*” kavramıdır. Olson (1969) tarafından literatüre kazandırılan kavram, üç temel varsayım üzerine kurulmuştur. İlk olarak, hükümetler ve kurumlar sadece kamusal mal üretirler. İkinci varsayım ise, iyiliksever

devlet anlayışıdır. Üçüncü varsayım ise, farklı kamusal mallar arasında üretimde tamamlayıcılık olmamasıdır (Olson, 1969, s.481). Oates (1972) ve Musgrave (1959)'ın yaklaşımına benzer bir şekilde, Olson (1969) çalışmasında, istikrarın ve gelir dağılımının sorunlarından ziyade, tahsis etkinliğine odaklanmaktadır. Bunun nedeni ise, istikrar ve gelirin yeniden dağılımının merkezi yönetimi ilgilendiren politikalar olarak görülmesidir (Olson, 1969, s.482).

Birinci nesil teorilere önemli katkı sunan bir diğer araştırmacı ise Oates (1972)'tir. Oates (1972), Olson (1969)'un mali denklik kavramı ile Tiebout (1961)'un yerel kamusal mallar yaklaşımını bütünleştirerek teoriyi geliştirmektedir. Kamusal malların tüketiminden elde edilen faydalar, hizmeti sunmakla görevli olan bölgede yaşayan kişiler ile kısıtlanmalıdır ve yayılma etkisi oluşmamalıdır. Bölgede yaşayan tüm bireyler aynı miktarda kamusal mal tüketmekte ve diğer bölgelerde yaşayan bireyler refahlarında herhangi bir refah artışı sağlamamaktadır. Bu noktada pareto etkin düzey sağlanmaktadır. Bu etkinliğin ihlali söz konusu olduğunda, ortaya kamusal mal sunumunu merkezi bir yönetimin mi yoksa yerel bir yönetimin mi gerçekleştireceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Eğer pozitif bir dışsallık varsa, bu hizmeti merkezi yönetimin sunması gerekmektedir. Fakat bu durum ek maliyet yaratmaktadır, bu maliyet, merkezi yönetimin tüm bölgelere bu hizmeti sunması sonucunda hizmet tercihlerinde ve şartlarında çeşitliliğin yok olması ve aynı tip malların tercih edilmesidir. Burada, merkezi yönetimin tüm bölgelere hizmet sunması ekonomide etkinlik sağlarken, fırsat maliyeti olarak bireylerin farklı tercihleri göz ardı edilmektedir (Oates, 2005a, s.351-353; Vo, 2010, s. 662-663). Buna karşılık, tüketimi nüfusun belirli bir kümesine toplanmış ve her bir yetki alanındaki malın her bir çıktı düzeyini sağlama maliyetleri yerel ve merkezi yönetim için aynı ise, bireylerin tercihlerinin dikkate alındığı ve homojen kamusal mal sunumu olmadığı için yerel yönetim düzeyi pareto etkin düzey kabul edilmektedir (Oates,1972, s.35).

Mali yerelleşmenin birinci nesil teorilerinin temeli, iktisadi davranışı ve etkileşimi araştırmak olan neoklasik refah ekonomisine dayanmaktadır (Oates, 1999; Beer-Tóth, 2009). Bu perspektifte, kurumsal faktörleri dışsal olarak kabul etmektedir ve kurumsal faktörlerin ekonomiye etkisi yoktur. Tüm ekonomi, fiyat sisteminin talep ve arzı koordine ettiği bir piyasa olarak kabul edilmektedir. Fiyatlar, marjinal fayda ve marjinal maliyetin bireysel değerlerini yansıtmakta, bu nedenle ekonomik aktörler rasyonel tercihlere gitmektedir. Devlet, bireylerin tercihleri hakkında tam olarak bilgi sahibi olan ve tüm toplumun faydasını en üst seviyeye çıkarmak isteyen yardımsever bir aktöre benzemektedir (Oates, 1999; Beer-Tóth, 2009; Ejobowah, 2018). Bu teoriye göre, devlet

bir kurum olarak hem merkezi hem de yerel yönetim düzeyinde kamu yararına hareket etmekte ve piyasa başarısızlığı argümanına çözüm olarak var olmaktadır (Musgrave, 1959; Oates 1972; Rubinfeld, 1987).

Birinci nesil teoriler, düzenleyici görev üstlenen yardımsever bir aktör varsayımını dikkate alarak, ekonomide gelirin yeniden dağılımının sağlanması için harcama sorumluluğunun yerelleşmesini, gelir sorumluluğunun ise merkezileşmesini savunmaktadır (Jha, 2015, s.242). Gelir sorumluluğunun merkezileşmesinin temel dayanağı, verginin sermaye ve emek gibi mobil faktörlere uygulandığı zaman, yerel yönetimin “*Komşuyu Zarara Uğratma*” politikası izlemesine neden olmasıdır. Bu politika da, uluslararası rekabetin kendi kendini engelleyen bir durum ortaya çıkarmasına ve vergi hasılatının azalmasına neden olmaktadır. Böylesi bir ekonomik ortamda ise, kamusal mal ve hizmetin eksik üretim düzeyinde sunulması durumu söz konusu olmaktadır (Jha, 2015, s.243). Bu gerekçe ile, birinci nesil teorilerde, gelir sorumluluğunda yerelleşme ihtiyacına gerek duyulmamaktadır.

Bununla birlikte, mali yerelleşmeye gidilmesi halinde oluşması muhtemel, yatay ve dikey mali eşitsizlikler, faydanın yetki alanı dışına yayılması ve vergi rekabetinin maliyet yaratması, yardımsever bir diktatöre neden ihtiyaç duyulduğunu açıklamaktadır (Oates, 1972; Boadway ve Flatters 1982; Jha, 2015). Dikey eşitsizlikler, merkez yönetim vergi gelirlerini yerel yönetimlere göre daha kolay ve daha düşük ekonomik maliyetle topladığında ortaya çıkarken, yatay eşitsizlikler ise yetki alanları arasında gelir elde etme gücü ve buna bağlı olarak sunulan kamusal hizmet düzeyi farklılıklarından ortaya çıkmaktadır. Sosyal refahı maksimize etmeyi amaçlayan devlet, merkezi yönetim tarafından yetki alanlarına mali transferler sağlayarak bu eşitsizliklerin giderilmesini amaçlamaktadır (Weingast, 2007, s.13). Devlete yüklenen bu rol, Oates (2005a) tarafından, *Arrow-Musgrave-Samuelson (AMS) perspektifi* olarak adlandırılmaktadır. Çok katmanlı bir ekonomik ortamda, her bir yönetim seviyesi mevcut seçmenin sosyal refah düzeyini maksimize etmektedir (Oates, 2005a, s.351).

Birinci nesil teorilerinin temel savlarını maddeler halinde özetlemek mümkündür (Oates, 1972’den aktaran Jha, 2015, s.243).

1. Merkezi yönetim tarafından sağlanan kamusal mal ve hizmetlerin tüketiminin bölünmez olduğu ve faydalarının tüm bölgelere yayıldığı kabul edilmektedir. Bu tek düzeyde sunum ekonomide etkinsizliğe yol açmaktadır. Buradan hareketle, mal ve hizmetlerin bölgesel düzeyde sunumu ise, bireyin tercihlerini ve ihtiyaçlarını daha iyi karşılama imkanı sunmaktadır.

2. Mali yerelleşmeye gidilmesi ile yerel yönetimler tarafından sunulan mal ve hizmetlerden sağlanan refah kazancı, bireylerin başka bölgelere hareket edebiliyor olması ile sağlanmaktadır. Bu mobilite, literatürde “*Ayakla Oylama Hipotezi*” ile açıklanmaktadır.
3. Kamusal mal ve hizmetlerin üretiminde yaşanan gelişmeler ve yenilikler, mali yerelleşmenin bir sonucudur. Bu durum, kamusal mallarda çeşitlilik sağlamaktadır. Heterojen kamusal mal ve hizmetler ise vatandaşların taleplerine uygun kamusal mal arzının oluşmasına imkan sunmaktadır.
4. Mali yerelleşmenin sonucu olarak bölgelerarası rekabet, kamusal mal ve hizmet sunumunda etkinlik sağlamaktadır.
5. Gelirin yeniden dağılım fonksiyonu, kamusal çıktı düzeyinin daha etkin düzeyde olmasını sağlamaktadır. Çünkü bu teoride, alınan harcama kararları maliyetlere bağlıdır. Özellikle yatay ve dikey mali eşitsizlik problemlerinin ortadan kalkması için ise mali transferler üzerine odaklanılmaktadır (Oates, 1972’den aktaran Jha, 2015, s.243).

2.3.2. İkinci Nesil Teoriler

Birinci nesil teorilerde, mali yerelleşme çalışmaları için güçlü bir zemin ve hipotezler kurulmuştur (Vo, 2010). Fakat 20. yüzyılın son çeyreği incelendiğinde, birinci nesil teorileri konu edinen ampirik çalışmaların sonuçsuz kalması, ikinci nesil teorilerin ortaya çıkma nedeni olarak ifade edilebilir (Saito, 2011, s.494). Kamu ekonomisi teorileri, Musgrave (1959)’e göre iki temel yaklaşımla incelenmektedir. Bunlardan ilki kamu ekonomisinin etkin bir şekilde yürütülmesi için kural ve ilkeleri belirlerken, ikincisi ise mevcut politikaların takip edilme gerekçelerini açıklamaya çalışmak, gelecekte hangi politikaların takip edileceğini öngörmeye izin veren teoriler geliştirmektir. Weingast (2009), birinci nesil teoriler ile ikinci nesil teoriler arasındaki en temel farkı Musgrave (1959)’in bu iki temel yaklaşımı ile açıklamaktadır (Musgrave, 1959, s.4; Weingast, 2009, s.279).

Birinci nesil teoriler (Musgrave,1959; Oates, 1972; Olson, 1969) sosyal refahı maksimize etmeye çalışan iyiliksever devlet anlayışının siyasal karar alma sürecine ve normatif düzene etkisine odaklanırken, ikinci nesil teoriler (Garzelli, 2004; Oates, 2005a; Weingast, 2007, 2009) farklı siyasi ve mali kurumların çalışmalarını, eksik enformasyon problemi çerçevesinde incelemekte, bu kurumların şekillendirdiği teşviklere ve

faidalarını maksimize etmeye çalışan aktörlerin davranışlarına odaklanmaktadır (Oates, 2005a, s.356; Weingast, 2009, s.279). İkinci nesil teorisyenlerin, sözleşme teorisi, asil-vekil problemi, eksik enformasyon problemi ve firma teorisi gibi teorilere atıfta bulunduğu ve birincil nesil teorilere ek olarak kamu başarısızlıklarına dikkat çektiği gözlemlenmektedir.

İkinci nesil teorilerin, birinci nesil teorideki hipotezleri ve bulguları bütünü ile terk ettiğini söylemek yanlış bir ifade olmakla birlikte, aslında teorilerin karakteristik özelliklerinin benzer olduğunu belirtmek gerekmektedir. Teorinin temel özelliklerini, Saito (2011) şu şekilde özetlemektedir.

1. Politik ekonomi yaklaşımında, paydaşlar için teşviklerin ortak hedeflere ulaşmada uyumlu olup olmadığı vurgulanmaktadır.
2. Bilginin, bu paydaşlar arasında eşit olarak paylaşılmadığı ve eksik enformasyon problemi olduğu kabul edilmektedir.
3. Ampirik sonuçlara nispeten daha fazla dikkat ederek, idealize edilmiş normatif varsayımların ötesine geçilmektedir.
4. Kuzey Amerika ve sanayileşmiş ülkelerin ötesinde küresel karşılaştırmalar yapmaya olanak sunmaktadır.
5. İkinci nesil teorisyenler, birinci nesil kuramlarını, asimetric enformasyon problemi ve mali teşvikler ile eleştirmektedir (Saito, 2011, s.494).

İkinci nesil teorilerin, literatürde önem kazanmasının çeşitli nedenleri vardır. Öncelikle mali yerelleşme, ekonomi politikasını belirlemede bir amaç değil bir araç olarak görülmektedir. Mali yerelleşmeyi savunan teorisyenler, genellikle demokratik ve ekonomik ilerlemeyi kapsayan daha geniş hedeflere ve kitlelere ulaşma söylemi ile düşüncelerini desteklemektedir. Bu nedenle, mali yerelleşmeyi doğru ya da yanlış bir politika olarak ele alıp statik bir analiz perspektifinde değerlendirmek yerine, bu çok boyutlu kavramı çeşitli boyutlarıyla inceleyerek ekonomik amaçlarla yorumlamak daha gerçekçi olacaktır (Saito, 2011, s. 494).

Birinci nesil teorilerde, kavrama statik analiz perspektifinden bakılması, ikinci nesil teorileri tarafından eleştiri konusu olmuştur. Birinci nesil teorilerde, iyiliksever bir devlet anlayışı hakim olup, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında asil-vekil ilişkisinin olduğu kabul edilmektedir. Fakat uygulamada, farklı alt yönetim seviyelerinde grupların ve politik güç sahiplerinin anlaşmaya gitmesi ya da politik pazarlıklar yaparak idarelerarası mali ilişkilerde çıkar maksimizasyonu sağlama amacıyla olması olası bir

durumdur. Yine idarelerarası mali teşviklerin, birinci nesil teorilerde yerel çıkarlardan bağımsız olduğu kabul edilmektedir. Fakat birinci nesil teorisyenlerin eşitsizliklerin giderilmesi için önerdiği mali teşvikler, ikinci nesil teorilerde sıklıkla politik kazanç elde etmek için kullanılan bir maliye politikası aracı olarak kabul edilmektedir (Oates, 2005a; Jha, 2015).

İkinci nesil teoriler, aslında mali yerelleşmenin doğasında bulunan çelişkileri tespit etmektedir. Rodden (2006) teorik yapıdaki bu çelişkileri, Hamilton'un yazılarındaki ikilem ile ilişkilendirmektedir. Hamilton, *“bir devletin eş zamanlı olarak güçlü ve sınırlı bir merkezi yönetimi”* nasıl oluşturacağına odaklanmaktadır (Rodden, 2006, s.1). Merkezi yönetim kamusal malların sunumu için güçlü olmalı iken, aynı zamanda güçlü bir yerel özerklik hissini korumak için yeterince zayıf olmayı başarabilmesi fikri, ikinci nesil teorileri şekillendirmektedir (Saito, 2011, s.495). İkinci nesil teoriler, mali yerelleşmede bir dizi yeni anlayış sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, başarılı bir politika tasarımı için, birinci nesil teorilerden daha gerçekçi politikalara ihtiyaç duyulmaktadır (Oates, 2005a, s.368). Bu politikaların ise seçim bölgelerine göre düzenlenmesi gerekmektedir. Bir diğer ifade ile ikinci nesil teoriler, çeşitli kurumların ve siyasi yetkililerin vatandaşlarla olan ilişkilerini nasıl düzenlediği ya da düzenleyemediğini araştırmaktadır.

Çalışmanın bu kısmında, ikinci nesil teorilerin, birinci nesil teorilere getirdiği eleştiriler ve eksikler perspektifinde, mali teşvikler sistemi, piyasayı koruyan federalist yapı ve endüstriyel organizasyon yapısı dikkate alınarak açıklanmaktadır.

2.3.2.1. Mali Teşvikler Yaklaşımı

İkinci nesil teorilerin mali teşviklere odaklanması, heterarşik⁴ bir düzeni ifade eden yönetim için koordinasyon mekanizmasının kurulmasına yardımcı olmaktadır. Birinci nesil teorilere göre, çeşitli mali kaynaklar, vergi gelirleri, mali destekler gibi yasada açık bir şekilde belirtilen girdiler gerekli iken, ikinci nesil teorilere göre kamu politikasında istenilen etkinin yaratılması için bu girdileri bir araya getirmekten daha önemli olan şey, kendi lehlerine kurallar koyan, kendi çıkarları için yasaları yorumlamaya çalışan ve hipotezlerini desteklemek için her türlü kaynağı finanse etmeye çalışan

⁴ Geleneksel anlayışta, kamu yönetimde hiyerarşi ile nitelendirilen ast-üst ilişkisi vardır. *Heterarşi* kavramı, bahsedilen bu ast üst ilişkisinin, yatay ve görece eşitliği esas alan ve yönetimi tabana yayan bir anlayışı ifade ederken, *Yönetişim Teorisindeki* bu kavramı, hiyerarşik düzenden heterarşik düzene geçiş olarak yorumlamak mümkündür (Aktan, 2003, s.123).

paydaşların değişen dinamikleridir (Saito, 2011, s.495). Oates (2008) bu değişen dinamikleri mali teşvikler yaklaşımı ile iki ayrı başlık altında toplamaktadır. Bunlardan ilki, yerel yönetimlerin davranışlarından ortaya çıkan “*Mali Kriz Teorileri*” iken, ikinci başlık ise kamu ekonomisi teorisinin evrimini temsil eden teorilerden oluşan “*Politik Ekonomi Yaklaşımı*”dır (Oates, 2008, s.319). Oates (2008), bu iki yaklaşımı da mali yerelleşme alanında kurumların şekillendirdiği teşviklerin yapısını inceleyerek açıklamaktadır.

Ekonomik ortamlardaki farklılıklar dikkate alınarak, mevcut mali kurumların performans sorunları incelendiğinde, mali yerelleşmenin yerel yönetim başarısızlıkları yerel mali krizler ile açıklanabilir (Rodden, Eskeland ve Litvack, 2003; Oates, 2008; Jha, 2015). Mali krizlerde oluşan teoriler, mali yerelleşmenin olası olumsuzluklarına dikkat çekmektedir. Bu teoriler, birinci nesil teorilerin bazı hipotezlerine karşı çıkmaktadır (Oates, 2008, s.319). İkinci nesil teoriler, yerel yönetimlerin kamu sektörünü ve ekonomik performansı zayıflatan “*Mali Müştereklere Saldırmak*” için mali teşviklerin nasıl kullanıldığına dikkat çekmektedir. Öngörülen bu yıkıcı mali davranış, sadece bir yolsuzluk değil, aynı zamanda mevcut mali ve siyasal kurumlara yapılan teşviklerin yapısının bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Bu mali teşvikler ise, doğrudan mali kararları etkileme gücüne sahiptir. Mali krizlerden oluşan bu teoriler, yumuşak ve sıkı bütçe kısıtlamalarının nereden geldiği, bireylerin davranışları üzerinde nasıl etki yarattığı, rant ve çıkar kollamayı artıran yumuşak bütçe politikalarının nasıl sıkı politikalara dönüştürüleceği konusuna odaklanmaktadır (Oates, 2008, s.319-321). Güçlü kurumların sıkı bütçe kısıtlamaları yaratması, gelişmiş bir piyasa ekonomisi zeminini oluştururken, kredi piyasaları, gelişmiş bir bankacılık sistemi ve gelişmiş kredi derecelendirme kurumları ile iyi gelişmiş bir borç piyasası merkezin kurtarma paketlerinden uzak durmasının bir ön koşulu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, aynı şekilde mülkiyet haklarının korunmasını ve faktörlerin mobilitesini sağlamakta ve piyasaların gelişimini engelleyen kamu kararlarını kısıtlamaktadır (Rao ve diğerleri, 2011, s.32-33). Bu ekonomik ortam ise idarelerarası rekabeti desteklerken, mali teşvikleri en aza indirmekte ve olası mali kriz ortamını zayıflatmaktadır.

Mali teşvik yaklaşımı, yapılan transferler ve teşvikler çerçevesinde politik tercihleri ve buna bağlı olarak yerel politikacılar için mali kurumların nasıl mali teşvik oluşturduğuna odaklanmaktadır (Weingast, 2009). Mali kuralların yokluğunda, politikacılar yumuşak bütçe kısıtını kullanarak hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadır (Kornai, 1980, 1986; Brennan ve Buchanan, 1980a; Bordignon, 2004, 2006). Bu yaklaşım

Leviathan'ın gelir maksimizasyonundan farklıdır. Leviathan, yetkililerin mali rant dışında bir hedefi olmadığı durumu nitelerken, *Mali Teşvikler Yaklaşımı*, Leviathan yaklaşımına göre daha geneldir ve siyasi yetkililerin gelir dışındaki hedeflere ulaşmasına izin vermektedir (Brennan ve Buchanan, 1980a, s.33-35; Weingast, 2009, s.283). Mali kuralların olmadığı ve harcama ve gelir yetkisi sorumluluğunun açık bir şekilde tanımlanmadığı bir ekonomide, yerel yöneticiler merkezi yönetim tarafından kurtarma paketi ve mali teşvik beklentileri için imkan sunmaktadır. Bu nedenle ikinci nesil teorisyenler, belirsiz ve paylaşılan sorumlulukların mali teşvikler aracılığı ile bir maliyet oluşturduğuna dikkat çekmektedir (Rodden ve diğerleri, 2003, s.16; Oates, 2008, s.320).

İkinci nesil teoriler, mali teşvikler yerine yerel yönetimlerin öz gelir elde etmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Gelirlerinin önemli bir kısmını özgelirlerden oluşturan yerel yönetimler, tam kamusal mal sağlamada daha etkin olmakta, teşvik sistemine ve çıkar maksimizasyonuna gitmekten kaçınmaktadır (Weingast, 2009, s.283). Bu teoriler, yerel yönetimler tarafından gelir yaratmanın önemine daha fazla vurgu yaparken, öz gelirlere sahip olan yerel yönetimlerin, vatandaşlarına karşı daha hesap verebilir ve şeffaf olma eğiliminde olduğuna dikkat çekmektedir (Rodden, 2003; Weingast, 2009).

2.3.2.2. Piyasayı Koruyan Federalist Yaklaşım

Piyasayı koruyan federalist anlayış, bir ülkenin siyasi sisteminin piyasalara ne düzeyde etki edebileceğini sınırlandıran özel bir federalizm türüdür. Bir ekonomik sistem ile siyasi sistem arasındaki temel çelişki, mülkiyet haklarını koruyacak ve sözleşmenin gerekliliğini yerine getirecek kadar güçlü bir merkezi yönetimin aynı zamanda toplumdaki bireylerin zenginliğine el koyacak kadar güç sahibi olmasıdır (Weingast, 1995, s.1). Piyasalar sadece uygun mülkiyet hakları sistemini ve bir sözleşme yasasını değil, devletin zenginliğe el koyma yeteneğini sınırlayan güvenli bir siyasi temeli de gerektirmektedir. Bu ikilem, uygulanabilir bir piyasa ekonomisi sistemi için nasıl bir siyasi sisteme ihtiyaç olduğu sorusunun tartışılmasına neden olurken devletin piyasaları koruyacak, güvenilir politik kurumların tasarlanması gerektiğini öne sürmektedir (Weingast, 1995, s.2). Bu yaklaşıma göre, siyasi yetkililerin davranışlarının izlenmesi ve gelecek dönemlerdeki takdir yetkilerinin sınırlandırılması izlenen politikalarda önem taşımaktadır (Brennan ve Buchanan, 1980a; Williamson, 1994; Weingast, 1995). Bu sınırı konu edinen Weingast (1995), çalışmasında merkezi açıdan güçlü ve bağlayıcı

etkileri olan bir kurumu, kendi kendisini kısıtlamaya iten şeyin yazılı bir kural olamayacağı, kuralların değişebileceğini ve göz ardı edilebileceğini belirtmektedir (Weingast, 1995, s.3). Buna karşılık, Williamson (1996), hukukun üstünlüğü, yatay kuvvetler ayrılığı ve demokrasi gibi çeşitli yönetim mekanizmalarını kullanarak devletin yönetim yapısı ile bu kısıtlamanın sağlanacağını vurgulamaktadır.

Kamu yöneticilerinin gelirlerini maksimize eden aktörler olduğu ve fırsatçı davrandığı (Brennan ve Buchanan, 1980a) varsayımından hareketle, Weingast (1995) özel mülkiyete el koyma ve mülkiyet haklarını korumama gibi bir ekonomik problemlerin oluşabileceğine dikkat çekmektedir (Braun, 2006, s.2). Devleti bu kısıtlamaya ve hakları korumaya iten etmen, hukukun üstünlüğünü destekleyen anayasal kısıtlar olması ve gerek resmi (*formel*) gerek resmi olmayan (*enformel*) kısıtlar hakkında toplum paydaşlarının fikir birliğine sahip olmasıdır (North, 1990; Weingast, 1995). Devletin bu kısıtları ihlal etmesi ve bireylerin gelecekteki geliri ve serveti üzerinde mülkiyet kurma ya da hakların korunmasına yönelik kuralları desteklememe eğiliminde olması halinde ise bireylerin risk alma ve çaba harcama eğilimi ortadan kalkmaktadır (Weingast, 1995; Qian ve Weingast, 1997). North (1990) ve Robinson (1999) bu durumu “*devlet yırtıcılığı*” olarak açıklamaktadır. Bu kısıtların ihlali ve yırtıcı devletin oluşması halinde, vatandaşların hükümet üzerindeki yaptırımı, hükümetten desteğini geri çekmesi şeklinde olabilir (Weingast, 1995, s.26). Qian ve Weingast (1997)’a göre, devlet etkin işleyen piyasa için pozitif ve negatif piyasa teşvikleri olmak üzere iki davranış modeli izleyebilir. Bunlardan ilki, ekonomik başarıyı ödüllendiren “*pozitif*” piyasa teşvikleri olup, devlet piyasayı koruyan işlemlere karşı ödüllendirici bir eğilim içinde olabilir. Buna karşılık, piyasa başarısızlığını cezalandıran “*negatif*” piyasa teşviklerini taahhüt edebilir. Hükümet başarısız projeleri kurtarma ya da maliyetli, verimsiz kamu programlarını sürdürme eğiliminde olursa, bireylerin hatalarını ve israfını önlemek için teşvik mekanizmasını durdurabilmektedir (Qian ve Weingast, 1997, s.85).

Weingast (1995, 2009), piyasayı koruyan federalist bir sistemin sağlanması için beş normatif ilkedden bahsetmektedir.

F1. Hiyerarşi: Her düzeyde, belirlenmiş yetki alanına sahip olan bir hükümet hiyerarşisi vardır. Bu görüş, Riker (1964)’in merkezi yönetimdeki yöneticilerin nasıl kısıtlanması gerektiği konusundaki teorisinden türetilmiştir. Riker (1964), federal bir sistemi, her seviyedeki özerkliğin kapsamını betimleyen hükümet hiyerarşisi ve yerel yönetimlerin her seviyede özerklik düzeyine bağlı olarak açıklamaktadır.

F2. Yerel Otorite Özerkliği: Yerel yönetimler, politikalarını kendi koşullarına uyarlama yetkisine sahip olmalıdır. Hükümetlerin, kamu hizmetlerine yönelik yerel talepleri yansıtmaları için yerel pazarları düzenleme yetkisinin, yerel kamusal mal ve hizmetlerin yerel koşullara uygun hale getirme hakkının olması gerekmektedir. Bununla birlikte, vergi oranlarını belirlemek için yerel yönetimlerin önemli bir güce sahip olması gerekmektedir.

F3. Ortak Piyasa Koşulu: Yerel yönetimlerin yetki sınırları boyunca etkili rekabetin sağlanabilmesi için yerel düzeyde ürün ve faktör hareketliliği gerekmektedir. Piyasayı destekleyen federalizm kapsamı çerçevesinde, bu ilke, aslında merkezi yönetimin kendi kapsamı içinde hareket etmesini kısıtlamaktadır. Merkezi yönetimin rolü ise, ortak pazarda yerel yönetimlere yönelik oluşacak haksız rekabeti önlemek ve düzenleyici bir aktör olarak sınırlandırılmaktadır.

F4. Sıkı Bütçe Politikaları: Bu ilke, merkezi ve yerel yönetimlerin sıkı bütçe politikaları ve kısıtları ile karşı karşıya olmasıdır. Sıkı bütçe politikaları uygulamayan yerel yönetimler, harcama düzeylerini yüksek tutma ve rant sağlama amacındayken, sıkı bütçe uygulamaları izlenmesi halinde ise harcama düzeyinin kontrollü olduğu ve denetim mekanizmasının işlediği ifade edilebilir.

F5. Kurumsallaşan Otorite: Siyasi otoritenin tahsisinde kurumsallaşmanın sağlanmasıdır. Bu ilke, yerel yönetimlerin politika kararları sonucunda ortaya çıkacak tüm mali sonuçlara katlanması ve harcama düzeyini merkezi yönetim mali teşvikleri ile belirlememesi gerektirdiğini vurgulamaktadır (Weingast, 1995, s.4-6; 2009, s.281-283).

Weingast (2009), piyasayı koruyan federalist yapı için, bu beş ilkeden *F2-F5* olmak üzere, dört temel koşulun da olması gerektiğini belirtirken, bu koşullardan bir ya da daha çoğunun olmaması halinde ekonomide etkinsizlik ve yapısal problemler oluşacağına dikkat çekmektedir. *F2* yerel otorite özerkliğinin yokluğu durumunda, yerel yönetimler arasında rekabet süreci ve yerel yönetimlerin yerel koşullara göre politika uyarlamaları engellenmektedir. Ortak piyasa koşulu olan *F3* koşulunun yokluğu durumunda, bölgeler arasında rekabet engellenmektedir. Rekabetin olmadığı bir ortamda ise maliyet etkin politikalar izlenmeyecektir. Bu şekilde, yerel yönetimlerin rant kollama, yolsuzluk ve etkinsiz kaynak kullanımına gitme, monopol gibi davranma olasılıkları artmakta ve yerel yönetim başarısızlıkları ile karşılaşmaktadır. *F4* sıkı bütçe politikaların yokluğu ise, kısıtlamaların olmadığı bir ortamda, yerel yönetimler, mali

teşvikleri ve transferleri kullanmada etkinlikten uzak politikalar izleyerek ortak havuz problemi yaratabilirler. Hizmetten fayda sağlayanlar ve hizmetin finansmanına katılanlar arasında yanlış eşleşme oluşmaktadır. Buna ek olarak, transfer bağımlılığı artan yerel yönetimlerin öz gelir elde etme amacı ve vergi özerkliği için girişimleri azalacaktır. Son olarak, kurumsallaşmış otoritenin *F5* koşulunun yokluğu ile merkezin mali politika bağımsızlığı isteyen yerel yönetimler üzerindeki baskısı ortaya çıkmaktadır (Weingast, 2009, s.282).

Teoriye göre, piyasayı koruyan federalist yapı ile alt yetki alanlarının yolsuzluk, ve rant kollama aktiviteleri kısıtlanmakta ve etkinsiz ekonomik müdahale biçimleri önlenerek Leviathan'a dönüşecek devlet anlayışının kısıtlandığına vurgu yapılmaktadır (Weingast, 2009, s.283). Bu teori, birinci nesil teorilerine eleştirel bir perspektifte olup, kendi kendini koruyan politikacılara ve yönetimlere karşı kurumsal bir zemin ve kısıt oluştururken, gücün kötüye kullanılmasını ve kamu sektörünün aşırı büyümesini engelleyen, piyasa sistemini koruyan bir kurama dayandırılmaktadır (Weingast, 1995).

2.3.2.3. Endüstriyel Organizasyon Yaklaşımı

Mali yerelleşme teorisinin başlangıç noktasını, merkezi yönetimin hangi ekonomik fonksiyonları üstleneceği hangi fonksiyonları ise yerel yönetimlere devredeceği üzerine kuruludur. Bu temel soruyu, ikinci nesil teoriler, örgüt kuramı içerisinde endüstriyel organizasyon yaklaşımına dayandırarak açıklamaktadır. Garzarelli (2018), mali yerelleşmede endüstriyel organizasyon yaklaşımını “*Gerçekleşen Organizasyonel Dizayn*”(Ex-Ante) ve “*Planlanan Adaptasyon*” (Ex-Post) olmak üzere iki başlık altında açıklamaktadır. *Gerçekleşen Organizasyonel Dizayn Yaklaşımını*, Garzarelli (2018), Tiebout (1956)’un çalışmasına referans alarak, kamu sektörünün merkezi yönetimden uzaklaştırılmasının arkasındaki motivasyona dayandırmaktadır (Garzarelli, 2018, s.6-8). Garzarelli, kamusal malın doğası gereği bireylerin tercihlerini açıklama eğiliminde olmaması ve oluşan dışsallık sonucu piyasa başarısızlığına dikkat çekmektedir. Ancak mali yerelleşme ile kamusal malların sunumunda bireylerin talep ettikleri kamu hizmetlerinin sunulduğu bölgeye taşınması ile dışsallıkta çözülme yaşanmaktadır. *Planlanan Yaklaşım* ise, Tiebout teorisini ve *Gerçekleşen* yaklaşımı düzenleyen ve onaylayan yaklaşımdır. Bu yaklaşım, yetki alanları arasında bir dışsallık söz konusu olduğunda, mülkiyet haklarındaki değişikliğe bağlı olarak dışsallıkların içselleştirilmesi ve öneriler ile temellendirilmektedir. Bu öneriler ve oluşması muhtemel

dışsallıklar, aslında yerel yönetimlerin başarısızlığına bir çözüm olarak düşünülebilir. Dışsallıkların içselleştirilmesindeki mülkiyet hakları değişikliği ile dışsallıklara özel çözümlere atıfta bulunmaktadır (Garzerelli, 2018, s.6-7).

Endüstriyel organizasyon yaklaşımındaki yetki alanları arasındaki dışsallık sorunu, Coase (1937/1991)'ın "*Firma Teorisi*" adlı çalışması ile temellendirilmektedir. Coase (1937/1991), teorisinde organizasyonun sadece üretim işlevini açıklamaktadır. Birinci nesil teoride de devlet bir organizasyon olarak görülmemektedir. Coase (1937/1991), teorisini merkezi olmayan, piyasa mekanizmasını temel alan bir çözüm ile sunmaktadır. Teoride, işlem maliyetlerinin yokluğunda, merkezi otoritenin sadece ilgili araçların mülkiyet haklarını tayin etmesi gerektiği ve tarafların kendi arasında pazarlık yapmasının etkin bir sonuç yaratacağını belirtilmektedir. Coase'ın sunduğu bu piyasa çözümü, neoklasik iktisat anlayışı ile temellendirilen mali yerleşme teorilerine de yansımaktadır.

Kamu ekonomisinde firma teorisi, firmanın iç örgütlenme teorisi ve devletin iç örgütlenme teorisi ile nasıl ilişkilendirildiği ile ilgilenmektedir. Devletin iç organizasyon yapısı, yatay ve dikey ilişkileri etkilemektedir. İşlem maliyetinin olmadığı ekonomik bir ortamda, devlet bir firma olarak görülmektedir. Devletin iç yapısı Coase-Oates yaklaşımı ile incelendiğinde, birinci nesil teorilerde örgütsel gelişme kabul edilmemektedir. Firmanın ve devletin organizasyon yapısı incelendiğinde, vatandaşlar ve paydaşlar için, birinci nesil teorilerde iyiliksever devlet anlayışı hakimdir (Oates, 2008; Weingast, 2014; Garzarelli, 2018). Bu nedenle, sorumluluk düzeyini belirlemede kullanılan çözüm devletin müdahalesini kabul eden Pigouvian yaklaşımdır. İkinci nesil teorilerde ise, iyiliksever devlet anlayışının reddedilmesi ve örgütsel gelişmenin dikkate alınması nedeniyle Coaseyen çözüm söz konusu olup, devletin iç organizasyonun nasıl yapılandırılacağına odaklanılmaktadır. Bu açıdan üretilen çözümün piyasa odaklı olduğu dikkat çekmektedir.

Organizasyonel yaklaşımın kamu ekonomisine konu oluşu, ikinci nesil teorisyenlerden Qian ve Weinsgant (1997) tarafından olmuştur. Qian ve Weinsgant (1997), Tiebout (1956) çalışmasındaki örtülü organizasyon yaklaşımı ile ikinci nesil teorileri kurmaktadır. İkinci nesil teorilerin önem kazandığı yıllar aslında yeni kurumsal iktisatın ve örgütsel işleyişin değişime uğradığı yıllar ile aynı olduğu dikkat çekmektedir. Bu teoride, kurumların ve yönetim yapılarının piyasa ile etkileşime girerek yöneticilerin teşvikleri kendi çıkarlarıyla eşleşecek şekilde nasıl yapılandırılabilceğini göstermektedir. Firma teorisine dayandırılarak, siyasi yetkililerin vatandaşların

çıkarlarına hizmet etmesi için doğal bir sebep olmadığı varsayılmaktadır. North (1990) bu durumu *yırtıcı devlet* kavramı ile açıklamaktadır. North (1990)'a göre, bir devlet zorlayıcı ve yırtıcı bir güce sahip ise, o zaman bir kurum olarak devlet ve onu yöneten aktörlerin bu gücü kendi çıkarı için kullanabilmektedir.

İkinci nesil teoriler çerçevesinde, kamu sektörü örgütsel olarak göz önüne alındığında, tüketici-seçmen ile politikacı-kamu hizmetini sunan kişi arasındaki ilişki de iki temel yaklaşım hakimdir. Bu yaklaşımlar; asimetrik enformasyon ve asil vekil problemidir (Garzarelli, 2018; Oates, 2005a). Teoriye göre, endüstriyel organizasyon yaklaşım modellerinde kullanılan asil vekil ilişkisi doğrudan bir kamu sektörü ortamına uygulanmaktadır (Oates, 2005a). Mali yerelleşme teorisi perspektifi ile “*Asil-Vekil İlişkisi*” Levaggi (2002) tarafından iki farklı yaklaşım ile açıklanmaktadır. Bunlar, seçmen ve yerel yönetimler arasındaki asimetrik ilişki ve merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki asimetrik ilişkidir. Congleton (2006) ise bu asimetrik ilişkiyi arz ve talep yönlerini dikkate alarak açıklamaktadır. Aynı coğrafi sorumluluk alanında farklı düzeyde alt yönetimler farklı düzenleyici ve mali güçlere sahip olduğunda kurumlar arasında asimetrik enformasyon sorunu ortaya çıkmaktadır. Politika otoritesindeki bu farklılıklar ise, yerel talepteki standart talep tarafındaki değişime ek olarak, devlet hizmetlerinde, düzenlemelerde ve arz tarafını temsil eden vergilerde de değişikliğe neden olabilmektedir. Mali rekabetin arz tarafında oluşan asimetrliler, tüketici-seçmen ile kamu hizmetini sunan yönetim arasındaki gelir dağılımını doğrudan etkilemektedir (Congleton, 2006, s.134). Talep tarafında oluşan asimetrliler ise mali eşitsizliklere neden olmaktadır. Gelişmişlik düzeyi yüksek olan bölgelere yapılan mali transferler asimetrik enformasyon yaratabilmektedir. Tercih edilen hükümetler, bölgeler arasındaki farklılaştırılmış ekonomik ve sosyal düzeyleri nedeni ile diğer vatandaşları ve kurumları kendi alanına çekebilmektedir. Bu durum ise bölgeler arasındaki yatay mali eşitsizliklerin artmasına neden olmaktadır. Mali ve düzenleyici otoritedeki asimetrliler, çoğunlukla nüfus ve servet asimetrlileri oluştururlar. Bu asimetrliler, tercih edilen bölgelerin yeni sermayeyi ve emeği kendi bölgelerine çekebilmek için mali paketler düzenlemesi ile ilişkilendirilebilir. Kendi politikalarını yapma gücüne sahip olmayan diğer bölgeler ise geride kalmakta ve bölgesel eşitsizlikler oluşmaktadır (Congleton, 2006, s.150).

Tommasi ve Weinschelbaum (2007), dışsallıkların içselleştirilmesi için uygulanan merkezi politikalar ile mali yerelleşme politikaları ve politik aktörlerin hesap verilebilirliği arasında bir değiş-tokuş ilişkisi olduğuna dikkat çekmektedir. Tommasi ve Weinschelbaum (2007)'a göre, geniş hükümetlerde, yapılan mali teşviklerin kontrolü alt

yetki alanlarının kontrolüne bağlıdır. Bununla birlikte politik aktörler küçük bölgelerde yerel seçmene daha yakın olduğu için, asil olan seçmenin bilgi edinme maliyeti oldukça düşük olup, olumsuz bir enformasyona kolaylıkla tepki gösterebilmektedir (Tommasi ve Weinschelbaum, 2007, s.370). Asimetrik enformasyon problemini ise, Seabright (1996), "*Eksik Sözleşme*" kavramı ile açıklamaktadır. *Eksik Sözleşme*, hizmet sağlayıcıların performansına ilişkin bilgilerin, üçüncü şahıslar tarafından gözlenemeyen bir biçimde, merkezi bürokratlar ve yöneticiler arasındaki ilişkinin incelenmesinin kısıtlanmasıdır (Seabright, 1996, s. 64; Vo, 2010, s.674; Jha, 2015, s.247). Siyasi hesapverilebilirliğin mali yerelleşme için örgütsel bir motivasyon kaynağı olduğunu öne süren Seabright (1996), belirli yetki alanlarındaki servet düzeyinin hükümet seçimleri ile belirlenme olasılığını dikkate alarak seçimlerin hesap verebilirliğinin önemine dikkat çekmektedir (Vo, 2010, s.674).

BÖLÜM III

MALİ YERELLEŞMENİN KAMU KESİMİ BÜYÜKLÜĞÜNE ETKİSİ

Kamu kesimi büyüklüğü literatürde uzun süredir tartışılan bir konu olmuştur. Kamu kesiminin büyümesinin altında yatan nedenler, Wagner yasası (Forte ve Magazzino, 2018; Karceski ve Kiser, 2020), bürokratların rantlarını en üst düzeye çıkarma çabası (Goel ve Nelson, 1998; Moesen ve van Cauwenberge, 2000), yolsuzluklar (Alesina, Campante ve Tabellini, 2008; De La Croix ve Delavallade, 2011) gibi çeşitli değişkenler ile açıklanmaktadır. Yapılan bu çalışmalar incelendiğinde, araştırmacıların genellikle farklı ülkeler için genel ya da merkezi yönetim harcamalarındaki değişikliğe odaklandığı dikkat çekmektedir. Oysa ki 20. yüzyılın son döneminde önem kazanan mali yerelleşme ile yerel düzeyde yapılan kamu faaliyetlerinin kamu kesiminin büyüklüğüne etkisi tartışma konusu olmaya başlamıştır (Rodden, 2003, s.696). Statik bir yapıya sahip olmayan devlet anlayışı, araştırmacıların kullandıkları modele yeni bir belirleyici olarak mali yerelleşmenin eklenmesine neden olmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde, öncelikle kamu kesiminin büyüklüğü ve mali yerelleşme arasındaki ilişki hem genel hem de yerel yönetim düzeyinde incelenmekte olup, bu ilişki Leviathan hipotezi perspektifinde açıklanmaktadır. Literatürdeki ampirik çalışmalar incelendiğinde, yerel yönetim başarısızlıkları nedeniyle, mali yerelleşme ve kamu kesimi arasında beklenen negatif yönlü ilişkide uzlaşamaması, Yerel Leviathan (*Local Leviathan*) kavramını literatüre kazandırmıştır. Çalışmanın bu bölümünde, mali yerelleşme ile kamu kesimi büyüklüğü arasındaki ilişki Leviathan hipotezi ile açıklanırken, *Yerel Leviathan* kavramı ile mali yerelleşmenin olası başarısızlıklarının açıklanması planlanmaktadır. Çalışma kapsamında, bu başarısızlıklar; *Yumuşak Bütçe Kısıtlamaları* (*Soft Budget Constraint*) ve bu uygulama sonrasında ortaya çıkan *Kurtama Etkisi* (*Bail Out Effect*), *Yıkıcı Vergi Rekabeti*, yerel düzeyde politikacıların kendi seçmen kitlesine kamu hizmeti sunması olarak ifade edilen *Pork Barrel Sendromu*, yerel düzeyde *Mali İllüzyon Etkisi* olarak incelenmektedir. Son olarak ise, mali yerelleşme literatürü ile kamu kesimi büyüklüğünü ve harcama kompozisyonunu test eden ampirik çalışmalara yer verilmektedir.

3.1. Mali Yerelleşme ve Kamu Kesimi Büyüklüğü

Kamu kesiminin büyüklüğü ülkeler arasında çeşitlilik göstermekle birlikte, bu

çeşitlilikte ülkelerin kamu yönetimi anlayışı, yönetim kalitesi, demografik yapısı, jeopolitik konumu ve kurumsal faktörlerin etkilediği kamu harcamaları önemli belirleyicilerdendir. Hükümetlerin kamu harcamaları sunumundaki rolünün etkinliği, vatandaşların kamusal taleplerine cevap verebilirliği için bir politika öneri olarak, son dönemde mali yerleşme politikalarına odaklanılmakta ve önemli bir araç olduğu öne sürülmektedir (Buchanan ve Wagner 1977; Rodden, 2003; Treisman, 2006a, 2006b).

Kamu kesimi büyüklüğünü açıklayan bir faktör olarak mali yerleşmeyi açıklamadan önce, temel soru bazı ülkelerin neden diğer ülkelere göre merkezi anlayıştan daha uzak olmalarıdır. Bu sorunun cevabı, 2. Dünya Savaşı sonrası dünya haritasına da yansıyan üç önemli etki ile açıklanabilir. Afrika ve Asya'da sömürgeci politikaların etkisi, Pakistan, Çekoslovakya, Sovyetler Birliği ve Yugoslavya gibi devletlerin dağılması ile merkezîyetçiye yapıya güvenin azalması, yerleşme anlayışının korunarak Avrupa Birliği'nin kurulması bu etkenlerdir (Martinez-Vazquez ve Vaillancourt, 2011, s.1). Gelişmekte olan ülkeler ise tarihsel süreçte genel olarak merkezileşmeyi tercih ederken, devletin düzenleyici ve gelirin yeniden dağılımı rolünü kabul etmektedir. Merkezileşme, bu ülkeler için politik, ekonomik ve idari organizasyon kavramlarını kapsayan norm ve ideal olma eğiliminde olmuştur. Bunun nedeni ise eskiden koloni olarak yaşayan grupların ya da ülkelerin sömürge yönetimlerin doğrudan mirası olması ile ilişkilendirilmektedir. Tarihsel süreçte, sömürü düzenden kurtulmak için koloniler merkezileşme çabası içinde olmuşlardır (Rondinelli, Nellis ve Cheema, 1983, s.5). Mali örgütlenme fikri, ülkelerin kurumsal geçmişinden ve muhtemelen geçmişteki sömürgeleştirilen tarihlerinin etkisi ile şekillenmektedir (Treisman, 2006a, s.290). Üçüncü Dünya ülkelerinin pek çoğu, bağımsızlıklarını ilan ettikten sonra daha çok merkezileşmeyi tercih etmiş ve merkezi yönetimi meşrulaştırmıştır. Fakat zamanla merkezi planlamada yaşanan olumsuz sonuçlar, politik, ekonomik ve ideolojik olarak çeşitlilik gösteren çok sayıda gelişmekte olan ülkeyi de, bazı kalkınma planlamaları ile mali yerleşmeye yöneltmiştir. Kalkınma planları ile toplumun tüm kesiminin üretkenliğini ve kişi başına düşen gelirini artırmak, yaşam standartlarını yükseltmek ve ekonomik etkinliğin sağlanması amaçlanmaktaydı (Rondinelli ve diğerleri, 1983, s.6-10). IMF, Dünya Bankası ve çeşitli uluslararası kurumlardan destek bulan mali yerleşme fikri, küresel eğilim ve ölçek ekonomisine dayandırılarak hemen hemen her coğrafyada önem kazanmıştır (Martinez-Vazquez ve Vaillancourt, 2011, s.1; Cassette ve Paty, 2010, s. 173).

Mali yerleşmenin kamu ekonomisi literatüründe önem kazanmasının

temelinde, “*kişi başına düşen gelirin artması*” ve “*demokrasi*” argümanı (Tanzi, 2000) ile yerel düzeyde kamusal mal ve hizmetlere etkin düzeyde cevap verilmesi sonucu kamu kesiminin kısıtlanacağı hipotezleri yer almaktadır.

Tüm bu gelişmeler ve beklentilere rağmen, yapılan ampirik çalışmalarda mali yerelleşme ve kamu kesimin büyüklüğü arasındaki ilişkide bir fikir birliğinin sağlandığını söylemek mümkün değildir. Teorik açıdan konuya önemli katkıda bulunan Brennan ve Buchanan (1977, 1980a), mali yerelleşmenin kamu kesiminin boyutunu belirleyen bir davranışsal kısıt olarak Leviathan hipotezini öne sürmektedir. Brennan ve Buchanan (1980a), kamu kesimini monopol bir piyasa gibi nitelendirirken, kamu kaynaklarından rant elde etmeyi planlayan politik aktörler nedeni ile kamu kesiminin büyüdüğüne dikkat çekmektedir. Birinci nesil teorisyenlerin iyiliksever bir aktör olarak nitelendirdikleri devlet, “*Duyarlı (Responsive) Devlet*” olarak tanımlamaktadır (Buchanan, 1977; Berry ve Lowery, 1987). *Duyarlı Devlet*, sosyal optimumu sağlayacak kamu politikası uygulamalarına gitmekte, bu politikalarda vatandaşların tercih demetinde yer alan kamusal malları sunarak, sosyal refahı maksimize etmeyi amaçlamaktadır. Bu perspektifte, kamu kesiminin büyüklüğünü vatandaşların kamusal mal talebi yansıtmaktadır. Bu devlet anlayışında, idareler arasında mali yerelleşmeye gidilmesi ile kamusal malların kalitesinin düşeceği ve sosyal refahın azalacağı düşüncesi hakimdir. Buchanan (1977) “*Duyarlı Devlet*” anlayışına karşılık, “*Büyüyen (Excessive) Devlet*” yaklaşımını öne sürmektedir. “*Büyüyen Devlet*”, kamu kesiminde arz ve talep fonksiyonlarında asimetrik enformasyon ya da asil vekil problemi ile kamu kesiminin büyüklüğünün artmasına neden olan bir devlet anlayışı olarak tanımlanmaktadır. Buchanan (1977) bu artışı, politikacıların kamusal mal talebinden daha fazla kamu harcaması yapılması ve “*Mali İllüzyon*” ile açıklamaktadır (Rodden, 2003, s.699-700). Kamu görevlilerinin kural koyan ve yönetilen arasında asimetrik enformasyon yaratarak, bireylerin tercih edeceğinden daha geniş bir kamu kesimi büyüklüğü yaratmasına öncülük edeceğine, böyle bir ortamda seçmenin ters seçim yapacağına dikkat çekmektedir (Rodden, 2003, s.699-701).

Mali yerelleşmenin kamu kesimine etkisi üzerine odaklanan argümanlardan en önemlisi *Leviathan hipotezidir*. Brennan ve Buchanan (1980a) tarafından öne sürülen bu argüman vergi ve harcama sorumluluğunun yerel yönetimlere bırakılması ile ekonomide kamu kesiminin kısıtlanacağını ifade ederken, Leviathan hipotezini desteklemek için fragmantasyon hipotezini geliştirmiştir (Brennan ve Buchanan, 1980a, s.185). *Fragmantasyon Hipotezi* ise, seçmenlerin ve kurumların bir bölgeden diğer bölgeye

hareket etmesi sonucu katlandığı işlem maliyetine bağlıdır (Feld, Kirchgassner ve Schaltegger, 2010, s.29). Bu hipoteze göre (Brennan ve Buchanan, 1980a), yerel yönetimin mali rant potansiyeli, rekabet ortamının olduğu bir ortamda yerel yönetim sayısı ile ters orantılı olup, yerel yönetim sayısı arttıkça, Leviathan devletin kısıtlanacağı öne sürülmektedir.

Mali yerelleşmenin kamu kesiminin büyüklüğü üzerindeki etkisini azaltmaya yönelik diğer bir argüman, *Vergi Rekabeti Hipotezi* olarak adlandırılabilir (Wilson, 1999; Feld ve diğerleri, 2010). Vergi rekabeti ile mobil olan yüksek gelirli bireyler vergi oranı düşük olan yerel yönetimlere hareket etmekte ve vergi gelirinin düşmesine yol açmaktadır. Mobilité ne kadar düşük olursa, yerel yönetimlerin vergi toplamak için baskısı o kadar artmaktadır. Bu durumda mobil olan mükellefler diğer yerel yönetimlere hareket etmektedir. *Mali Denklik* gereği, kamusal mal ve hizmetlerin tedariki göz önüne alındığında, bu rekabetçi baskı nedeniyle her bir yerel yönetim, vergileri azaltmayı hedeflemekte ve sonuç olarak kamu kesiminin kısıtlanmasına neden olmaktadır (Tanzi, 1995, Feld ve diğerleri, 2010, s.30).

Kamu kesiminin büyüklüğü ile mali yerelleşme arasındaki ilişkiye odaklanan diğer bir teori ise *Mali İllüzyon Hipotezidir*. Bireyler, vergi ödemekten ziyade daha fazla kamu harcaması yapılmasını tercih etmektedir (Rodden, 2003; Golem, 2010). Yeniden seçilme kaygısında olan siyasetçiler ise, *Ricardo-Barro Hipotezi*'nde olduğu gibi borçlanmayı verginin ikamesi olarak görmektedir. Buchanan ve Wagner (1977)'e göre, seçmenler cari açıklar ve gelecekteki vergiler arasındaki bağı tam olarak ilişkilendirememekte ve merkezi yönetimden daha fazla kamusal mal sunmasını talep etmektedir. Bu durum ise kamu kesiminin genişlemesine neden olmaktadır (Buchanan ve Wagner, 1977, s.139-142). Böylesi bir ortamda, seçmen-vergi mükellefi aldatılırken, hükümet üzerindeki kontrol düzeyi sınırlı olduğu için merkezi yönetim kolaylıkla kendi çıkar maksimizasyonunu gizleyebilmektedir (Rodden, 2003; s.700).

Mali yerelleşmenin kamu kesiminin büyüklüğü üzerindeki etkisine yönelik arz yönlü açıklamadan ayrı olarak, talep yönlü açıklamalar da yapılması mümkündür. Birinci nesil teorisyenlerden Oates (1972), yerel düzeyde bireylerin tercihlerinin birbirine yakın olması nedeniyle, kamusal malın marjinal maliyetinin bölgeler arasında farklı olduğunu, kaynak dağılımında artan etkinlik ile maliyetin minimum düzeye ineceğini ve kamu kesiminin küçüleceğini ifade etmektedir. Bu hipotez, Meltzer ve Richard (1981) tarafından öne sürülen *Medyan Seçmen Hipotezi* (*Median Voter Hypothesis*) ile geliştirilmiştir. Piyasalar teorisindeki rekabetçi denge gibi, Kamu Tercihi Teorisinde ise

politik denge sözkonusudur ve dengenin sağlanması için kamu politikaları konusunda yönetimler esnek davranabilmektedir. Bu esneklik ise mali yerelleşme teorisi ile iki önemli katkı sunmaktadır. Mali yerelleşme ile yerel yönetimler arasında bir rekabet ortamı olması halinde, merkezi yönetimlere göre yerel yönetimler daha şeffaf bütçe politikaları izlemektedir. Buna bağlı olarak seçmen ödediği vergi yüküne ilişkin daha yüksek enformasyon düzeyine sahip olmaktadır. Bu iki gerekçe ile, coğrafi olarak hedeflenen harcamalara ilişkin, seçmenler cari açıklar ile gelecekteki vergiler arasındaki ilişkiyi tam olarak anlamlandırmakta ve mali illüzyon etkisinin düşük olmasını sağlamaktadır (Rodden, 2003, s.700; Golem, 2010, s.56)

Teorik açıdan ifade edilen tüm bu hipotezlere karşılık, mali yerelleşmenin kamu kesimi üzerinde kısıtlayıcı bir etki yaratıp yaratmaması çalışmanın sınırını oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında, Brennan ve Buchanan (1980a)'ın öne sürdüğü hipotez ile Leviathan modeli, Rodden (2003), Craw (2008), Feld ve diğerleri (2010)'nin çalışmaları temel alınarak ise Yerel Leviathan modeli bir başka perspektif ile mali yerelleşme başarısızlıkları incelenmektedir.

3.1.1. Leviathan Modeli

Kamu ekonomisi perspektifinde, Leviathan kavramı ilk kez Hobbes (1651/2017) tarafından kullanılmış olup, çalışmada “*ideal devlet nasıl olmalıdır*” sorusu tartışılmaktadır. Hobbes, Leviathan'ı ise bir sözleşme ürünü olarak ortaya çıkan, iyiliksever olmayan monolitik bir devlet⁵ olarak nitelendirmektedir. Hobbes'un iyiliksever olmayan monolitik devlet anlayışı üzerine kurduğu modelin ikinci nesil teorilerin zeminini oluşturduğunu ifade etmek mümkündür.

Liberal bir görüşe sahip olan Hobbes, bireyin özgürlüklerine vurgu yaparken, bireyin tek başına iken özgür olduğunu, bunun ise doğa durumunda mümkün olduğunu ifade etmektedir. Fakat doğa durumunda olan bireyin, güvenlik ihtiyacı ise devletin mekanik inşasını zorunlu hale getirmektedir. Savaş durumunun ortadan kalkması ve güvenlik ihtiyacının giderilmesi için oluşturulan bu mekanik inşaya karşılık, Hobbes güç ve yetki alanı genişletilmiş bir Leviathanın oluşumuna dikkat çekmektedir. Leviathan'ın

⁵ Breton (1998), *Kamu Yararı ve Kamu Tercihi* olmak üzere iki temel doktrin altında yedi ayrı devlet modeli sunmaktadır. Kamu Yararı Doktrininde *organik* ve *iyiliksever* aktör olmak üzere iki model yer almaktadır. Kamu Tercihi Teorisi ise *Monolitik* ve *Kompozit* gelenek olmak üzere iki ayrı gelenekten oluşur. Monolitik yapı, dört spesifik devlet modelini içermektedir. Bunlar *Bürokrasi Yakalama Modeli*, *Çıkar Grubu Yakalama Modeli*, *Leviathan* ve *Baskı Modeli*'dir. Kompozit yapı ise *Rekabet Modeli*'ni içermektedir (Breton, 1998, s.10).

oluşumundaki doğa durumu ve devlet arasındaki bu çatışmayı Nash'in oyun teorisi yaklaşımı ile açıklamak mümkündür (Piirimäe, 2006, s.8).

Barış ortamının sağlandığı (C) ve savaş ortamının olduğu (D) iki farklı ortam arasında seçim yapmak zorunda olan iki kişiden (A, B) oluşan bir doğa durumunu varsayalım. Tablo 2'de yer alan matris bu iki bireyin stratejilerini göstermektedir. Matris incelendiğinde, veri değerlerinin kardinal olmadığı, tercihler sonucu sağlanacak fayda düzeylerine göre sıralandığı dikkat çekmektedir. Hobbes, bireylerin savaştan kurtulmak için karşılıklı barış ortamının karşılıklı savaş ortamına tercih edildiğini savunmaktadır. Bu durum $CC > DD$ olarak ifade edilebilir. Çıktı düzeyi (4,1) olan durum, A bireyi için en iyi sonucu gösterirken, bu çıktı düzeyi B için en kötü durumu temsil etmektedir. Hobbes, barış ortamı için insanların karşılıklı barıştan ziyade, çeşitli nedenlerden dolayı D savaş ortamı stratejisi ile hareket edeceğini savunmaktadır. Bu varsayımdan hareket ile D dominant strateji olarak kabul edilmektedir. Bu dominant strateji iki farklı durumu ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan ilki $DC > CC$ karşılıklı barışa karşılık tek taraflı saldırganlığın tercih edildiği durum iken, diğer seçenek ise $DD > CD$ tek taraflı barışa karşı karşılıklı saldırganlığın tercih edildiği durumdur. Hobbesyan bir anlayışta, her bireyin öncelikli tercihi tek taraflı saldırmak olduğu dikkat çekerken; tek taraflı barış ise en kötü seçenek olarak görülmektedir. Geçişlilik kuralı⁶ gereği bireylerin tercih sıralaması şu şekilde olacaktır, $DC > CC > DD > CD$ (Piirimäe, 2006, s.9-10).

Tablo 2

Barış Ortamının ve Savaş Ortamının Olduğu İki Farklı Ortamda Olası Stratejiler Matrisi

		Oyuncu A	
		C (Barış)	D (Savaş)
Oyuncu B	C (Barış)	3, 3	1, 4
	D (Savaş)	4, 1	2, 2

Kaynak. Piirimäe, 2006, s.9.

Hobbes (1651/2017), bireylerin karşılıklı barıştan ziyade tek taraflı saldırganlığı tercih ettiğine dikkat çekerken, bireylerin karşılıklı barışı sağlayamamasını güç ve itibar kazanma kaygısı gibi gerekçelerle açıklamaktadır. Bireyler doğaları gereği, özel çıkar elde etme gayesi içindedir. Bu durum ise, güç ve yetki alanı genişleyen, çıkar

⁶ Arrow'un *İmkansızlık Teorisine* göre, sosyal seçim fonksiyonunda olması gereken kurallardan biri olan geçişlilik kuralı; fonksiyonda yer alan x , y ve z tercihleri için, eğer x y 'ye tercih ediliyor ise ve y , z 'ye tercih ediliyor ise x , z 'ye tercih edilmesini ifade etmektedir (Arrow, 1951/2012).

maksimizasyonu peşinde koşan Leviathan bir devletin doğuşu olarak nitelendirilmektedir. Bahsedilen mekanik devlet yapısı bireylerden oluştuğu için bu çıkar mekanizması kamu ekonomisi işleyişine uyarlanmaktadır (Hobbes, 1651/2017, s.135).

Hobbes tarafından öne sürülen “Leviathan” kavramı kamu tercihi teorisinde Brennan ve Buchanan (1980a) tarafından geliştirilmiştir. Bu nedenle model Neo-Hobbes bir ekol olarak da adlandırılmaktadır (Engineer, 1990, s.419). Bu model, ekonomide devlet müdahalesinin minimum düzeyde olmasını, buna karşılık vergi ve harcamaların dağılımının yerel yönetimlere bırakılmasını öne sürmektedir. Modelde hükümet, gelir artırıcı bir Leviathan’a benzetilmektedir. Brennan ve Buchanan (1980a), mali yerelleşme ile Leviathan’ın yani monopol bir hükümetin vergileme üzerindeki tekeli yok edeceğini ve kamu kesiminin küçüleceğini ifade etmektedir.

Leviathan modeli, daha önce kamu sektöründe kullanılan diğer modellerden farklı olarak Ortodoks iktisat anlayışına sahiptir. Öncelikle, bu modelde iyiliksever devlet anlayışı reddedilmektedir. Geleneksel normatif politika çerçevesinde yer alan Samuelson-Bergson tipi “Sosyal Refah Fonksiyonu”⁷, Musgrave ve Pigouvian “Kamu Teorisi”⁸ ve Tinbergen ve Hansen’in “Atama Problemi”⁹ gibi konular ve bu modellerdeki devlet anlayışı reddedilmektedir (Brennan ve Buchanan, 1980a, s.17).

Modelde temel soru Leviathan devlet için nasıl bir çözüm üretileceğidir. Brennan ve Buchanan (1980a), kamu kurumlarında bir kısıtlama olması gerektiğini öne sürerken, mali anayasa ya da gerek kurum ve kurullar yolu ile disiplin sağlanması ve mali yerelleşme olmak üzere iki çözüm önerisi sunmaktadır. Bununla birlikte, siyasi otoritenin dağıtılması ve mali yerelleşmeye gidilmesini, anayasal bir kısıtlama ile ikame edebilecek bir tercih olarak görmektedir (Brennan ve Buchanan, 1980a, s.203).

Buchanan (1971) pareto optimum noktanın, bireylerin mobil olduğu, Tibeout

⁷ Samuelson-Bergson tipi sosyal refah fonksiyonu, toplumda yer alan her bir bireyin tercihlerinin sıralamasıdır. Buchanan’ın pozitivizmi aşırı olup, seçim sadece bireyseldir, bu anlayışta sosyal refah kavramı kabul edilemez (Arrow, 2012/1951, s.107).

⁸ Musgrave ve Pigouvian “Kamu Teorisinde” merkezi planlayıcının iyiliksever olduğu kabul edilirken, refahın kişilerarası karşılaştırılmasından uzaklaşmayan bir anlayışı benimsenir. Buchanan (1949)’a göre, devletin bireyci bir teorisi “Sosyal Refah” gibi belirsiz terimleri kabul edemez, sadece organizma yaklaşımı gereği, devletin ayrı bir karar verme birimi olduğunu varsayabilir, iyiliksever despot anlayışı kabul edilmez.

⁹ “Atama Problemi”, politika etkinliklerinin iyileştirilmesi için politika araçlarının politika hedeflerine tahsis ile ilgilidir. Modele göre, politik enstrümanlar politika yapıcılarının elindedir ve bu politikaların belirlenmesinde refahı doğrudan etkileyen ve maksimize eden sosyal refah fonksiyonunun tanımlanması gerekmektedir. Ekonomideki hedefler belirli olduğunda iki kural önerilmektedir. Bunlardan ilki, politik enstrümanların sayısı (en azından) hedeflerin sayısına eşit olmalıdır. Her bir enstrüman bir hedefe atanmalı fakat koordine edilmeli ve hedef kümesine yönlendirilmelidir (Hansen, 1963’den aktaran Eggertsson, 1997, s.1189-1190). Brennan ve Buchanan (1980a) ise politik enstrümanları kullanan politika yapıcılarının anayasal kısıtlar çerçevesinde kısıtlanması ve ulaşılması planlanan ekonomik hedeflerin mali anayasada yer alması gerektiğini belirtmektedir.

hipotezinin geçerli olduğu bir ekonomik ortamda mali yerelleşme ile sağlanabileceğini ileri sürmektedir. Eğer mobiliteden dolayı toplum için pozitif bir dışsallık söz konusu ise, yerel yönetimler bölge değiştirenlere ve bölgeye yeni gelenlere teşvik sunarken, göç edenlere de aynı oranda vergi uygulayabilmektedir. Diğer alt yetki alanlarında yer alan bireyler de aynı şekilde hareket ettiğinde, maliyetler içselleştirilmiş ve pareto etkinlik sağlanmış olacaktır (Mueller, 2003, s.193). Leviathan modelinde, mali yerelleşme politikaları ile bireylerin mobilitesi kadar sermayenin mobilitesi de söz konusudur. Yerel yönetimler kendi bölgelerine yatırım çekebilmek için rekabet ortamı yaratmayı ve düşük vergi oranı uygulamasını tercih edebilir. Bireylerin mobil ve diğer yerel yönetimlerdeki kamusal mallara erişim kolaylığı olduğu varsayımından hareket ile bölgeler arası rekabetin, vergi oranını düşürmesi, kamu kesiminin boyutunu ve Leviathanı kısıtlaması öngörülmektedir.

Brennan ve Buchanan (1980a), Niskanen'in (1971) çalışmasını kullanarak kamu kesimindeki aktörlerin zaafları için bir sınır olmadığını vurgulamaktadır. Vatandaşları küçük siyasi sonuçlarla hareket ettirebilecekleri en düşük fayda düzeyindeki kayıtsızlık eğrisini getirmeye çalışan Leviathan devlet, bu kısıtlama içinde maksimum gelir elde etme amacı gütmektedir. Bunun sonucu olarak, Brennan ve Buchanan (1980a), Rawls'ın öne sürdüğü "*Cehaletin Perdesi*" koşulunun arkasında "*Anayasal Kısıtlar*" ile karşı karşıya kalan vatandaşların rasyonel tercihleri ile açıklamaktadır. "*Cehaletin Perdesi*" hipotezinde, gelirin yeniden dağılımı söz konusu olduğunda bireyler, sonraki dönemde hangi sosyal fayda düzeyinde olacakları hakkında tam bilgiye sahip değildir. Bu nedenle, Rawls toplumun sosyal refahını artırmak için toplumda en kötü durumda olan kişinin faydasını artıracak politikalar izlenmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Brennan ve Buchanan, 1980a, s.24). Buna karşılık Buchanan ve Vanberg (1989) cehalet perdesinin yarattığı etkiyi belirsizlik ile açıklarken, bu belirsizliği, yasa yapıcıların anayasal kuralların seçimine tarafsız bir şekilde yaklaşmalarını teşvik eden bir mekanizma olarak algılamaktadır (Buchanan ve Vanberg, 1989, s.16-17). Rawls'un cehalet perdesi ile Buchanan ve Vanberg (1989)'ın belirsizlik perdesi birbirinden farklı olmamakla beraber, sundukları çözümlerin farklı olduğunu söylemek mümkündür. Buchanan ve Vanberg (1989), rasyonel aktörlerin perdenin kalınlığını artıran değişkenleri etkileyerek bir dereceye kadar Leviathan devletin izledikleri politikaları manipüle edebileceği ve bu aktörlerin kendilerini daha kalın perdeler arkasına gizleyebilecek, belirsizliği artıracak önlemler alabileceğini ifade etmektedir. Eğer ekonomik bir ortamda belirsizlik yüksek ise bu durumun mali yerelleşmeye gidilerek çözülebileceği ileri sürülmektedir. Bunun nedeni

ise, yerel yönetimlerde, alanın ve nüfusun, merkezi yönetime kıyasla sınırlı olması ile mali yerelleşmenin ekonomide belirsizliğin azalmasına katkıda bulunmasıdır (Buchanan ve Vanberg, 1989, s.17).

Leviathan devlet modeline çözüm olarak yerelleşmenin tercih edilmesi, kompozit bir şekilde ifade edilmektedir. Çünkü kurumsal yapı içerisinde, vergiler ve harcama kararları olmak üzere iki bileşen bulunmaktadır (Ehdai, 1994, s.2). Brennan ve Buchanan (1980a) bu iki bileşenin ayrılmazlığına vurgu yapmak için, diğer tüm şeylerin sabit olduğu varsayımından hareket ile yerel yönetimler arasında rekabetten kaynaklı ortaya çıkabilecek anlaşmazlık sorununu da tartışmaktadır. Mali yerelleşmeyi tercih eden bir yapı içinde, yerel yönetimler kendi aralarında ya da merkezi yönetim ile gizli bir iş birliği yaparak rekabetçi ortamı ortadan kaldıracırlar. Böyle bir ortamda, yerel yönetimlerin vergi toplama yetkilerini merkezi yönetime devredeceği ve tek tip vergi sistemi uygulanacağına dikkat çeken Brennan ve Buchanan (1980a), daha sonra bu vergi gelirlerinin yerel yönetimler arasında paylaşılacağına dikkat çekmektedir. Bu paylaşım, yönetimler arası transferler ya da hibeler olarak ifade edilebilir (Grossman, 1989; Ehdai, 1994). Buna karşılık, Brennan ve Buchanan (1980a) idarelerarası gelir transferlerine gidilmemesini ve yerel yönetimlerin öz gelirleri olması gerektiğini öne sürmektedir. Leviathan modeli merkezi yönetimlerin vergi ve harcama güçlerinin eş zamanlı olarak yerel yönetimlere devredilmesi gerektiğini, bu şekilde kamu kesiminin genel boyutu üzerinde kısıtlayıcı etki yaratacağını öne sürmektedir (Brennan ve Buchanan, 1980a, s.182-183; Ehdai, 1994, s.4). İkinci nesil teorisyenler de bu gelir elde etme ve yetki devrini, piyasayı koruyan federalist yaklaşım ile desteklemektedir (Qian ve Weingast, 1997; Weingast, 1995, 2008, 2009).

3.1.2. Yerel Leviathan

Aşağıdan yukarıya heterarşik bir yapı ile mali yerelleşme politikaları uygulanması, demokratikleşme, piyasa ekonomisine geçiş, ekonomik kriz yönetimi, kamu hizmet sunumunu iyileştirme ve ekonomik etkinlik sağlamasını amaçlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda, mali yerelleşme birçok ülkede reform gündeminin önemli bir parçası haline gelmiştir (Usui, 2007, s.1). Fakat, uluslararası kurumlar tarafından da kabul ve talep gören bu kavramın, teorik açıdan amaçladığı birçok hipotezin uygulamadaki başarısının net olmadığını söylemek mümkündür.

Bazı araştırmacılar (Brennan ve Buchanan, 1980a; Grossman, 1989; Joulfaian ve

Marlow, 1991) gerekli planlama ve uygulamalar ile mali yerelleşmenin kamu sektöründe harcamaları azalttığı ve ekonomik etkinliği sağladığını ifade etmesine rağmen, kimi araştırmacılar (Prud'homme, 1995; Tanzi, 2002; Martinez Vazquez ve Vaillancourt, 2011) ise hangi sektörlerde hangi kamusal mal ve alanlarda mali yerelleşmeye gidilmesi gerektiği, hangi üretim seviyesinde bu ihtiyaçların sunulacağı belirlenmeden bu yönde bir tercih yapılmasının ekonomik etkinlikten ziyade makro ekonomik tehlikelere neden olabileceği sonucuna ulaşmaktadır.

Daha güçlü bir yerel yönetim fikri, etkin üretim düzeyinin sağlanması ve pareto etkinliğe ulaşılması hipotezine dayanmakla birlikte kamu başarısızlığına karşılık neoliberal anlayışın getirisi olan mali yerelleşme ile “*Yerel Yönetimlerin Başarısızlığı*” konusu tartışmaya konu olmaktadır. Hem Prud'homme (1995) hem de Tanzi (2002), mali yerelleşmenin kamu politikalarında talep görmesine rağmen, beklenen faydasının klasik kamu ekonomisi teorisinde bahsedildiği kadar açık olmadığını ileri sürmektedirler. Mali yerelleşmeyi güçlü bir ilaç gibi gören bu anlayışa, Prud'homme (1995), ekonomideki mevcut sorun ne, bu sorunun çözümü için uygun yöntem, zaman ve doz ne olmalı sorusuna odaklanmadan, uluslararası kurumların tek reçete formülü ile gerekli detaylardan yoksun bir şekilde başvurulmasının çözüm yerine problem yaratacağına dikkat çekmektedir (Prud'homme, 1995, s.201).

İkinci nesil teoriler dikkate alındığında, mali yerelleşmenin teorik yapısı, çoğunlukla Leviathan'ın nasıl sınırlandırılacağına odaklı olup, bu sınır tanımlanmaya çalışılmaktadır. Bu sınırı, Hobbes doğa ortamı ile ilişkilendirirken; Brennan ve Buchanan (1980a) ve Weingast (1995) ise anayasal kısıtlar ve mali yerelleşme ile açıklamaktadır. Bu çözümlerden mali yerelleşme ile Leviathan'ın gücünün bölüneceği ve kamu kesiminin küçüleceğini öne sürerken, Josselin (1995) ve Craw (2008) ise “*Yerel Leviathan*” kavramını literatüre kazandırmıştır. Craw (2008), politika yapıcılarının seçmenlere karşı daha fazla hesap verebilirliğini teşvik eden kurumlar, aynı zamanda, talepte çarpıklıklar yaratarak kamu harcamalarında beklenenin aksine yukarı yönlü harekete fırsat sunabileceğine dikkat çekerken, Josselin (1995)'de bu kurumların ulusal bir tekel gibi yıkıcı vergi rekabeti ortamı yarattığını ve mali anayasal kısıtlar olmadığında kamu kesiminin büyümesine neden olacağını ifade etmektedir.

Bu çalışmada, mali yerelleşmenin kamu kesiminde yaratması olası problemleri, “*Yumuşak Bütçe Kısıtlamaları (Soft Budget Constraint)*” ve “*Kurtarma Paketi Etkisi (Bailout Etkisi)*”, “*Yıkıcı Vergi Rekabeti*”, “*Pork Barrel Sendromu*” ve “*Yerel Düzeyde Mali İllüzyon Etkisi*” olmak üzere dört başlıkta incelenmektedir.

3.1.2.1. Yumuşak Bütçe Kısıtlamaları ve Kurtarma Paketi Etkisi

Yumuşak bütçe kısıtlaması kavramı, ilk kez Kornai (1980) tarafından kullanılmış olup, merkezi yönetimin telafi edici bütçe uygulamaları üzerinde kısıtlama getirilmemesi olarak tanımlanmaktadır (Kornai, 1980, 1986; Timofeev, 2002). Yumuşak bütçe kısıtlamasını konu edinen ilk çalışmalarda merkezi yönetime odaklanılırken (Kornai, 1980), zamanla yerel yönetimlerin borç politikaları ve iflastan kurtarılmasına bağlı olarak yerel yönetimlere ilişkin literatürde de konu önem kazanmıştır (Inman, 2003; Bordinon, 2004; Bordinon 2006).

Ülkelerin mali yerelleşme politikaları izlemesi, yerel yönetimlerin sıkı bütçe kısıtlamalarına gideceği anlamına gelmemektedir (Bordinon, 2004). Yerel yönetimler bireylerin tercih demetinden farklı politikalar izleyebilmektedir. Bu politikalar, mali kurallar ve yerel yönetimlerin kurumsal yapısı ile ilgilidir. Yerel yönetimlere yumuşak bütçe kısıtlaması altında harcamalarda takdir yetkisi vermek, yerel yönetimlerde merkezi yönetim tarafından finanse edileceği algısı yaratmakta ve yapılacak yerel harcamaların çarpıtılmasına imkan sunabilmektedir (Qian ve Roland, 1998, s.1143-1144).

Mikro düzeyde oluşan yerel yönetim borç krizi ve artan harcamalar, merkezi yönetim tarafından sunulan kurtarma paketleri ile çözümlenmektedir. Bu durumun ardında yatan nedeni Qian ve Weisgant (1997), etkinsiz ve başarısız projeler sonrası merkezi yönetim tarafından “*Kurtarma Paketi*” (*Bailing Out*) sunulması ve yerel yönetimlerin bunu bilerek maliyeti azaltan politikalar izlememesi ile ilişkilendiriyor iken, Kornai (1980), bu sorunu ahlaki tehlike ile temellendirmektedir (Qian ve Weisgant, 1997, s.84). Kurtarma paketi, yerel yönetimlerin öz gelirleri ve harcamalarının örtüşmemesinden dolayı ortaya çıkan yerel yönetim iflaslarının önüne geçilmesi için merkezi yönetimin bir çözümü olarak ifade edilebilir. Yerel yönetimler, yumuşak bütçe kısıtlaması izleyerek, harcamalarını artırma eğiliminde olabilirler, bunun temelinde ise merkezi yönetimin kurtarma paketi beklentisi yer almaktadır (Kornai ve diğerleri, 2003, s.1097).

Sıkı bütçe uygulaması altında, kamu harcamalarının ya da borçlanmanın etkinliği ek bir birim harcamanın ya da borçlanmanın marjinal maliyete eşit olduğu noktadır. Yumuşak bütçe uygulamasında ise, yerel düzeyde marjinal fayda, marjinal harcama ya da borçlanmanın üzerindedir. Çünkü borçlanmanın ve harcamanın maliyetinin bir kısmı, kurtarma paketi veya çeşitli transferler ile merkezi yönetimin üzerindedir (Vigneault, 2005, s.3). Bu nedenle, yumuşak bütçe uygulaması yerel yönetimlerin harcama kararlarını

doğrudan etkileme gücüne sahiptir. Bu etkiyi Bordingnon (2004), oyun teorisini kullanılarak temellendirilmektedir.

Bordingnon (2004)'a göre oyun, merkezi yönetim ve yerel yönetim olmak üzere iki oyuncudan oluşmakta ve bu oyuncular merkezi yönetim tarafından yapılan ödemeleri ve kurtarma paketi tahminleri ile Nash dengesini bulmayı amaçlamaktadır. Finansman seviyesi düşük (f) ve yüksek olan (F) bir fonksiyondan hareket ile $f = (f, F); F > f > 0$, yerel yönetim izledikleri politika kuralına göre iki seçenektan birini tercih etmektedir. Finansman düzeyine benzer şekilde, harcama düzeyi düşük (e) ve yüksek (E) olan bir fonksiyondan hareket ile $e = (e, E); E > e > 0$, izlenen politika kuralına göre yerel yönetim iki harcama düzeyi seçeneğinden birini tercih etmektedir. Bordingnon (2004) düşük ve yüksek finansman düzeyinde, bu iki aktörün stratejik adımlarını incelemektedir (Bordingnon, 2004, s.9-11).

Eğer merkezi yönetim oyunu, düşük finansman düzeyinde (f) başlatırsa (Bordingnon, 2004, s.9-11),

1. Yerel yönetimler harcama düzeyini (e) olarak belirlemeyi tercih edebilirler. Bu durumda oyun biter, kamu kesimi büyüklüğü minimize edilmekte ve bütçe dengesi sağlanmaktadır.
2. Yerel yönetim, (f) düzeyinde bir finansmana karşılık, (E) düzeyinde harcamayı tercih ederse, bütçe açığı ortaya çıkmaktadır. Bu açığın kapatılması için, merkezi yönetimin iki seçeneği vardır. Bunlardan ilki; bu açığı reddederek yerel yönetimlere bırakabilir ve yerel yönetim iflası söz konusu olur. İkinci seçenek ise; merkezi yönetim kurtarma paketi programını izleyerek yerel yönetim iflasını önleyebilir. Merkezi yönetimler bu iki seçenek arasında, genellikle kurtarma paketi uygulamasını tercih etmektedir. Bunun nedeni yerel yönetim iflasının daha maliyetli olmasıdır.
3. Merkezi yönetimin fayda seviyesi $U_c(f,e)$ iken, yerel yönetimin fayda seviyesi $U_r(f,E)$ ' olduğu bir ortamda, merkezi yönetim yumuşak bütçe uygulamalarını tercih ederse, yerel yönetime yapılan transferleri ve teşvikleri artırma seçeneğini de kullanabilir. Yumuşak bütçe kısıtlamasının izlenmesiyle, sunulan hizmetin faydası, tüm topluma yayılmazken; hizmetin maliyeti tüm topluma yayılmakta ve merkezi yönetimin harcama düzeyi artmakta ve ortak havuz problemi oluşmaktadır.

4. Merkezi yönetim sıkı bütçe uygulamalarını tercih ederse, $U_c(f,E) > U_{cB}(f,E)$ merkezi yönetim ilk dönemde düşük düzeyde olan f düzeyinde finansman sağlarken, yerel yönetim düşük düzeyde (e) harcama yapmayı tercih edecektir.

Eğer merkezi yönetim oyunu, yüksek finansman düzeyinde (F) başlatırsa (Bordignon, 2004, s. 9-11),

1. Yerel yönetimin yaptığı harcama düzeyi merkezi yönetim harcama düzeyinin altında ise; $U_c(F,E) > U_{cB}(F,E)$, yumuşak bütçe kısıtlaması olmasına rağmen kurtarma paketinin olmadığı bir ekonomik ortamdır. Yumuşak bütçe kısıtlaması burada aşırı harcama ve finansman ile kendisini göstermektedir.
2. Eğer merkezi yönetim yüksek düzeyde (F) yerel yönetime finansman sağlıyor olmasına rağmen, yerel yönetimin yaptığı harcama düzeyi merkezi yönetim harcama düzeyinin üzerinde ise $U_c(F,E) < U_{cB}(F,E)$; bu durumda yumuşak bütçe kısıtlaması sorunu ortaya çıkabilir. Bununla birlikte, merkezi yönetim öncelikle düşük düzeyde harcama ve finansman ile dengeye ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu durum sıkı bütçe politikaları uygulandığı anlamına gelmemektedir. Merkezi yönetim kurtarma paketini taahhüt etmese bile, düşük düzeyde bir finansman ve harcama ile bütçe dengesini sağlamayı amaçlamaktadır. Yerel yönetimlerin yarattığı bütçe açığı, kurtarma paketi etkisinin kesin olmaması ve yüksek kamu harcamaları ile artan merkezi yönetim transferleri arasında geçen zaman akışı nedeni ile 3. en iyi teoremi olarak adlandırılabilir.

Benzer şekilde, Kornai ve diğerleri (2003) yaptıkları çalışmada yumuşak bütçe kısıtlamasında oyundaki iki aktöre (merkezi ve yerel yönetim) odaklanmaktadır. Bu aktörlerden biri daha fazla harcama yapmaya ve transfer talep etmeye meyilli iken; diğer aktör ise bu aktörü kurtarmaya istekli olmalıdır. Buradaki temel sorun aktörlerden birinin, diğer aktörü kurtarmayı neden kabul etmesi gerektiği, diğer aktörün ise harcamaları neden artırdığıdır (Kornai ve diğerleri, 2003, s.1095).

Yumuşak bütçe kısıtlamalarının varlığı durumunda, yerel yönetimlerin harcamalarını artırmaya daha yatkın olduğu sonucu dikkat çekmektedir. Bunun nedeni, yerel yönetimlerin, tüm ülkenin ya da bölgenin sosyal refahını artıracak kararlardan ziyade kendi çıkarlarını elde etme istekleri ile açıklanmaktadır. Bu durum, aslında kolektif bir problem olarak ifade edilebilir. Bir ülkede yumuşak bütçe kısıtlamaları hakim ise, yerel yönetim, merkezi yönetimden mali transfer ve ek kaynak talep edebilmekte ya

da aşırı borçlanmaya gidebilmektedir. Yerel yönetim düzeyinde artan mali talebin ardında yatan gerekçe ise, yumuşak bütçe kısıtlaması ile merkezi yönetimin çıkarından öte yerel yönetimin çıkarının hakim olmasıdır (Rodden ve diğerleri, 2003, s.4).

Yumuşak bütçe uygulamasının kamu ekonomisinde oluşturması muhtemel diğer bir etki ise “*Ortak Havuz Problemi*”(Common Pool) dir. Kamu hizmetleri ve harcamalarında, yerel yönetim sınırları içerisinde yaşayan belirli bir kitle hedef alınırken, bu hizmetlerin finansmanı tüm mükelleflerin ödediği ortak havuzdan karşılanabilir. Bu durum, fayda sağlayanlar ve ödeme yapanlar arasında uyumsuzluk oluşturmakta, politika yapıcılarının artan kamu harcamalarının net marjinal faydasını artırmasına bağlı olarak, harcamanın marjinal maliyetinin ve faydasının eşit olduğu seviyenin ötesinde daha fazla harcama artışı eğilimini ortaya çıkarmaktadır (Von Hagen, 2002, s.264). Faydayı elde eden ile maliyete katlanan kişi arasındaki bu uyumsuzluk yerel yönetimlerde de sıkça rastlanılan bir başarısızlık nedenidir. Merkezi yönetimin izlediği yumuşak bütçe kısıtlaması ile yerel yönetim tarafından sunulan hizmetten sadece o bölgede yaşayan nüfus faydalıyor iken, bu kamusal malların finansmanı merkezi yönetim bütçesi tarafından karşılanmaktadır (Bordignon, 2006, s.12). Yerel yönetimlerin merkezi yönetimin kurtarma paketlerine güvenmesi ve iflasa gitmemesi nedeni ile bölgede yapılan fazla kamu harcamaları finansmanı tüm ülke vatandaşlarına yansırken, mali yerelleşme genişleyen bir kamu kesimi yaratmaktadır (Oates, 2008, s.320).

Ortak havuz probleminin kamu bütçesi sürecine etkisi, Weingast, Shepsle ve Johnsen (1981) tarafından incelenmektedir. Neoklasik yaklaşımı temel alan, yerel ve merkezi düzeyde kazanç ve kayıpları kıyaslayan bu çalışmada, politik sebepler ve yeniden seçilme kaygısının yerel yöneticiler için daha önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Bu nedenle temsilciler ve yerel yöneticiler, kamu hizmetlerinden kaynaklanan bütçe yükünü ya da artan maliyeti, ortak havuzda yer alan merkezi vergi mükelleflerine kaydırarak harcama ve maliyet arasında uyumsuzluk yaratmaya daha eğilimli olmaktadır (Weingast ve diğerleri, 1981, s.648; Allers ve Merkus, 2013, s.1). Yumuşak bütçe kısıtlamalarının olduğu ekonomik ortamda, yerel düzeyde oluşan marjinal faydadan bölge vatandaşları faydalanırken, marjinal maliyeti ise tüm topluma yayılmakta ve ortak havuz problemi oluşturan politikaları tercih etmektedir. Bu döngü ise, mali yerelleşmeyi savunan araştırmacıların temel hipotezi olan kamu kesiminin kısıtlanması ile çelişmekte ve merkezi yönetim üzerinde parasal dışsallık yaratmaktadır (Bahl, 2008, s. 12).

3.1.2.2. Yıkıcı Vergi Rekabeti

Mali yerelleşmede karşılaşılan önemli problemlerden biri de *Yıkıcı Vergi Rekabeti*'dir. Mali yerelleşme teorilerine göre, vatandaşların refahının artırılması amaçlanırken, kamusal mal ve hizmetler sunumunda bölgeler arasında rekabet oluşturularak maliyet etkin politikalar izlenmektedir. *Klasik Vergi Rekabeti Teorisi*, Oates (1972)'in çalışmaları ile Wilson (1986, 1999), Zodrow ve Mieszkowski (1986) tarafından geliştirilmiştir. Wilson (1986), Zodrow ve Mieszkowski (1986) çalışmalarında küçük açık ekonomilerde, tüm mobil faktörlerin vergi oranının belirlenmesinde etkili olduğuna dikkat çekmektedir. Vergi rekabetinin bir oyun olarak görüldüğü bu modellerde, oyuncular arasında vergi rekabetinin stratejik etkileşime neden olduğu ifade edilmekte, kaynağa dayalı kurumlar vergisinin, faiz oranının sabit olduğu bir ekonomideki etkisi tartışılmaktadır. Tam sermaye hareketliliğini konu edinen bu modeller Bertnard modeli ile temellendirilmekte ve Leviathan devletin evcilleştirilmesini öngörmektedir (Sinn, 1992; Konrad, 2008). Kamu tercihi teorisi temelli araştırmacılar, vergi rekabeti ile vergi oranlarının optimal düzeye ineceği ve kamu kesiminin rant kollama aktivitesinin sınırlanmasıyla daha etkin kamu harcaması yapabileceğini ifade etmektedir. Bu ilişki, bölgeler arası aşağıya doğru rekabet (*Race to Bottom*) etkisi ve kamu kesiminin kısıtlanacağı beklentisi ile desteklenmektedir (Brennan ve Buchanan, 1980a).

Vergi rekabetinin geçerli olduğu küçük bir ekonomide, yerel yönetimler, mobil olan aktörlerin vergi tabanını kendi bölgelerine çekebilmek ve kaybetmemek amacıyla stratejik maliye politikaları izlemektedir. Bu ekonomilerde vergi rekabeti, yerel yönetimlerin, firmaların ve hane halkının vergi tabanını değiştirme eğilimine ve istekliliğine dayanmaktadır (Blöchliger ve Campos, 2011, s. 4). Vergi tabanının mobilitesi olmadan, vergi rekabetinden bahsetmek mümkün değildir. Birinci ve ikinci nesil teorilerde, sermayenin ve bireylerin mobilitesi varsayımı ile hareket edilmekte (Oates, 1972; Tanzi, 1995) ve ekonomide etkinliğin bu şekilde sağlanacağı vurgulanmaktadır. Vergi rekabeti ve yerel yönetimlerin uyguladıkları maliye politikası ile vatandaşların tercihlerinin homojenleştiği, kamu kesiminde etkinliğin arttığı düşünülürken, aksine vergi rekabetinin yıkıcı etkisi ile vergi yapısının bozulduğu, artan vergi oranının ve bölgelerarası rekabetin mali eşitsizliğe neden olduğu gibi ciddi eleştiriler söz konusudur (Blöchliger ve Campos, 2011, s.29-30).

Birinci nesil teorisyenlerin vergi rekabeti üzerine kurduğu teoriler çok fazla

varsayım içerdiği için bu teori çok kısıtlayıcı bulunmaktadır. Buna rağmen, bu koşulları sağlayan yerel yönetimler olsa bile rekabetin yaratacağı olumsuz etkiler, istenilen sonuçlara ulaşılamamasına neden olabilir (Treisman, 2007, s.77-78).

Bölgelerarası rekabetin yarattığı yıkıcı etki, mobil olmayan bireyler ile ilişkilendirilebilir (McGuire, 1991, s.154). Vergi rekabeti teorisine göre, bireyler gelirin yeniden dağılımı için tercihlerini belirleyerek ve ödeyebileceği vergi yüküne bağlı olarak bölgeler arası hareket edebilmektedir. Fakat bir bölgede yaşayan bireylerin mobilite düzeylerinin ve gelir düzeyinin aynı olduğunu ifade etmek gerçekçi olmayacaktır. Bireylerin yaşadıkları ya da çalıştıkları bölgeyi seçmesinin nedeni sadece kamusal mal tercih demeti, vergi oranı ve matrahı ile açıklanamaz. Blöchliger ve Campos (2011) tarafından hazırlanan OECD raporuna göre; işgücü piyasası incelendiğinde, göçmenlerin ya da genç nüfusun mobilite düzeyinin yüksek olduğu dikkat çekerken, toplumdaki diğer bireylerin mobilitesinin yüksek olmadığı belirtilmektedir. Aynı hanede iki kişinin çalışıyor olması, kurulan kurumların yeni olması mobilite düzeyinin düşük olmasına neden olmaktadır. Buna ek olarak, çoğu ülkede vergiden ziyade işgücü ve konut piyasası mobiliteyi etkileyen faktörler olarak dikkat çekmektedir (Blöchliger ve Campos, 2011, s.9-10).

Vergi rekabeti teorisinin temeli, etkinlik sağlama hipotezine dayanıyor olsa da teorisinin olası başarısızlığı dışsallıklar ile açıklanmaktadır. Mali yerleşme teorileri, sadece bir bölgenin kendi izlediği politikalar ile ilişkili değildir, aynı zamanda komşu yönetimlerin politikalarından da etkilenmektedir (Treisman, 2007, s.100-101). Bu durum, “*Komşu Dilenci Politikası*” (*Beggar Thy Neighbour*) ile açıklanabilir. Sıfır toplamı bir oyun olarak tanımlanan *Komşu Dilenci Politikası*, bir bölgenin kazanırken diğer bölgenin kaybettiği bir kart oyununa benzetilmektedir (Albers, 2020). Bölgeler arasındaki bu rekabet ile yerel yönetimler, kendi bölgesinde yaşayan bireylerin refahını artıracak kamu politikaları izlerken, diğer bölgede yaşayan bireylerin refahının düşmesine neden olabilmektedir. Bireylerin mobilitesinin tam olmadığı bir ortamda, vergi rekabeti negatif mali dışsallık yaratabilmektedir. Bölgeler arasında oluşan bu mali eşitsizlik ise merkezi yönetimin bütçesi ile finanse edileceği için kamu bütçesi üzerinde de olumsuz bir etki yaratabilmektedir. Bu tercihler, vergi rekabetinin stratejik bir etkileşimi olduğunun göstergesidir (Blöchliger ve Campos, 2011, s.17-18).

Vergi rekabetinin yıkıcı etkisinin önemli sonuçlardan biri de “*Mali Bozulma*” (*Fiscal Degradation*)’dır. Mali bozulma, vergi rekabeti ile erozyona uğrayan vergi gelirini kazanabilmek için vergi yükünü daha az mobil vergi tabanına yani işgücüne doğru

kaydırmak suretiyle vergi sisteminin yapısında yaşanan aşınma olarak ifade edilebilir (Alworth ve Arachi, 2008, s.21). İşgücünün mobilitesi açısından karşılaştırıldığında, emek yoğun işlerde çalışan kişilerin sermaye yoğun kişilere kıyasla hareket alanının kısıtlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu şekilde, yıkıcı vergi rekabeti sonucunda vergi tabanının mobilitesi düşük olan emek yoğun işlerde çalışan kişilerin üzerinde kalması, vergi yükünün adaletsiz dağılımına ve sosyal devlet anlayışının zarar görmesine neden olmaktadır. Mali bozulmadan kaynaklanan vergi matrahının azaltılması, sabit faktörler üzerindeki vergilerin artmasıyla telafi edilebilir. Bu durum ise vergi yükünün haksız bir şekilde dağılmasına neden olmaktadır (Eroğlu, 2015, s.40). Oluşması muhtemel yıkıcı vergi rekabeti sonucunda, farklı kaynaklardan elde edilen gelirler için bireylerin subjektif niteliklerinin dikkate alınmaması vergilemede adalet ilkesinin zedelenmesine neden olmaktadır.

Vergi rekabeti ile yerel yönetimlerin bir diğer başarısızlığı, yatırım kararlarının etkisi ile kamu bütçesinin tahsis edilmesinde bozucu etki yaratmasıdır. Yerel yönetimler, sunulması planlanan yerel kamusal mallar ile sermayeyi bölgeye çekmek için kullanması gereken geliri birbirinin ikamesi olarak görebilir. Bu ikame ilişkisi, yerel kamusal malların eksik üretim düzeyinde sunulmasına neden olabilmektedir. Sermayenin vergi rekabeti nedeni ile vergilendirilmediği ya da düşük düzeyde vergilendirildiği bir bölgede, tam kamusal malların sunumu etkin düzeyin altında gerçekleşmektedir. Sermayenin vergilendirilmediği bir denge düzeyinde, sermayeyi bölgeye çekebilmek için, yol, havaalanı, kanalizasyon gibi çeşitli altyapı hizmetleri sunulurken, yıkıcı rekabetin sonucu olarak, bölgede sunulması gereken park, kütüphane, eğitim gibi sosyal hizmetlerin fırsat maliyeti artmaktadır (Keen ve Marchand, 1997, s.35; Fiva, 2005, s.5-6) .

Birinci ve ikinci nesil teoride belirtilen, daha kaliteli hizmet sunumu ve ekonomik etkinliğin sağlanması (Oates, 1972; Tiebout, 1956, 1961) gibi hipotezlere karşılık; yıkıcı bir vergi rekabeti ortamında, mali eşitsizliklerin arttığı ve sosyal adaletten sapmalar olduğu dikkat çekmektedir.

3.1.2.3. Pork Barrel Sendromu

Pork Barrel Sendromu, seçim dönemlerinde bazı seçmen gruplarına diğer gruplara oranla daha fazla harcama yapılması, mali transfer ya da vergi indirimi sağlanması ile ilişkilendirilmektedir. Belirli seçmen gruplarından siyasi destek almayı hedefleyen politikacılar, seçim manipülasyonunu önemli bir araç olarak kullanmaktadır.

Bu manipölasyon politikaları, belirli demografik gruplara yönelik yoğunlaştırılmış yatırım projelerini, harcamaları ve transferleri veya belirli sektörlere yönelik vergi indirimlerini içermektedir (Drazen ve Eslava, 2006, s.1).

Pork Barrel Sendromu, Sharma (2017) tarafından “*daha fazla kamu harcaması yapılması pahasına iktidar partilerinin, kendi politik düşüncelerine yakın belirli seçmen grubuna kamu bütçesinden fayda sunması*” olarak tanımlanmaktadır (Sharma, 2017, s.14). Kavram, bölgesel olarak sunulması amaçlanan kamusal mal ve sınırlı bir coğrafi kapsam dahilindeki bireylere seçici olarak sağlanan yerel fayda ile ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle doğrudan yerel yönetimleri işaret ettiği ifade edilmektedir (Carrol ve Lyne, 2007, s.10-11). *Pork Barrel Sendromu*, şartlı olmayan partizan bir eylemi işaret ederken, sağlanan fayda bireyler üzerinde oy baskısı yaratmamaktadır (Stokes, Dunning, Nazareno ve Brusco, 2013).

Pork Barrel Projeler, yerel ve bölgesel düzeyde toplumun belirli bir kesimini hedef alarak, o bölgeye bölünebilirken; projenin maliyetini tüm topluma vergi yolu ile yaymaktadır. Dağıtıcı politika olarak da anılan *Pork Barrel Projeleri*, yeniden dağıtım politikalarının verimsiz haline örnek olarak ifade edilebilir (Shepsle ve Weingast, 1981, s.96). Çünkü bu projelerde maliyet faydayı aşmakta, hizmetten fayda sağlayan kişilerin belirli bir grup olmasına karşılık, ortak havuzdan finansmanın sağlanması eleştiri unsuru oluşturmaktadır.

Literatürde, *Pork Barrel Projelerin* arttığı dönemler “*Topal Ördek (Lame Duck) Metaforu*” ile açıklanmaktadır. Görev dönemi sonuna yaklaşan seçilmiş yerel yönetici de, kamu hizmetlerini bu dönemde artırma eğiliminde olabilir (Yakovlev, Tosun, Lewis, 2012, s.4). Bölgesel olarak artan etkinsiz proje harcamaları, yerel yöneticilerin koltuk sayısının bir temsili olarak görülmektedir. Bu ilişki “*1/n yasası*” ile ilişkilendirilmektedir (Weingast ve diğerleri, 1981; Bradbury ve Stephenson, 2003). Weinsgant ve diğerleri (1981) yaptıkları çalışmada bu yasayı, yerel kamusal malları ve özel malları konu edinen projeler olarak iki perspektifte değerlendirmekte ve bu kuralın yerel kamusal mallar için geçerli olmayacağını ifade etmektedir. “*1/n yasası*” na göre, yerel yönetimlerin nüfusu sabit olup projelerin verimsizliği ve bölge sayısındaki artış arasında pozitif bir korelasyon olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle Weinsgant ve diğerleri (1981) bölge sayısı arttıkça proje büyüklüğü üzerinde bir etki olmadığını ifade ederken, Primo ve Snyder (2008) bu açıklamayı eleştirmektedir. Primo ve Snyder (2008), Weisgant ve diğerleri (1981)’nin yerel kamusal mallar için yaptığı yorumun her koşulda geçerli olmadığını açıklarken, *1/n yasasının* beş faktöre bağlı olduğunu belirtmektedir. Bu faktörler; kamusal olma derecesi,

malın rekabet edilebilirlik derecesi, malın merkezi yönetim tarafından ikame edilebilme derecesi, vergilemede oluşan sosyal refah kaybı ve projeden önce yerel yönetim düzeyinin büyüklüğüdür. “*1/n yasası*” ile yerel yönetimlerde proje büyüklükleri artarken, genişleyici politikaların hakim olduğuna dikkat çekmektedir. Bölge sayısı “*n*” arttıkça, tam maliyet paylaşımını konu edinenen “*Ortakların Trajedisi*” sorunu daha da şiddetlenmektedir. Ortakların trajedisi tam maliyet paylaşımını getirirken, toplam harcamalar bölge sayısını da artırmaktadır. Bu durum ise, birinci ve ikinci nesil teorilerin temel hipotezlerinden olan kamu kesiminin küçülmesi için önemli bir eleştiri olarak literatürde yer almaktadır (Primo ve Snyder, 2008, s.480).

3.1.2.4. Yerel Düzeyde Mali İllüzyon Etkisi

Mali illüzyon kavramı, vatandaşların ödemeye gönüllü olmayacakları miktardaki vergi yükünün, bireylerin ödeyeceklerinden haberdar olmadan artırılması veya vergi yükünün bu şekilde gizlenmesi ile, vatandaşa kamu sektörünün genişlemediği halde, hükümetin kendilerine daha fazla kamu hizmeti sunması olarak algılaması olarak ifade edilmektedir (Mueller, 1989, s.342).

Yerel düzeyde mali illüzyon etkisi, eksik enformasyon problemine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Yerel yönetimler, merkezi yönetimlerden yapılan transferlere bağlı olarak aşırı harcama eğiliminde olabilirler. Politik güce sahip yerel yöneticiler, seçmenlere göre daha fazla enformasyona sahip oldukları için seçmenlere eksik enformasyon sunarak izlenen politikaların sonuçlarını daha az açıklayarak, seçmen karşısında stratejik bir avantaja sahip olabilir. Bu avantaj ise yerel düzeyde, ters seçimlere neden olmaktadır (Cukierman ve Meltzer, 1986; Alesina ve Cukierman, 1990; Alesina ve Passalacqua, 2016).

Yerel düzeyde mali illüzyon etkisi, *Politik Konjonktür Modeli* temelinde incelenebilir (Rogoff ve Sibert, 1988; Rogoff, 1990). Bu modele göre, seçmenler bütçe ile ilgili tam enformasyona sahip değilse, politika yapıcılar seçimden önce yumuşak bütçe kısıtlaması izleyebilir ve asimetric ilişkilerle yeniden aday olma şanslarını artırabilirler (Mourao ve Veiga, 2010, s.3-4). Bu problemler, politik süreçlerin ve politik aktörlerin davranışlarının önemini vurgulayan ikinci nesil teorilere atıfta bulunmaktadır.

Boadway ve Shah (2009), mali yerelleşme politikalarıyla hesap verilebilirliğin artacağı ve mali illüzyon etkisinin azalacağını vurgulasa da, seçmenler, yerel düzeyde de kamu hizmetlerinin gerçek maliyetini anlamakta başarısız oldukları bir mali illüzyon

etkisi ile karşı karşıya kalabilir (Guziejewska, 2016, s.217). Yerel yönetim düzeyinde bu etkinin nedenlerini, “*Borçlanma İllüzyonu*”, “*Rant İllüzyonu*” ve “*Sinek Kağıdı Etkisi*” olmak üzere üç temel hipotez ile açıklamak mümkündür.

Yerel yönetim düzeyinin talep fonksiyonunda oluşan farklılaşma nedeniyle, yerel vatandaşlar sunulan hizmetin gerçek fayda ve maliyetlerini yanlış değerlendirebilirler (Dollery ve Worthington, 1999, s.39). Yerel kamusal malların talep fonksiyonunda oluşan bu yanlış değerlendirme *rant illüzyonu* oluşturmaktadır (Bergstrom ve Goodman, 1973; Oates, 2005b). Oates (1988), *rant illüzyonunu* emlak vergisi ile açıklamaktadır. Yerel vergi gelirleri içerisinde önemli paya sahip olan emlak vergisinin sorumluluğu kanunen mülk sahipleri üzerindedir. Fakat fiili yansıma ile bu vergi, kira bedeline eklenerek kiracıya aktarılmaktadır. Burada oluşan illüzyon, kiracının, yerel çıktı düzeyi için ödediği vergiyi ya hiç algılayamaması ya da ödediği vergi düzeyinden daha düşük algılamasıdır. Bu etki, o bölgede yaşayan kiracıların ödedikleri vergi algısının düşmesine, kamusal mal talebinin artmasına ve kamu harcamalarının artmasına neden olmaktadır (Oates, 1988, s.72).

Kamu sektörünün genişlemesinde bir diğer önemli illüzyonist etki ise *borçlanma illüzyonudur*. Bu kavram, *Barro-Ricardo Denklik Teoremine* dayanmaktadır. Yapılan kamu harcamaları sonucu oluşan kamu borcu, vergi mükellefleri yerine gelecekteki vergi mükelleflerine aktarılmaktadır. Kamu harcaması finansmanının nesiller arası ikamesi, toplam harcama üzerinde genişletici bir etki yaratmaktadır (Buchanan, 1976; Brennan ve Buchanan, 1980b). Yerel kamu finansmanı için vergi ve tahvil finansmanı arasında da bu denklige benzer bir eşitlik olduğu varsayılmaktadır. Oates (1988), *borçlanma illüzyonunu* şu örnekle açıklamaktadır. Türdeş sermaye projelerine sahip 2 bölge varsayımı altında, A bölgesi mevcut vergi gelirleri ile projeyi finanse ederken, B bölgesi kamu finansmanını gelecekteki nesillerden sağlamayı tercih etmektedir. A bölgesi ve B bölgesi arasındaki temel fark, B bölgesindeki seçmenlerin, kamu sektörü borçlanmasından ve cari vergilendirme yolunu tercih etmemesi ile A bölgesine göre kamu sektörü programlarının maliyetlerinden daha az haberdar olması ve bir illüzyon etki yaratmasıdır (Oates, 1988, s.76).

Yerel düzeyde, kamu ekonomisinde mali illüzyon etkisi yaratan bir diğer neden ise “*Sinek Kağıdı Etkisi (Flypaper Effect)*”dir. Merkezi yönetimler tarafından yerel yönetimlere aktarılan hibeler ve yardımlar, yerel yönetimlerin kamu hizmeti talebini olması beklenenden daha fazla artırmaktadır. Bunun nedeni, merkezi yönetim tarafından aktarılan transfer, yardım ve hibelerin, yerel yönetimlerin kendi mali bütçesinin bir

parçası olarak algılanması ve harcamaların genişlemesidir (Gramlich, Galper, Goldfeld ve McGuire, 1973). Yerel yönetimler yapılan transferleri, yerel halkın vergi yükünü düşürmek için değil harcamaları artırmak için kullanmayı tercih eden politikalar izleyebilirler (Ulusoy ve Akdemir, 2017, s.117). Birinci nesil teorisyenlerinde, tam enformasyona sahip seçmen ve karar vericinin politika tercihleri örtüşmektedir. Böyle bir ekonomik ortamda, dışardan alınan yardımlar ve merkezi yönetimin yaptığı hibeler, transferler tam ikame olarak kabul edilmekte ve *sinek kağıdı etkisi* oluşturmamaktadır. Fakat seçmenlerin seçim sürecinde kamusal mal ve hizmet talebine ilişkin tam enformasyona sahip olduğunu söylemek pek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Seçmenler, eğer merkezi yönetim tarafından sağlanan yardımlar dışındaki diğer finansmanlardan habersiz ise kamu hizmeti fiyatını daha düşük düzeyde algılamaktadır (Strumpf, 1998, s.390). Bu algının nedeni, ek bir birim kamu harcaması için ödeyeceği fiyatı belirlerken marjinal maliyet yerine ortalama maliyeti dikkate almasından kaynaklanmaktadır (Courant, Gramlich ve Rubinfeld, 1978). Bu etki ise bireylerin yerel düzeyde daha fazla hizmeti talep etmesine neden olur. Oluşması muhtemel bu illüzyonist etkiler, kamu kesiminin yerel ve genel düzeyde genişlemesi ile sonuçlanmasına imkan sunmaktadır.

3.2. Literatür

Literatürde, mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğü arasındaki ilişkiyi farklı ülke grupları, zaman aralığı ve ekonometrik yöntemlerle analiz eden birçok araştırma bulunmakla birlikte, bu konuda bir fikir birliğinin sağlandığını söylemek güçtür. Fikir birliği sağlanamamasının nedenini, mali yerelleşmenin ölçülmesinde kullanılan endeksler ve kamu kesimi büyüklüğünün genel ya da yerel yönetim düzeyini mi konu edindiği ile ilişkilendirmek mümkündür. Çok boyutluluğu ile dikkat çeken mali yerelleşme, ampirik çalışmaların birçoğunda, hesaplanabilirliğinin kolay olması ve verilere ulaşılabilirlik nedeniyle basit endeksler (Davoodi ve Zou 1998; Martinez-Vazquez ve McNab, 2003) ile ölçülürken, geliştirilen kompozit endeksler (Stegaescu, 2005; Akai ve Sakata, 2002; Vo, 2008a; Vo, 2008b; Vo, 2009; Martinez-Vasquez ve Timofeev, 2010) ile ampirik çalışmaların yenilenme ihtiyacı ve doğru kamu politikası üretilme ihtiyacı dikkat çekmektedir.

Bununla birlikte, literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğü arasındaki ilişkiyi ilk dönem inceleyen çalışmalar genel yönetim düzeyine odaklanırken (Oates, 1972; Oates, 1985; Wallis ve Oates, 1988;

Grossman, 1989), son dönemlerde yerel yönetim büyüklüğüne odaklanan çalışmalar dikkat çekmektedir (Jin ve Zou, 2002; Cassette ve Paty, 2010; Liberati ve Sacchi, 2013; Jia ve diğerleri, 2014; Sacchi ve Salotti, 2017; Di Liddo, Longobardi ve Porcelli, 2019). Çalışma kapsamında, literatürde mali yerelleşme ve genel ve yerel düzeyde kamu kesimi büyüklüğünü konu edinen çalışmalara odaklanılmaktadır.

Genel yönetim düzeyinde, Leviathan Hipotezinin test edildiği ilk çalışma, Oates (1972) tarafından gerçekleştirilmiş olup, mali yerelleşme ve kamu kesiminin büyüklüğü arasında bir ilişki bulamamışken; bu çalışmayı destekler nitelikte, Oates (1985), Nelson (1987) ve Wallis ve Oates (1988) de benzer bulgulara ulaşmıştır. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, Brennan ve Buchanan (1980a)'ın savını destekler nitelikte, genel yönetim düzeyinde Leviathan Hipotezinin destekleyen çalışmalar yer alırken (Grossman, 1989; Marlow, 1988; Zax, 1989; Joulfaian ve Marlow, 1991), Leviathan Hipotezinin geçerli olmadığı ve mali yerelleşmenin kamu kesiminin genişlemesine neden olduğu (Forbes ve Zampelli, 1989; Heil, 1991; Grossman, 1992) bulgusuna ulaşan çalışmalar da yer almaktadır. Mali yerelleşmenin ampirik çalışmalara konu olduğu bu ilk dönem çalışmalarında, kullanılan endekslerin basit endeks olduğu, harcama özerkliği (Oates, 1972, 1985; Wallis ve Oates, 1988; Marlow, 1988; Heil, 1991; Grossman 1989, 1992; Joulfaian ve Marlow, 1991), gelir özerkliği (Wallis ve Oates, 1988; Heil, 1991; Grossman, 1992; Joulfaian ve Marlow, 1991) ya da yetki alanı sayısı (Forbes ve Zampelli, 1989; Joulfaian ve Marlow, 1991) gibi ölçümleme yöntemlerinin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

1990 sonrası uluslararası kurumlar ve araştırmacılar tarafından giderek önem kazanan mali yerelleşme politikaları, ampirik çalışmalarda artan bir önem sahip olmuştur. Bu önem ile birlikte mali yerelleşmenin ölçülmesi, çok boyutluluğu dikkate alınmadan sadece tek bir gösterge kullanılmasının enformasyon kaybına neden olması açısından eleştiri konusu olmuştur (Martinez-Vazquez ve diğerleri, 2017, s.1098). Ampirik çalışmalarda mali yerelleşme ölçülürken, harcama ve gelir özerkliğinin yanı sıra, öz gelirler (Ehdaie, 1994; Rodden, 2003), yapılan transferler ve hibeler (Stein, 1999; Rodden, 2003; Martinez-Vazquez ve Yao, 2009), dikey mali eşitsizlikler (Stein, 1999; Cassette ve Paty, 2010; Jia ve diğerleri, 2014; Makreshanska ve Petrevski, 2016, 2019), vergi özerkliği (Ehdaie, 1994; Kwon, 2013; Makreshanska ve Petrevski, 2016; Qiao, Ding ve Liu, 2019) ve farklı basit ve kompozit endeksler (Moesen ve van Cauwenberge, 2000; Prohl ve Schneider, 2009) kullanılmaya başlanmıştır.

Literatürde yer alan çalışmaların incelendiğinde, kamu kesimi büyüklüğü ile mali

yerelleşme arasında ilişki farklı mali yerelleşme ölçümlmeleri ile test edildiği için farklı hipotezlere cevap arandığı ve farklı bulgulara ulaşıldığı belirtilebilir. Ehdaie (1994), Moesen ve van Cauwenberge (2000), Rodden (2003), Prohl ve Schneider (2009), Makreshanska ve Petrevski (2016) ve Qiao ve diğerleri (2019) Leviathan Hipotezini destekleyen bulgulara ulaşırken, Leviathan hipotezini reddeden çalışmalar da literatürde dikkat çekmektedir. Cassette ve Paty (2010), uzun dönemde, vergi özerkliğinin merkezi harcamaları azaltacağına fakat genel kamu harcamalarını artıracığına, Stein (1999) ise Leviathan Hipotezini reddederken, yüksek dikey mali eşitsizlik, transfer bağımlılığı ve yerel yönetimlerin borçlanma özerklik derecesinin yüksekliğine dikkat çekmektedir. Baskaran (2011) politik belirleyicileri ve ideolojileri kullanarak yaptıkları çalışmada, mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğü arasındaki pozitif ilişki olduğunu belirtirken, bu ilişkiyi ortak havuz problemi gibi ideolojik olmayan etkiler ile açıklamaktadır. Benzer şekilde, Jia ve diğerleri (2014) de kamu kesimi büyüklüğünün nedenini ortak havuz problemi ile açıklamaktadır. Bu bulgulara karşılık, mali yerelleşme ve kamu kesiminin büyüklüğü arasındaki pozitif ilişkiyi Martinez Vazquez ve Yao (2009) kamu çalışanları, Kwon (2013) yetkinin kötüye kullanılması, Makreshanska ve Petrevski (2016) mali transferlerin dağıtımında güçlü kurumların ve kural temelli kriterlerin bulunmaması gibi farklı hipotezler ile açıklamaktadır.

Bu ampirik çalışmalarda genel yönetim düzeyi analiz edilirken, son dönemlerde mali yerelleşme ve yerel yönetim düzeylerinin büyüklüğü tartışma konusu olmaya başlamıştır. Yerel yönetim büyüklüğünü konu edinen çalışmalarda da farklı mali yerelleşme endeksleri kullanıldığı ve farklı hipotezlere cevap arandığı dikkat çekmektedir. Vergi özerkliği veya gelir özerkliğini kullanan bir çok çalışmada (Jin ve Zou, 2002; Boetti, Piancenza ve Turati, 2012; Liberati ve Sacchi, 2013; Zhang, 2016; Sirait, 2017), yüksek özerkliğe sahip yetki alanları ile yerel düzeyde kamu kesiminin kısıtlanacağı bulgusu dikkat çekmektedir. Bu çalışmalarda temel olarak yüksek gelir özerkliğine sahip yönetimlerin harcama davranışlarına odaklandığı ifade edilebilir.

Harcama özerkliğinin kullanıldığı çalışmalarda ise, Shadbegian (1999), Jin ve Zou (2002), Kwon (2003), Jia ve diğerleri (2014) harcama özerkliği ile yerel yönetim büyüklüğü arasında pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılırken, Zhang (2016) ise bu ilişkinin negatif yönlü olduğu bulgusuna dikkat çekmektedir. Yerel düzeyde önemli bir mali yerelleşme endeksi olarak mali eşitsizliklerin kullanıldığı çalışmalarda, mali eşitsizliklerin kamu kesiminin genişlemesine yol açacağı konusunda literatürde önemli bulguların yer aldığı belirtilmelidir (Jin ve Zou, 2002; Borge ve Rattso, 2002; Liberati ve

Sacchi, 2013; Jia ve diğerleri, 2014; Sacchi ve Salotti, 2017; Cassette ve Paty, 2010; di Liddo ve diğerleri, 2019; Jia, Liu, Martinez Vasquez ve Zhang, 2021). Bu pozitif yönlü ilişki, transfer bağımlılığı (Liberati ve Sacchi, 2013), ortak havuz problemi (Borge ve Rattso, 2002; Jia ve diğerleri, 2014; Sacchi ve Salotti, 2017) ve vergi gayreti (Jia ve diğerleri, 2021) hipotezlerine dayandırılarak açıklanmaktadır.

Mali yerelleşmenin genel ve yerel düzeyde kamu kesimi büyüklüğü üzerindeki etkisine ek olarak, son dönemlerde mali yerelleşme teorisinin örtük alanı olarak ifade edilen kamu harcamaları kompozisyonunu nasıl değiştireceği tartışma konusu olmuştur (Busemeyener, 2008; Del Granado ve diğerleri, 2018). Bu soruya cevaben, son dönemde literatürde mali yerelleşmenin harcama kompozisyonu üzerindeki etkisi araştırılmaya başlanmış olmasına rağmen geniş bir literatüre sahip olmadığı belirtilmelidir. Bu ilişkiyi test eden ampirik çalışmalarda, harcama kompozisyonunu üretken ve üretken olmayan harcamalar (Grisorio ve Prota, 2015), fonksiyonel harcamalar (Zhang ve Zou, 1998; Faguet, 2004; Del Granado ve diğerleri, 2005; Busemeyer, 2008; Ashworth, Galli ve Padovano, 2009; Sow ve Razafimahefa, 2015; Sacchi ve Salotti, 2016; Del Granado ve diğerleri, 2018) ve ekonomik harcamalar (Kappeler ve Vålilä, 2008; Alegre, 2010) gibi farklı sınıflandırmalar kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, mali yerelleşme ve eğitim harcamaları arasında pozitif korelasyon konusunda (Faguet, 2004; Del Granado ve diğerleri, 2005; Ashworth, Galli ve Padovano, 2009; Del Granado ve diğerleri, 2018) araştırmacıların benzer bulgulara ulaştığı dikkat çekmektedir. Buna karşılık, mali yerelleşme ve sağlık harcamaları arasındaki ilişkinin, Del Granado ve diğerleri (2005) pozitif ve anlamlı olduğu sonucuna ulaşırken, Ashworth ve diğerleri (2009) ise negatif olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Sow ve Razafimahefa (2015) ise gelişmiş ülkelerde mali yerelleşme ve sağlık harcamaları arasında pozitif ve anlamlı, gelişmekte olan ülkelerde ise negatif ve anlamsız bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Çalışmada, araştırmaya konu olan tüm ülke grubu ve gelişmiş ülke grupları için, gelir özerkliği ile sağlık harcamaları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Politik ve kurumsal çevre dikkate alındığında ise mali yerelleşme ve sağlık harcamaları arasında negatif ve anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Gelirin yeniden dağılımını dikkate alan transfer harcamaları, sosyal harcamalar ve refahı artıran üretken olmayan çalışmalar için ise Fiva (2006), Busemeyer (2008) ve Ashworth ve diğerleri (2009) mali yerelleşmenin negatif yönlü ilişkisine dikkat çekmektedir.

Ekonomik harcama sınıflandırmasını dikkate alan araştırmacılardan Alegre

(2010) ise mali yerelleşme ile kamu cari harcamalarının aksine bütçelerinin küçük bir kısmını kamu sermayesine ayırdığı bulgusuna ulaşmaktadır. Kappeler ve Vålilä (2008) ise mali yerelleşme ve kamu altyapı yatırımları arasında pozitif, eğlence tesisleri gibi ekonomik olarak daha az verimli yatırımlar arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmaktadır.

Fonksiyonel sınıflandırma temel alan Sacchi ve Salotti (2016) ise literatürdeki bu çalışmalardan farklı olarak her fonksiyonel harcama için harcama özerkliği oluşturmuştur. Araştırmacılar, yerel yönetimler arasında oluşan bölgesel eşitsizlikler ile harcama özerkliği arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ve ölçülen harcama özerkliğindeki artışta, makroekonomik ve politik faktörlerin etkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Tablo 3, 4 ve 5, sırasıyla mali yerelleşmenin genel, yerel ve harcama kompozisyonuna etkisini araştıran çalışmalara ilişkin araştırmacı, kullanılan mali yerelleşme ölçüsü, örneklem ve elde edilen bulgu dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Tablo 3

Mali Yerelleşme ve Genel Yönetim Düzeyinde Kamu Kesimi Büyüklüğü Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar

Araştırmacı	Mali yerelleşmenin Ölçümü	Örneklem Grubu	Bulgu
Oates (1972)	Merkezi yönetim vergi gelirlerinin toplam vergi gelirlerine oranı	57 ülke	Mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğü arasındaki ilişkinin negatif fakat önemsiz olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.
Oates (1985)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği	1982 yılı 43 ülke ve 48 ABD eyaleti	Mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğü arasında bir ilişki bulunamamıştır.
Nelson (1987)	Oates (1985)'in mali yerelleşme ölçümünü eleştirir, genel amaçlı ve tek amaçlı yetki alanlarından alınan verileri birbirinden ayırarak çalışır.	1977 mali yılı 48 ABD eyaleti	Genel amaçlı yetki alanları için Fragmentasyon Hipotezinin oldukça güçlü fakat tek amaçlı yetki alanları için geçerli olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.
Wallis ve Oates (1988)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği	1902-1982 ABD 48 eyalet	Mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğü arasında bir ilişki bulunamamıştır.
Grossman (1989)	Merkezi ve yerel harcamaların toplam kamu harcamalarına oranı	1946-1986 ABD	Leviathan Hipotezi kabul edilmektedir. Mali yerelleşmenin kamu kesimini kısıtlayıcı rolü kabul edilmektedir.
Forbes ve Zampelli (1989)	Toplam ilçe sayısı	345 il ve 157 metropol alan	Leviathan Hipotezi reddedilmektedir. Yerel yönetim sayısı ve kamu kesimi büyüklüğü arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilmektedir.
Joulfaian ve Marlow (1991)	Harcama özerkliği Yerel yönetimlerin sayısı	48 ABD eyaleti 1983, 1984, 1985	Leviathan Hipotezi kabul edilmektedir. Mali yerelleşmenin kamu kesimini kısıtlayıcı etkisi kabul edilmektedir.
Heil (1991)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği	1985 yılı 22 OECD 39 IMF ülkesi	Leviathan Hipotezi reddedilmektedir. Kullanılan iki endeks ile mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğü arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
Grossman (1992)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği	1950-1984 Avustralya	Mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğü arasında bir ilişki bulunamamıştır.
Marlow (1988)	Harcama özerkliği	1946-1985 ABD	Mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğü arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.
Zax (1989)	Mil kare başına toplam genel amaçlı hükümet sayısı Mil kare başına toplam özel amaçlı hükümet sayısı	1982 yılı 3022 bölge	Mali yerelleşme ve kamu kesiminin büyüklüğü arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Leviathan Hipotezi kabul edilmektedir.
Ehdaie (1994)	Yerel yönetim özgelirlerinin toplam kamu harcamalarına oranı Harcama özerkliği Gelir özerkliği	30 ülke	Harcama ve gelir özerkliğinin eş zamanlı gerçekleştiği durumda, Leviathan Hipotezinin geçerli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Buna bağlı olarak, kamu kesiminin kısıtlanmasının harcama ve gelir özerkliğine bağlı olduğu ifade edilmektedir. Merkezi yönetimin vergilendirme ile ilgili gelir paylaşımı, harcama özerkliğinin olumsuz etkisini ortadan kaldırdığı belirtilmektedir.

Stein (1999)	Harcama özerkliği Hükümetler arası transferler sistemindeki takdir yetkisinin derecesi Eyalet ve yerel yönetimlerin borçlanma özerkliğinin derecesi Dikey mali eşitsizlik (Merkezden paylaşılan vergiler dahil olmak üzere merkezi yönetim tarafından ayrılan transferlerin yerel yönetim toplam gelirlerine oranı)	1997 yılı 19 Latin Amerika ülkesi ve Karayipler	Leviathan Hipotezi reddedilmektedir. Mali yerelleşmenin kamu kesimini genişletici etkisi, yüksek dikey mali eşitsizlik, transfer bağımlılığı ve yerel yönetimlerin borçlanma özerklik derecesi ile ilişkili olduğu belirtilmektedir.
Moesen ve van Cauwenberge (2000)	Merkezi yönetim tarafından yapılan transferler hariç yerel yönetim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı	1990-1992 19 OECD ülkesi	Mali yerelleşme ve kamu kesimin büyüklüğü arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Leviathan Hipotezi kabul edilmektedir.
Rodden (2003)	Yerel yönetim öz gelirlerinin toplam harcamalara oranı Merkezi yönetim tarafından yapılan transferler	1978-1997 29 ülke	Eyaletler ve yerel yönetimler, özellikle mobil varlıklar için vergi tabanı ve oranını belirleme konusunda geniş kapsamlı yetkiye sahipse, Leviathan Hipotezinin geçerli olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Merkez yönetim tarafından aktarılan transferler ile kamu kesiminin genişlemesi arasında ise pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirtilmektedir.
Fiva (2005)	Harcama özerkliği Vergi özerkliği	1970-2000 18 OECD ülkesi	Harcama özerkliği kamu kesiminin genişlemesine neden olurken, vergi özerkliğinin ise kamu kesiminin kısıtlanmasına neden olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Prohl ve Schneider (2009)	Harcama özerkliği ve gelir özerkliği ile mali yerelleşme endeksi (Arzaghi ve Henderson, 2005)	1978-2003 29 ülke	Leviathan Hipotezi kabul edilmektedir. Gelir ve harcama özerkliğinin yüksek olduğu ülkelerde, hem kamu harcamaları düzeyinde hem de vergi yükünde daha düşük düzeyde artış olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.
Martinez-Vazquez ve Yao (2009)	Harcama özerkliği Merkezi yönetim tarafından yapılan transferler	1985-2005 74 ülke	Mali yerelleşme ile toplam kamu kesimi çalışanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu, bu pozitif ilişkinin ise kamu kesiminin genel büyüklüğünü artıracak bulgusuna ulaşılmaktadır.
Cassette ve Paty (2010)	Yerel yönetim öz vergi gelirlerinin genel yönetim düzeyinde toplam vergi gelirlerine oranı (Vergi özerkliği) Dikey mali eşitsizlik düzeyi (Merkezi yönetimler tarafından yerel yönetimlere yapılan transferler)	1972-2004 EU+15	Uzun dönemde, vergi özerkliğinin merkezi yönetim harcamalarını azaltacağı fakat genel kamu harcamalarını artırarak, toplam kamu harcamalarının artmasına neden olacağını bulgusuna ulaşılmaktadır. Buna ek olarak, dikey mali dengesizliklerin yerel, ulusal ve genel yönetim düzeyinde kamu kesimi boyutunu artırma eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

			Yerel yönetim düzeyinde vergi özerkliği genişletici bir etkiye sahip olup, bu genişletici etki kamu kesiminin genişlemesi ile sonuçlanmaktadır.
Baskaran (2011)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği	1980-2000 18 OECD ülkesi	Mali yerelleşmenin hükümetin ideolojisinden bağımsız olarak kamu kesimi büyüklüğünde bir artışa yol açtığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bununla birlikte, marjinal etkinin büyüklüğünün sol hükümetin baskın olduğunda daha fazla olduğunu bulgusuna ulaşılmaktadır. Ortak havuz problemi gibi ideolojik olmayan etkiler kamu kesiminin büyüklüğü üzerine daha açıklayıcı iken, ideolojik etkilerin güçlü olmayan bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir.
Kwon (2013)	Yerel yönetim harcamalarının merkezi yönetim harcamalarına oranı Yerel yönetim vergi gelirlerinin genel yönetim vergi gelirlerine oranı Yerel yönetimler tarafından elde edilen gelirin toplam gelire oranı	1998, 2000, 2002, 2004, 2006, ve 2008 17 gelişmiş ve 17 gelişmekte olan ülke	Mali yerelleşme ile kamu kesiminin büyüklüğü arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Mali özerklik düzeyi arttıkça kamu bütçelerin genişlediği, fakat mali gücün alt yönetim düzeyine devredildikçe yetkinin kötüye kullanımının azaldığı sonucunu ulaşılmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, mali yerelleşme ile kamu kesiminin büyüklüğü arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki doğrulanırken, gelişmekte olan ülkelerde bu etkinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.
Jia ve diğerleri (2014)	Dikey mali eşitsizlikler	1997- 2006 Çin	Harcama ve gelir özerkliğinin mali eşitsizlikler oluşturduğu belirtilmektedir. Bu eşitsizliklerin yerel yönetim harcama politikasının ortak havuz problemi yaratması nedeni ile genel yönetim düzeyinde kamu kesiminin genişlemesine neden olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ortak havuz problemi desteklenmektedir.
Makreshanska ve Petrevski (2016)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği Dikey mali eşitsizlik düzeyi Vergi özerkliği	1991-2011 EU-28	Harcama özerkliği ile kamu kesiminin büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu ifade edilmekte ve Leviathan Hipotezi doğrulanmaktadır. Özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde, mali yerelleşmenin kamu kesiminin büyüklüğü üzerindeki etkisi oldukça güçlü olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Gelir özerkliği ile Leviathan Hipotezi doğrulanamamıştır. Mali transferlerin dağıtımında güçlü kurumların ve kural temelli kriterlerin bulunmaması nedeni ile Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde ortak havuz problemi olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Qiao ve diğerleri (2019)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği	1972-2013	Gelir ve harcama özerkliğinin kamu kesimi büyüklüğü üzerinde negatif yönde ve güçlü bir etkisi olduğu, yüksek demokrasi

	Vergi özerkliği	76 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke	düzeyine sahip ülkelerde ise bu etkinin zayıfladığı sonucuna ulaşılmaktadır.
Makreshanska ve Petrevski (2019)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği Dikey mali eşitsizlik düzeyi Vergi özerkliği	1990-2016 EU-28	Harcama özerkliği ile kamu kesiminin büyüklüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu ifade edilmekte ve Leviathan Hipotezi doğrulanmaktadır. Leviathan Hipotezinin geçerliliği için hem gelişmiş Avrupa ekonomileri hem de Orta ve Doğu Avrupa ekonomilerinde zayıf bulgulara ulaşılmaktadır. Gelir özerkliği ile Leviathan hipotezi doğrulanmamaktadır. Ortak havuz problemi lehine zayıf bulgulara ulaşılmaktadır.

Tablo 4

Mali Yerelleşme ve Yerel Yönetim Düzeyinde Kamu Kesimi Büyüklüğü Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar

Araştırmacı	Mali yerelleşmenin Ölçümü	Örneklem Grubu	Bulgu
Shadbegian (1999)	Harcama özerkliği	1979-1992 48 ABD eyaleti	Mali yerelleşme ile alt yönetim düzeyinde kamu kesimi büyüklüğü arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Bu bulgu Yerel Leviathan Hipotezini destekler niteliktedir. Buna karşın mali yerelleşme ile toplam hükümet düzeyindeki harcamalar arasında negative yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılarak, Leviathan Hipotezi doğrulanmaktadır.
Jin ve Zou (2002)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği (Öz gelirler ile ölçülmüştür) Transfer bağımlılığı	1980-1994 32 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke	Harcama özerkliği yerel ve genel yönetim düzeyinde kamu kesiminin büyümesine yol açarken, gelir özerkliği yerel yönetimlerin harcama düzeyini azalttığı için genel yönetim düzeyinde kamu kesimini daha az artırdığı bulgusuna ulaşılmaktadır. Mali eşitsizliklerin ise yerel, merkezi ve genel yönetim düzeyinde kamu kesiminin büyüklüğünü artırma eğiliminde olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Borge ve Rattso (2002)	Dikey mali eşitsizlik düzeyi	1880-1980 Norveç	Dikey mali eşitsizlik düzeyi nedeniyle ortak havuz problemini açıklamak için model geliştirilen bu çalışmada, yerel yönetim harcamalarının faydaları belediye ve ilçede yoğunlaşırken, maliyetler genel vergilendirme ve merkezi yönetim hibeleri ile finanse edildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Yerel harcamalar ile merkezi finansman arasındaki bu asimetrik ilişki, kamu sektörünün büyümesine neden olmaktadır.
Kwon (2003)	Yerel yönetim harcamalarının merkezi yönetim harcamalarına oranı Yerel yönetim vergi gelirlerinin genel yönetim vergi gelirlerinin oranı Yerel yönetim gelirlerinin genel yönetim gelirlerinin oranı	1979-2001 Kore	Mali yerelleşme ve yerel yönetim harcamalarının arasında pozitif, merkezi yönetim harcamalarının ile negatif bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Cassette ve Paty (2010)	Yerel yönetim öz vergi gelirlerinin genel yönetim düzeyinde toplam vergi gelirlerine oranı (Vergi özerkliği)	1972-2004 EU+15	Dikey mali dengesizliklerin yerel, ulusal ve genel yönetim düzeyinde kamu kesimi boyutunu artırma eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

	Dikey mali eşitsizlik düzeyi (Merkezi yönetimler tarafından yerel yönetimlere yapılan transferler)		Vergi özerkliği ve yerel yönetim büyüklüğü arasındaki ilişki pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olup, bu pozitif ilişkinin genel yönetim düzeyinde de geçerli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.
Boetti ve diğerleri (2012)	Mali özerklik düzeyi (Akai ve Sakata, 2002) Dikey mali eşitsizlik düzeyi Vergi özerkliği	İtalya'da 262 belediye	Mali açıdan daha özerk belediyelerin daha az verimsiz davranış sergilemekte ve reform dalgalarını desteklemekte olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Mali özerklik düzeyi yüksek olan belediyeler, vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için daha düşük düzeyde harcama yaptıkları, merkezi yönetimin harcama etkinliğini sağlaması için ise mali kuralların önemli olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Liberati ve Sacchi (2013)	Vergi özerkliği Transfer bağımlılığı	1980-2004 19 OECD	Hibe ve teşviklerin yerel kamu harcamalarının artmasına neden olduğu, yerel vergilerin ise harcamaları sınırladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Yerel vergiler arasından sadece emlak vergisinin yerel yönetimlerin büyüklüğü üzerinde negatif ve önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşan araştırmacılar, vergi özerkliğinin kamu kesiminin büyüklüğünü sınırlamada önemli fakat yeterli bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmaktadır.
Jia ve diğerleri (2014)	Yerel yönetimlerin harcaması ve öz gelirleri arasındaki fark dikkate alınarak dikey mali eşitsizlikler hesaplanmaktadır.	1997-2006 Çin	Harcama özerkliğinin kamu kesimi harcamalarını artırdığı, buna karşılık gelir özerkliğinin yerel yönetim harcamaları üzerindeki etkisinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Harcama ve gelir özerkliğinin Çin'de yerel yönetim düzeyinde dikey mali eşitsizliklerde farklılıklar yarattığını ortaya koyan bu çalışmada, ortak havuz problemi olduğu ifade edilmektedir.
Zhang (2016)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği	1985-2010 Çin'de 31 il	Harcama özerkliği yerel düzeyde kamu kesiminin genişlemesine, gelir özerkliği ise yerel düzeyde kamu kesiminin kısıtlanmasına neden olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.
Sacchi ve Salotti (2017)	Vergi özerkliği Merkezi yönetim tarafından yapılan transferler	1972-2007 20 OECD ülkesi	Yerel harcamalar diğer hükümet kademelerinden yapılan transferlerle finanse edildiğinde daha az istikrarlı olduğu ifade edilmektedir. Yapılan transferler ve hibe düzeyindeki oynaklık yerel harcamaların oynaklığını pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bunun altında yatan neden, yerel karar alıcıların finansmanlarını ortak havuzundan sağlama istekliliğidir.

			Bununla birlikte yerel vergi gelirlerindeki oynaklığın ise yerel harcama düzeyinde ters yönlü bir etki yarattığı bulgusuna ulaşılmaktadır. Bu bulgular, yerel yönetimlerin kendi vergi gelirlerinden daha çok yapılan transfer ve hibelere güvenmesi ile desteklenmiş ve harcama istikrarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır.
Sirait (2017)	Gelir özerkliği	2004-2014 Endonezya'da 33 il	Gelir özerkliği yerel yönetim düzeyinde kamu kesimi büyüklüğü üzerinde negatif bir ilişkiye sahip olup, Leviatan Hipotezi desteklenmektedir.
Di Liddo ve diğerleri (2019)	Dikey mali eşitsizlikler - Toplam transferlerin toplam harcamalara oranı - Toplam transferlerin toplam gelire oranı - (Transferler+merkezi yönetim vergi paylaşımı)/toplam gelirler) - (Transferler/toplam gelirler) Yatay mali eşitsizlikler - Max ve ortalama gelir arasındaki fark	2002-2010 İtalya'da belediye düzeyinde	Dikey mali dengesizlikler yerel yönetimlerin mali çabaları üzerindeki olumsuz etkisini artırırken, yatay mali eşitsizliklerin dolaylı bir etki yarattığı sonucuna ulaşılmaktadır.
Jia ve diğerleri (2021)	Yatay mali eşitsizlikler	1999-2009 Çin'de il düzeyinde	Yatay mali eşitsizlikler, toplam öz gelirlerin GSYİH'ye oranını önemli ölçüde düşürmekte ve yerel yönetimlerin vergi gayretini azaltarak mali disiplini olumsuz etkilemektedir.

Tablo 5

Mali Yerelleşme ve Kamu Harcamaları Kompozisyonu Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar

Araştırmacı	Mali yerelleşmenin Ölçümü	Örneklem Grubu	Bulgu
Zhang ve Zhou (1998)	Harcama özerkliği olarak fonksiyonel sınıflandırılmaya gidilmektedir. - Konsolide il harcamalarının konsolide merkezi harcamalara oranı (yönetim, kalkınma, savunma, beşeri sermaye kalemleri için ayrı ayrı hesaplanmıştır.) - İl düzeyinde bütçe harcamalarının merkezi bütçe harcamalarına oranı (yönetim, kalkınma, savunma, beşeri sermaye kalemleri için ayrı ayrı hesaplanmıştır.)	Çin’de 28 il	Kamu harcamalarının genişlemesi açısından, merkezi ve yerel yönetim harcamalarına ilişkin sonuçların farklı olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Yönetim ve kalkınmaya yönelik merkezi harcamaların büyüme üzerinde olumlu ve önemli bir etkisi olduğu belirtilmektedir. Yerel harcamalar için, harcamaların yönetim ve kalkınma üzerindeki büyüme etkisi negatif ve anlamlıdır. Beşeri sermayeye yapılan hem merkezi hem de yerel yönetim harcamaları olumlu ama önemsiz bir şekilde büyüme ile ilişkilidir. Merkezi yönetim savunma harcamaları, negatif ve anlamlı bir ilişkiye sahipken, kentsel bakım ve kalkınmaya yönelik yerel yönetim harcamaları pozitif fakat anlamsız bir ilişkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Faguet (2004)	1994 mali yerelleşme reformu kukla değişken olarak kullanılmaktadır.	1987-1996 yılları Bolivya’da 311 belediye	Mali yerelleşmenin eğitim harcamaları ve yerel ihtiyaçlara yönelik diğer hizmetlere yapılan kamu yatırımlarına duyarlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.
Del Granado ve diğerleri (2005)	Toplam yerel yönetim harcamalarının toplam genel yönetim düzeyi harcamalarına oranı	1972-2003 59 Gelişmiş ve gelişmekte olan ülke	Mali yerelleşmenin sağlık ve eğitim harcamaları (eğitim ve sağlık harcamalarının toplam harcamalara oranı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve pozitif olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.
Fiva (2006)	Harcama özerkliği Vergi özerkliği	18 OECD ülkesi 1970-2000	Mali yerelleşmenin transfer harcamaları ve sosyal refah harcamaları üzerine negatif yönde bir etki oluşturduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Mosca (2007)	Kukla değişken olarak kullanılmaktadır.	1990-2000 20 OECD ülkesi	Sağlık sisteminin yerelleşmesi, yüksek işlem maliyeti ve koordinasyon maliyetine bağlı olarak daha yüksek sağlık harcaması düzeyine yol açacağı bulgusuna ulaşılmaktadır.
Magnussen ve diğerleri (2007)	Merkezileşme- yerelleşme reformu	2002-2004 Norveç	Merkezileştirmenin, maliyet kısıtlaması ve yumuşak bütçe kısıtı sorununu etkilemediği bulgusuna ulaşılmaktadır. Merkezileşme politikaları tercih edilse de, sağlık hizmetlerine yerel düzeyde aşırı talep olduğu ve finansmanın ortak havuzdan karşılanması beklentisi hakimdir. Bununla birlikte artan maliyetlerde, finansmanların içselleştirilmemesi problemi etkilidir.
Busmeyer (2008)	Vergi özerkliği (Stragarescu, 2005)	1980-2001 OECD ülkeleri	Mali yerelleşmenin farklı harcama türleri üzerinde farklı etkiler oluşturduğu hipotezi doğrulanmaktadır.

			Mali yerelleşme ve eğitim harcamaları arasında pozitif ve güçlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Mali yerelleşme, sosyal harcama ile negatif yönlü bir ilişkiye sahipken, emekli maaşlarına yapılan kamu harcamaları üzerindeki negatif yönlü ilişkinin daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. “Dibe Doğru Yarış” hipotezi doğrulanmaktadır.
Kappeler ve Völilä (2008)	Vergi özerkliği Merkezi yönetimden yerel yönetimler aktarılan yatırım hibeleri	1990-2005 EU+10	Vergi özerkliği ile kamu altyapı yatırımları arasında pozitif bir ilişki varken, eğlence tesisleri gibi ekonomik olarak daha az verimli yatırımlar arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Ashworth ve diğerleri (2009)	Mali yerelleşme, kukla değişken olarak kullanılmaktadır. Merkezi yönetim tarafından yapılan transferler ve hibeler Vergi özerkliği (Yerel düzeyde öz vergiler dikkate alınmıştır.)	1975-2005 28 ülke	Yapılan transferler ve hibeler sağlık harcamalarını artırırken, yerel düzeyde vergi özerkliği ne kadar yüksek ise, tüm harcama kompozisyonları için yapılan harcamalar o kadar düşük olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Vergi özerkliği ile kamu harcamaları kompozisyonları için ayrılan harcama düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Mali yerelleşme ile eğitim harcamaları arasında pozitif, sağlık hizmetleri ve sosyal güvenlik harcamaları ile ise negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Alegre (2010)	Kişi başına düşen bölgesel harcamaların kişi başına düşen toplam harcamalara oranı	1984–2003 17 İspanya bölgesi	Mali yerelleşme düzeyi yüksek olan bölgeler, kamu cari harcamalarının aksine bütçelerinin küçük bir kısmını kamu sermayesine ayırdığı bulgusuna ulaşılmaktadır.
Ferrario ve Zanardi (2011)	Mali transferler Yatay ve mali eşitleme fonları	1999-2006 İtalya	Sağlık sektöründe mali yerelleşme politikaları, bölgeler arasında farklı sağlık hizmeti sunumuna ve mali eşitsizliklere neden olmaktadır. Sağlık hizmetindeki mali eşitsizliklere karşılık, hastalar bölgeler arası hareketlilik oluşturmaktadır. Bu mobilite ve eşitsizlik ise merkezi yönetimin kurtarma paketi ihtiyacını doğurmaktadır.
Sow ve Razafimahefa (2015)	Harcama özerkliği Gelir özerkliği	1990-2012 64 ülke	Tüm ülke grubu için, mali yerelleşmenin sağlık harcamaları üzerindeki etkisi anlamsız iken, gelişmiş ülkelerde pozitif ve anlamlı, gelişmekte olan ülkelerde ise negatif ve anlamsız bir ilişkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Tüm ve gelişmiş ülke grupları için, gelir özerkliği ile sağlık harcamaları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Tüm ülke grubu ve gelişmiş ülke grubu için, mali yerelleşmenin eğitim harcamaları üzerindeki etkisi anlamsız iken, gelişmekte olan ülkelerde negatif ve anlamsız bir ilişki olduğu

			belirlenmektedir. Gelir özerkliği ile eğitim harcamaları arasında tüm ve alt ülke grupları için pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmektedir. Politik ve kurumsal çevre dikkate alındığında, mali yerleşme ve sağlık harcamaları arasında negatif ve anlamlı, eğitim harcamaları arasında negatif fakat sağlık harcamalarına kıyasla daha az anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Gelir özerkliği için ise çeşitli model tanımlamalarında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir.
Grisorio ve Prota (2015)	Vergi özerkliği	1996-2008 İtalya	Mali yerleşme, refah harcamaları üzerinde negatif bir etkiye sahipken, üretken faaliyetler olarak sınıflandırılan beşeri sermaye, altyapı ve kalkınma harcamaları üzerinde ise pozitif bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.
Sacchi ve Salotti (2016)	Harcama özerkliği (fonksiyonel sınıflandırma temel alınmış olup her harcama için harcama özerkliği oluşturulmuştur.)	1980-2006 19 gelişmiş ülke	Yerel yönetimler arasında oluşan bölgesel eşitsizlikler ile harcama özerkliği arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Fonksiyonel sınıflandırma kalemleri için ölçülen harcama özerkliğindeki artışta, makroekonomik ve politik faktörlerin etkili olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.
Del Granado ve diğerleri (2018)	Yerel harcamaların toplam kamu harcamaları içindeki payı	1990-2012	Harcama özerkliği eğitim harcamaları üzerinde pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkiye sahipken, sağlık harcamaları üzerindeki etkisi çeşitli model tanımlamaları için kırılgan olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.

BÖLÜM IV

MALİ YERELLEŞMENİN VE MALİ EŞİTSİZLİKLERİN ÖLÇÜLMESİ

Teorik bölümde bahsedilen, birinci ve ikinci nesil teorilerin şartları ve olası sonuçları ele alınmaksızın mali yerelleşmeyi düşünmek pek sağlıklı bir yaklaşım olmayacaktır. Literatürde yer alan bu teorilerin geçerliliğinin ampirik çalışmalarla test edilebilmesi için mali yerelleşmenin ölçülebilmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, kavramı ölçmek için çeşitli yöntemler izlenmiş olsa da, kullanılan mali yerelleşmenin doğru ölçülmesi, doğru kamu politikası uygulaması için önem taşımaktadır.

Bir ekonomide, kamu hizmetlerinin sunumunda, harcama, gelir ve borçlanma kararlarında yer alan bağımsız karar verme gücü olarak tanımlanan mali yerelleşme düzeyini belirlemeye yardımcı olan faktörlerin nasıl ölçümlenebileceği, bu bölümün temel sorusudur. Çalışmanın bu bölümünde, mali yerelleşme endeksleri basit ve kompozit endeksler olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir. Bu bölümde bahsedilen ampirik çalışmaların yapılabilmesi için gerekli olan mali yerelleşme ve mali yerelleşmeye ait göstergelerden mali eşitsizlikler, transfer bağımlılığı ve vergi özerkliğinin hesaplanması amaçlanmaktadır. Bu bölüm, mali yerelleşme endeksinin yorumlanmasından öte, ölçümleme yöntemlerine odaklanılan bir bölüm olarak nitelendirilebilir.

4.1. Mali Yerelleşme Endeksleri

Kamu ekonomisi literatüründe giderek önem kazanan mali yerelleşme kavramı, Dünya Bankası, IMF gibi uluslararası kurumların raporlarında sıklıkla kullanılmaya ve bu kurumlar tarafından önerilen bir kamu politikası olarak literatürde tartışılmaya başlanmıştır (Bird, 1993, s.207). Mali yerelleşme politikaları ile teoride açıklanan başarı beklenirken, bu başarının pratikte sağlanamaması teorisinin tartışılmasına neden olmuştur (Kim, 2013, s. 48). Fakat, teorisinin tartışılabilmesi için verilerin ülkeler arasında karşılaştırma yapmaya imkan sunmaması, enformasyon kaybı, kavram hakkında öne sürülen hipotezlerin test edilmesi ve ampirik çalışmalara gidilmesi önemli engeller olarak tanımlanabilir (Martinez-Vazquez ve diğerleri, 2017).

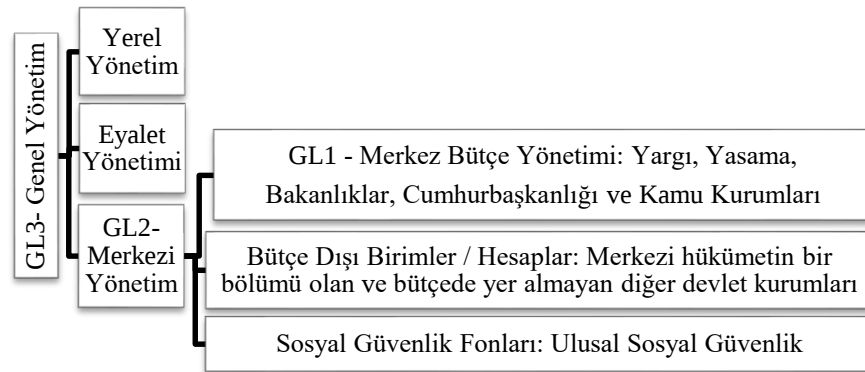
Mali yerelleşme düzeyini farklı kamu sektörü düzeyleri üzerinden hesaplayan araştırmacılardan bazıları, kamu mali yönetimi reformlarının ve süreçteki reformlar çerçevesinde, reform öncesi ve sonrası yapıyı analiz ederken kantitatif yöntemleri ve

kriterleri kullanmakta iken (Güner ve Yılmaz, 2006); mali verilerin ülke çapında analizi üzerinden hesaplama yapan araştırmacılar ise Uluslararası Para Fonu'nun "*Government Finance Statistics*" (GFSM) veri setini kullanmaktadır (Akai ve Sakata, 2002; Vo, 2008a; 2008b).

Mali yerelleşmeye ait değişkenlerin doğru seçilmesi, ölçümlemenin doğru olması açısından önem taşımaktadır. Yapılan ampirik tahminlerde, değişkenlerin duyarlılığı ve doğru değişken ile ölçümlemenin önemine değinilirken; yanlış değişkenler kullanılmasının doğru politika seçimlerinden uzaklaşmaya neden olduğu vurgulanmaktadır (Ebel ve Yılmaz, 2002, s.19). Çalışma kapsamında mali yerelleşmenin ölçülmesi, literatürde kabul gören basit ve kompozit endeksler dikkate alınarak incelenmektedir.

4.1.1. Mali Yerelleşmenin Ölçülmesinde Basit Endeksler

Mali yerelleşmenin ilk adımı olarak uluslararası kurumların öneminden bahsedilebilir. Bu kurumsal yapılar tarafından önerilen mali yerelleşmenin olası başarıları, yine bu kurumların izledikleri ölçümleme endeksleri ile analiz edilmeye çalışılmaktadır. Mali verilerin ülke çapında karşılaştırılabilirliğini sağlayan IMF veri tabanının oluşturduğu GFSM (2014) veri setinde, kamu kurumları ve alt yetki alanları açık bir şekilde tanımlanmaktadır.

Şekil 2. Kamu kesiminin genel yapısı

Kaynak: Dziobek, Mangas ve Kufa, 2011, s.6; IMF GFSM, 2014.

Şekil 2’de GFS 2014’de tanımlanan kamu kesiminin genel yapısı görülmektedir. Genel yönetim (GL3), genel yönetimin sorumlulukları ve faaliyetleri, yerel ve eyalet yönetimine ek olarak konsolide merkezi yönetimin (GL2) altında yer alan merkezi

yönetim bütçesi (*GL1*), bütçe dışı birim ve hesapları ve sosyal güvenlik fonlarını içermektedir (Dziobek ve diğerleri, 2011, s.5-6).

Uluslararası Para Fonu'nun GFS verisetini kullanan Dünya Bankası'nın bu veriseti ile ölçümleme yapmasının temel nedeni, mali değişkenlerde standardizasyon sağlamasıdır. GFS, yıllık bazda 149 ülkeyi kapsamakta olup, bu kadar genel kapsama alanı olan tek veri kaynağıdır. Bu veriseti, mali yerelleşme bağlamında önemli bir sınıflandırmaya giderken, her bir ekonomi için, mali verilerin oldukça detaylı analizine izin veren 50'den fazla değişken içermektedir. Fakat mali yerelleşmeyi değerlendirmek için kullanılan alt yetki alanlarına ait verilere sahip ülke sayısı, standardizasyon sağlanması için yapılan çalışmalar nedeni ile, yaklaşık üçte bir oranında verilerde gözlem kaybı oluşturmaktadır (World Bank, 2018). GFS'nin yıllar arasında tutarlı tanımlar içeren veriler sunması ve karşılaştırılabilirliğe olanak sağlaması nedeniyle, birçok araştırmacı tarafından mali yerelleşmeyi ölçmek için kullanıldığı belirtilmelidir. Ebel ve Yılmaz (2002)'a göre, GFS verilerinin mali yerelleşme üzerine ampirik bir çalışmada kullanılması üç önemli sorunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlar (Ebel ve Yılmaz, 2002, s.6);

1. Fonksiyonel ve ekonomik harcamaların sınıflandırılması sağlanıyor olsa da, - harcamaya özerkliğinin tam olarak ölçümlenememesi,
2. Mali transferleri ve yardımlarının ayırt edilememesi nedeniyle öz gelirlere ulaşamaması,
3. Yönetimler arası transferlerin koşullu ya da koşulsuz olduğunu göstermemesidir.

Bu gerekçelerle, GFS verileri ile ölçümlemenin sağlıklı olmayacağı yönünde bazı görüşler vardır (Ebel ve Yılmaz, 2002, s.6). Bununla birlikte, GFS tarafından oluşturulan mali yerelleşme endeksi, yerel harcamaları yerel yönetim gelirlerine oranlayarak oluşturduğu basit bir endeks olup, genel yönetim düzeyinden gelen şartlı transferleri de içerdiği için elde edilen sonucun var olduğundan daha yüksek olarak tahmin edilmesine neden olduğuna dikkat çekmektedir. Bu eleştirilere karşılık, GFS verisetinin ülkeler arasında kıyaslama yapmaya olanak sunması, birçok ülkeyi kapsamaması ve verilerin zaman aralığının geniş olması nedeniyle önemli avantajlara sahip olduğunu belirtmek gerekmektedir (Ebel ve Yılmaz, 2002, s.7).

Mali yerelleşmeyi ölçen bir diğer kurum ise İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)'dir. OECD'nin mali yerelleşme için oluşturduğu veri tabanı, 1965 ile 2019 yılları arasında OECD üye ülkeleri için kamu sektörü düzeyinde (Federal veya

merkezi, sosyal güvenlik, bölgesel ve yerel yönetim düzeyi dahil olmak üzere) karşılaştırmalı bilgiler sunmaktadır. Bu veri setinin temel avantajı ise, yerel özerklik ile ulusal kontrol arasındaki dengeyi açıklaması ve mali tevzine¹⁰ dair bilgiler içermesidir (OECD, 2020).

Uluslararası kurumların yanı sıra, kavram bir çok araştırmacı tarafından da tartışma konusu olmuş ve nasıl ölçüleceği üzerine araştırmalar yapılmıştır. Literatürde yer alan kimi çalışmalarda, bazı araştırmacılar (Davoodi ve Zou 1998; Martinez-Vazquez ve McNab 2003; Eyraud ve Lusinyan, 2011; Escolano, Eyraud, Badia, Sames ve Tuladhar, 2012) harcama özerkliğini kullanarak mali yerelleşmeyi ölçerken; buna karşılık, kamu gelirleri üzerine odaklanan araştırmacılar ise yerel yönetimlerin gelirlerinin (Wallis ve Oates, 1988) ya da öz gelirlerinin toplam gelirlerine oranı gibi (Stegarescu, 2005; Eyraud ve Lusinyan, 2011; Escolano ve diğerleri, 2012) formülasyonları kullanmaktadır. Woller ve Phillips (1998) ise yaptıkları çalışmada mali yerelleşmeyi dört ayrı oran ile ölçmektedir. Bu oranlar, harcama özerkliği, gelir özerkliği ve öz gelirlere ilişkin gelir özerkliği iken, dördüncü oran ise, yerel yönetim harcamalarının genel yönetim harcamalarından savunma ve sosyal güvenlik harcamalarının çıkarılarak oranlanması sonucunda elde edilen bir mali yerelleşme endeksidir. Bu şekilde çeşitli formülasyonlara giderek hükümet faaliyetleri ile ilgili bütçe payı ağırlıklandırılmaktadır (Woller ve Phillips, 1998, s.142; Stegarescu, 2005, s.304).

4.1.2. Mali Yerelleşmenin Ölçülmesinde Kompozit Endeksler

Çeşitli uluslararası kurumlar ve araştırmacılar tarafından kullanılan basit endeksler, karşılaştırma kolaylığı sunarken, verilerin ulaşılabilirliği nedeni ile yapılan ampirik çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Fakat mali yerelleşmenin kamu politikaları üzerindeki boyutunu basit endekslerle ölçümlemenin yarattığı yanlış kamu politikaları nedeni ile, kavramın çok boyutluluğu dikkate alınarak bazı araştırmacılar tarafından basit endeksler yerine kompozit endeksler ile ölçümlemeye çalışılmıştır (Vo, 2008a, 2008b, 2009; Martinez-Vazquez ve Timofeev, 2010; Liu, Martinez-Vazquez ve Timofeev, 2013). Bunun temel nedeni, mali yerelleşmenin farklı boyutlarının sadece tek bir göstergede toplanmasının enformasyon kaybına neden olması ve ölçümlemede şüphe doğurmasıdır (Martinez-Vazquez ve diğerleri, 2017, s.1098).

¹⁰ *Mali denkleştirme* olarak da ifade edilen kavram, Blöchliger, Merk, Charbit ve Mizell (2007) tarafından hazırlanan OECD raporunda, gelir artırma kapasitesi veya kamu hizmeti maliyetindeki farklılıkları telafi etmek amacıyla yetki alanları arasında yapılan mali kaynak transferidir (Blöchliger ve diğerleri, 2007, s.5).

Mali yerleşmenin ölçülmesine dair ilk çalışma Scotto (1950)'ya aittir. İtalyan bir ekonomist olan Scotto'un birinci nesil teorilerin temel hipotezlerini referans olarak ölçümlendiği endeks İtalyanca olduğu için uzun süre çevrilememiş ve bu endeks kullanılamamıştır. McLure (2007), Scotto'un bu yöntemini açıklayarak uzun zaman önce kullanılan bu yönteme açıklık getirmiştir. Paretocu ekolün etkisinde olan Scotto, iki farklı gösterge ile kompozit bir endeks oluşturmuştur. Kamu gelirlerinin ve kamu harcamalarının kullanıldığı bu endekste, iki göstergenin aritmetik ortalaması ile mali yerleşme endeksi elde edilmektedir (McLure, 2007, s.156-159).

Scotto (1950), gelir özerkliği (d_R) denklik 1'deki gibi formülize etmektedir.

$$d_R = \frac{1}{P_0^R + \frac{P_1^R}{n_1} + \frac{P_2^R}{n_2} + \dots} \quad (1)$$

P terimi *oranı* belirtirken, R katsayısı *kamu gelirini* ve alt endeksler alt düzey yönetimleri göstermektedir. Örneğin, 0 merkezi yönetimi simgelerken, 1 1. derecede yerel yönetim düzeyini, 2 ise 2. derecede yerel yönetim düzeyini ifade etmektedir. Hükümet seviyesini oluşturan alt düzey hükümetlerin sayısı n ile belirtilmektedir. P_0^R merkezi bir yönetimin gelirlerini ifade ederken, P_1^R bölgesel bir yönetimin kamu gelirini ve P_2^R yerel yönetimin kamu gelirlerini ifade etmektedir. Scotto'un oransal olarak ifade ettiği kamu gelir düzeylerinin toplamının $P_0^R + P_1^R + P_2^R$ ise, 1'e eşit olduğu ifade edilmektedir. Tam merkeziyetçi yönetimin olduğu bir ekonomide, tüm gelirleri merkezi yönetim elde etmekte ve gelir özerklik derecesi 1 olmaktadır. Buna karşılık yüksek mali yerleşmenin olduğu bir yönetimde, alt hükümet düzeylerinin gelirleri artmaktadır (Scotto, 1950'den aktaran McLure, 2007, s.157; Scotto, 1950'den aktaran Vo, 2008b, s.85-86).

Scotto, harcama özerkliği (d_E) denklik 2'deki gibi formülize etmektedir.

$$d_E = \frac{1}{P_0^E + \frac{P_1^E}{n_1} + \frac{P_2^E}{n_2} + \dots} \quad (2)$$

P terimi *oranı* belirtirken, E katsayısı *kamu harcamalarını* ve alt endeksler alt düzey yönetimleri göstermektedir. Kamu gelirlerinde olduğu gibi, oransal olarak merkezi yönetim, bölgesel yönetim ve yerel yönetim gibi alt düzey yönetimlerin kamu harcamaları oranını gösteren bu eşitliğin toplamı $P_0^E + P_1^E + P_2^E$ ise, 1'e eşit olduğu ifade

edilmektedir (Scotto,1950'den aktaran McLure,2007, s.157; Scotto,1950'den aktaran Vo 2008b, s.85-86). Scotto, bu iki endeksin aritmetik ortalamasını alarak mali yerelleşme endeksini (COM_S) denklik 3'te oluşturmaktadır.

$$COM_S = \frac{d_E + d_R}{2} \quad (3)$$

Eğer bir ülke, tamamen merkeziyetçi bir mali anlayışa sahip ise alt bölgeleri oluşturan $P_1^R + P_2^R$ ve $P_1^R + P_2^R$ oranları 0 eşit olup tüm kamu gelirleri ve harcamaları merkezi düzeyde toplanmaktadır. McLure (2007, s.157-158), Scotto'un oluşturduğu bu endeksin her yönetimin özerk olması düzeyine duyarlı olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, bir ülke ne kadar çok alt yönetime sahip ise yani n sayısı ne kadar fazla ise Scotto endeksine göre mali yerelleşme düzeyi de o kadar yüksek olacaktır.

Literatürde yer alan kompozit endekslere dair bir diğer yöntem ise Akai ve Sakata (2002)'a aittir. Akai ve Sakata (2002), mali yerelleşmeyi ölçerken 4 ayrı göstergeye atıfta bulunmaktadır. Bu göstergelerden ilki gelir göstergesidir (p_1). Bu gösterge, gelirin toplam bütçe içindeki payıdır ve yetki derecesini ifade etmektedir. Buna karşılık toplu ödenek ve hibeler ise harcamayı üstlenen yönetim düzeyi ile ilişkilendirilebilir. İkinci gösterge üretim göstergesi olup (p_2), harcamaların toplam bütçe içindeki payıdır ve otorite derecesini ölçmektedir. Bu iki gösterge tahsise ilişkin iki uç durumu nitelerken, dördüncü gösterge bu iki göstergeyi birleştiren *üretim-gelir göstergesi* (p_4) olarak tanımlanmış ve $COM_{AS} = \frac{p_1 + p_2}{2}$ olarak formüle edilmektedir. Araştırmacıların çalışmalarında kullandığı ve literatüre kazandırdığı bir diğer gösterge ise, mali özerklik (p_3) göstergesidir (Akai ve Sakata, 2002, s.96-98).

Tablo 6
Gelir ve harcama artırma gücü

Harcama Artırma Gücü	Gelir Artırma Gücü	
	Merkezi Yönetim Finansmanı	Yerel Yönetim Finansmanı
Merkezi Yönetim Harcama Sorumluluğu	Kadran 1	Kadran 2
Yerel Yönetim Harcama Sorumluluğu	Kadran 3	Kadran 4

Kaynak: Martinez-Vazquez ve Timofeev (2010, s.8)

Martinez-Vazquez ve Timofeev (2010) ise çalışmalarında en iyi mali yerelleşme göstergesi ne olabilir sorusuna cevap ararken, harcama ve gelirlerden oluşan yeni

kompozit bir endeks geliştirmektedir. Araştırmacılar, gelir ve harcamaları dört ayrı kadranda incelemektedir. Tablo 6’da görüldüğü ġzere, yatay eksen gelir artırma otoritesini, dikey eksen ise harcama sorumluluğunu göstermektedir. 3. *kadranda* merkez yönetimin finansman kaynağını ve yerel yönetim harcamalarını, 1. *kadran* merkez yönetimin finansman kaynağını ve harcamalarını göstermektedir. 2. *kadranda* kamu ekonomisi teorisine uygun olmayan tanımsız bir durum söz konusudur. Bunun nedeni, teorik açıdan yerel yönetim öz gelirlerinin, merkezi yönetim tarafından harcanması veya merkezi yönetime yerel yönetimlerden pay ayrılması söz konusu olmamasıdır. 4. *kadran* ise yerel yönetimin kendi finansman kaynağını ve yerel yönetim harcamalarını göstermektedir (Martinez-Vazquez ve Timofeev, 2010, s.7-8). Ülkelerin kamu hizmetlerinin finanse edilmesi ve hizmetin gerçekleşmesinin merkezi yönetim tarafından sağlanması halinde, Martinez-Vazquez ve Timofeev (2010) tarafından oluşturulan endeks 0’a yaklaşmakta, kamu hizmetlerinin finanse edilmesi ve hizmetin gerçekleşmesinin yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesi halinde ise oran 1’den büyük olmaktadır. Martinez-Vazquez ve Timofeev tarafından geliştirilen kompozit endeks denklik 4’te yer almaktadır (Martinez-Vazquez ve Timofeev, 2010, s.11).

$$COM_{MVT} = \frac{Gelir\ Oranı}{1-Harcama\ Oranı} \quad (4)$$

Gelir oranı kadran 2 ve kadran 4’n toplamından oluşurken, harcama oranı kadran 3 ve kadran 4’n toplamından oluşmaktadır. Kadran 2’nin ‘‘tanımsız’’ olarak tanımlanmasından dolayı, endeks $COM_{MVT} = \frac{kadran\ 4}{kadran\ 1}$ olarak düzenlenmektedir (Martinez-Vazquez ve Timofeev, 2010, s.11).

Kompozit endeks oluşturan bir diğer araştırmacı ise Vo (2008a, 2008b, 2009)’dur. Vo, Scotto (1950)’nun oluşturduğu endeksi inceleyerek bu endeksi geliştirmiştir. Vo (2008b), Scotto’nun endeksini kamu harcamalarına ve kamu gelirlerine duyarlılığı nedeni ile uygulanması kolay ve temel bir endeks olarak tanımlarken, mali özerkliğin inkar edilmesini eleştirmektedir. Vo, Scotto’nun endeksinde eksik bulduğu mali özerkliği endekse ekleyerek, endeksi geliştirmiş ve veri eksikliği nedeni ile IMF’nin GFS verisetini kullanarak karşılaştırmalı bir yöntem tercih etmiştir. Kamu ekonomisi literatüründe ilk mali yerelleşme endeksi olan Scotto endeksi, mali önem perspektifinde önemli bir yere sahipken, Vo’nun bu endekse en önemli katkısı, mali önem ve mali özerklik verilerini kullanarak endeksi revize etmesi olmuştur (Vo, 2008b, s.89).

Vo (2008a, 2008b)’ya göre, bir ülkede p tane bölge olduğu $i=1,2, \dots p$

varsayılmaktadır. Bu bölgeler üniter devletlerin şehirleri ya da federal devletin merkezi yönetim yapısı ve bölgeleri ile ilişkilendirilmektedir. $E_1, E_2, \dots, E_p$ bölgedeki yerel yönetimlerin yaptığı harcamaları ifade ederken, $\sum_{i=1}^p E_i$ yerel yönetimler tarafından yapılan tüm harcamaları ifade etmektedir. Aynı şekilde $\sum_{i=1}^p OSR_i$ ise, her bölgenin kendi öz gelirlerinin toplanması ile elde edilen yerel yönetim öz gelirlerini ifade etmektedir. Son olarak TE ise, merkezi yönetim düzeyinden diğer hükümet düzeylerine yapılan mali transferler dışında yapılan tüm kamu harcamalarını ifade etmektedir. Vo (2008b), *mali önem* ve *mali özerklik* olmak üzere iki önemli gösterge ile temel bir mali yerelleşme endeksi oluşturmaktadır (Vo, 2008b, s.60-61). Yerel yönetimlerin, merkezi yönetimden aldıkları transferlerin endekse dahil edilmemesi ve öz gelirlerin dikkate alınması nedeniyle, öz gelirler arttıkça mali özerkliğin artması beklenmektedir (Çetinkaya ve Demirbaş, 2010, s.3; Korlu ve Çetinkaya, 2015, s.96)

Mali özerklik (FA), yerel yönetimlerin kendi öz gelirlerinin (OSR), yerel yönetimlerin harcamalarına (E) oranı olarak ifade edilmektedir.

$$FA = \frac{\sum_{i=1}^p OSR_i}{\sum_{i=1}^p E_i}, \quad 0 < FA < 1^5 \quad (5)$$

OSR_i ve E_i , her i yerel bölgesinde, yerel yönetimin kendi özgelirleri ve harcamalarını temsil etmektedir. Yerel yönetimlerin mali özerkliği, idarelerarasındaki mali transferlerin özerklik üzerindeki etkisi ve borçlanma yetkisine ilişkin kısıtlamalar denklik 5 ile ilişkilendirilmektedir (Vo, 2008b, s.61).

Mali yerelleşmeyi ölçerken, mali özerklik kavramı endeksin sadece bir bölümünü ifade ederken, diğer bir bölümü ise mali önemi oluşturmaktadır. *Mali önemin (FI)* göstergesi olarak ise kamu harcamaları alınmaktadır. Bu durumun temel gerekçesi, “*Hizmette Halka Yakınlık İlkesi*” ile ilişkilendirilebilir (Tiebout, 1956; Oates, 1972; Shah, 2004; Vo, 2008b). Maastricht Antlaşmasına konu olan bu ilkeye göre, yerel düzeyde aynı yetki alanında eğer vatandaşlar aynı tercih ve zevk kümesinde ise bu hizmetlerin merkezi yönetim tarafından sunulması fakat yetki alanları arasında kamusal mal ve hizmet tercihinde farklılıklar olması durumunda ise yerel yönetimler tarafından sunulması gerekmektedir (Vo, 2008b, s.58). Mali önem endeksi yapılan toplam harcamaların etkinliğinin bir göstergesi olarak denklik 6 ile ifade edilmektedir.

$$FI = \frac{\sum_{i=1}^P Ei}{TE}, \quad 0 < FI < 1 \quad (6)$$

TE , genel yönetimin toplam kamu sektörü harcamalarını ifade etmektedir. Bu, bir yönetimden diğerine yapılan mali transferler hariç olmak üzere, ulusal yönetimden ve diğer yerel yönetimlerden gelen harcamaları içermektedir. Bahsedilen mali yerelleşme endeksi, bu iki göstergenin mali özerklik ve mali önemin geometrik ortalaması ile hesaplanmaktadır (Vo, 2008b, s.61). Endeks denklik 7 ile ilişkilendirilmektedir.

$$COM_{Vo} = (FA \times FI)^{1/2} \sqrt{\left(\frac{\sum_{i=1}^P OSRi}{\sum_{i=1}^P Ei} \right) \times \left(\frac{\sum_{i=1}^P Ei}{TE} \right)} \quad (7)$$

Vo (2008b)'nın oluşturduğu mali yerelleşme endeksinde, Scotto (1950)'nin aksine aritmetik ortalama yerine geometrik ortalama kullanılmaktadır. Vo (2008b)'ya göre, fonksiyonda yer alan OSR ve TE eşit şekilde artmamaktadır. Yerel yönetimler, kendi vergi ve harçlarından elde edilen öz kaynakları üzerinde özerkliğe sahiptir. Bu nedenle, öz gelirler ne kadar fazlaysa, mali yerelleşme düzeyi de o kadar yüksek olur. Buna karşılık, toplam kamu sektörü harcaması endeksin değeri üzerinde olumsuz etki sağlayacaktır (Vo, 2008b, s.66). Bunun nedenini ise Vo (2008b) şu şekilde açıklamaktadır. Toplam kamu harcamalarındaki artışın yerel yönetimler harcamalarına oranla daha fazla artması, yerel yönetimlerin ulusal hükümetlerden aktarılabilecek gelirlere daha bağımlı hale geldiğinin göstergesidir. Transfer bağımlılığı ve mali eşitsizlikler de bu şekilde endeks ile ilişkilendirilmektedir. OSR ve TE 'nin mali yerelleşme düzeyini aynı düzeyde etkilemiyor olması nedeniyle, Vo (2008b) eşit ağırlıklı etkiyi ifade eden aritmetik ortalamayı değil, geometrik ortalamayı tercih etmiştir. Vo (2008b)¹¹ oluşturduğu bu endeks ile mali yerelleşme düzeyini derecelendirmektedir. Endeksin 0 değerinde olması tam mali merkezileşmeyi, 1 ise tam mali yerelleşmeyi göstermektedir (Vo, 2008b, s.67).

Bahsedilen bu basit ($BAS1$ - $BAS2$) ve kompozit endeksler, toplulaştırılarak, Tablo

¹¹ Vo (2008a, 2008b) çalışmasında, bu endekse *düzenleme faktörü (adjustment faktör)* ekleyerek oluşturduğu endeksi tekrar düzenlemiştir. Düzenleme faktöründe koşullu ve koşulsuz transferlerin mali özerkliğe etkisinin ayrı olarak hesaplanması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Fakat gerek IMF gerek Dünya Bankası veri tabanı incelendiğinde, ülkelerin yerel yönetimlere yaptıkları transferlerin hepsinde koşullu ve koşulsuz transferler olarak bir ayırım yapılmadığı ve bu tutarın ne kadar olduğu kalem olarak verilmediği için düzenleme faktörünün hesaplanması veri eksikliği ve karşılaştırma yapma imkanı kısıtı nedeni ile bu çalışmada göz ardı edilmiştir.

7’de ölçümlemeyi yapan kişi, kullandığı endeks ve formülleri ile sunulmaktadır.

Tablo 7

Mali Yerelleşme Endeksinin Hesaplanmasına Yönelik Basit ve Kompozit Endeksler

Araştırmacı	Gösterge	Endeks
Basit Endeksler		
Wallis ve Oates (1988), Davoodi ve Zou (1998), Zhang ve Zou (1998), Eyraud ve Lusinyan (2011), Escolano ve diğerleri (2012)	BAS1	$\frac{\text{Yerel Yönetim Harcamaları}}{\text{Genel Yönetim Harcamaları}}$
Eyraud ve Lusinyan (2011), Escolano ve diğerleri (2012)	BAS2	$\frac{\text{Yerel Yönetim Öz Gelirleri}}{\text{Genel Yönetim Gelirleri}}$
Kompozit Endeksler		
Scotto (1950)	COM_S	$(\frac{1}{p_0^R + \frac{p_1^R}{n_1} + \frac{p_2^R}{n_2} + \dots} + \frac{1}{p_0^R + \frac{p_1^R}{n_1} + \frac{p_2^R}{n_2} + \dots})/2$
Akai ve Sakata (2002)	COM_{AS}	$\frac{(\text{Üretim Göstergesi} + \text{Gelir Göstergesi})}{2}$
Vo (2008a, 2008b, 2009)	COM_{Vo}	$(FA \times FI)^{1/2} = \sqrt{\left(\frac{\sum_{i=1}^P OSR_i}{\sum_{i=1}^P Ei}\right) \times \left(\frac{\sum_{i=1}^P Ei}{TE}\right)}$
Martinez-Vasquez ve Timofeev (2010)	COM_{MVT}	$\frac{\text{Gelir oranı}}{1 - \text{Harcama oranı}}$

Kaynak. Gu (2012, s.7) tarafından oluşturulan tablodan revize edilmiştir.

4.1.3. Mali Yerelleşmenin Hesaplanması : Seçili Ülke Örnekleri

Çalışmanın bu bölümünde, ampirik kısma konu olan 36 ülke için mali yerelleşme düzeylerinin, Scotto (1950) tarafından önerilen ve Vo (2008a, 2008b, 2009) tarafından geliştirilen endeks kullanılarak hesaplanması amaçlanmaktadır. Vo yönteminin kullanılmasının sebeplerini üç temel gerekçe ile açıklamak mümkündür. İlk olarak, uluslararası karşılaştırma yapabilmek için endekste yer alan verilere erişimin kolay olduğunu belirtmek gerekmektedir. İkinci gerekçe, “*Hizmette Halka Yakınlık İlkesi*”ne *Mali Önem (FI)* ile atıfta bulunmasıdır. Üçüncü ve son gerekçe ise, bir yerel yönetimin harcamalarını karşılaması için yeterli öz gelire sahip olmasını dikkate aldığı (*FA*) göstergesi ile yerel yönetim özerkliğini dikkate alarak proaktif bir yönetime atıfta bulunmasıdır (Vo, 2008a, 2008b, 2009). İfade edilen bu yönleri ile de Scotto (1950)’nin temelini oluşturduğu endeksi Vo’nun geliştirdiğini ve endeksin hassasiyet düzeyini azalttığını belirtmek mümkündür (Vo, 2008a, 2008b). Ülke grubunun 36 ülke ile kısıtlı olmasının nedeni ise, kompozit endeksin hesaplanabilmesi için gerekli verilere sahip olan ülke sayının sınırlı olması ve diğer ülkelerin verilerinde çok fazla eksik gözlem söz konusu olmasıdır.

Tablo 8

Seçili Ülke Grubu İçin Mali Yerelleşme Düzeyleri

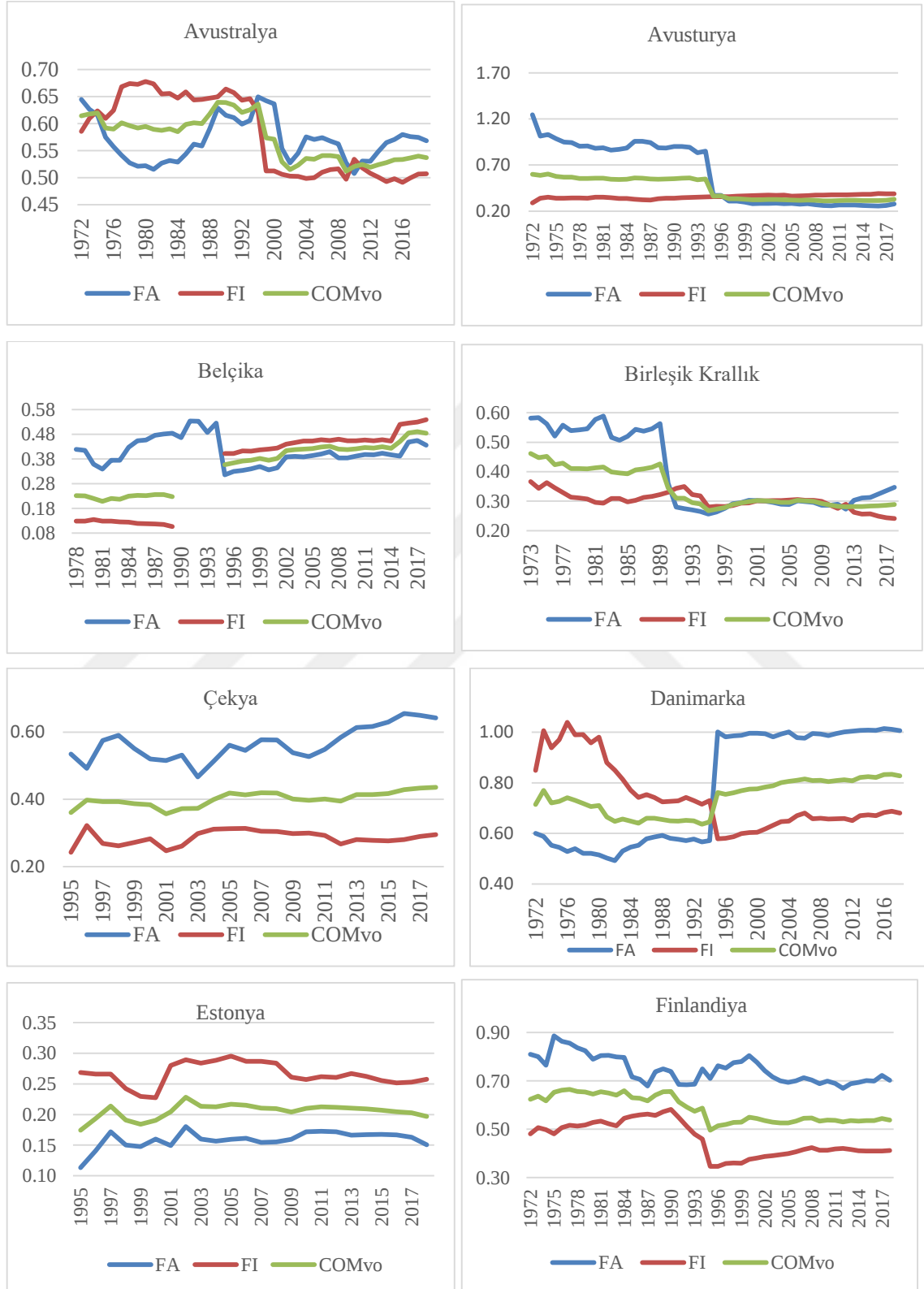
Ülke	Yıl	FA	FI	COM _{Vo}
Almanya	1974-2018	0.77	0.48	0.60
Avusturalya	1972-2018	0.57	0.58	0.57
Avusturya	1972-2018	0.60	0.36	0.44
Belçika	1978-2018	0.41	0.34	0.35
Birleşik Krallık	1973-2018	0.39	0.30	0.34
Çekya	1990-2018	0.56	0.29	0.40
Danimarka	1972-2018	0.78	0.74	0.74
Estonya	1995-2018	0.16	0.27	0.21
Finlandiya	1972-2018	0.75	0.46	0.58
Fransa	1990-2018	0.77	0.19	0.38
Hırvatistan	2002-2018	0.56	0.27	0.39
Hollanda	1980-2018	0.27	0.36	0.31
İtalya	1995-2018	0.45	0.30	0.36
İrlanda	1972-2018	0.70	0.28	0.39
İspanya	1980-2018	0.55	0.41	0.44
İsrail	1976-2018	0.57	0.12	0.26
İsveç	1978-2018	0.93	0.49	0.68
İsviçre	1977-2018	0.79	0.64	0.71
İzlanda	1972-2019	1.03	0.24	0.50
Japonya	1994-2018	0.58	0.44	0.50
Kanada	1990-2019	0.74	0.72	0.73
Güney Kıbrıs Rum Kesimi	1995-2018	0.71	0.04	0.16
Kore	2006-2018	0.51	0.55	0.52
Letonya	1995-2018	0.64	0.30	0.43
Litvanya	1995-2018	0.12	0.26	0.18
Lüksemburg	1990-2018	1.18	0.12	0.37
Macaristan	1981-2018	0.47	0.25	0.33
Malta	1995-2018	1.10	0.01	0.12
Norveç	1980-2018	0.63	0.36	0.47
Polonya	1984-2018	0.54	0.29	0.39
Portekiz	1995-2018	0.98	0.13	0.35
Romanya	1995-2018	0.39	0.21	0.26
Slovakya	1995-2018	0.42	0.14	0.23
Slovenya	1992-2018	0.69	0.16	0.33
Yunanistan	1995-2018	0.37	0.07	0.16
Yeni Zelanda	2006-2019	0.88	0.11	0.31

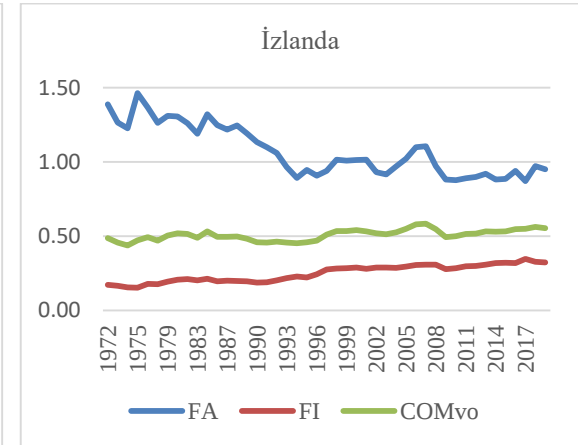
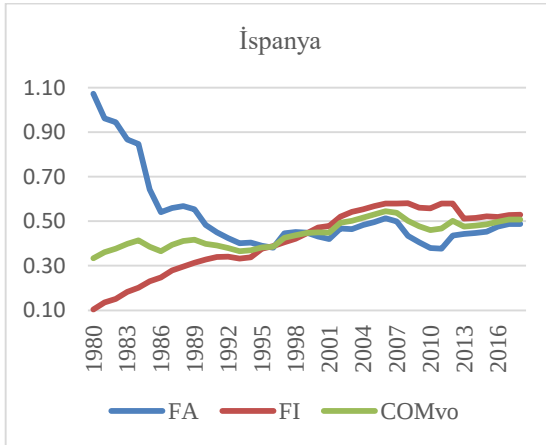
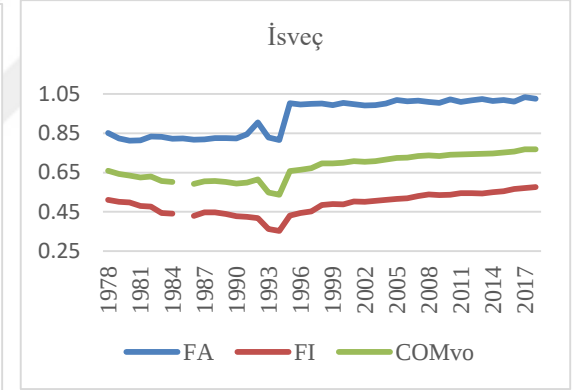
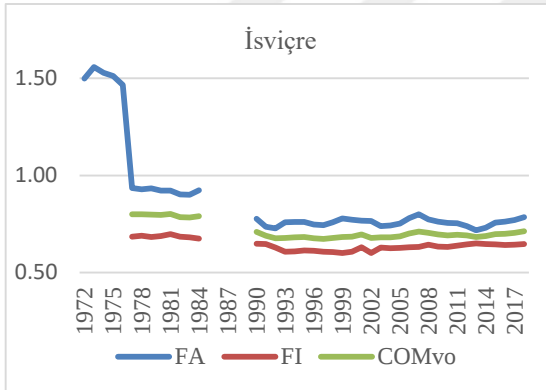
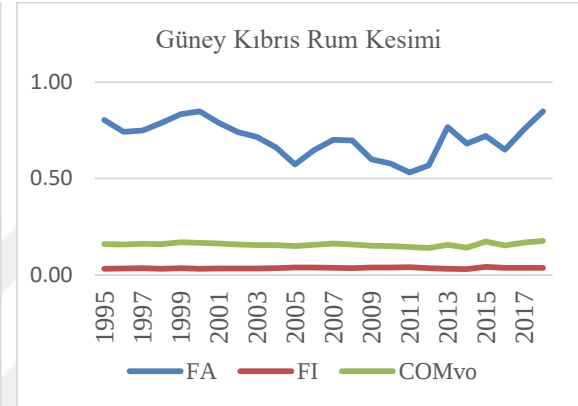
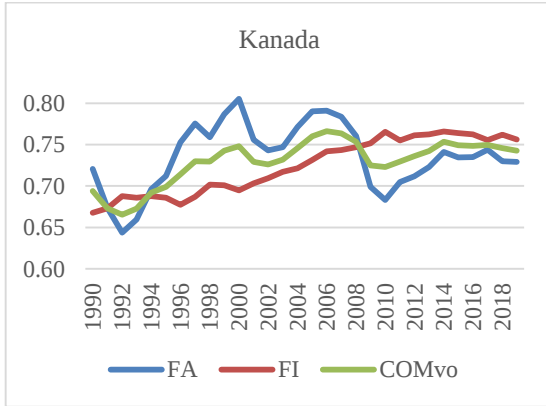
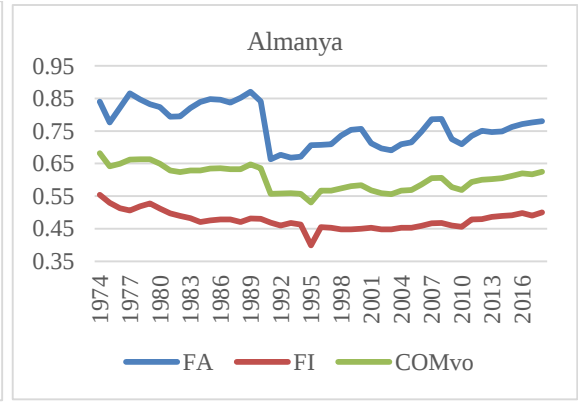
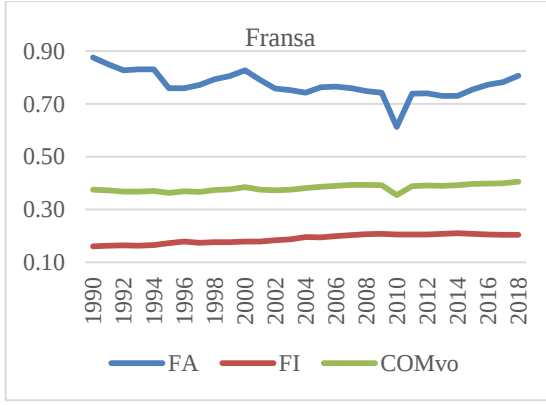
Not. Tüm hesaplamalar Vo (2008a, 2008b) methodu ile tarafımdan hesaplanmıştır.

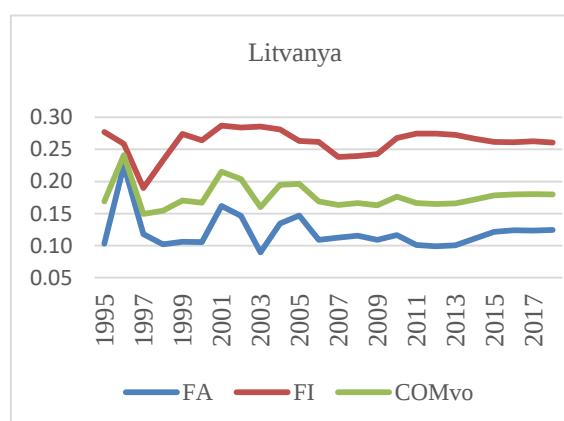
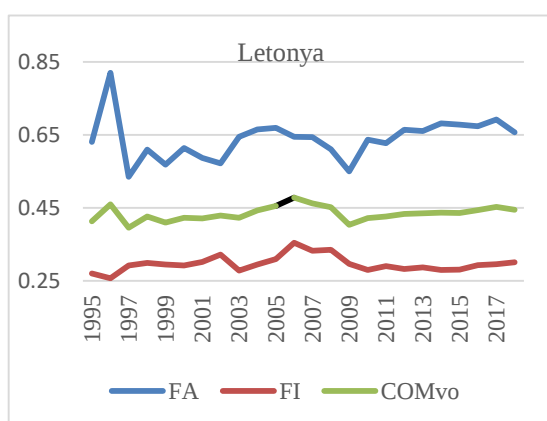
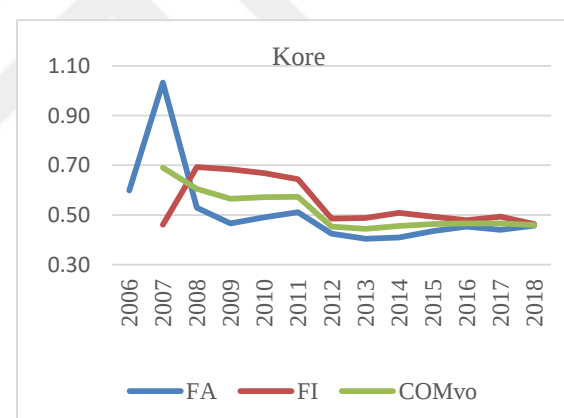
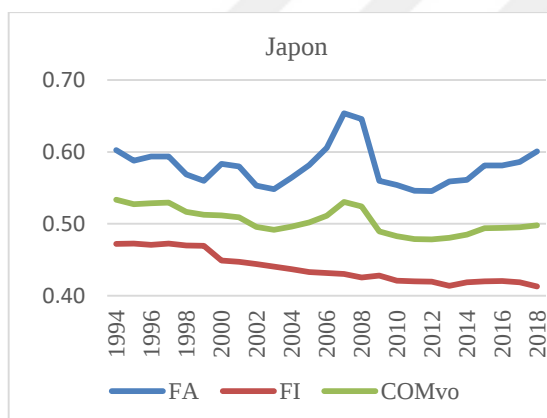
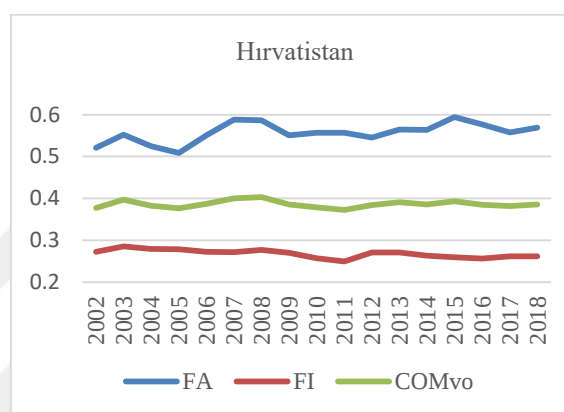
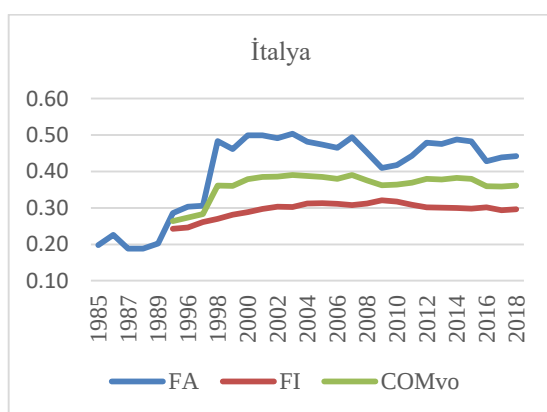
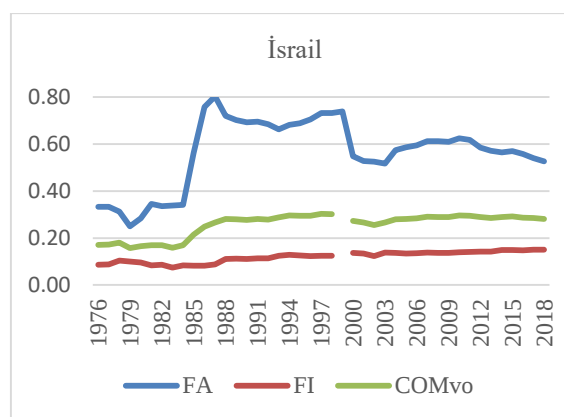
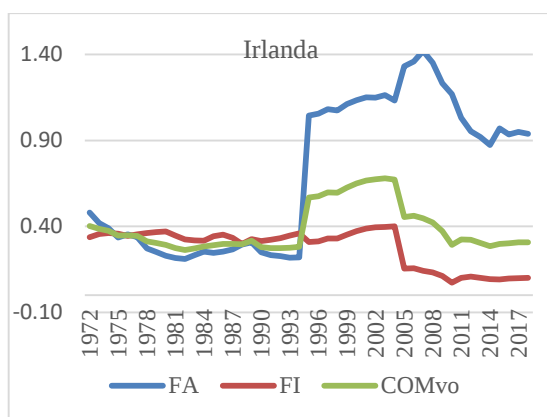
Tablo 8’de seçili ülkeler için, Vo (2008a, 2008b) yöntemine göre hesaplanan *mali özerklik*, *mali önem* ve bu veriler ile hesaplanan *mali yerelleşme* düzeyleri yer almaktadır. Hesaplama için ilgili veriler IMF Government Finance Statistics Yearbook (GFSY) veri setinden (IMF, 2021) alınmıştır.

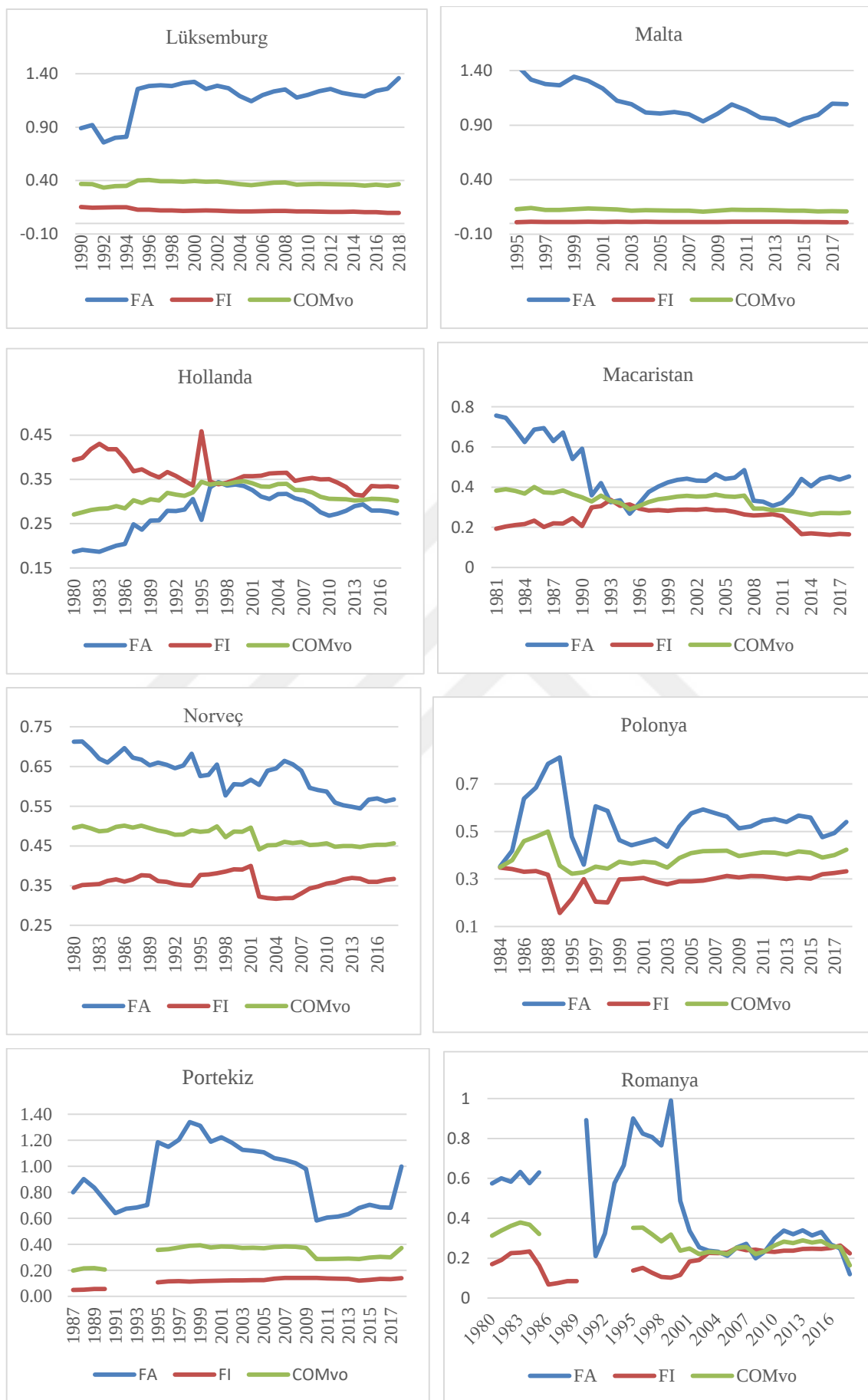
Vo’nun kullandığı bu yöntem daha önce belirtildiği üzere mali özerklik ve mali önem olmak üzere iki önemli kısıt içermektedir. Yapılan hesaplamada, yerel yönetimlerin gelir ve harcamaları dikkate alınarak bu endeks kullanılmaktadır. Bununla birlikte, tüm alt yönetimlerin homojen bir kütleyle sahip olduğu varsayılmaktadır (Vo, 2008b). Bu nedenle, hesaplanan düzey ile tek başına yorum yapmanın sağlıklı olmayacağını

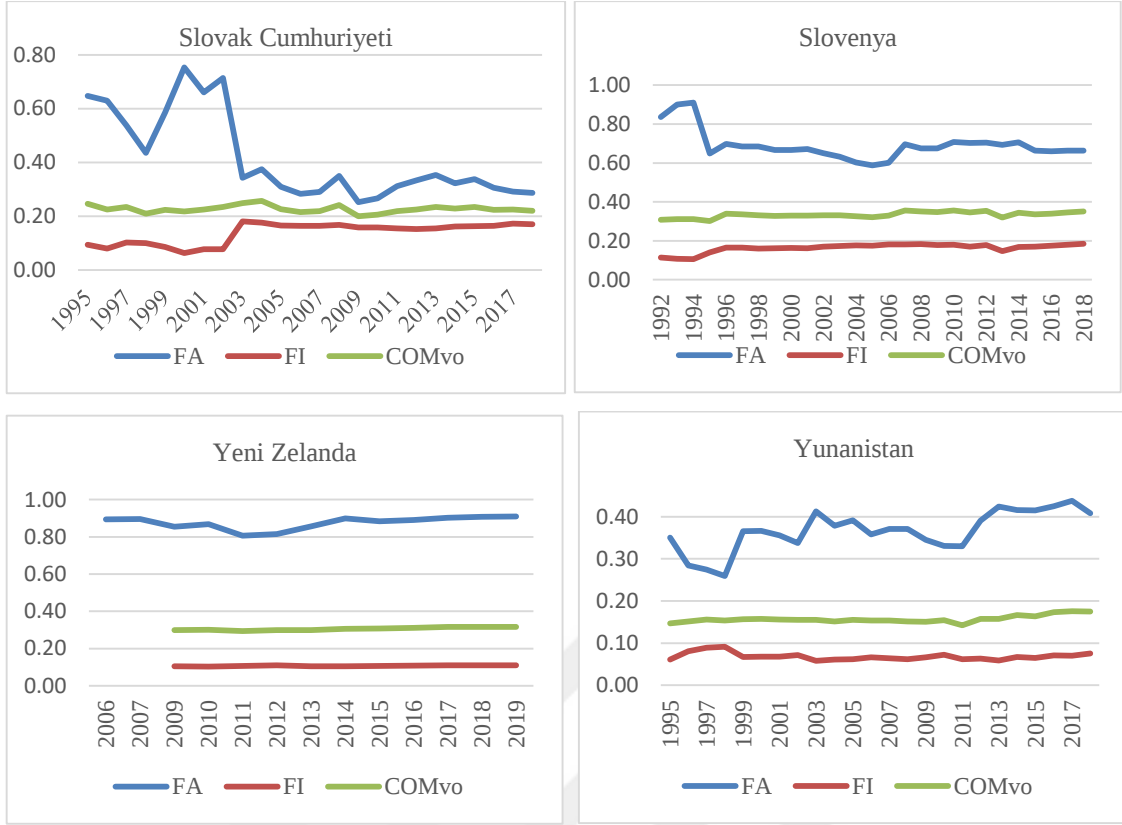
belirtmek gerekmektedir. Elde edilen veriler, yalın hali ile bir mali yerelleşme düzeyi göstergesidir.

Şekil 3. Seçili ülkelerin mali özerklik, mali önem ve mali yerelleşme düzeylerinin yıllar itibariyle görünümü
Not. Tüm hesaplamalar Vo (2008a, 2008b) methodu ile tarafımdan hesaplanmış, ilgili şekiller Vo (2008b)'nın çalışması takip edilerek ve yapılan hesaplamalar sonucunda tarafımdan oluşturulmuştur.

Şekil 3’de çalışmaya konu olan ülkelerin mali özerklik, mali önem mali yerelleşme düzeylerinin yıllar itibariyle görünümü sunulmaktadır. Bu hesaplamalar sonucunda, en yüksek ortalama sahip olan ülkeler sırasıya, Danimarka (0.74), Kanada (0.73) ve İsviçre (0.71) iken; en düşük ortalama sahip olan ülkeler ise Yunanistan (0.16), Güney Kıbrıs Rum Kesimi (0.16) ve Malta (0.12)’dir. Bununla birlikte, federal ülkelerin yüksek ortalama sahip olmasına karşılık, üniter yapıda olan Danimarka, Finlandiya gibi ülkelerinde yüksek mali yerelleşme düzeyine sahip olmaları dikkat çekmektedir. Hesaplamaya konu olan ülkelerin mali yerelleşmeyi düzeyleri dikkate alındığında, gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha yüksek mali yerelleşme düzeyine sahip olması gibi genel bir yorum yapılmasının yanlış olacağını belirtmek gerekmektedir. Gelişmiş ülkelere kıyasla daha düşük düzeyde mali yerelleşme düzeyine sahiptir. Bu örnekler, ülkelerin üniter ya da federal yapıda olmasının ya da yüksek mali yerelleşme düzeyine sahip olmasının, ülkelerin mali yerelleşme politikalarını açıklamada tek başına açıklayıcı olmayacağının basit bir göstergesi olarak ifade edilebilir.

4.2. Mali Eşitsizlikler ve Mali Eşitsizliklerin Ölçülmesi

Amprık çalışmalarda mali yerelleşme göstergesi olarak kullanılan verilerden bir diğeri ise mali eşitsizlikler ve eşitsizliklere ilişkin göstergelerdir. Mali eşitsizlikler, optimal mali düzeyden bütçedeki pozitif ya da negatif sapmalar¹² olarak ifade edilebilir (Boadway ve Tremblay, 2006; Sharma, 2012). Hettich ve Winer (1986), toplumun kaynaklarının merkezi ve yerel yönetimler ile özel sektör arasında paylaştırılmasını belirlemek için bir kamu tercihi modeli geliştirmekte ve kullandıkları modelde gelir tahsilatı sırasında Lindahl dengesinde meydana gelen sapmayı mali eşitsizlikler olarak ifade etmektedir (Hettich ve Winer, 1986, s.745). Bu sapmaların nedeni ise, alt yetki alanlarının mali dışsallıkları olarak ifade edilebilir (Keen, 1998). Bu ekonomik sapmalar veya eşitsizlikler, yatay¹³ ve dikey mali eşitsizlikleri oluşturmaktadır. Eğer yerel yönetimlerin bütçe kısıtları üzerinde vatandaşların daha yüksek refah düzeyinde olması için alınan harcama ve vergileme kararlarının etkisi diğer yerel yönetimler tarafından dikkate alınmıyorsa, bu durum yatay mali eşitsizliklerin oluşmasına neden olmaktadır. Buna karşılık, eğer merkezi yönetim, yerel yönetimler üzerinde mali kararların etkisini reddediyorsa, yerel yönetimler merkezi yönetimin harcama ve vergileme kararlarını dikkate almıyorsa dikey mali eşitsizlikler oluşumuna zemin hazırlamaktadır (Dahlby, 1996, s.398). Yerel yönetimler çeşitli konular için vergilendirme yetkisine sahip olsa bile, bütçe sorumluluğu gereği bu elde ettiği geliri harcama talepleri ile eşleştiremeyebilir (Collins, 2002; Breton,1998). Collins (2002), Hallwood ve MacDonald (2005), Di Liddo Longobardi ve Porcelli (2016) bu eşitsizliği, gelir sağlama gücü ile harcama sorumluluğu arasındaki yanlış eşleşme, Breton (1998) ve Ahmad ve Craig (1997) ise bu yanlış eşleşmenin sonucunda merkezi yönetimden alt hükümet seviyelerine doğru bir fon aktarımı ve transfer bağımlılığı ile açıklamaktadır (Sharma, 2012, s.100). Ortaya çıkması muhtemel olan bu eşitsizlik sorunu teoride giderek dikkat çeken bir tartışma konusu olmaktadır.

Literatür incelendiğinde, kimi araştırmacıların mali eşitsizlik yerine mali açık kavramını kullanmayı tercih etmesi dikkat çekmektedir. Araştırmacıların, eşitsizlik kavramını kullanmaktan kaçınmasının nedeni, kamu ekonomisindeki bakış açısı farklılığından kaynaklanmaktadır. Eşitsizlik kavramı kullanıldığında, gelirin yeniden dağılımı ile bu eşitsizlik giderilebilir mi gibi bir soru ile karşılaşılabilir, fakat açık (Boadway ve Flatters, 1982; Boadway ve Hobson,1993) kavramı kullanıldığında ise bu

¹² Breton'a göre bu sapmalar kimi zaman "*çarpıtma, yanılsama ya da manipülasyon*" olarak da düşünülebilir (Breton, 1998, s.197).

¹³ Çalışma kapsamında ülkeler arasında yatay boyut veriler ile çalışıldığı için, yatay mali eşitsizlikler araştırma sorusu dışında kalmakta, bu nedenle detaylandırılmamaktadır.

açığın merkezden gelecek transferlerle çözümlenecek bir sorun olduğu kabul edilmektedir (Sharma, 2012, s.102-103).

Dikey mali eşitsizliklerin hesaplanmasına dair endeksler incelendiğinde, ampirik literatürde farklı göstergeler kullanılmakla birlikte (Sharma, 2012), kavram mali yerelleşme teorisinde tanımlanan “*transfer bağımlılığı*” ile yakından ilişkilendirilmektedir (Ahmad ve Craig, 1997; Ruggeri ve Howard, 2001; Boadway ve Tremblay, 2006; Aldasoro ve Seiferling, 2014). Eşitsizliklere çözüm olarak sunulan mali transferlerin, eşitsizlikleri nasıl kapatması gerektiği sorusunu, Bird ve Smart (2002), sistemi canlandırıcı etki yaratabilmesi için istikrarlı ve esnek bir mali transfer sistemi ile ilişkilendirmektedir. Fakat asıl soru, bu iki özelliğin aynı anda sağlanıp sağlanmaması ile ilgilidir. Bununla birlikte, Bird ve Smart (2002) mali transfer miktarını belirlemenin üç yolu olduğunu ileri sürmektedir. Bunlar;

1. Merkezi yönetim gelirleri üzerinden sabit bir oran belirlenmesi
2. Özel bir amaca yönelik şartlı yapılan transferlerin esas alınması
3. Merkezi yönetim tarafından yerel yönetimlere bu yönetimlerin bazı genel özellikleri dikkate alınarak ödenecek belirli bir oranın belirlenmesidir (Bird ve Smart, 2002, s.900).

Dikey mali eşitsizlikleri etkileyen önemli bir diğer mali gösterge ise, *vergi özerkliği*dir. Yerel yönetimlerin öz gelirlerinden önemli bir payı vergiler oluşturmaktadır (Blöchliger ve Charbit, 2008; Aldasoro ve Seiferling, 2014). Vergi özerkliği, yerel yönetimlerin kendi öz vergi gelirlerini elde etmek için vergi tabanını tanımlama, vergi oranlarını düzenleme ve vergiyi yürürlükten kaldırma yetkisi ile ilişkilendirilmektedir. Fakat kimi ülkelerde, yerel yönetimler çeşitli vergi oranlarına sahip iken; genel ülke içerisinde aynı vergi oranının uygulandığı dikkat çekmektedir. Ülkeler, merkezi yönetim tarafından yapılan transferleri ve vergi paylaşımını kullanarak yerel yönetimlerdeki eşitsizlikleri kapatma politikasını izlemektedir. Bunun nedeni, anayasal kısıtlar ile verginin yerel yönetimlere paylaştırılmasının, yerel yönetimlerle anlaşma yapıp vergi özerkliği sağlamaktan daha kolay olmasıdır. Bu ilişki, aslında vergi özerkliğinin transfer bağımlılığı üzerinde de etki sahibi olduğunun bir göstergesidir (Blöchliger ve Rabesona, 2009, s.3).

Dikey mali eşitsizlikler optimum noktadan sapmanın yönüne göre değişmektedir. Bu sapmaların pozitif olduğu ve merkezi yönetimin yerel yönetimlere yaptığı transferlerin fazlalığı söz konusu ise, ekonomik etkinsizlik söz konusudur ve bu durum gelir elde etmede merkezi yönetimin gücünün fazlalığına işaret etmektedir. Buna karşılık, dikey mali eşitsizliklerin negatif olması ise, gelir elde etme gücünün yerel yönetimlerde

fazla olması durumu olup, harcama ve gelir elde etmede kaynak dağılımının asimetrik olduğunun göstergesidir (Sharma, 2012, s.112-113). Bu asimetrilerin ve problemlerin çözülmesi için ise bu dengesizliğin ölçülmesi pozitif ya da negatif düzeyde olup olmadığına karar verilirken, transfer bağımlılığının ve vergi özerkliği gücünün tespit edilmesi önem taşımaktadır.

Dikey mali eşitsizlik endeksinin nasıl ölçüleceğine öncülük eden ilk araştırmacı Hunter (1974)'dir. Araştırmacı, transfer sistemi için üç dikey eşitsizlik katsayısı hesaplamaktadır. Bu hesaplamada, yerel yönetimlerin net borçlanması, merkezi yönetimin yerel yönetim ile paylaştığı geliri ve merkezi yönetimden aldığı şartlı ve şarta bağlı olmayan transferler dikkate alınmaktadır. Çalışmada yer alan ilk dikey eşitsizlik endeksi¹⁴ bir açıklayıcı endeks olarak kullanılmaktadır. İkinci endeks, G^c merkezi yönetimin yerel yönetimlere ayrılan şartlı transferleri ve B yerel yönetimlerin net borçlanması toplamının yerel yönetimlerin harcama düzeyine E oranının, eşitsizliğin olmadığı durumu ifade eden 1'den çıkarılması olarak tanımlanmaktadır. Üçüncü endeks ise, ikinci endeksten farklı olarak G^0 merkezi yönetimin yerel yönetimlere ayırdığı şarta bağlı olmayan transferleri de içermektedir. Yerel yönetim harcama düzeyi bu çalışmada, net borçlanma, şartlı ve şartsız yapılan transferler, yerel yönetim öz gelirleri ve merkezi yönetimden ayrılan vergi gelirleri ve diğer gelirlerin toplamı olarak ifade edilmektedir. Endeks, 0 ile 1 arasında değer almakta olup, katsayı 0'a yaklaştıkça dikey mali eşitsizlik artarken, katsayı 1'e yaklaştıkça bu eşitsizlik azalmaktadır (Hunter, 1974, s.483).

Literatürde yer alan önemli endekslerden bir diğeri ise Bird ve Tarasov (2004)'a aittir. Araştırmacılar, bu endeksi oluştururken gelişmiş federal devletler için uygun endeksi oluşturmayı amaçlamaktadır. Yerel yönetimlerin merkezden ayılan paylarını yansıtan üç dikey eşitsizlik katsayısı oluşturulmaktadır. Bunlar, (CVI^1) idarelerarası transferler, (CVI^2) transfer ve borçlanmaları kapsayan endeks ve (CVI^3) yerel yönetim öz gelirlerinin endekse dahil edilmediği endekstir. CVI endeksi ne kadar yüksek ise dikey mali eşitsizlik düzeyi o kadar yüksektir. Bu nedenle, CVI endeksi, merkezi yönetimden borçlanma ya da transfer bağımlılığının bir yansıması olarak ifade edilebilir. Üçüncü katsayı CVI^3 , ilk iki katsayıdan CVI^1 ve CVI^2 'dan farklı olup, yerel yönetim bütçe açığı ve fazlasını içermektedir (Bird ve Tarasov, 2004, s.7-8).

Rodden ve Wibbels (2002) ise dikey mali eşitsizlikleri, merkezi yönetimin gelir paylaşımı ve yapılan transferlerin toplamını yerel yönetim gelirlerine oranı ile hesaplarken, Osterkamp ve Eller (2003) ve Khemani (2006) ise merkezi yönetim gelir

¹⁴ Hunter (1974), $v^0 = 1 - \frac{G^c + B}{E}$ dikey eşitsizlik endeksini diğer endekslerin oluşturulması için ön çalışma olarak kullanılmıştır.

paylaşımını dikkate almadan, benzer şekilde merkezi yönetimden yapılan transferleri yerel yönetim gelirlerine oranlayarak dikey mali eşitsizlik düzeyini hesaplamaktadır. Collins (2002), Ebel ve Yılmaz (2002) ise her yerel yönetim öz gelirlerinin, amaçlanan öz harcamalara oranı olarak dikey eşitsizlik endeksini hesaplamaktadır. Eyraud ve Lusinyan (2013) ise, literatürde yer alan diğer çalışmaların aksine transfer bağımlılığı ve borçlanmayı kullanarak dikey mali eşitsizlik endeksini oluşturmaktadır. Araştırmacılar bu endeksi, iki aşamada tanımlamaktadırlar. Öncelikle dikey mali eşitsizlikler transfer bağımlılığı ile ilişkilendirilmektedir. İlk aşamada transfer bağımlılığı net transferlerin yerel yönetimlerin öz gelirlerine oranı olarak belirtilmektedir. Bu bağımlılığı, dikey mali eşitsizliklerden yerel yönetim açıklarını (*yerel yönetim net borçlanması/yerel yönetim öz gelirleri*) çıkararak bulmak da mümkündür. İkinci aşamada kavram gelir ve harcama özerkliği arasındaki yanlış eşleşme ile ilişkilendirilmektedir (Eyraud ve Lusinyan, 2013, s.573-574). Gelir özerkliğini, yerel yönetim öz gelirlerinin genel yönetim gelirlerine oranı olarak tanımlayan Eyraud ve Lusinyan (2013), harcama özerkliğini ise yerel yönetimlere ait öz harcamaların genel yönetim harcamalarına oranı olarak tanımlamaktadır. Kamu açığı ise, çalışmada kamu harcamalarından kamu gelirlerinin çıkartılması ve kamu harcamalarına oranlanması olarak tanımlanmaktadır. Eyraud ve Lusinyan (2013) tarafından oluşturulan mali eşitsizlik endeksi denklik 8’de sunulmaktadır.

$$VFI = 1 - \frac{\text{Gelirin otonomisi}}{\text{Harcama otonomisi}} * (1 - GG \text{ açığı}) \quad (8)$$

4.2.1. Mali Yerelleşmenin Hesaplanması : Seçili Ülke Örnekleri

Çalışmanın bu bölümünde, ampirik kısma konu olan 36 ülke için mali eşitsizlik düzeylerinin hesaplanması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, hem borçlanma hem de transfer bağımlılığını dikkate alması nedeniyle Eyraud ve Lusinyan (2013) tarafından önerilen dikey mali eşitsizlik endeksinin hesaplanması amaçlanmaktadır. Bu amaçla birlikte mali eşitsizliklerin önemli göstergeleri olarak tanımlanan transfer bağımlılığının hesaplanması aşamasında yine Eyraud ve Lusinyan (2013) yöntemi izlenirken, diğer bir gösterge olan vergi özerkliğinin hesaplanması için Fiva (2006)’nın kullandığı yerel vergi gelirlerinin genel yönetim düzeyinde toplam vergi gelirlerine oranı dikkate alınarak hesaplanmaktadır.

Tablo 9’da seçili ülkeler için hesaplanan *mali eşitsizlikler*, *transfer bağımlılığı* ve *vergi özerkliğine* ilişkin veriler yer almaktadır. Ükelere ait veriler IMF Government Finance Statistics Yearbook (GFSY) verisetinden (IMF, 2021) alınmış olup, tabloda verilen mevcut yıllar için ortalama veriler ilgili endeksler dikkate alınarak tarafımdan

hesaplanmıştır.

Yapılan hesaplamalar sonucunda, dikey mali eşitsizlik düzeyinde en yüksek pozitif sapmalara sahip olan ülkeler sırasıyla, Litvanya (0.88), Hollanda (0.86) ve Estonya (0.83) iken, negatif sapmalara sahip olan ülkeler ise Lüksemburg (-2.02), Almanya (-0.51) ve Malta ile İzlanda (-0.10)'dır. Bu pozitif ve negatif sapmalar, harcama ve gelir elde etmede mali asimetrilerin olduğunun ve etkinsizliğin bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Mali eşitsizlik düzeyi ile ilişkili bir gösterge olarak transfer bağımlılığı incelendiğinde ise, Romanya (2.54), Macaristan (1.33) ve Polonya (0.98) yüksek düzeyde transfer bağımlılığı problemi yaşayan ülkeler arasındadır. Buna karşılık, yerel yönetimlerin kendi öz vergi gelirlerini elde etme gücünü tanımlayan vergi özerkliği yüksek olan ülkeler ise İsviçre (0.55), Kanada (0.54) ve Almanya (0.50)'dır. Tıpkı mali yerelleşme endeksinde olduğu gibi, ülkelerin mali yerelleşme politikalarını açıklamada tek başına bu göstergelerin de açıklayıcı olmayacağını belirtmek gerekmektedir.

Tablo 9
Seçili Ülke Grubu İçin Mali Eşitsizlik Düzeyi

Ülke	Yıl	VFI	TR	TAX
Almanya	1974-2018	-0.51	0.26	0.50
Avusturalya	1972-2018	0.37	0.47	0.20
Avusturya	1972-2018	0.32	0.47	0.18
Belçika	1978-2018	0.56	0.60	0.13
Birleşik Krallık	1973-2018	0.65	0.61	0.08
Çekya	1990-2018	0.34	0.35	0.23
Danimarka	1972-2018	0.21	0.50	0.30
Estonya	1995-2018	0.83	0.91	0.02
Finlandiya	1972-2018	0.24	0.31	0.30
Fransa	1990-2018	0.12	0.23	0.18
Hırvatistan	2002-2018	0.42	0.88	0.18
Hollanda	1980-2018	0.86	0.75	0.05
İtalya	1995-2018	0.51	0.53	0.15
İrlanda	1972-2018	0.30	0.97	0.03
İspanya	1980-2018	0.39	0.45	0.28
İsrail	1976-2018	0.39	0.50	0.07
İsveç	1978-2018	-0.09	0.02	0.37
İsviçre	1977-2018	0.07	0.12	0.55
İzlanda	1972-2019	-0.10	0.07	0.24
Japonya	1994-2018	0.34	0.29	0.41
Kanada	1990-2019	0.17	0.15	0.54
Güney Kıbrıs Rum Kesimi	1995-2018	0.29	0.68	0.02
Kore	2006-2018	0.34	0.82	0.22
Letonya	1995-2018	0.31	0.24	0.26
Litvanya	1995-2018	0.88	0.83	0.03
Lüksemburg	1990-2018	-2.02	-2.83	0.07
Macaristan	1981-2018	0.47	1.33	0.12
Malta	1995-2018	-0.10	0.12	0
Norveç	1980-2018	0.36	0.40	0.22
Polonya	1984-2018	0.41	0.98	0.18
Portekiz	1995-2018	0.12	0.02	0.09
Romanya	1995-2018	0.52	2.54	0.07
Slovakya	1995-2018	0.53	0.57	0.05
Slovenya	1992-2018	0.30	0.44	0.14
Yunanistan	1995-2018	0.60	0.78	0.03
Yeni Zelanda	2006-2019	0.07	0.20	0.07

Not. Tüm hesaplamalar Eyraud ve Lusinyan (2013) ve Fiva (2006)'nın çalışmaları takip edilerek tarafımdan hesaplanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde, ampirik bölümler için gerekli olan mali yerelleşmeye dair göstergelerin ve endekslerin hesaplamalarına yer verilmiştir. Bu bölümde, ampirik çalışmaların yapılabilmesi için gerekli olan mali göstergelerin ve yerelleşme ile ortaya çıkan mali eşitsizliklerin hesaplanmasına dair yaklaşımlara yer verilmiş, ülkeler arası kıyaslama yapmaya en uygun olan yaklaşımlar ile analize konu olması planlanan mali göstergelerin hesaplanması amaçlanmıştır. Bu nedenle, bu bölüm, mali göstergelerin yorumlanmasından ziyade, ölçümleme yöntemlerine odaklanılan bir bölüm olarak sunulmuştur.

BÖLÜM V

ÜLKELERİN MALİ YERELLEŞME DÜZEYLERİNİN ÇOK DEĞİŞKENLİ İSTATİSTİKSEL ANALİZ TEKNİKLERİ İLE BELİRLENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde, 1990-2019 dönemi arasında 36 ülke için mali yerelleşme göstergeleri kullanılarak, ülkelerin izledikleri kamu ekonomisi politikalarında benzerliklerin ve farklılıkların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada, mali yerelleşmeye dair mali göstergeler, makroekonomik göstergeler, yönetim kalitesi göstergeleri, kamu bütçesine ilişkin göstergeler ve demografik ve coğrafi göstergeler olmak üzere beş temel başlık altında 16 alt gösterge kullanılmaktadır. Çalışmaya konu olan ülkelerin, benzerliklerinin ve konumlarının belirlenmesi için çok değişkenli istatistiksel analiz tekniklerinden, *Kümeleme Analizi (Cluster Analysis)* ve *Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi (Multidimensional Scaling-MDS)* kullanılmaktadır. *Çok boyutlu ölçekleme yöntemi*, iki nokta arasındaki uzaklık hakkında ilgi verirken, *Kümeleme analizi* bir nesne dizisinde doğal bir kümeleme olup olmadığı ile ilgilenmektedir. Her iki yöntemin de, altında yatan bir stokastik modelden çok, bir veri kümesini görsel anlamda kolayca yorumlamaya imkan sunmasıdır (Chatfield ve Collins, 2013, s.187). Bu iki yöntemde de, herhangi bir hipotezin geçerliliğini test etmek yerine hipotezler üretilmesi amaçlanmakta olup, ülkelerin izledikleri mali yerelleşme politikalarına bağlı olarak hangi ülkelerin benzer ya da farklı politikalar uyguladığı ve bu farklılıkların ya da benzerliklerin gerekçesine odaklanılmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde, öncelikle çok boyutlu ölçekleme yöntemi, kümeleme analizi ve bu yöntemlere ilişkin algoritmalara dair temel bilgilerin açıklanması amaçlanmaktadır. Daha sonra, analizde kullanılan göstergelere ilişkin bilgiler, alt göstergeler ve kaynaklarına yer verilmektedir. Son kısımda ise analizlere ait bulgular ve mevcut bulguların kapsamlı değerlendirmesi amaçlanmaktadır.

5.1. Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri

Çalışma kapsamında çok değişkenli istatistik tekniklerinden, *Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi* ve *Kümeleme Analizi* kullanılmaktadır.

5.1.1. Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi

Çok boyutlu ölçekleme analizi (MDS), bir n uzay kümesi içerisinde yer alan ($p \times I$) tane gözlem arasındaki mesafeler hakkında bilgi veren ve tercihen küçük bir sayıdaki kümenin konfigürasyonunu bulma amacıyla kullanılan bir analizdir (Chatfield ve Collins, 2013, s.187).

MDS analizi, benzer ve yakın mesafede olan verilerin yapısının geometrik bir resim olarak görüntülenmesine izin vermektedir (Richardson, 1938; Torgerson, 1952). Bu benzerlik verileri, nitel (metrik olmayan MDS) olabileceği gibi niceliksel (metrik MDS) de olabilir. MDS, verilerin aralarındaki mesafeleri yansıtan nesneler kümesinin yapısını görselleştirmektedir. Veriler; benzerlikler, farklılıklar, mesafeler veya yakınlıklar biçiminde olabilirken; objektif olarak veya çok değişkenli verilerden hesaplanan bir endeks olarak da ölçülebilir. Çok boyutlu uzayda, bir nokta her nesnenin veya olayın konumunu göstermektedir. En yakın ilişkilere sahip olan noktalar arasındaki mesafe birbirine yakinken, farklı olan noktalar uzay kümesinde birbirinden uzakta yer almaktadır (Roy, Ray ve Halder, 2019; Borg, Groenen ve Mair, 2013).

MDS analizi, verilerin görsel anlamda yorumlanabilmesi için düşük boyutta bir uzay kümesinde benzerliklerin ya da farklılıkların mesafelerini sunmaya imkan sağlarken, farklı nesneler arasında hangi kriterlerin ayırt edilebileceğine, belirli ölçütlerin bu nesnelere karşılık gelen ampirik farklılıkları yansıtıp yansıtmadığına cevap vermektedir. Farklılık yargılarının altında yatan boyutları keşfetmeyi sağlayan analitik bir yaklaşım olarak MDS, uzaklık fonksiyonunu dikkate almakta farklılıkları açıklamaya imkan sunmaktadır (Borg ve diğerleri, 2013, s.3)

MDS analizinde, gözlemler arasındaki farklılıklar için klasik MDS ve modern metrik MDS olmak üzere ikili bir ayrıma gidilmektedir. *Klasik MDS yönteminde*, verilerin yakınlık matrisinin, bir haritadan ölçülen mesafeler gibi metrik özellikler gösterdiği varsayılmaktadır. Böylece, klasik MDS yönteminde, uzaydaki mesafeler ile yakınlıklar arasındaki aralıklar ve oranlar mümkün olduğunca iyi korunmaktadır (Torgerson, 1952). *Metrik olmayan MDS yönteminde*, konfigürasyondaki mesafelerin sırasının, aralıklarının ve oran bilgilerinin önemi olmadığı, verilerin ordinal içerikte olduğu, yakınlıkların ve uzaklıkların sırası belirlenmektedir (Shepard, 1962).

MDS analizi sıklıkla, *PROXSCAL* veya *ALSCAL* ölçekleme algoritmaları kullanılarak analiz edilmektedir. *ALSCAL* algoritması, Young, Takane ve Lewyckj (1978) tarafından geliştirilen bir algoritmadır. Young ve diğerleri (1978) bu algoritmada metrik

(uzaklık ve oran) ve nonmetrik (ordinal veya nominal) verilerin çalıştırılabileceğini ifade etmektedir. Birden çok verinin işlendiği bu algorithmada, algoritmanın her bir yinelemesinde, optimum ölçeklendirme ve model tahmini gerçekleştirilmektedir (Hout, Papesh ve Goldinger, 2013). *PROXSCAL* ise, çeşitli modeller ve kısıtlamalar altında isteğe bağlı olarak dönüştürülmüş, metrik ve metrik olmayan veriler için monoton yakınsamayı garanti etmektedir (Commandeur ve Heiser, 1993). *PROXSCAL*, stress değeri yerine normalize edilmiş ham stress değerini minimize etmeyi amaçlamaktadır (Commandeur ve Heiser, 1993; Meulman ve Heiser, 1999).

5.1.1.1. Klasik Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi

Klasik çok boyutlu ölçekleme analizi (Klasik MDS), 1930’larda Young ve Householder (1938)’ın bir Öklid uzayındaki noktalar arasındaki mesafeler matrisiyle başlamakta ve mesafeler korunacak şekilde uzaydaki noktalar için koordinatların nasıl bulunabileceğini göstermektedir. Torgerson (1952), ölçekleme tekniğini kullanarak konunun önem kazanımını sağlamıştır (Chatfield ve Collins, 2013, s.198).

D bir $n \times n$ benzerlik matrisi varsayımından hareket ile, eğer Y ’nin koordinatları varsa D matrisinin Öklidyen olduğu ifade edilebilir.

$$D_{i,j}^2 = (Y_i - Y_j)(Y_i - Y_j)' \quad (9)$$

Denklik 9’da yer alan, Y_i ve Y_j , Y ’den elde edilen i ve j nin sütun vektörlerinden elde edilmektedir. $A = -\left(\frac{1}{2}\right) D \odot D$ ile, Hadamard matris formu oluşturulur. Hadamard, tersi kendisine eşit olan matris formu olarak, MDS matrislerinin üretilmesi için önerilen bir matris biçimi olarak ifade edilmektedir. Çifte ortalama yöntemi olarak ise B tanımlanmaktadır (Mardia, Kent ve Bibby, 1995, s. 397).

Çifte ortalama yönteminde (*Double centering*), matristeki satır ve sütun ortalaması çıkarılarak, sonrasında ise genel ortalamanın eklenmesi ile yeni bir matris elde edilmesi söz konusudur (Wickelmaier, 2003, s.10).

$$B = H \Lambda H \text{ ve } H = I - \frac{1}{n} 11' \quad (10)$$

D , sadece B yarı pozitif tanımlı ise Öklidyendir. D ’nin Öklidyen olduğu varsayımından hareket ile B ’nin spektral ve öz kompozisyonu, $B = H \Lambda H$ olarak

tanımlanmaktadır. Denklik 10'da yer alan H , özvektörlerin ortonormal matrisi, ve A azalan sırada negatif olmayan değerlere (B 'nin özdeğerleri) sahip diyagonal bir matristir. Y 'nin koordinatları, spektral dekompozisyonuna bağlı olarak $Y = U \Lambda^{1/2}$ olarak tanımlanmakta ve bu koordinatlar 0'da merkezlenmektedir (Mardia ve diğerleri, 1995, s.397-398).

Spektral ayrıştırması, özdeğerler ve özvektörler açısından simetrik bir matris sunmaktadır. Düşük boyutlu bir konfigürasyon olan Ye , $n \times p$, ve böylece Ye 'nin sıra mesafeleri ile yaklaşık D matrisini elde etmek için de kullanılabilir (Mardia ve diğerleri, 1995, s.400). Mardia (1978), Y 'nin önde gelen p sütunlarının Ye 'nin optimum seçimi olduğu bazı karakteristikleri tartışmaktadır. Bu karakterizasyonlar, B 'nin yarı pozitif tanımlı olmadığı durumlar için de geçerlidir, bu nedenle bazı λ 'lar negatif değer alabilir. Matris B 'nin yarı pozitif tanımlı olmadığı, yani B 'nin negatif özdeğerleri olduğu durumda Cox ve Cox (2001), DD 'nin diyagonal elemanlarına $-2\lambda n$ gibi bir sabit eklenerek problemin çözümleneceğini ifade etmektedir. λ_i özdeğerleri, analizdeki farklılıkları temsil etmek için kaç boyutun gerekli olduğunu göstermektedir. B pozitif yarı tanımlıysa, sıfır olmayan özdeğerlerin sayısı gerekli boyutların sayısını vermektedir. B pozitif yarı tanımlı değilse, pozitif özdeğer sayısı uygun boyut sayısıdır (Cox ve Cox, 2001, s. 45-48).

Klasik çözümde Mardia (1978) tarafından p boyutlarındaki bir konfigürasyon için, denklik 11'de yer alan uygunluk istatistikleri önerilmektedir.

$$\begin{aligned} Mardia_1 &= \frac{\sum_{i=1}^p |\lambda_i|}{\sum_{i=1}^n |\lambda_i|} \\ Mardia_2 &= \frac{\sum_{i=1}^p \lambda_i^2}{\sum_{i=1}^n \lambda_i^2} \end{aligned} \quad (11)$$

Mardia tarafından önerilen iki ölçüm uyum derecesini değerlendirmek amacıyla rapor edilmektedir (Mardia, 1970; Kent, Bibby ve Mardia, 1979). Bu değerler çift merkezli mesafenin özdeğerlerini tanımlamaktadır. Bunlardan ilki, özdeğerlerin mutlak değerlerinin birbirine oranı ile hesaplanırken, diğeri ise karelerinin oranı ile hesaplanmaktadır. Bu değer 0 ile 1 arasında yer almaktadır. Klasik MDS'de algoritmanın adımları şu şekilde özetlenebilir (Cox ve Cox, 2001, s.48-49; Wickelmaier, 2003, s.10).

1. Farklılıklara karar verilmesi
2. A matrisinin bulunması
3. B matrisinin bulunması

4. Özdeğerlerin ve özvektörlerin bulunması
Eğer B pozitif yarı tanımlı değilse (özdeğerlerin bazıları negatif ise),
i) negatif değerler reddedilerek yeni değer üretilir,
ii) $-2\lambda n$ gibi bir sabit eklenerek 2. adıma tekrar dönülür.
5. Analiz için uygun boyut sayısına karar verilmesi ve boyutun belirlenmesi için pozitif özdeğerler kullanılır.
6. P boyutsal öklid boşluğunda n noktasının koordinatları $x_{r,i} = u_{ir}$ ($r = 1, \dots, n; i = 1, \dots, p$) ile belirlenmesi gerekir.

5.1.1.2. Modern Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi

Çalışmalarda kullanılan verilerin bazıları benzerlikleri açısından ordinal değerlere sahip iken, bazıları ise doğrudan ulaşılabilen veriler olmadığı için alt kümeye ait gözlemlerle ulaşılabilen verilerdir. Teorik açıdan eksik olan verilerin mesafe düzeyleri tahmin yolu ile elde edilebilir. Bu tür mesafe tamamlama problemleri, matematiksel programlama yöntemleri ile çözülmektedir (Alfakih, Khandani ve Wolkowicz, 1998). Araştırmalarda kullanılan çoğu verilerin ordinal değerlere sahip olması, modern MDS yönteminin gelişmesine neden olmuştur. Ordinal değerlere sahip veriler için, Shepard (1962) ve Kruskal (1964a, 1964b), asimetrik çok boyutlu ölçekleme olarak bilinen bir yöntem geliştirmiştir. Modern metrik ve metrik olmayan çok boyutlu ölçekleme, stress değerinin en aza indirilmesini amaçlamaktadır.

MDS uzayında mesafelere karşı verilerin (yakınlıkların) görselini sunan Shepard diagramı sunulmaktadır. Bu mesafelerin regresyon eğilimindeki yakınlığı, uyum endeksi olarak bir korelasyon katsayısının hesaplanmasıyla ölçülebilir. Denklik 12, Kruskal stres değerini göstermektedir (Kruskal, 1964a). d_{ij} mesafelerin uzaklığını gösterirken, $\widehat{d}_{ij}$ ise ortalama uzaklığı göstermektedir. Bu fonsiyon artık kareler toplamı olarak tanımlanmaktadır (Borg ve diğerleri, 2013, s.32).

$$\left(\frac{\sum_{i < j} (d_{ij} - \widehat{d}_{ij})^2}{\sum_{i < j} d_{ij}^2} \right)^{1/2} \quad (12)$$

Alternatif olarak, MDS’de kaç bilginin kaybolduğunu gösteren bir kayıp fonksiyonu formüle edilmektedir. Geometrik olarak ise bu kayıp, noktalara en uygun şekilde yerleştirilmiş bir regresyon çizgisi ile Shepard diyagramındaki noktaların

saçılımına karşılık gelmektedir (Kruskal,1964b, s.3; Borg ve diğerleri, 2013, s.32).

Bu aşamalar sonrasında, yapılan analizin güvenilirliğinin test edilmesi gerekmektedir. Uyum düzeyi (*Goodness of fit*), gerçek mesafeler ve tahmin edilen değerler arasındaki farklılıkları ölçmeyi amaçlamakta olup, bu farklılık ölçümüne stress değeri adı verilmektedir. Kruskal stress değeri olarak ifade edilen bu değer, uzaklık matrisi ile koordinatların uzaklıkları arasındaki farkı belirlemektedir. Burada temel amaç, toplanan benzerlik verileri ile kullanılan algoritmalar sonucunda elde edilen veriler arasındaki uyum düzeyini belirtmek ve farklılıkların minimize edilmesidir (Kruskal, 1964b, s.3-6).

Tablo 10
Stress Değeri ve Uyum Düzeyi Göstergesi

Stress Değeri	Uyum Düzeyi
0.20	Yetersiz uyum düzeyi
0.10	Düşük uyum düzeyi
0.05	İyi uyum düzeyi
0.025	Mükemmel uyum düzeyi
0.00	Tam uyum düzeyi

Kaynak. Kruskal (1964b, s.3).

Kruskal (1964b) stress değeri ve uyumluluk düzeyi Tablo 10’da sunulmaktadır. Kruskal’a göre (1964b) stress değeri 0 olduğunda tam uyum düzeyini, 0.025 mükemmel, 0.05 iyi uyum düzeyini gösterirken, 0.1 düşük uyum düzeyini, 0.2 yetersiz uyum düzeyini göstermektedir (Kruskal, 1964b, s.3).

5.1.2. Kümeleme Analizi

Kümeleme analizi, gruplara gözlemler atayarak, her grup içindeki gözlemlerin ilgili değişkenler ile birbirlerine benzer ve homojen yapıların aynı kümede olmasına ve grupların farklılıklarla birbirinden ayrılmasına imkan sunmaktadır. Başka bir ifade ile, kümeleme analizi, gözlemleri benzeşen ve ayrışan gruplarla sınıflandırmaktır. Kümeleme analizi için tasarlanan algoritmalar genellikle *hiyerarşik* ve *hiyerarşik olmayan* kümeleme yöntemi olmak üzere ikili bir ayrımında incelenmektedir (Timm, 2002; Tan, Steinbach ve Kumar, 2016).

5.1.2.1. Hiyerarşik Kümeleme Yöntemi

Hiyerarşik kümeleme yöntemi, en etkin ve sıklıkla kullanılan bir yöntemdir.

Hiyerarşik olan algoritmik yöntemlerden, “*Tek Bağlantı Yöntemi*”, “*Ortalama Bağlantılı Yöntemi*” ve “*Merkezi Yöntem*” Lance ve Williams (1967) tarafından geliştirilmiş olup, “*Ward Bağlantı Yaklaşımı*” ise Ward (1963) tarafından geliştirilmiştir. Bu kümeleme yöntemleri, ağaç benzeri dendogram yapılarına sahiptir. Bu yöntemlerin detayları, Timm (2002)’in çalışmasından derlenerek sunulmaktadır.

Tek bağlantılı yöntemde kümeler arasında minimum farklılıklar dikkat alınarak, kümeler birleştirilirken, *tam bağlantılı yöntemde* kümeler arasında maksimum farklılıklar kullanılarak kümeler birleştirilmektedir. *Ortalama bağlantı yöntemi* ve *Merkezi yöntem* benzerlik gösterirken, *ortalama bağlantı yönteminde* her bir kümenin farklılıklarının ortalaması kullanılarak, kümeler arasındaki ortalama farklılık hesaplanmakta, *merkezi yöntemde* ise, kümelerin ağırlık merkezi arasındaki doğal geometrik mesafe kullanılması açısından farklılaşmaktadır. *Merkezi yöntemde*, iki benzer küme, ortalama ağırlıklarına göre kümelendirilmekte ve yeni bir küme oluşturulmaktadır (Timm, 2002, s.524-529; Hardle ve Simar, 2019, s.279-280). Son olarak *Ward yönteminde* ise, kompaktlık ve izolasyon kriterlerini sağlayan kümeler üretilmektedir. n tane nesne ve p adet gözlem ile her nesnenin kendi grubunun oluşturduğu kümelerdeki karelerin toplamı sıfır kabul edilmektedir. Tek bir gruptaki tüm nesneler için, kümelerdeki hata karelerinin toplamı, toplam karelerin toplamına eşittir. Her küme için bu süreç ayrı ayrı hesaplanıp kombinlenerek, yeni bir küme oluşturulmaktadır ve bu küme hata karelerinin toplamıdır. İşlemin her aşamasında “ $n(n-1)/2$ ” çift küme meydana gelmekte ve hata karelerinin toplamını artıran iki nesne ile birleştirilmektedir. Nesnelerin birleştiği aşamaya kadar bu süreç sürmektedir. Bu yöntem Minimum varyans yöntemi olarak bilinmektedir (Timm, 2002, s.529; Strauss ve Maltitz, 2017, s.3).

5.1.2.2. Hiyerarşik Olmayan Yöntemler

Hiyerarşik olmayan kümeleme yönteminde, kümelenmelerin giderek daha büyük kümelerin üyeleri haline gelmesi ile monoton olarak artan bir güç sıralaması söz konusudur. Bu kümeleme yöntemleri, ağaç benzeri dendogram yapılarına sahip değildir (Timm, 2002). Hiyerarşik olmayan algoritmik yöntemler, Giordani ve diğerleri (2020)’nin çalışmasından derlenerek, *K ortalamalar* ve *K mediods yöntemleri* ile bu çalışmada incelenmektedir.

K Ortalamalar yöntemi, hiyerarşik olmayan yöntemler arasında en sık kullanılan yöntem olup, MacQueen (1967) tarafından geliştirilmiştir. Gözlemlenen tüm değişkenler

nicel olduğunda bu algoritma uygulabilmektedir. Algoritma, k tane kümede n tane birimin en iyi ayrışmasını ararken, karesel hata kriterini kullanmaktadır (Giordani ve diğerleri, 2020, s.78-79).

K mediods yöntemi, Kaufman ve Rousseeuw (2009) tarafından geliştirilmiş olup, *K ortalamalar yöntemi* ile kıyaslandığında, farklılıklar söz konusudur. Bunlardan ilki, ortalamalar ve mediod kavramları arasındaki farklılıktır. Merkezi noktaya karar verilmesi için, bu yöntemde *PAM* (Partitioning Around Medoids) adı verilen bir algoritma uygulanmaktadır. Bir diğer farklılık ise, küme prototipleri ile ilgilidir. Bu yöntemde, sezgisel bir küme yorumuna izin verilmektedir (Giordani ve diğerleri, 2020, s.80-81).

5.2. Veri seti

Araştırmada, seçili ülke grubunun mali yerelleşme konumunun belirlenmesi amacıyla, 1990-2019 yıllarına ait verilerin ortalamaları ile “*Kümeleme Analizi*” ve “*Çok Boyutlu Ölçeklendirme Analizi*” kullanılmaktadır. Yapılan araştırmada, kümeleme analizi için hiyerarşik sınıflama esas alınarak *Ward (1963) yöntemi* uygulanmaktadır. Bu yöntemin tercih edilmesinin sebebi, dendogram sunumuna izin vermesi ve nesneleri homojen olarak kümelendirirken farklılıkları minimize etmesidir. Çok boyutlu ölçeklendirme analizinde ise analize konu olan değişkenler için ağırlıklandırılma yapılmadığı için *ALSCAL* algoritması uygulanmaktadır. İki ayrı analize gidilmesinin temel sebebi, elde edilen bulguların birbirini destekleyip desteklemediği ve analiz sonuçlarının güvenilirliğinin test edilmesidir.

Uygulamanın bu bölümünde, Liu (2011) ve Malicka ve Martinkova (2018)’nın çalışmaları takip edilmektedir. Çalışmada kullanılan değişkenleri, mali yerelleşme göstergeleri, makro ekonomik göstergeler, yönetim kalitesi göstergeleri, kamu bütçesine ilişkin mali göstergeler, demografik ve coğrafi göstergeler olmak üzere beş temel başlık altında toplamak mümkündür. Bu temel başlıklar, alt başlıklara ayrılmış olup, çalışmaya konu olan 36 ülke için 16 alt gösterge içermektedir. Bu göstergeler Tablo 11’de sunulmaktadır.

Tablo 11

Çok Değişkenli İstatistiksel Tekniklerde Kullanılan Veri Tanımları ve Kaynakları

Veriler	Verilerin Tanımlanması	Verilerin Kaynağı
<i>Kamu Ekonomisi Düzeyinde Yerelleşme Göstergeleri</i>		
COM_{Vo}	Mali Yerelleşme	Vo (2008a, 20008b) yöntemi ile tarafımdan hesaplanmıştır.
VFI	Dikey Eşitsizlik Endeksi	Eyraud ve Lusinyan (2013) yöntemi ile tarafımdan hesaplanmıştır.
TR	Transfer Bağımlılığı	Eyraud ve Lusinyan (2013) yöntemi ile tarafımdan hesaplanmıştır.
TAX	Vergi Özerkliği	Fiva (2006) yöntemi ile tarafımdan hesaplanmıştır.
<i>Makro Ekonomik Göstergeler</i>		
INF	Enflasyon Oranı	World Bank Database (2021)
Growth	Ekonomik Büyüme Oranı	World Bank Database (2021)
GDP PPP	Kişi Başına Düşen Gelir Düzeyi	World Bank Database (2021)
<i>Yönetişim Kalitesi Göstergeleri</i>		
LD	Yerel Demokrasi Endeksi	World Bank Database The Global State of Democracy Indices (2021)
LGI	Yerel Yönetişim Endeksi	World Bank Database The Global State of Democracy Indices (2021)
SEF	Yerel Seçimlere Güven Düzeyi	World Bank Database The Global State of Democracy Indices (2021)
<i>Kamu Bütçesine İlişkin Mali Göstergeler</i>		
Debt	Kamu Borcu/GSYİH	World Bank Database (2021)
Deficit	Kamu Açığı/GSYİH	World Bank Database (2021)
<i>Demografik ve coğrafi göstergeler</i>		
Population	Nüfus	World Bank Database (2021)
Tiers	Alt yönetim düzeyi	World Bank Database (2021)
km^2 G.Size	Ülkenin yüzölçümü	World Bank Database (2021)
F/U	Federal/Üniter Yapı	World Bank Database (2021)

Makro ekonomik göstergeler altında; enflasyon oranı, ekonomik büyüme oranı ve GSYİH alt endeksleri yer almaktadır. *Kamu bütçesine ilişkin mali göstergeler* altında ise “*Kamu borcu/GSYİH*” ve “*Bütçe açığı/GSYİH*” verileri yer almaktadır. *Yönetişim kalitesi göstergeleri* altında, World Bank veritabanından (2021) alınan “*Yerel Yönetişim Endeksi*”, “*Yerel Seçimlere Güven Endeksi*” ve son olarak “*Yerel Demokrasi Endeksi*” verileri yer almaktadır. Tüm bu göstergeler, World Bank veritabanında sunulan “*The Global State of Democracy Indices*” (2021) verisetinden alınmıştır. Literatürde yer alan çalışmalar ve mali yerelleşme teorisi dikkate alınarak, *Demografik* (Tiebout, 1956; Martinez-Vazquez ve Timofeev, 2010; Canavire-Bacarreza, Martinez-Vazquez ve Yedgenov, 2017) ve *coğrafi* (Jilek, 2018) *göstergeler* altında; nüfus, ülkenin yüzölçümü ve ülkelerin kaç kademeli bir kamu yönetimine sahip olduğuna dair veriler yer almaktadır.

5.3. Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz Tekniklerinin Sonuçları

Çok değişkenli istatistiksel analizlerden *Çok Boyutlu Ölçeklendirme ve Kümeleme*

Analizinin sonuçlarına ilişkin bulgular iki ayrı başlıkta incelenmektedir. İki analiz tekniği için de SPSS programı kullanılmıştır.

5.3.1. Çok Boyutlu Ölçeklendirme Analizinin Sonuçları

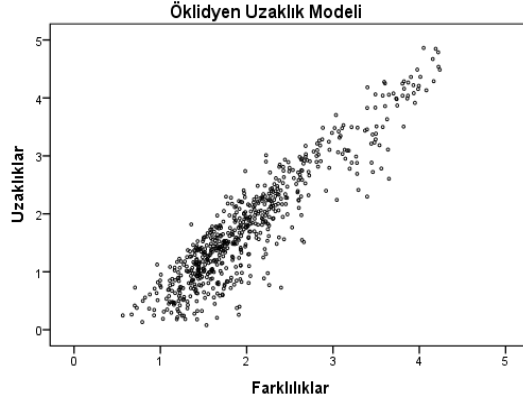
Çalışmada SPSS paket programı kullanılmış olup, analize konu olan veriler arasında kardinal ve ordinal veriler yer alması nedeniyle *ALSCAL* algoritması uygulanmıştır. Tablo 12’de çalışmanın sonucuna dair iterasyon ve stress değerleri yer almaktadır.

Yapılan analizin sonucunda, iki boyutlu ($k=2$) bir analiz için stress iyileştirme değerinin 0.001’den küçük olduğu noktaya kadar iterasyon uygulanmıştır. Bu uygulamadaki temel amaç, stress değerinin minimize edilmesidir (Tezcan, 2014, s.125). Çalışmada 4. iterasyonda stress iyileştirme değeri 0.0007 olarak bulunmuş ve iterasyon durdurulmuştur. Kruskal (1964a, 1964b) stress değeri dikkate alındığında, elde edilen değer ne kadar 0’a yakın ise boyutun çözümlemelerinin o kadar uygun olduğu ifade edilebilir. Elde edilen 0.0007 değeri tam uyumun bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Bu sonuç doğrultusunda, $k=2$ boyutu için R^2 0.84912 olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda, stress değeri verilerin % 84.912 açıklayıcısı olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 12
Stress ve Uyum değeri

İterasyon	Stress Değeri	İyileştirme
1	0.35699	
2	0.28909	.06790
3	0.28314	.00595
4	0.28242	.00072
Matris için Stress değeri = 0.23944		RSQ = 0.84912

Analizde *Shepard Diyagramı* kullanılarak, verilerin Öklidyen mesafeler ile farklılıklar arasındaki ilişkinin yönü tespit edilmektedir. Şekil 4’de *Shepard Diyagramı* sunulmaktadır. *Shepard Diyagramı*, veriler arasındaki uzaklıklar (*distances*) ile farklılıkların (*disparities*) dağılımı arasındaki ilişkinin yönünü göstermektedir. Elde edilen bulgular sonucunda, çalışmaya konu olan ülkeler arasında mali yerleşme verilerinin uzaklıkları ve farklılıkları arasında, pozitif ve doğrusal bir eğilim olduğu dikkat çekmektedir.

Şekil 4. Shepard diyagramı

Çalışmada, ülkeler aralarında farklılaşma düzeyleri Öklid mesafeleri ile iki boyutlu bir konfigürasyon oluşturmuştur. Tablo 13, her ülkeye ait iki boyutlu uzaydaki uyarıcı koordinatları sunmaktadır.

Birinci boyut dikkate alındığında, CY, ES, LTV, LTH, LX, MLT, RM ve CR negatif değere sahip olup, -1'in üzerinde değer alan ülkeler olarak dikkat çekmektedir. Buradan hareket ile, bu ülkelerin birinci boyut için önemli ayrıştırıcılar olarak açıklanabilir. 1'in üzerinde pozitif değere sahip olan ülkeler ise AUS, DEU, JP, SP ve SW olarak birinci boyutta yer alan farklı ülkeler arasında yer almaktadır. Bu boyutta yer alan diğer ülkeler ise sıfıra yakın değer alan ülkelerdir.

İkinci boyut dikkate alındığında ise, ES, GR ve RM olmak üzere üç ülke pozitif değere sahip olup, 1'in üzerinde değer aldığı dikkat çekmektedir. Bu altı ülke ikinci boyut için önemli ayrıştırıcılar arasında yer almaktadır. İkinci boyutta yer alan negatif ve 1'in üzerinde değere sahip ülkeler incelendiğinde NR, IC, LX ve ML ise ikinci boyutta yer alan diğer ayrıştırıcılar olarak ifade edilebilir. Bu boyutta yer alan diğer ülkeler ise sıfıra yakın değer alan ülkelerdir.

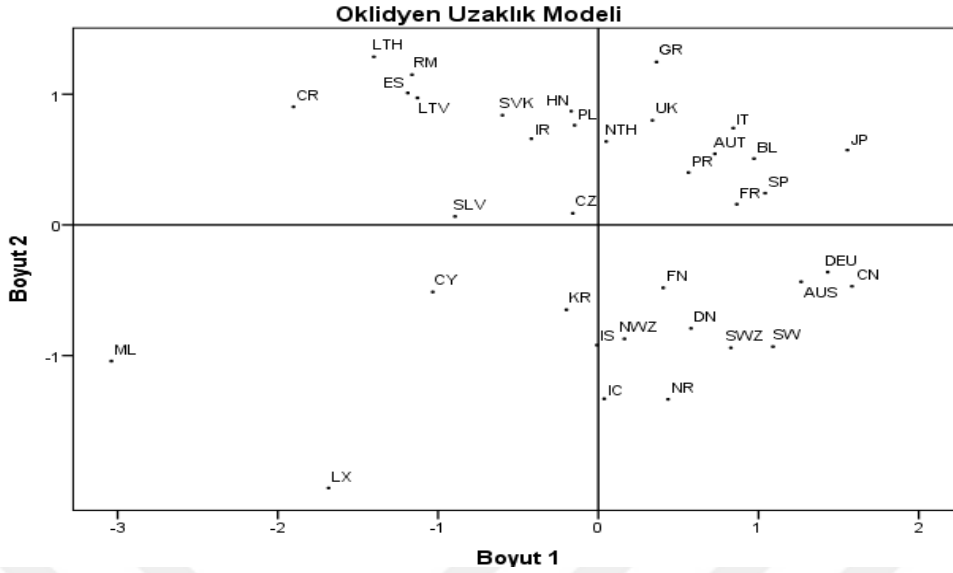
EK 1'de sunulan, farklılık matrisi ise değişkenlerin birbirlerine benzerlik ve farklılık düzeylerini göstermektedir. Değerlerin 0'a yakın olması değişkenlerin birbirlerine benzerlik düzeyini gösterirken, 4'in üzerindeki değerler ise farklılaşma düzeyini temsil etmektedir. Farklılık matrisi incelendiğinde, AUT ve BEL (0.564) ile yüksek benzerliğe sahip iken çalışmaya konu olan diğer ülkeler dikkate alındığında, SW ve SWZ (0.667) ile ikinci sırada, AUT ve BL (0.702) ile üçüncü sırada, CZ ve FR (0.706) ile dördüncü sırada, DN ve FN (0.726) ise beşinci sırada olmak üzere 0'a yakın değerlerle kamu ekonomisinde mali yerleşme politikaları dikkate alındığında, mali yerleşme politikalarında birbirlerine en çok benzeyen ülkeler arasında yer almaktadır.

Tablo 13

Ülkelere Ait İki Boyutlu Uzaydaki Uyarıcı Koordinatlar

	Ülke Kodu	Ülke İsimleri	Birinci Boyut	İkinci Boyut
1	AUS	Avusturalya	1.2661	-0.3522
2	AUT	Avusturya	0.7276	0.4580
3	BL	Belçika	0.9716	0.4217
4	CN	Kanada	1.5833	-0.3850
5	CY	Güney Kıbrıs Rum Kesimi	-1.0332	-0.4274
6	CZ	Çekya	-0.1590	0.0635
7	DN	Danimarka	0.5785	-0.7317
8	ES	Estonya	-1.1891	1.0134
9	FN	Finlandiya	0.4053	-0.3964
10	FR	Fransa	0.8645	0.1161
11	DEU	Almanya	1.4320	-0.2847
12	GR	Yunanistan	0.3633	1.3728
13	IC	İzlanda	0.0368	-1.5157
14	IR	İrlanda	-0.4181	0.5796
15	IS	İsrail	-0.0093	-0.8923
16	IT	İtalya	0.8426	0.6710
17	JP	Japonya	1.5547	0.4867
18	KR	Kore	-0.1986	-0.5683
19	LTV	Litvanya	-1.1286	0.9616
20	LTH	Lethonya	-1.4007	1.4387
21	LX	Lüksemburg	-1.6837	-3.0386
22	ML	Malta	-3.0391	-1.0601
23	NTH	Hollanda	0.0497	0.5562
24	NWZ	Yeni Zelanda	0.1630	-0.8307
25	NR	Norveç	0.4352	-1.5226
26	PR	Portekiz	0.5632	0.3204
27	SVK	Slovakya	-0.5983	0.7893
28	SLV	Slovenya	-0.8945	0.0458
29	SP	İspanya	1.0410	0.1833
30	SW	İsveç	1.0902	-0.9076
31	SWZ	İsviçre	0.8272	-0.9196
32	UK	Birleşik Krallık	0.3376	0.7411
33	CR	Hırvatistan	-1.9023	0.8705
34	HN	Macaristan	-0.1684	0.8282
35	RM	Romanya	-1.1629	1.2180
36	PL	Polonya	-0.1476	0.6967

Çalışmada, farklılık matrisinde yer alan 0'dan uzaklaşan değerler ise mali yerelleşme politikalarında önemli farklılıklara sahip ülkeleri açıklamaktadır. En önemli farklılığa sahip iki ülke LTH ve LX (4.237) arasındadır. Sırasıyla farklılaşma düzeyleri yüksek olan diğer ülkeler ise ML ve DEU (4.222) ikinci sırada, JP ve LX (4.219) üçüncü sırada, LX ve RM (4.166) dördüncü sırada mali yerelleşme politikalarında birbirlerinden en çok farklılaşan ülkeler arasında yer almaktadır.

Şekil 5. Öklidyen uzaklık modeli

Şekil 5’de Öklidyen uzaklık konfigürasyonu, her ülkeye ait iki boyutlu uzaydaki koordinatları ve farklılık matrisi dikkate alınarak ülkelere ait sonuçları grafiksel olarak sunarken, görsel anlamda analiz sonucunun yorumlanmasına kolaylık sağlamaktadır. Bu görselden hareket ile, ülkeleri kamu ekonomisinde izledikleri mali yerelleşme politikaları açısından 4 ayrı grupta incelemek mümkündür.

1. Grup: Malta, Lüksemburg, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Kore, İsrail
2. Grup: Hırvatistan, Litvanya, Letonya, Estonya, Romanya, Slovakya, Slovenya, İrlanda, Polonya, Çekya, Macaristan
3. Grup: Finlandiya, Danimarka, İzlanda, İsveç, İsviçre, Norveç, Yeni Zelanda, Almanya, Kanada, Avusturalya
4. Grup: Yunanistan, Hollanda, Birleşik Krallık, İtalya, Belçika, Japonya, Fransa, Portekiz, İspanya, Avusturya

5.3.2. Kümeleme Analizi Sonuçları

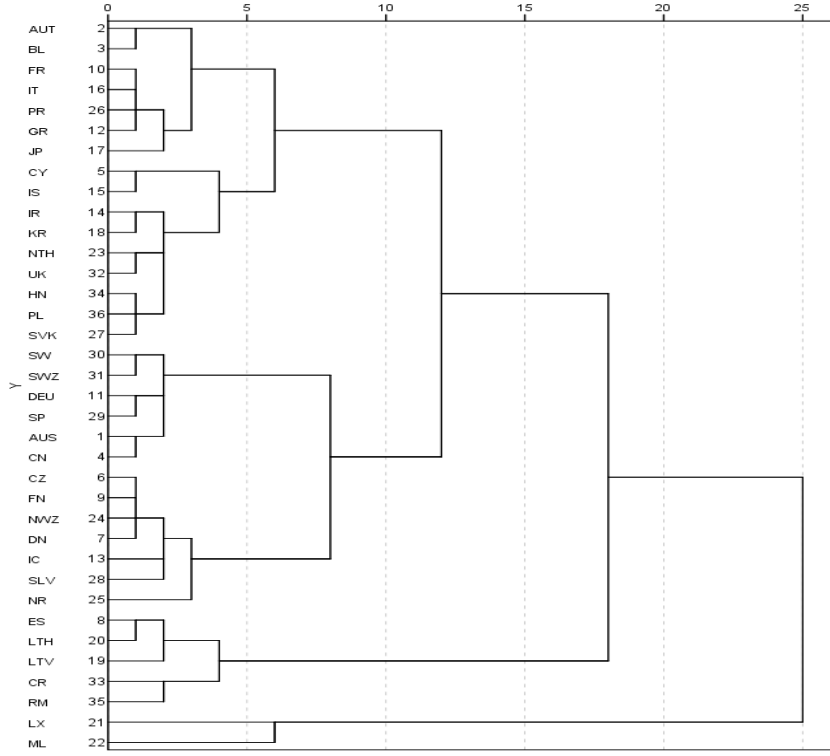
Çalışmada SPSS paket programı kullanılmış olup, analize konu olan ülkelerin mali yerelleşme politikalarının benzerliğinin analiz edildiği kümeleme analizinde, hiyerarşik kümeleme analizinde Ward (1963)’ın *Minimum Varyans Yöntemi* kullanılmaktadır. 36 ülkenin analize konu olduğu bu çalışmada, analiz 35 adımda gerçekleştirilmiş olup, son aşamada gözlemler arasında farklılaşma düzeyi artıncaya kadar adım devam etmiştir.

Tablo 14

Hiyerarşik Kümeleme Analizi Sonucunda Ülkelerin Küme Üyelikleri

Ülke Kodu	Ülke İsimleri	4 Küme	3 Küme	2 Küme
AUS	Avusturalya	1	1	1
AUT	Avusturya	2	1	1
BL	Belçika	2	1	1
CN	Kanada	1	1	1
CY	Güney Kıbrıs Rum Kesimi	2	1	1
CZ	Çekya	1	1	1
DN	Danimarka	1	1	1
ES	Estonya	3	2	1
FN	Finlandiya	1	1	1
FR	Fransa	2	1	1
DEU	Almanya	1	1	1
GR	Yunanistan	2	1	1
IC	İzlanda	1	1	1
IR	İrlanda	2	1	1
IS	İsrail	2	1	1
IT	İtalya	2	1	1
JP	Japonya	2	1	1
KR	Kore	2	1	1
LTV	Litvanya	3	2	1
LTH	Lethonya	3	2	1
LX	Lüksemburg	4	3	2
ML	Malta	4	3	2
NTH	Hollanda	2	1	1
NWZ	Yeni Zelanda	1	1	1
NR	Norveç	1	1	1
PR	Portekiz	2	1	1
SVK.	Slovakya	2	1	1
SLV	Slovenya	1	1	1
SP	İspanya	1	1	1
SW	İsveç	1	1	1
SWZ	İsviçre	1	1	1
UK	Birleşik Krallık	2	1	1
CR	Hırvatistan	3	2	1
HN	Macaristan	2	1	1
RM	Romanya	3	2	1
PL	Polonya	2	1	1

Birleştirilmiş kümeler tablosu dikkate alınarak, ülkelerin ait olduğu kümeler ise Tablo 14’de sunulmuş ve çalışmaya konu olan ülkelerin 4 kümeye ayrıldığı gözlemlenmiştir. Şekil 6’da sunulan dendogram yardımı ile Tablo 14’de oluşturulan kümeler, görsel olarak çalışmanın yorumlanmasına kolaylık sunmaktadır. Dendogram 36 ülke için mali yerleşme politikalarına ilişkin farklılıkların ve benzerliklerin daha açıklayıcı olması adına küme sayısının 4 olarak belirlenmesi uygun bulunmuştur. Oluşturulan bu kümeler Şekil 6’da sunulmaktadır.

Şekil 6. Hiyerarşik kümeleme analizi dendogramı

Ülke gruplarının birbirlerine uzaklık ve benzerlik düzeyleri kümeleme analizi ve çok boyutlu ölçekleme analizi bulgularından hareket ile Tablo 15'deki gibi gruplandırılabilir.

Tablo 15

Çok Boyutlu Ölçeklendirme ve Kümeleme Analizinin Bulguları

<i>Çok Boyutlu Ölçeklendirme Analizinin Sonucu</i>			
<i>Birinci Grup</i>	<i>İkinci Grup</i>	<i>Üçüncü Grup</i>	<i>Dördüncü Grup</i>
Finlandiya, Danimarka, İzlanda, İsveç, İsviçre, Norveç, Yeni Zelanda, Almanya, Kanada, Avusturalya	Yunanistan, Hollanda, Birleşik Krallık, İtalya, Belçika, Japonya, Fransa, Portekiz, İspanya, Avsuturya	Hrvatistan, Lethonya, Estonya, Romanya, Slovenya, İrlanda, Polonya, Çekya, Macaristan	Malta, Lüksemburg, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Kore, İsraill
<i>Kümeleme Analizinin Sonucu</i>			
<i>Birinci Küme</i>	<i>İkinci Küme</i>	<i>Üçüncü Küme</i>	<i>Dördüncü Küme</i>
Avusturalya, Kanada, Çekya, Danimarka, Finlandiya, Almanya, İzlanda, Norveç, İsveç, İsviçre, Yeni Zelanda, İspanya, Slovenya	Avusturya, Belçika, Polonya, Macaristan, Birleşik Krallık, Portekiz, Slovakya, Hollanda, İrlanda, İsraill, İtalya, Japonya, Kore, Yunanistan, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Kesimi	Hrvatistan, Lethonya, Estonya, Romanya	Malta, Lüksemburg

5.4. Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

MDS analizinin sonucuna göre Danimarka, Norveç, İzlanda, İsveç ve Finlandiya olmak üzere Nordik ülkeleri ile Almanya, Yeni Zelanda, İsviçre, Avusturalya ve Kanada, *birinci grupta* yer almaktadır. Kümeleme analizinin sonucunda ise, bu ülkeler yine aynı kümede yer almakta, bu ülke grubuna ek olarak İspanya, Slovenya ve Çekya'nın da bu ülke grubu arasında yer alması izlenilen bazı mali yerelleşme politikalarında yakınsama sağladıklarının göstergesi olarak ifade edilebilir.

Birinci grupta yer alan ülkeler arasında Nordik ülkeleri dikkat çekmektedir. Nordik ülkeleri, Esping Andersen (1990)'a göre sosyal refah devlet anlayışına sahiptir. Bu ülkelerin izledikleri kamu politiklarında, refah devleti anlayışının yerel yönetim düzeyinde de etkin olduğu dikkat çekmektedir. Rattsøe (2004)'a göre, klasik *Musgrave-Oates-Tiebout* yerel kamu ekonomisi modeline kıyasla, Nordik ülkelerinde, yerel yönetimler daha kapsamlı sorumluluklara sahiptir ve yerel yönetimler daha çok ulusal kamu sektörünün entegre bir parçasıdır. Nordik ülkelerinde yerel yönetimler ve kamu yönetimi arasındaki ilişki, diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında temelde üç özellik ile farklılık göstermektedir. Bunlar, yerel yönetimlerin güçlü yeniden dağıtım özelliklerine sahip olması, refah hizmetleri ve yerel kamusal mal tercihleri açısından, bu ülkelerdeki nüfusun mobilitesinin düşük olması, son olarak ise yerel yönetimlerin finansman kaynağının, merkezi yönetimin gelir vergisi paylaşımı ve hükümet hibeleri ile merkezileştirilmesidir (Rattsøe, 2004, s.3).

Lotz (2012) ise çalışmasında, küçük bir coğrafi alana sahip olan üniter yönetim anlayışında ve homojen popülasyondaki Nordik ülkelerinin mali yerelleşme politikalarına gitmesinin sebebini, klasik mali yerelleşme teorilerinden ayrıışan dağıtıcı politikalar üzerinden açıklamaktadır. Bu ülkelerde, insanlar aynı kültürel değerleri paylaştıkları için yerelleşme politikalarının daha kolay olduğu söylenebilir. Ancak bu kolaylık, temelde şu soruyu da içinde barındırmaktadır. *Bir ülkede nüfus homojen olduğunda, neden mali yerelleşme tercih edilmektedir?* Bu sorunun cevabı, Nordik ülkelerinin izlediği dağıtıcı ekol ve neoliberal ekol açısından farklılaşmaktadır. Nordik ülkeleri, yerel yönetim sistemlerinin temel doğası gereği, yerel kamusal mallara odaklanmaktadır, fakat temel amaç, homojen kulüp mallarının finansmanı ve sunumu üzerine kurulu değildir. Nordik ülkelerinde, merkezi yönetim yeniden dağıtım hizmetleri sunmak ve dağıtıcı politikalar ile mali eşitsizliği ortadan kaldırmak ile sorumludur. Bu sorumluluk alanından hareket ile, merkezi yönetimler, yerel yönetimlerin refah hizmetleri sunumunu, ekonomik ilkelere dayanan bir sistemin parçası olmaktan ziyade, idari bir kolaylık olarak görme

eğilimindedir (Lotz, 2012, s.2-7). Bu eğilim, Rattsoe (1998) ve Lotz (2012) tarafından neoliberal perspektifte olan Tiebout, Musgrave ve Oates ekolünün öğretilerinden farklı bir “Kuzey Avrupa Görüşü” olarak tanımlanmaktadır.

Mali yerelleşme politikaları, doğası gereği neoliberal politikalar ve mali rekabet ile temellendirilen bir mekanizma olarak öne sürülürken, Nordik ülkelerde izlenen politikalarda, sosyal ve mekansal eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlayan mali transferlerin ve dağıtıcı politikaların çalıştığı toplumsal refaha odaklanan bir anlayış hakimdir (Sellers ve Lindström, 2007, s.610-611; Borge ve Rattso, 2012, s.15). Bununla birlikte, bağımsız yerel yönetimlerin ulusal politikalara ve toplum refahına bağımlı olması, bu ülke grubunun diğer ülkelerden ayrışmasının en önemli gerekçesi olarak açıklanabilir (Rattsoe, 2004, s.4).

OECD (2019) tarafından hazırlanan raporlara göre, Nordik ülkelerde, yerel mali kapasite eşitleme programlarında, yerel yönetimler arasındaki ortak havuzu ve tahsisi belirleyen açık bir eşitleme standardı kullanılmaktadır. Program ile yatay düzeyde mali eşitsizliklerin, “*dayanışma ilkelerine*” göre ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Mali açıdan yüksek gelir ve refah düzeyine sahip olan yerel yönetimler, programın havuzuna katkıda bulunurken, mali olarak görece daha düşük gelir ve refah düzeyine sahip yerel yönetimler mali eşitsizliklerini gidermek amacıyla bu yatay eşitleme programındaki havuzdan ödenek almaktadır (OECD, 2019, s.47). Bununla birlikte, Nordik ülkelerinde yerel yönetimler uzun süredir düşük maliyetli finansman sağlayan yerel borçlanma kurumlarına sahiptir. Bu kurumları¹⁵, araştırmaya konu olan diğer ülkelerin kurumlarından ayıran temel özellikler, sermaye piyasalarına daha az bağımlı olmaları, yerel yönetimlere rekabetçi fon sağlamayı amaçlamaları fakat kar amacı gütmeyen kuruluşlar olmalarıdır. Bu kurumlar, yerel yönetimlerin kredi ihtiyaçları için büyük pazar paylarına sahip olup mevzuattan ziyade düşük riskli uluslararası tahvil piyasası aracılığı ile fon sağlamayı amaçlamaktadır (Vammalle, Allain-Dupre ve Gaillard, 2012, s.31).

Federal yapıdaki bir ülke olarak Almanya’nın üniter yapıdaki Nordik ülkeleri ile aynı ülke grubunda olması, *Lander* adı verilen bölgelerin güçlü konumları ile “*Üniter Federasyon*” yapısına sahip olması, buna karşılık landerlerin hukuki, ekonomik ve yaşam koşullarının anayasal olarak korunması ve mali transfer politikaları ile açıklanabilir. Almanya’da politika oluşturmada “*Yürütücü Federalizm*” ilkesi izlenmektedir. Bu ilke, *federasyonlar* ve *lander* arasında işlevsel bir yetkinlik ayrımını şart koşmaktadır. Federal

¹⁵ KommuneKredit (Danimarka, 1898), KBN Kommunalbanken (Norveç, 1926), Kommuninvesti Sverige AB (İsveç, 1986), Municipality Finance PLC (Finlandiya, 1989) (Vammalle ve diğerleri, 2012, s.31).

yönetim politika oluşturulmasından sorumluyken, *landerler* ise çoğunlukla politika uygulamasına katılmaktadır (Fuhr, Fleischer ve Kuhlmann, 2018, s.10). Almanya’da, *federasyonlar* ve *landerler* arasındaki mali bağımlılık ve idarelerarası koordinasyonun sıkı düzeyde ilişkili olduğu dikkat çekmektedir. *Lander hükümetleri* özerk bir şekilde kamu fonlarını harcamaya karar verirken, çoğu kamu yatırımının ve hizmet sunumunun finansmanından sorumlu olsa da, büyük ölçüde federal kanunlar tarafından belirlenen, tahsis edilen ortak vergilerden elde edilen gelirlere bağlıdırlar (Benz ve Heinz, 2016, s.358). Landerler ve belediyelerin de önemli düzeyde gelir elde etme yetkisine sahip olması ile Almanya’nın yüksek mali özerklik (0.77) düzeyinde olması dikkat çekmektedir. Yüksek mali özerklik düzeyi ve dağıtıcı politikalar izlenmesi, Almanya’nın Nordik ülkeleri ile aynı kümede yer almasının bir gerekçesi olarak ifade edilebilir (Darby, Muscatelli ve Roy, 2003). Almanya’da yerel yönetimler vergi oranlarını belirleme yetkisine sahip olup, *landerler* kaynak vergisi gelirlerinden yoksun olsa da, Federal hükümet ve Federal Meclis’teki çoğunluğu ile Federal Konsey aracılığıyla diğer tüm vergi yasaları üzerinde ortak karar verebilme gücüne sahiptir. Kurucu birimler ise borçlanma konusunda tamamen özerktirler (Kaiser ve Vogel, 2019, s.89). Fakat 2008 krizi öncesine kadar, Alman anayasasındaki “*Dayanışma İlkesi*” (*Solidarty Principle*), mali eşitleme sistemi ve Federal Anayasa Mahkemesi’nin kararları ile desteklenen açık kurtarma garantisi söz konusuydu. Bu sistem yerel yönetimlerin “*Yumuşak Bütçe Kısıtı*” izlenmesine ve borçlanma maliyetinin izlenememesine neden olmuştur. Bunun üzerine yapılan reformlar sonrası, yerel yönetim borçlanmalarına izin verilirken, borçlanmalar *de facto* nitelikte kurallar ile mali kurallara bağlanmıştır (Hulbert ve Vammale, 2016, s.115).

Analiz sonucunda dikkat çeken bir diğer unsur ise, MDS analizinde *birinci grupta* yer alan Yeni Zelanda, Almanya, Kanada, İsviçre, Avusturalya’nın federal yönetim yapısına sahipken, üniter ve ulus devlet anlayışı sahip Nordik ülkeleri ile aynı grupta yer almasıdır. Bu federal ve üniter ülke grubunun aynı sınıflandırmada yer almasının temel sebebini, mali yerelleşmede başarı düzeyleri ile ilişkilendirmek mümkündür. Bununla birlikte, Nordik ülkeleri ile aynı ülke grubu arasında yer alan Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda’nın İngiliz yerleşim kolonileri olduğunu belirtmek gerekmektedir (Fieldhouse, 1982; Treisman, 2006a). Treisman (2006a), Eski İngiliz yerleşim kolonisi tarihine sahip ülkelerin gelir ve harcama özerkliği düzeyinin görece yüksek olduğunu belirtmektedir (Treisman, 2006a, s.294-295). Fakat Nordik ülkelerinden farklı olarak, bu ülkelerde mali yerelleşme politikaları izlenirken, yerel yönetimler refah politikaları yerine, özel sektörle işbirliğinde ve ekonomik büyümeyi amaçlamakta olup (Ullrich, Essenberg, Ratteree,

Hoffmann ve Hammouya, 2001, s.6), klasik *Musgrave-Oates-Tiebout* tipi yerel kamu ekonomisi modelinin takip edildiği ifade edilebilir. Caulfield (2002) ise bu farklılığı, Nordik ülkelerinde yerel yönetimlerin, refah devleti için sorumluluk üstlenmesi, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde ise yerel yönetimlerin sorumluluk alanının, mülkiyet hizmetleri işlevleriyle sınırlandırılması ile açıklamaktadır (Caulfield, 2002, s.159; Dollery, 2006, s.202).

Ülke grubunda yer alan Yeni Zelanda'nın dikey mali eşitsizlik düzeyi ortalaması (0.07) çalışma konusu olan ülke ortalamasına (0.26) göre önemli düzeyde düşük olup, yerel yönetimlerin dikkate değer ölçüde kendi kendini finanse ettiği ifade edilmelidir. Bu bulgu, kendi öz kaynakları ile yerel yönetimlerin finansmanını sağladıkları ve yerel yönetim bütçesinde başarılı oldukları ifade edilebilir (Dollery, 2006). Yeni Zelanda'daki yerel yönetim yetkililerinin mevcut olağan faaliyetini finanse etmek için borçlanmasına kanunen izin verilmemekte ve yerel yönetimler öz gelirleri ile finansmanlarını sağlamaktadır. İstisnai olarak uzun vadeli altyapı projeleri için yerel yönetimler borçlanabilmektedir. Fakat yerel yönetim borçlanması da dahil olmak üzere, alt yönetim düzeylerindeki kurumlar ve belediye yetkililerinin mali davranışları kapsamlı bir rapor olarak sunulmakta ve harcamaların etkinsiz olduğuna dair gerekçeler varsa merkezi yönetim genel denetçisi tarafından yerel yönetimler denetime tabi tutulmaktadır (Palmer ve Palmer, 2004; Dollery, 2006). Yerel düzeyde mali sorumluluğa ve hesap verilebilirliğe dikkat çeken bu mekanizma, Nordik ülkelerinde merkezi yönetim tarafından yapılan zorunlu denetim ve Almanya'da izlenen *de facto kurallar* ile sağlanan mali kontroller nedeni ile ülkelerin yakınsamasını sağlamaktadır.

Dağıtıcı politikalardan öte, özel sektörle işbirliği içinde olarak ekonomik büyümeyi teşvik eden, yüksek düzeyde mali yerelleşme politikaları izleyen ülkelerden diğerleri ise İsviçre ve Kanada'dır. Kanada'da, yerel yönetimlerin gümrük vergileri hariç tüm gelir kaynaklarına erişim hakkına sahip olup, yüksek düzeyde mali özerkliğe sahiptir. Kanada, mali eşitsizliklere çözüm olarak, Almanya'nın izlediği politikaya benzer bir politika ile, nüfus yoğunluğunu ve şehrin liman şehri olup olmamasını dikkate alarak mali kapasiteyi eşitlemeyi tercih ederken, İsviçre ortak gelir havuz içerisindeki %19'luk geliri maliyet eşitlemeye ayırmaktadır (OECD, 2019, s.47).

Allain Dupré (2018) tarafından yapılan sınıflandırmada da, çalışmanın bulgusunu destekler nitelikte, Avustralya, Belçika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Almanya, İsveç ve İsviçre yüksek harcama ve gelir özerkliğine sahip olan ülkeler olarak yer almaktadır (Allain Dupré, 2018, s.16). Bu grupta yer alan üniter yapıdaki ülkelerin güçlü yerel

demokrasi ve özerklik geleneğine sahip olmaları dikkat çekmektedir (Çetinkaya ve Demirbaş, 2010, s.14). Bu bulguya ek olarak, yapılan MDS ve kümeleme analizi sonucunda, İzlanda, Norveç, Yeni Zelanda da aynı ülke grubu içerisinde yer almaktadır. Bununla birlikte, yerel demokrasi, yerel yönetim endeksi ve yerel seçimlere güven endeksinden oluşan yönetim kalitesinin alt göstergeleri incelendiğinde, bu ülke grubunun kamu yönetim düzeyi kalitesinin oldukça yüksek olduğu belirtilmelidir (Kanada ve Avusturalya, sadece yerel demokrasi endeksinde ortalamanın altında değerlere sahiptir). Tüm kantitatif değerlerle birlikte, bu grupta yer alan ülkelerin, iyi işleyen denetim mekanizmasına sahip olmaları ve yerel düzeyde *de facto* nitelikte mali kuralların uygulanması nedeniyle başarılı politikalar izledikleri ifade edilebilir.

MDS analizi bulguları ile kümeleme analizi sonucu tutarlı olup, kümeleme analizinde İspanya, Çekya ve Slovenya'nın da bu ülke grubunda yer aldığı belirtilmelidir. Allain Dupré (2018)'nin "*Assigning Responsibilities Across Levels of Government*" adlı OECD raporunda yer alan bulgular ile İspanya'nın konumu açıklanabilir. Raporda, İspanya'da yüksek harcama özerkliğine sahip ülkeler arasında yer alırken, yine aynı rapora göre bu ülkelerin yüksek gelir özerkliğine sahip olması dikkat çekmektedir (Allain Dupré, 2018, s.16). Bununla birlikte, MDS analizi sonucunda grupta yer alan ülkelerin İspanya'ya kıyasla yüksek yönetim düzeyine sahip olması (World Bank Database, 2021) ve İspanya'nın 2008 mali krizinden etkilenme düzeyi bu gruptan ayrışması ile ilişkilendirilebilir. Bir diğer önemli ayrıştırıcı ise, *ikinci grupta* detaylandırılacak olan asimetrik mali yerleşme ilişkisidir. Kanada'nın Quebec bölgesi ile İspanya'da Bask bölgesinde izlenen politikalar, asimetrik mali yerleşme yaratmakta ve iki ülke arasındaki yakınsamanın bir nedeni olarak belirtilebilir (Vinuela, 2000; Garcia-Milà ve McGuire, 2007; İrepoğlu Carreras, 2016). Çekya'nın bu ülkeler ile aynı kümede yer alması, eğitim, ulaşım, atık su arıtımı, ortaöğrenime kadar eğitim, konut, enerji ve altyapı gibi yerel yönetim sorumluluk alanının geniş olması ve merkezi yönetim transferlerine ihtiyaç duyması ile açıklanabilir (EU Czech Republic, 2021). Çekya gibi Slovenya'da transfer bağımlılığının yüksekliği ve yerel yönetim sorumluluk alanının genişliği ile bu ülke grubu içerisinde mali yerleşme politikaları açısından görece bir yakınsama olacağı yorumu yapılabilirken, gelir özerkliği ve yönetim kalitesi açısından görece zayıf olması ayrışmanın nedenini oluşturmaktadır.

MDS analizi sonucunda *dördüncü grupta*, Malta, Lüksemburg, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Kore ve İsrail yer almaktadır. Bu ülkelerin ortak belirleyicileri, yüzölçümü küçük olan ve düşük harcama ve gelir özerkliğine sahip üniter yapıda olmalarıdır. Mali

yerelleşme teorisinin temel argümanı, daha kalabalık ve geniş yüzölçümüne sahip ülkelerde başarılı olacağı üzerine kurulmaktadır (Treisman, 2006a). Bu argüman mali yerelleşme teorileri çerçevesinde, ölçek ekonomisi ve heterojen tercihlere dayandırılarak daha geniş coğrafyaya sahip ülkelerde geçerli olacağı öne sürülmektedir. Fakat bu grupta yer alan ülkeler, çalışmaya konu olan diğer ülkelere kıyasla dar bir coğrafi alana sahip olan ülkeler olup, geniş coğrafi alanlara sahip ekonomilere kıyasla daha az mali yerelleşme eğilimindedir (Treisman, 2006a; Canavire-Bacarreza ve diğerleri, 2017).

Bu ülke grubunda yer alan Güney Kıbrıs Rum Kesimi, yerel uygulamalarında merkezileştirilmiş, küçük coğrafi alana sahip bir Avrupa Birliği üyesi ülkedir. Ülkenin kamu yönetimi dikkate alındığında, merkezi yapının egemen olduğu ve özünde yerel özerkliği azaltan dirençli bir iç gelenek ile şekillenen yerel yönetim sistemi dikkat çekmektedir. Benzer sonuçlar, yine küçük coğrafi alana sahip AB üyesi bir ada devleti olan Malta örneğinde de fark edilmektedir (Kirlappos, 2021, s.637). Uzun yıllar İngiliz himayesinde olan ve kamusal bütçesi bulunmayan Malta da benzer merkezîyetçi yapı dikkat çekmektedir (Frendo, 2010, s.434).

Kantitatif değerler dikkate alındığında, Malta (0.12) , Lüksemburg (0.18), Güney Kıbrıs Rum Kesimi (0.16), ve İsrail (0.29), çalışmaya konu olan ülke ortalamasına kıyasla oldukça düşük düzeyde mali yerelleşme (0.40) düzeyine sahipken, grupta yer alan Kore (0.52)'nin ortalamanın üzerinde bir mali yerelleşme düzeyine sahip olması dikkat çekmektedir. Bu farklılığa rağmen, Kore'nin bu ülke grubunda yer alması transfer bağımlılığının (0.82) çalışmaya konu olan ülke ortalamasına kıyasla oldukça yüksek olması ile açıklanabilir. Buna ek olarak, Kore'de ekonomik kalkınmada yaşanan başarı sonrası yaşam kalitesinde artan bir baskı oluşurken, bölgesel mali eşitsizliklerin yüksekliği ülke yakınsamasının bir başka nedeni olarak açıklanabilir (Kim, 2019). Malta'da da yerel yönetim finansmanının önemli bir bölümü, merkezi yönetimden yapılan transferlerle sağlamaktadır. Transferler ise konseylerin belirli özelliklerini ve hizmet sunum maliyet tahminlerini dikkate alınarak her yıl belirlenmektedir. Bununla birlikte, yerel yönetimler son derece düşük düzeyde borçlanma kapasitesine sahip olup, bu borçlanmanın gerçekleştirilmesi için merkezi yönetimin iznine tabidirler (EU Malta, 2021). Benzer şekilde, Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve İsrail de merkezi yönetim transferlerine ve sınırlı olarak tanımlanan öz gelirlere bağlı kalarak kamu harcamaları finansmanını sağlamaktadır (EU Cyprus, 2021; Baskaran, Brender, Blesse ve Reingewertz, 2016).

MDS analizi sonucunda *ikinci grupta* ise, Avusturya, Belçika, Fransa, Yunanistan,

Hollanda, Portekiz, İspanya ve İtalya olmak üzere Avrupa Birliği üyesi ülkeler ve Japonya ile Birleşik Krallık yer almaktadır. Bu sonuca ek olarak, kümeleme analizi sonucunda, Macaristan, Slovakya Cumhuriyeti, İsrail, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Polonya'nın ise bu ülke grubunda kümelandıkları dikkat çekmektedir. Avusturya, Belçika ve İspanya'nın federal yönetim sistemine sahip ülkeler olduğu, diğer ülkelerin üniter yönetim sistemine sahip olmasına karşılık Avrupa Birliği "*Hizmette Halka Yakınlık İlkesi*" (Japonya ve Birleşik Krallık hariç) uygulamaları nedeniyle yerel politikalarda bir yakınsama sağladıkları ifade edilebilir. Bu ülke grubunda yer alan ülkeler federal veya üniter yönetim sisteme sahip olmalarına rağmen, temel benzerlikleri harcama ve gelir elde etme özerklikleri açısından, *birinci grup* hariç diğer ülke kümelerinden yüksek düzeyde olması ve Birlikte benzer mali politikalar izlemeleridir. Tüm değişkenler dikkate alındığında, bu ülke grubunun Nordik ülkeleri kadar homojen olmadığını belirtmek gerekmektedir. Bu ülke grubunda coğrafi açıdan Akdeniz, Orta Avrupa ve Birleşik Krallık'ın yer alması, görece benzerliklerine karşılık farklı kurumsal kaliteye ve uygulamalara sahip olduğunu belirtmek mümkündür. Buna bağlı olarak, Avrupa Birliği'nin maliye politikalarında uyumlaştırma süreci, yerleşme reformlarında da bir faktör olarak ifade edilebilir.

Akdeniz ülkeleri arasında yer alan Fransa (0.77), Portekiz (0.93), İtalya (0.45) ve İspanya (0.44) ve ek olarak Hollanda (0.96), Japonya (0.58)'da yerel yönetimler görece yüksek mali özerkliğe sahipken; Avusturya (0.39), Belçika (0.41), Yunanistan (0.37), Birleşik Krallık (0.30)'nın yerel yönetimlere sınırlı mali özerklik sunması grupta yer alan ülkelerin farklı kurumsal kalite ve uygulamalar izlediğinin bir göstergesi olarak açıklanabilir.

Mali özerklik düzeyinin yüksekliği ile dikkat çeken ülkelerde Yunanistan (0.07) ve Portekiz (0.12) ise mali önem düzeyi açısından, araştırmaya konu olan ülke ortalamasının (0.31) altında yer almaktadır. Bu ülkeler, *birinci grupta yer alan* ülkeler göre zayıf yerel yönetimlere sahip iken, politik olarak merkezileşmiş üniter ülkelerdir. Merkezi yönetimler, ulusal politikalar uygularken, bu politikaların sunumunda yerel yönetimlerin sorumluluğu kısıtlıdır. Yunanistan, Portekiz ve İrlanda vergi özerklik düzeyi açısından zayıf olup, yerel yönetimler hizmet sunumunda kısıtlı, merkezi yönetim düzeyinde ise hizmet sunumunda önemli bir alana sahiptir (Badriotti, Fornasini ve Vaneecloo, 2006, s.147). Allain Dupre (2018)'nin hazırladığı OECD raporuna göre, Yunanistan, İrlanda ve Portekiz düşük düzeyde harcama özerkliğine sahip ülkeler arasında yer alırken, Fransa, Avusturya, Hollanda, Polonya gibi ülkeler ise orta düzeyde harcama özerkliğine sahip ülkeler olup, bu ülkelerin Nordik ülkelerden ayrıldığı dikkat

çekmektedir.

Avusturya (0.57), Fransa (0.91), Yunanistan (0.78), İrlanda (1.00), Hollanda (0.72), Birleşik Krallık (0.72) ve İtalya (0.53) olmak üzere grupta yer alan ülkeler, araştırmaya konu olan ülke ortalamasının (0.47) üzerinde merkezi yönetim tarafından yapılan transferlere bağımlıdır. Bu durum, 2008 küresel krizinin makro ekonomik düzeyde sonuçları ve bu ülkelerin yerel politikaları ile ilişkilendirilebilir. Bu ilişki 2008 krizinden ciddi ölçüde etkilenen, Yunanistan, Portekiz, İtalya ve İspanya'nın, kümeleme analizi sonucunda ise ek olarak İrlanda'nın bu ülke grubunda yer alması ile açıklanabilir. Bazı Avrupa Birliği ülkelerinde, yerel düzeyde mali kural eksikliği ve denetim mekanizmasının işleyişindeki koordinasyon eksikliğinin süreci tetiklediğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda, Rodden (2002) ve Bordignon (2004, 2006)'un yerel yönetim başarısızlıkları olarak ifade ettiği *yumuşak bütçe kısıtı* ve *yerel mali kural eksikliği*, bu ülkelerde yerel yönetim borçlanmalarına ve mali başarısızlıklara neden olduğu ifade edilebilir (Bartolini, Sacchi, Salotti ve Santolini, 2018, s.479). Bu gelişmelerin ardından, Euro bölgesindeki borçlanma krizine çözüm olarak, ülkelerin bütçe denetimini güçlendirme amacı ile 2012 yılında *Avrupa İstikrar Fonu (The European Stability Mechanism)* kurulmuştur. Bu fon ile Birlik içerisindeki transfer mekanizmasının işlerliğinin artırılması ve mali kurallar ile yerel yönetimlerin borçlanma başarısızlıklarının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Fakat mali eşitsizliklerin kapatılması için mali transferlerin tercih edilmesi, Birliğe üye olan Fransa, Almanya ve İngiltere gibi ülkelerin tepkisine neden olurken, Brexit tartışmalarının bu dönemde gündeme geldiği dikkat çekmektedir.

Yaşanan bu ekonomik ve politik olaylar sonucunda, Yunanistan, Portekiz, İrlanda ve İtalya, Birliğin baskıları sonucunda güçlü *de jure* nitelikte mali kurallar izlemek zorunda kalmıştır. AB (2020) tarafından hazırlanan mali kural endeksine ilişkin sunulan veriler ve açıklamalara göre, İtalya'da yerel yönetim bütçesi, 112/2008 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de 2009-2010-2011 yıllarında, 2007 yılı mali dengesi üzerinden karma tahakkuk/nakit esasına¹⁶ göre hesaplanmıştır. 2007 yılına atıfta bulunulmakla birlikte, 2007'deki anlaşmayla uyumlu olan veya olmayan yerel yönetimler için farklı uygulamalara gidilmiştir. 2007 yılı finansal dengesinin değerine göre pozitif veya negatif

¹⁶ *Tahakkuk esaslı muhasebe*, hükümetlerin geçmiş faaliyetlerini raporlamak için ürettikleri mali tabloları ifade eder. Tahakkuk esaslı muhasebe ve tahakkuk esaslı istatistikler, ulusal standart belirleyiciler veya uluslararası standart belirleyiciler tarafından belirlenen standartlara göre yönetilirken, *Nakit esaslı muhasebe*, hükümetlerin tipik olarak varlık tarafındaki nakit varlıklarını ve bilançolarının borç tarafındaki borçlarını muhasebeleştirir (van Helden ve Reichard, 2018).

olarak da değişebilir hükmü kanunda yer almaktadır. 2013 yılından 2015 yılına kadar ise, bölgesel harcama tavanı hem tahakkuk esasına göre hem de euro uyumlu tahakkuk esasına göre hesaplanmıştır. 2007 yılından bu yana borçlanma kuralı adına 7 adet düzenlemeye giden Portekiz ise, nominal dönemde borçlanma tabanı uygulamasına gitmektedir. 2014 yılında yapılan son düzenlemelerde, yerel yönetimlerin yıl sonundaki borcu, önceki 3 yılda toplanan cari net gelirin ortalama olarak 1,5 katını aşamayacağı belirtilmektedir. Ayrıca, toplam borç her yıl, her mali yılın başlangıcındaki marjın ancak % 20'si kadar artabilir sınırı getirilmiştir. Bölgesel düzeyde ise, mevcut dönemin nominal borçlanması dikkate alınmaktadır. Yıl sonu yükümlülükleri ise kanuna göre, son üç yılda toplanan cari net gelirin ortalamasının 1,5 katına eşit veya bu değerden küçük olmalıdır. Bütçe dengesi incelendiğinde ise, 2014 yılından bugüne, yerel yönetimlerin toplam cari geliri, cari harcamalar ve orta ve uzun vadeli kredi amortismanı ortalamasına en az eşit veya daha yüksek olmalıdır. Bütçe dengesi bölge yönetimi için incelendiğinde, toplam yükümlülükler, son 3 yılda toplanan cari net gelir ortalamasının 1,5 katından fazla olmamalıdır. Tüm bu yükümlülükler, kredileri, finansal kiralama sözleşmelerini ve finansal kuruluşlara ve diğer borçlara ödenecek diğer borçları da içermektedir (AB, 2020).

Kümeleme analizi sonucunda İrlanda'nın bu kümede yer alması, kamu politikalarının küresel kriz üzerindeki etkisi ile ilişkilendirilebilir. İrlanda 2004 yılından bu yana, bütçe döneminde, yerel yönetimler *Aşırı Açık Prosedürü (Excessive Deficit Procedure)* izlemektedir. Fransa ise, yönetim düzeyinde *Altın Kural* uygulamasına gitmektedir. Bu kural, yerel yönetimlerin borçlanma yoluyla cari harcamaları finanse etmesini yasaklamaktadır. Kurala göre, yerel yönetimlerde oylanan bütçeler dengede olmalıdır (AB, 2020). Bu ülkelerin farklı kurumsal yapılara sahip olmasına rağmen, "*Hizmette Halka Yakınlık İlkesi*"nin uygulanması ve yerel düzeyde getirilen tüm mali kurallar nedeniyle yakınsama sağladıkları ifade edilebilir.

Bu kümede dikkat çeken önemli bir benzerlik ise, mali yerelleşmenin sosyo-politik yansımaları ile açıklanabilir. İspanya'da Bask ve Fransa'da Korsika bölgelerinin mali yerelleşme politikalarında, politik motivasyon etkisi dikkat çekici düzeydedir (Tanzi, 2002, s.18). Fransa'da, Korsika bölgesinde nüfusun fazla olduğu bölgelerde kültürel farklılıklar oldukça önemli bir rol oynamaktadır. İspanya'da ise kültürel ve dil açısından farklılıkların olduğu Katalanya ve Bask Bölgesinde, mali yerelleşmenin politik yönü dikkat çekmektedir (Ahmad, Brosio ve Tanzi, 2008, s.12). Bu politik yönü, merkezi yönetim ile toplumdaki farklı bireyler, gruplar ve yerel yönetimler arasında farklı mali

düzenlemelere gidilmesi olarak ifade edilen kamu ekonomisinde “*Asimetrik Mali Yerelleşme*” (*Asymmetric fiscal decentralization*) ile incelemek mümkündür (İrepoğlu Carreras, 2016).

Bahsedilen politik motivasyonların arkasında anayasa tarafından tasarlanan asimetrik mali yerelleşme yer almaktadır. 1970’lerin sonlarına doğru yaşanan reformlar ve anayasal dayanak ile bu durum İspanya örneği ile açıklanabilir. İspanya’da farklı mali yetkilere sahip bölgesel hükümetlerin varlığı söz konusudur. Anayasa, tarihsel süreçte, Bask Bölgesi’nin ve Navarra’nın kendilerine özgü, geleneksel kurallara ve mali kurumlara sahip olma haklarını tanımıştır (Vinuela, 2000; Garcia-Milà ve McGuire, 2007). İrepoğlu Carreras (2016), Bask Bölgesi ve Navarra için “*ortak*” sistem ve “*özerk*” sistemin geçerliliği ile ortaya çıkan asimetriyi şu temeller ile açıklamaktadır. Merkezi yönetim, “*ortak*” sistemdeki yerel yönetimlerin finansmanında ana kontrolü elinde tutmakta ve vergiler merkezi yönetim tarafından tahsil edilmektedir. Mali yılın sonunda, merkezi yönetim nüfus, insülerite, nüfusun yaşı gibi çeşitli kısıtları temel alarak yerel yönetimlere mali transferler yapmaktadır. Merkezi yönetim tarafından yapılan transferler, özerk toplulukların toplam gelirlerinin % 95’ini oluşturmaktadır (Beramendi, 2012; İrepoğlu Carreras, 2016). “*Özerk sistemde*” ise Bask Bölgesi ve Navarra kendi öz vergilerini toplayabilir, yönetebilir, hesaplaştırabilir, tahsil edebilir ve sabit bir kotayı merkezi yönetime devredebilmektedir (İrepoğlu Carreras, 2016, s.297). Bu durum, bölgenin harcama ve gelir elde etme özerkliğini ve alınan mali kararları etkilemektedir. Katalonya’nın İspanya’da en fazla turizm geliri elde eden bölge olduğu ve bölgesel mali eşitsizlikler dikkate alındığında en zengin bölge olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, vergi denetimi hakkı talep eden Katalonya’nın bu teklifi parlamento tarafından kabul edilmemektedir. Bu teklifin reddi, merkezi yönetimin yerel yönetimler arasında farklı mali düzenlemeler izlemesinden kaynaklanırken, bununla birlikte ülkenin politik motivasyonu da bu kararda belirleyici olmaktadır. Benzer şekilde Fransa’nın Korsika bölgesinde de asimetrik mali yerelleşme yaşanması bu ülke grubundaki yakınsamayı destekleyen bir bulgu olarak sunulabilir (Reino ve Alcalde, 2011; İrepoğlu Carreras, 2016).

MDS analizi çıktılarına göre *üçüncü grupta* Hırvatistan, Litvanya, Letonya, Estonya, Romanya, Slovakya, Slovenya, İrlanda, Polonya, Çekya ve Macaristan yer almakta, buna karşılık kümeleme analizi sonucunda, Slovakya, Slovenya, İrlanda, Polonya, Çekya’nın bu kümede yer almadığı, *dördüncü kümede* yer alan Lüksemburg’un bu ülke grubu arasında yer aldığı dikkat çekmektedir.

Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, dikkat çeken en önemli bulgu İrlanda hariç bu ülke grubunun geçiş ekonomisi ülkeleri olmasıdır. Geçiş ekonomisi ülkeleri, otokrasinin yarattığı politik ve ekonomik başarısızlık ve yüksek düzeyde merkeziyetçi yapı nedeniyle yerelleşme girişimlerinde güçlüklerle karşı karşıya kalmıştır (Aristovnik, 2012, s.6). Bu ifadeyi destekler nitelikte, Rosenbaum (2013) ise, eski Sovyet yönetimi altında güçlü merkezileşme geleneğinin hakim olduğu Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde kamu sektörünün dönüşüm sürecinde sorunlar yaşadığına vurgu yapmaktadır. Goetz (2007), merkezileşme geleneğinden gelen ülkelerde yukardan aşağıya doğru bir anlayıştan kaçınmanın oldukça zor olduğuna dikkat çekmektedir. Aynı zamanda, AB'ye katılım gibi siyasi faktörler dikkate alındığında, Baltık ülkeleri, Çekya, Polonya ve Macaristan gibi ülkelerde izlenen reformist politikalar kamu yönetimi sürecinde bir ivme sağlıyor gibi görünse de, kurumsal, ekonomik ve politik kalkınmadaki farklılıkların, bu ülkelerdeki mali yerelleşme politikalarında etkili olduğu ifade edilmelidir (Dabla-Norris, 2006, s.105).

Tarihi süreç dikkate alındığında ise, Sovyetlerin dağılmasından sonra ilk olarak Estonya, Litvanya ve Letonya bağımsızlıklarını ilan etmiştir (Groenendijk ve Jaansoo, 2016, s.255). Baltık ülkeleri olarak anılan bu ülkeler, mali yerelleşme politikaları izlerken alt düzey yönetimlerin daha küçük birimlere bölünmesine ve çok sayıda yerel yönetim birimleri oluşmasına neden olmuştur. Bu etki ise nüfusun fazla olduğu yerel yönetimler ile kamusal malları üretiminde etkinlik sağlayan yerel yönetimler arasında bir değiş-tokuş oluşturmaktadır. Bu değişim iki temel sorunu beraberinde getirmiştir. Bunlardan ilki yerel yönetimlerin yeterli mali kapasiteye sahip olmaması, diğeri ise yerel yönetim gelirlerindeki eşitsizliklere bağlı olarak oluşan mali eşitsizliklerdir (Trasberg, 2009, s.181). Bu sorunları kantitatif düzeyde açıklamak gerekirse, Estonya (0.09, 0.83) ve Litvanya (0.05, 0.88) çalışmaya konu olan ülke ortalamasının (0.35) oldukça altında vergi özerkliğine, buna karşılık ortalamanın üzerinde mali eşitsizlik düzeyine (0.31) sahip olduğu belirtilmelidir. Bu iki ülkeden farklı olarak Letonya (0.56), çalışmaya konu olan ülke ortalamasının (0.35) üzerinde vergi özerkliğine sahiptir. Bu durum ise, merkezi yönetim transferlerine görece daha düşük bağımlılığın (0.31) göstergesi olarak sunulabilir.

Trasberg (2009) tarafından belirtilen problemlerin çözümlenmesi ve bu gruptaki ülkelerin kamu ekonomisinde başarıya ulaşabilmeleri için reform aşamaları gerekliliği vurgulanırken, bu reform süreci üç temel aşama ile açıklanmaktadır (Trasberg, 2009, s.197-198). Bunlardan ilki, kendi kendini yöneten yerel yönetimlerin geliştirilmesi

yoluyla yerelleşmeye gidilmesi, sivil toplumun geliştirilmesi ve yasama organlarının güçlendirilmesidir (Rosenbaum, 2013; Groenendijk ve Jaansoo, 2016). Bu üç temel eksiklik, bu ülke grubunun yönetim kalitesi düzeyinin görece düşüklüğü ile açıklanabilir.

Üçüncü grupta yer alan ekonomilerden Slovakya ve Çekya hem tarihi süreci hem de ahlaki tehlike (*moral hazard*) yaratan yönetim kalitesi ile incelenebilir. 1993 yılında Çekoslovak federasyonunun sona ermesiyle, Slovak liderler, Çeklerle ortak devlet yönetimini kabul etmeyerek, iki üniter devlet olarak ayrılmışlardır. Bu süreçte, Çekya mali yerleşme politikalarına giderken, Slovakya bu süreci kabul etmemiştir (Buček ve Nemec, 2012). Slovakya'nın geçiş sürecinde yaşadığı sorunlar, devletin ekonomiye müdahale etme düzeyinin yüksek olması ve ahlaki tehlike yaratan bazı özelleştirme politikaları ile ilişkilendirilmektedir. Benzer politikalar Çekya'da da görülmektedir. Çekya'da asiller (yerel yönetimler) vekillerin (merkezi yönetimin) eylemlerinin bir sonucu olarak vergi geliri elde etmekte ve temsilciler vergi tahsilatı aşamasında herhangi bir gelir elde etmemektedir. Bu ilişki, asil-vekil arasında ahlaki tehlike yaratmaktadır. Tahsilat aşamasında, potansiyel yerel vergi düzeyinin sağlanabilmesi için yerel yönetimler, yalnızca temsilcilerinin vergi toplama çabasını en üst düzeye çıkaracağı beklentisinde olabilirler. Yerel yönetimler vergi potansiyelinin farkında olsa da, merkezi yönetimin tahsilat çabasında mevcut kaynakların kullanımını izleyecek denetim mekanizmasına sahip değildirler (Bryson, Cornia ve Wheeler, 2004, s.108-109; Bryson, 2010a, s.57). Bu denetim eksikliği, yerel yönetim gelirlerinde aşınmaya neden olmaktadır. Slovakya'da ise yerel yönetimlerde önemli bir gelir kalemi olan emlak vergisi, yerel yönetimler (vekil) ve vergi mükellefi (asil) arasında ahlaki tehlike yaratmaktadır (Bryson, 2010a). Ülkede mevcut kadastro kayıtları, sosyalist dönemden sonra güncelliğini yitirmiş olup, denetim için önemli ölçüde çaba gerektiği için potansiyel vergi düzeyinin yerel düzeyde sağlanmadığı ifade edilebilir (Bryson, 2010b). Bu eksiklik nedeni ile, yerel yönetimler vergilendirilebilir arazi ve binalar hakkında bilgi için vergi mükellefine bağımlı hale gelmektedir (Bryson, 2010b). Hem Çekya (0.38) hem de Slovakya (0.23) yerel yönetim düzeyinde oluşan asimetric enformasyona bağlı olarak düşük vergi özerkliğine sahiptir.

Üçüncü grupta yer alan Hırvatistan(0.64), Romanya (2.26), İrlanda (0.99), Polonya (0.97) ve Macaristan (0.64)'ın ise transfer bağımlılık düzeyi açısından çalışmaya konu olan ülke ortalamasının (0.47) oldukça üzerinde bir değere sahip olduğu dikkat çekmektedir. Slovenya (0.44) transfer bağımlılığının yüksekliği açısından bu ülke

grubunun ortalamasının altında bir değere sahip olmakla birlikte, izlediği mali yerelleşme politikalarında karşılaştığı sorunlar ve yönetim kalitesi açısından görece zayıf olması nedeni ile kümeleme analizinde farklılaşan bir konuma sahip olduğu ifade edilebilir. Romanya’da ise Alexandru ve Guziejewska (2020), mali yerelleşmenin sürdürülmesinde karşılaşılan siyasi irade eksikliği, merkezi yönetim tarafından yapılan mali transferler ve vergi paylaşımı nedeniyle mali özerklik düzeyinin sınırlı olmasına dikkat çekmektedir (Alexandru ve Guziejewska, 2020, s.140-141). Romanya’da olduğu gibi, Hırvatistan’da da yerel yönetimler sınırlı öz gelir kaynağına sahip olup, vergi özerklik düzeyi (0.44) çalışmaya konu olan ülke ortalamasının (0.47) altında yer almaktadır. Düşük mali kapasiteye sahip yerel yönetimlerin en önemli gelir kaynağı merkezi yönetim tarafından sağlanan hibeler olup, transfer bağımlılığının yüksekliği (0.64) bu gerekçeler ile açıklanabilir. Bu açıklamalar ile birlikte, yerel yönetimlerin kendi öz gelirleri ile harcama sorumlulukları arasındaki kalan mali açıklar, çoğunlukla kişisel gelir vergisinden ve merkezi yönetim tarafından toplanan emlak vergilerinden elde edilen gelirlerin yerel yönetimler ile paylaşılmasıyla finanse edilmektedir (EU Croatia, 2015). Benzer şekilde Macaristan’da yerel yönetimler önemli ölçüde *de jure* nitelikte mali özerkliğe sahiptir (Bethlendi ve Lentner, 2018, s.9). Belediyeler vergi özerkliğinden yararlanır, ancak geri kalan paylar ortak vergi ve yardımlardan sağlanırken, yerel yönetimlerin kendi öz kaynakları sınırlıdır (EU Hungary, 2021). Buna karşılık *de facto* olarak, merkezi yönetim tarafından yapılan transferlere bağımlılık düzeyi ortalaması (1.47) oldukça yüksektir (Bethlendi ve Lentner, 2018, s.9). Macaristan mali transfer ve hibe sistemi birçok reform sürecinden geçmesine rağmen, izlenen politikalarda merkezi transferlere duyulan güvenin göstergesi dikkat çekmektedir. Bu nedenle mali yerelleşme politikalarındaki başarısızlıkları, Kornai (1980, 1986) tarafından öne sürülen *yumuşak bütçe kısıtlamaları* ve *kurtarma paketi etkisi* ile ilişkilendirilebilir. Reformlar sonrası, hibe sistemi, belediyelerin kaynaklarını eşitlemek ve bölgesel eşitsizlikleri gidermek için hem harcama ihtiyaçlarını hem de vergi kapasitesini dikkate alsa da, yukardan aşağıya doğru bir yerelleşme anlayışına sahip olup mali yerelleşmede beklenen başarının sağlanamadığını belirtmek mümkündür (Dobos, 2016). Macaristan örneğinde olduğu gibi, Hırvatistan’da da yönetim kalitesinin düşüklüğüne bağlı olarak, kurumsal, ekonomik ve politik kalkınmadaki farklılıklar mali yerelleşme politikaları üzerinde etkili olmaktadır (Dabla-Norris, 2006, s.105).

Çalışmanın bu bölümünde, 1990-2019 dönemi arasında 36 ülkenin izledikleri mali yerelleşme politikaları açısından konumlandırılması amaçlanmıştır. Yapılan *Kümeleme*

Analizi (Cluster Analysis) ve Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi (Multidimensional Scaling – MDS) sonucunda elde edilen bulguların birbiri ile tutarlı olduğu gözlemlenmiştir. Ülkelerin mali yerelleşme politikalarında benzerliklerinin ve farklılıklarının dikkate alınarak konumlandırıldığı bu bölümde, üniter yapıdaki Nordik ülkeleri ve yüksek kamu yönetimi performansına sahip federal ülkeler arasında bir yakınsama olduğu, buna karşılık yüzölçümü küçük ve nüfusu az olan ada ülkelerinde ise homojen yapı nedeniyle mali yerelleşme politikalarında yakınsama olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışmaya konu olan diğer ülkelerden, geçiş ekonomisi ülkelerinin izledikleri merkeziyetçi yapı ve politik süreç ile benzeştikleri dikkat çekerken, diğer Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ise izledikleri “*Hizmette Halka Yakınlık İlkesi*”, 2008 krizi öncesi izlenen yerel yönetim politikaları ve asimetrik mali yerelleşme politikaları ile aynı kümede yer aldıkları ifade edilebilir.

BÖLÜM VI

MALİ YERELLEŞMENİN KAMU KESİMİ BÜYÜKLÜĞÜ VE HARCAMA KOMPOZİSYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: DİNAMİK PANEL VERİ ANALİZİ¹⁷

Çalışmanın bu bölümünde, mali yerelleşmenin kamu kesimi büyüklüğüne ve kamu harcamaları kompozisyonuna etkisi olmak üzere iki ampirik analiz yer almaktadır. İlk olarak, mali yerelleşme ve kamu kesimi büyüklüğünün test edilmesi amaçlanmaktadır. Literatürde sıklıkla test edilen genel yönetim düzeyinde kamu kesiminin büyüklüğü tezine karşılık, izlenen neoliberal politikalar ile birlikte mali yerelleşme politikaları ve yerel yönetim düzeyinde kamu kesimi büyüklüğü tartışma konusu olmaya başlamıştır. Literatürde yerel yönetim büyüklüğünü konu edinen araştırmalar olsa da ampirik çalışmaların sınırlı olduğu ifade edilebilir (Jin ve Zou, 2002; Craw, 2008; Cassette ve Paty, 2010; Boetti ve diğerleri, 2012; Liberati ve Sacchi, 2013; Sacchi ve Salotti, 2017). Bu eksikliğe istinaden, çalışma kapsamında hem genel hem de yerel yönetim düzeyinde kamu kesimi büyüklüğünün test edilmesi amaçlanmaktadır.

Ampirik analizin ikinci bölümünde ise, mali yerelleşme ve harcama kompozisyonu arasındaki ilişki analiz edilmektedir. Literatürde mali yerelleşmenin harcama kompozisyonu üzerindeki etkisi, boyutu ve yönü konusunda bir fikir birliği sağlandığı söylenememekle birlikte, mali yerelleşmenin harcama kompozisyonuna etkisini analiz eden çalışmaların oldukça sınırlı olması dikkat çekmektedir (Busemeyer, 2008; Grisorio ve Prota, 2015; Sow ve Razafimahefa, 2015; Sacchi ve Salotti, 2016; del Granado ve diğerleri, 2005, 2018). Mali yerelleşme politikaları uygulanması ile kamusal mal ve hizmetlerde tercih eşleşmesinin sağlanması ve kamusal mal ve hizmet sunumunda toplum refahının artmasına ilişkin teorik sav, bu çalışma kapsamında harcama kompozisyonu dikkate alınarak incelenmektedir. Kamusal mal ve hizmet sunumunda etkinlik tartışması, Leviathan ve Yerel Leviathan hipotezleri ile test edilirken, toplum refahında artış sağlanması savı ise, yine çalışma kapsamı doğrultusunda, kamu harcamaları mekanizması ile gelirin yeniden dağılımını sağlayan ya da sosyal refah üzerinde etki yaratan sosyal koruma, eğitim ve sağlık harcamaları ile sınırlandırılarak

¹⁷ Bu bölümde yer alan *H1* ve *H2* hipotezleri lisansüstü tezlerden yayın üretilmesi kapsamında yayınlanmıştır. Bakınız: Canikalp, E., Turan, T., & Ünlükaplan, I. (2021). The Effects of Fiscal Decentralization on General and Local Government Size: Does Composite Index Matter?. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 17(64), 5-23.

araştırmaya konu olmaktadır.

Çalışmanın literatüre iki açıdan önemli katkısı bulunmaktadır. 1970’lerin ortalarından bu yana, mali yerelleşme ve genel yönetim düzeyinde kamu kesiminin büyüklüğü arasındaki ilişki ampirik çalışmalara konu olurken, gözardı edilen mali yerelleşmenin yerel yönetim düzeyinde kamu kesimi büyüklüğüne ve harcama kompozisyonlarına etkisine cevap aranmaktadır. Bir diğer önemli katkı ise, çalışma kapsamında mali yerelleşme için hazır veri kullanılmamış olması, basit ve kompozit mali yerelleşme endeksleri hesaplanarak analizin gerçekleştirilmesi ve sağlamlık testlerinin yapılmasıdır.

6.1. Veriseti

Çalışma kapsamında, mali yerelleşme (COM_{VO}) ile genel yönetim düzeyde kamu kesimi büyüklüğünü (GG) analiz eden *Leviathan Hipotezi* ve yerel düzeyde kamu kesimi büyüklüğünü (LG) analiz eden *Yerel Leviathan Hipotezi* olmak üzere iki temel hipotezin geçerliliğinin test edilmesi amaçlanmaktadır.

Yerel Leviathan ve Leviathan Hipotezleri test edilirken, 36 ülkeye ait 1972-2019 dönemine ilişkin beş yıllık ortalama gözlemler ile dengesiz panel veri modeli kullanılmaktadır.

Leviathan Hipotezini sınamak için “Genel Yönetim Harcamaları/GSYİH” (GG) bağımlı değişken iken, *Yerel Leviathan Hipotezi* sınanmasında “Yerel Yönetim Harcamaları/GSYİH” (LG) bağımlı değişkendir. Bu değişkenler, IMF verisetinden alınmıştır.

Bağımsız değişkeni temsil eden mali yerelleşme (COM_{VO}) verileri, 4. bölümde kapsamlıca açıklanan ve Vo (2008a, 2008b, 2009) tarafından geliştirilen denklik 13’de sunulan kompozit endeksin hesaplanması ile elde edilmektedir.

$$COM_{VO} = (FA \times FI)^{1/2} \sqrt{\left(\frac{\sum_{i=1}^P OSR_i}{\sum_{i=1}^P Ei}\right) \times \left(\frac{\sum_{i=1}^P Ei}{TE}\right)} \quad (13)$$

Çalışmada, Vo (2008a, 2008b, 2009) tarafından öne sürülen kompozit endeksin mali yerelleşme göstergesi olarak kullanılmasının temel gerekçesi; kamu harcamalarına ve kamu gelirlerine duyarlılığı ile mali özerklik ve merkezi yönetim tarafından yapılan transferleri içermesidir. Bir diğer önemli gerekçe ise, IMF’nin GFS verisetini kullanarak

karşılaştırılabilir düzeyde veriler hesaplamının mümkün olmasıdır. Vo (2008a, 2008b) endeksi ile birlikte, analizin güvenilirliğinin test edilebilmesi için literatürde kabul gören iki basit endeks (*BAS1* ve *BAS2*) ile iki kompozit endeks (*COM_{AS}* ve *COM_{MVT}*) tarafımdan, analize konu olan her bir ülke için hesaplanmıştır. Bu endekslerin hesaplanabilmesi için gerekli olan veriler, IMF verisetinden (2021) alınmıştır.

Ampirik analizin ikinci bölümünü, mali yerelleşme ve harcama kompozisyonu arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Kamu harcamaları kompozisyonu yerel ve genel düzeyde test edilirken, 36 ülke için 1990-2019 dönemine ilişkin üç yıllık ortalama gözlemler ile dengesiz panel veri modeli kullanılmaktadır. Ampirik kısmın bu bölümünde, verilerin 1990 yılından başlamasının nedeni, IMF tarafından sunulan *COFOG* (2021) veriseti ile ilişkilidir. Ülkelerin fonksiyonel düzeyde, harcama yapması için yasal gereklilik, 1995 yılı ve sonrası verilerin kapsama alınması ile sınırlandırılmış, buna ek olarak kurum tarafından, EUROSTAT ve üye ülkelerden 1995 öncesi yıllar için verilerin iletilmesi talebinde bulunulmuştur (EU, 2019). Çalışmaya konu olan ülkeler dikkate alınarak, incelenen veriler sonucunda 1990 yılına kadar verilere ulaşılmış ve eksik gözlemler nedeniyle dengesiz panel veri modeli kullanılmaktadır. Gözlem sayısının görece azlığı nedeni ile beş yıllık ortalama gözlemler ile çalışılması durumunda çok fazla gözlem kaybına neden olacağı için, üç yıllık ortalamalar ile çalışılarak iş çevrimlerinin elimine edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında yer alan kontrol değişkenler, kişi başına düşen GSYİH artışı (*GDP*), genel kamu borcu (*DEBT*), enflasyon (*INF*), kentsel nüfusun toplam nüfusa oranı (*URBAN*), açıklık düzeyi (*TRADE*), 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfusa oranını (*ELDER*) ve yıllık nüfus artış hızı (*POP*)’dır.

Genel ve yerel düzeyde kamu kesiminin büyüklüğü ve kamu harcamaları kompozisyonunun analiz edilmesi için kullanılan değişkenler, tanımlamaları ve kaynakları ise Tablo 16’da sunulmaktadır.

Tablo 16

Analizde Kullanılan Değişkenler ve Kaynakları

Değişken	Tanımlanması	Kaynak
Leviathan ve Yerel Leviathan Hipotezi Bağımlı Değişkenler		
LG	Yerel Yönetim Harcamaları / GDP	IMF Database (2021)'den alınmıştır.
GG	Genel Yönetim Harcamaları / GDP	IMF Database (2021)'den alınmıştır.
Kamu Harcamaları Kompozisyonu Bağımlı Değişkenler		
SOC_1	Sosyal Koruma Harcamaları / GDP	COFOG Database (2021)'den alınmıştır.
HEA_1	Sağlık Harcamaları / GDP	COFOG Database (2021)'den alınmıştır.
EDU_1	Eğitim Harcamaları / GDP	COFOG Database (2021)'den alınmıştır.
Bağımsız Değişken		
COM_{Vo}	Mali Yerelleşme Endeksi	Vo (2008a, 2008b) yöntemi takip edilerek tarafımdan hesaplanmıştır.
Kontrol Değişkenler		
GDP	GSYİH artış (% yıllık)	World Bank Database (2021)'den alınmıştır.
INF	Tüketici Bazlı Enflasyon (% yıllık)	World Bank Database (2021)'den alınmıştır.
DEBT	Genel kamu borcu (% GSYİH)	World Bank Database (2021)'den alınmıştır.
POP	Nüfus artış hızı (% yıllık)	World Bank Database (2021)'den alınmıştır.
ELDER	65+ Nüfus / Toplam Nüfus	World Bank Database (2021)'den alınmıştır.
URBAN	Kentsel Nüfus/Toplam Nüfus	World Bank Database (2021)'den alınmıştır.
TRADE	Açıklık Düzeyi (% of GDP)	World Bank Database (2021)'den alınmıştır.
LD	Yerel Demokrasi Endeksi	World Bank Database, The Global State of Democracy Indices (2021) 'den alınmıştır

Not. i. Sağlamlık testi için kullanılan $BAS1$, $BAS2$ basit endeksleri, COM_{AS} , COM_{MVT} verileri ise kompozit endeksleri simgelemektedir. $BAS1$ ve $BAS2$ Wallis ve Oates (1988) tarafından önerilen basit endeks hesaplamaları, COM_{AS} ve COM_{MVT} ise sırasıyla Akai ve Sakata (2002), Martinez-Vasquez Timofeev (2010) tarafından önerilen kompozit endeks hesaplamaları temel alınarak tarafımdan hesaplanmıştır. İlgili formülasyonlar, tez çalışmasının 4. bölümünde “Mali Yerelleşmenin ve Mali Eşitsizliklerin Ölçülmesi” başlığı altında detaylıca yer almaktadır.

ii. Farklı model tanımlamaları için kullanılan TR ve TAX verileri ise, sırasıyla transfer bağımlılığı ve vergi özerkliğini simgelemektedir. Bu veriler ise Eyraud ve Lusinyan (2013) ve Fiva (2006) hesaplamaları dikkate alınarak tüm ülkeler için tarafımdan hesaplanmıştır. İlgili formülasyonlar, tez çalışmasının 4. bölümünde “Mali Yerelleşmenin ve Mali Eşitsizliklerin Ölçülmesi” başlığı altında detaylıca yer almaktadır.

iii. Ampirik kısmın ikinci boyutunu ise, mali yerelleşme ve eğitim harcamaları arasındaki ilişkinin analiz edildiği modelde, $ELDER$ kontrol değişkeni yerine $YOUNG$ değişkeni kullanılmış olup, ilgili veri World Bank Database'den alınmıştır.

iv. Yerel yönetim düzeyinde kamu harcamaları kompozisyonları için bağımsız değişkenler ise, Yerel sosyal koruma harcamaları/GDP (SOC_2), Yerel Sağlık Harcamaları/GDP (HEA_2) ve Yerel Eğitim Harcamaları/GDP (EDU_2) için de oluşturulmuştur.

6.2. Model ve Hipotezler

Leviathan ve Yerel Leviathan hipotezleri için Cassette ve Paty (2010), Liberati ve Sacchi (2013) ve Makreshanska-Mladenovska ve Petrevski (2016, 2019)'nin çalışmaları referans alınmaktadır. Leviathan ve Yerel Leviathan hipotezlerinin test edilebilmesi için iki temel regresyon denklemi sunulmaktadır.

Model 1: Leviathan Hipotezi

$$GG_{it} = \beta_0 + \beta_1 GG_{it-1} + \beta_2 COM_{Vo_{it}} + \beta_3 X_{it} + \epsilon_{it}$$

Model 2: Yerel Leviathan Hipotezi

$$LG_{it} = \beta_0 + \beta_1 LG_{it-1} + \beta_2 COM_{Vo_{it}} + \beta_3 X_{it} + \epsilon_{it}$$

Model 1 ve 2 ile ülke grupları için oluşturulan hipotezler şu şekildedir.

H1. COM_{Vo} ve GG arasında ilişki yoktur. Leviathan Hipotezi reddedilmektedir.

Mali yerelleşme ve kamu kesiminin büyüklüğüne odaklanan önemli argümanlardan biri olarak *Leviathan Hipotezi*, vergi ve harcama sorumluluğunun yerel yönetimlere bırakılması ile genel yönetim düzeyinde kamu kesiminin kısıtlanacağını öne sürmektedir (Brennan ve Buchanan, 1980a). Fakat birinci nesil teorilere dikkat çeken bu geleneksel hipoteze karşılık, modern teoriler ya da ikinci nesil teorilerin getirdiği eleştiriler ekseninde, mali yerelleşme ve genel yönetim düzeyinde kamu kesiminin büyüklüğü arasında anlamlı bir ilişki beklenmemektedir. Yerel yönetimlerin davranışlarından ortaya çıkan mali krizler, mali teşviklerin ve merkezi yönetim tarafından yapılan transferler ile yerel yönetim davranışlarının etkinlikten uzak olması, yumuşak bütçe kısıtlamaları izlemeleri nedeni ile mali yerelleşme politikaları kamu kesimi üzerinde daraltıcı bir etki yaratamayabilir (Stein, 1999; Cassette ve Paty, 2010; Kwon, 2013; Jia ve diğerleri, 2014). Bununla birlikte, Weingast (2009)'ın iyi mali yerelleşme için tanımladığı kuralların pür bir biçimde sağlanmasının pek mümkün olmaması nedeniyle, teorik düzeyde belirtilen mali yerelleşme ve genel düzeyde kamu kesiminin büyüklüğü arasında anlamlı bir ilişki beklenmemektedir.

H2. COM_{Vo} ve LG arasında pozitif ilişki vardır. Yerel Leviathan Hipotezi kabul edilmektedir.

Leviathan hipotezine karşılık, bu çalışmada mali yerelleşme ve kamu kesiminin büyüklüğü arasındaki pozitif ilişkiye atıfta bulunan Wallis Hipotezinin, yerel düzeyde kabul edilmesi beklenmektedir. Bunun nedeni, mali yerelleşme ile yerel yönetimlerin büyümesi, bunun sonucu olarak yerel kamusal mal ve hizmet sunumunun yerel harcamaları artırması ve yerel yönetimlerin harcama kompozisyonunu genişletmesi ile açıklanabilir. Yerel kamusal malların arzının yerel tercihlere daha duyarlı olması, mali eşitsizlikler, transfer bağımlılığı ve ortak havuz problemi gibi nedenlerle yerel yönetimlerin “*Dibe Doğru Yarış*” yerine “*Harcama Rekabeti*” içerisinde olmasıdır. Bu nedenle mali yerelleşme ve yerel düzeyde kamu kesiminin büyüklüğü arasında pozitif bir ilişki beklenmektedir (Rodden, 2003, Kwon, 2003; Jia ve diğerleri, 2014, Zhang, 2016).

Kamu harcaması kompozisyonu regresyon modelleri için Fiva (2006), Busemeyer (2008), Grisorio ve Prota (2015) ve Sow ve Razafimahefa (2015)'nin çalışmaları referans alınmaktadır. Çalışma kapsamında, Vo (2008a, 2008b)'ya ait mali yerelleşme kompozit endeksi ile genel ve yerel yönetim düzeyinde sosyal koruma, sağlık ve eğitim harcamaları arasındaki ilişkinin test edilmesi amaçlanmaktadır. Kamu harcamaları kompozisyonu ve mali yerelleşme arasındaki ilişkinin analiz edilmesi için üç regresyon modeli kurulmuştur.

Model 3

$$SOC_1 = \beta_0 + \beta_1 SOC_{it-1} + \beta_2 COM_{Vo_{it}} + \beta_3 X_{it} + \epsilon_{it}$$

Model 4

$$HEA_1 = \beta_0 + \beta_1 HEA_{it-1} + \beta_2 COM_{Vo_{it}} + \beta_3 X_{it} + \epsilon_{it}$$

Model 5

$$EDU_1 = \beta_0 + \beta_1 EDU_{it-1} + \beta_2 COM_{Vo_{it}} + \beta_3 X_{it} + \epsilon_{it}$$

Çalışmada, bağımsız değişken COM_{Vo} mali yerelleşme endeksidir. Leviathan ve Yerel Leviathan Hipotezlerinin sınanması aşamasında kullanılan Vo (2008a, 2008b) tarafından önerilen mali yerelleşme endeksi ve çalışmanın sağlamlığını test etmek için kullanılan diğer basit ve kompozit endeksler, ampirik çalışmanın bu boyutunda da kullanılmaktadır. Çalışma kapsamında, farklı regresyon denklemleri ile, SOC_1 , HEA_1 ve EDU_1 genel yönetim düzeyinde sosyal harcamalar, sağlık harcamaları ve eğitim harcamalarını, SOC_2 , HEA_2 ve EDU_2 ise, sırasıyla, yerel yönetim düzeyinde sosyal harcamalar, sağlık harcamaları ve eğitim harcamalarını simgelemektedir. Bu değişkenler ise, kamu harcamaları kompozisyonu için kurulan modellerde bağımlı değişken olarak yer almaktadır.

Kamu harcamaları kompozisyonu homojen olmayıp, farklı harcama türlerinin ekonomi üzerinde farklı etkileri olması muhtemeldir. Mali yerelleşme teorisi, normatif düzeyde, etkinlik savına ek olarak, yerel yönetimlerin ve alt yönetim düzeyindeki yönetimlerin sosyal refah rolü üstlenmesi ile temellendirilmektedir (Aslım ve Neyaptı, 2017). Sosyal refahı temellendiren, eğitim ve sağlık harcamaları hem özel hem de kamu kesimi tarafından yarı kamusal nitelikte harcama kategorisinde yer almakta iken, sosyal harcamaların önemli bir bölümü merkezi yönetim tarafından sunulmaktadır. (Hjerpe, 1997). Bir bütün olarak bu harcamalar, toplumun refahı için temel olan ve ulusal hedeflere katkıda bulunan harcama kalemleridir (Boadway ve Shah, 2009, s.397). Bu nedenle,

Leviathan ve Yerel Leviathan Hipotezlerinin testine ek olarak, mali yerelleşmenin bu harcama kalemlerine etkisi toplum refah ile ilişkili olması açısından önem taşımaktadır. Bu bilgiler çerçevesinde, kamu harcamaları kompozisyonuna ilişkin hipotezler aşağıda sunulmaktadır.

H3. COM_{Vo} ile SOC_1 arasında negatif yönde, SOC_2 ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Genel yönetim bütçesi içerisinde önemli paya sahip olan sosyal harcama kaleminin alt kalemleri emeklilik ve işsizlik ödemeleri gibi harcamalar merkezi yönetim tarafından sunulan kamusal mallardan oluşmaktadır (Arvate, 2011; de Mello, Schotte, Tiongson ve Winkler, 2017). Bu hizmetlerin genel yönetim düzeyinde sunulmasına karşılık, mali yerelleşme ile yerel yönetimlerin yerel ihtiyaçlara olan duyarlılığı artarak daha fazla yerel düzeyde sosyal mal taleplerine cevap vermesi beklenmektedir (Faguet, 2004). Sosyal harcamalarda yerel düzeydeki sorumluluk alanları için mali yerelleşme politikaları uygulanarak, yerel düzeyde sosyal harcamaların artması beklenirken (Faguet, 2004), genel düzeyde sosyal harcamaların alımının etkin bir şekilde teşvik edilmesi ve azalması beklenmektedir (Fiva, 2006; Busemeyer, 2008; Ashworth ve diğerleri, 2009; Grisorio ve Prota, 2015). Yerel düzeydeki pozitif yönlü bu beklenti “*Hizmette Halka Yakınlık İlkesi*” ile desteklenirken, genel yönetim düzeyinde beklenen negatif yönlü ilişki ise sosyal harcamalarda aşırı kullanım probleminin oluşmayacağı ve etkinlik politikası izleneceği üzerine kuruludur.

H4. COM_{Vo} ile HEA_1 ve HEA_2 arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Pozitif dışsallık oluşturan bir alan olarak sağlık harcamaları, toplumun sosyal refah fonksiyonu ile doğrudan ilişkili olması açısından, COM_{Vo} ile HEA_1 arasında pozitif yönde bir ilişki beklenmektedir (Del Granado ve diğerleri, 2005; 2018; Magnussen ve diğerleri, 2007; Sow ve Razafimahefe, 2015). Yerel yönetim düzeyinde ise, mali yerelleşme politikaları ile idarelerarası yüksek koordinasyon maliyetleri ve ölçek ekonomilerine bağlı olarak artan maliyetler beklenmektedir (Mosca, 2007).

H5. FDI ile EDU_1 ve EDU_2 arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

Mali yerelleşme Oates (1972) ve Weingast (1995)’ın öne sürdüğü gibi “*Dibe*

Doğru Yarış” perspektifi ile hareket etmeyebilir. Eğitim ve sağlık gibi, toplum refahını doğrudan ilgilendiren ve pozitif dışsallık oluşturan sektörler için, yerel düzeyde rekabetçi baskının, etkinlik politikası perspektifi ile harcamaları aşağı doğru çekmesi beklenmemektedir. Aksine yerel yönetimler rekabet halinde ise, *"Dibe Doğru Yarış"* yerine *"Harcama Rekabetine"* girmesi ve pozitif dışsallık yayan eğitim harcamalarını yerel düzeyde artırması beklenmektedir (Faguet, 2004; Del Granado ve diğerleri, 2005, 2018; Ashworth ve diğerleri, 2009).

İlgili hipotezlere ilişkin beklentilerin yönü, Tablo 17’de sunulmaktadır.

Tablo 17

Çalışma Kapsamında Yer Alan Hipotezlere İlişkin Beklentilerin Yönü

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Beklentinin yönü
Kamu kesiminin büyüklüğüne ilişkin hipotezler		
Mali yerelleşme (COM_{Vo})	Genel yönetim düzeyinde kamu harcamaları/GDP (GG)	?
Mali yerelleşme (COM_{Vo})	Yerel yönetim düzeyinde kamu harcamaları/GDP (LG)	+
Harcama kompozisyonuna ilişkin hipotezler		
Genel Yönetim Düzeyinde		
Mali yerelleşme (COM_{Vo})	Genel yönetim düzeyinde eğitim harcamaları/GDP (EDU_1)	+
Mali yerelleşme (COM_{Vo})	Genel yönetim düzeyinde sağlık harcamaları/GDP (HEA_1)	+
Mali yerelleşme (COM_{Vo})	Genel yönetim düzeyinde sosyal harcamalar/GDP (SOC_1)	-
Yerel Yönetim düzeyinde		
Mali yerelleşme (COM_{Vo})	Yerel yönetim düzeyinde eğitim harcamaları/GDP (EDU_2)	+
Mali yerelleşme (COM_{Vo})	Yerel yönetim düzeyinde sağlık harcamaları/GDP (HEA_2)	+
Mali yerelleşme (COM_{Vo})	Yerel yönetim düzeyinde sosyal harcamalar/GDP (SOC_2)	+

Çalışma kapsamında yer alan kontrol değişkenler, mevcut literatür kapsamında kamu kesiminin büyüklüğünü açıklamada kullanılan değişkenlerdir.

GDP, Kişi başına düşen GSYİH artışı (% yıllık) olarak tanımlanmaktadır. Wagner’in kamu harcamaları artış teorisi temeline dayandırılarak, hükümetlerin zaman içinde vergi oranlarını düzenleme veya konjonktürel politika uygulama girişimlerinin etkisini dikkate almak için, GSYİH’deki artış oranı çalışmada kontrol değişken olarak kullanılmaktadır (Rodden, 2003; Wu ve Lin, 2012). GDP ile LG ve GG arasında pozitif bir ilişki beklenmektedir.

DEBT, genel yönetim kamu borcu (% GSYİH) olarak tanımlanmaktadır.

Yumuşak bütçe kısıtlaması uygulamalarının hakim olduğu bir ekonomide, yerel yönetimler aşırı borçlanmaya gidebilmektedir. Yerel yönetim düzeyinde artan kamusal mal talebine karşılık, yerel yönetimler harcama rekabetine girerek bu talepleri karşılamayı tercih edebilirler (Rodden, 2003). Bu nedenle, yerel yönetimlerin borçlanma ile harcama düzeyinde rekabet eğiliminde olması beklenmektedir. Yerel yönetimlerin artan borçlanma yükü nedeniyle, merkezi yönetimler tarafından kurtarma paketleri sunulabilir. Borçlanmanın kurtarma paketi ile merkezi yönetim tarafından finanse edilmesi, ortak havuz problemini oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin aşırı borçlanmasına karşılık; merkezi yönetim sıkı bütçe kısıtlamaları ve yumuşak bütçe kısıtlamaları olmak üzere iki seçenek ile değerlendirilebilir (Bordignon, 2004; Rodden ve diğerleri, 2003). Yumuşak bütçe kısıtlaması tercih edilmesi ile genel yönetim düzeyinin büyüklüğünde artış beklenirken, sıkı bütçe politikası izlenirken kurtarma paketleri oluşturulduğu süreçte, genel yönetim düzeyinin büyüklüğünde bir belirsizlik beklenmektedir (Bordignon, 2004).

INF, yıllık enflasyon yüzdesini göstermektedir. Kamu harcamalarının kamu gelirlerine göre fiyattaki artışı daha hızlı takip etmesi ve toplumdaki bireylerin artan kamu harcamaları talebi ile genel ve yerel yönetim düzeyinde kamu kesiminin genişlemesi beklenmektedir (Olivera, 1967).

URBAN, kentsel nüfusun toplam nüfustaki payını göstermektedir. Kentselleşmenin, yerel düzeyde kamu hizmetlerine olan talebi artırması ve yeni kamusal hizmet ve ihtiyaçlara yönelik talepler oluşması beklenebilir (Kray ve Van Rijckeghem, 1995). Buna ek olarak artan kentleşme oranı, hükümet tüketim ve yatırım kararlarında belirleyici olması nedeniyle de kamu harcama düzeyinde artış yaratabilir (Alesina ve Wacziarg, 1998).

TRADE, toplam ticaret hacmini (% GSYİH) simgelemektedir. Ticarete açıklık düzeyi arttıkça, hükümet oluşması muhtemel dış şokları engelleme ve belirsizliği ortadan kaldırmak amacıyla artan kamusal hizmet sunumu için sosyal sigorta görevi üstlenecektir (Rodrik,1998). Kamuya yüklenen sosyal sigorta görevinin genel düzeyde bir etkisi beklenirken, yerel düzeyde şoklar elimine edilmesi mümkün olmadığı için, bir etki beklenmemektedir.

ELDER, 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfusa oranını temsil etmektedir. Yaşlı nüfusun, sosyal harcamalara, sosyal güvenlik ve sağlık hizmetlerine olan artan talebinin yüksek olması nedeniyle kamu kesiminin büyüklüğünde *Leviathan Hipotezinde* pozitif yönde bir açıklayıcı olması beklenmektedir. Bunun nedeni, yaşlı nüfusun kamusal mal ve hizmet talebi, genel yönetim düzeyinde sunulan mal ve hizmetlerden oluşmasıdır (Arvate,

2011; de Mello ve diğerleri, 2017). Fakat yaşlı nüfusun yerel kamusal mal talebi dikkate alındığında, yerel düzeyde kamu kesiminin genişlemesine etkisinin anlamsız olması beklenmektedir. Bu nedenle *ELDER* ve *LG* arasında anlamlı bir ilişki beklenmemektedir.

POP, yıllık olarak nüfus artış hızını simgelemektedir. Genel yönetim düzeyinde sunulan tam kamusal mallar dikkate alındığında, “*Bedavacılık Etkisi*” ve “*Ölçek Ekonomisi*” nedeniyle artan nüfusun *GG*’de negatif yönde bir etki yaratması beklenmektedir. *Ölçek ekonomisine göre*, nüfus arttıkça, toplumda yaşayan birey başına düşen maliyetin azalması ve kamu kesiminin kısıtlanması beklenmektedir. Buna ek olarak merkezi yönetim tarafından sunulan mal ve hizmetlerin görece tam kamusal hizmete daha yakın olması ve dışlanamazlık etkisi nedeniyle, nüfusun artması diğer vatandaşların kamusal maldan elde ettiği fayda düzeyinde bir azalma yaratmayacağı ve maliyeti azaltacağı için kamu kesiminde bir genişleme yaşanması beklenmemektedir (Litvack ve Oates 1970; Letelier ve Saez Lozano, 2013; Sow ve Razafimahefa, 2015). Yerel yönetim düzeyinde ise sunulan kamusal mallar dikkate alındığında, artan nüfus artış hızına bağlı olarak, beklenen hizmet düzeyindeki artış, buna bağlı olarak *LG* üzerinde pozitif yönde bir etki beklenmektedir.

LD, yerel demokrasi düzeyini simgelemektedir. Leviathan hipotezinin demokrasi aracılığı ile yerel kamu harcamaları düzeyi üzerinde kısıtlayıcı bir etki oluşturacağı beklentisinin aksine (Farnham, 1990), *LD* ile *GG* ve *LG* arasında pozitif yönde bir ilişki beklenmektedir. Bu beklenti, vatandaşların, yerel ve genel düzeyde kamusal mal ve hizmet talepleri için farklılaşan tercihlerini oylama mekanizması ile iletmesi ve kamu kesiminin genişlemesi ile ilişkilendirilebilir. Özellikle yerel düzeyde, seçmenler, yerel yönetim bütçelerinin finansmanı için gereken pozitif katlanma maliyeti olan projelerin kabul edilmesini talep etmektedir. Seçmenlerin dolaylı kanallar ile genel seçime kıyasla yerel seçimi etkileme ve baskı gücünün yüksekliği ile bu beklenti ilişkilendirilebilir (Matsusaka, 2005; Primo, 2010; Asatryan, Baskaran, Grigoriadis ve Heinemann, 2017).

6.3. Ekonometrik Yöntem

Dinamik paneller, gecikmeli değişkenlerin modele eklenmesi sonucunda hem değişkenlerin heterojenliği hem de içsellik sorununun çözümü için çeşitli araç değişkenlerin kullanılmasına imkanı sunmaktadır (Labra ve Torrecilla, 2018, s.32).

Arellano ve Bond (1991, 1995) ve Blundell ve Bond (1998), dinamik panel veriler için *Genelleştirilmiş Moment Modeli (GMM)* yöntemini geliştirmiştir. Bu yöntemde,

neden ve sonuç ilişkisi zaman içinde dinamik niteliğe sahiptir (Ullah, Akhtar ve Zaefarian, 2018). Örneğin, çalışma kapsamında, *Leviathan* ve *Yerel Leviathan* hipotezlerinin test edilmesinde, kamu harcamalarının yerel ve genel düzeyde gecikmeli değerleri modelde yer almaktadır. Gecikmeli açıklayıcı değişkenler, kamu ekonomisi teorilerinde endojenite problemine yanıt olarak yaygın olarak kullanılmaktadır (Bellemare, Masaki ve Pepinsky, 2017, s.951). Bununla birlikte, gecikmeli bağımlı değişkenler özellikle kamu kesiminin genel ve yerel düzeyde büyüklüğünü ya da harcama kompozisyonunu içeren ve bütçe gibi politik ekonomiyi içeren değişkenler ise otoregresif bir değişken olarak çalışmaya eklenmesi ile modelin açıklayıcılığı artmaktadır. Teorik düzeyde de, kamu bütçeleri genellikle her yıl diğer yıl bütçelerinden bağımsız olarak oluşturulmaz, hatta bütçe hazırlama sürecinde geçmiş yıllara ait bütçelerin projeksiyon niteliği dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Bu nedenle, önemli bir etkiye sahip olunacağı beklentisi ile gecikmeli bağımlı değişken olarak modele dahil edilmekte ve dinamik panel veri analizi kullanılmaktadır.

Otoregresif nitelikte dinamik panel veri modeli denklik 14 gibi sunulmaktadır (Roodman, 2009a, s.137).

$$\begin{aligned} y_{it} &= \alpha y_{i,t-1} + x'_{it}\beta + \epsilon_{it} \\ \epsilon_{it} &= \mu_t + \vartheta_u \end{aligned} \quad (14)$$

i indeksi gözlem birimlerini, t zaman endeksini simgelemektedir. Bağımlı değişken y 'nin bir gecikmeli değeri modelde bağımsız değişken olarak yer almaktadır. x ise y 'nin kontrol vektörü olarak modelde bulunmaktadır. Modelde hata terimi ise iki ortogonal bileşen içermektedir. Bu bileşenler ise, μ_t sabit etkiler ve ϑ_u idiosenkratik şoklardır (Roodman, 2009a, s.137).

Bu modellerin tahmin edilmesindeki temel problem, y 'nin bir gecikmeli değerinin modelde bağımsız değişken olarak bulunmasına bağlı olarak içsellik sorunu barındırmasıdır. Buna ek olarak, hata teriminin içerisinde bulunan şoklar ve y 'nin bir gecikmeli değeri ile otokorelasyon sorunu söz konusudur. Bu problemler, modelin sapmalı ve tutarsız sonuçlar vermesine neden olmaktadır (Baltagi, 2008; Roodman, 2009a; Tatoğlu, 2018). Cameron ve Trivedi (2005) ise, dinamik panel veri modellerindeki problemleri, zaman içinde bağımlı değişkenlerdeki otokorelasyon sorunu, modele önceki dönemlerin dahil edilmesi ile oluşan içsellik sorunu, doğrudan açıklayıcı değişkenlerin dahil edilmesi ile heterojenlik ve zamanla değişmeyen sabit etkiler nedeniyle oluşan

gözlemlenmemiş heterojenlik ile açıklamaktadır.

İçsellik sorunu için önerilen iki yöntem mevcut olup, bunlardan ilki geleneksel yöntem ile sabit etkiler tahmincisi kullanılarak, μ_t birim etkilerin ortadan kaldırılmasıdır. Sabit etkiler tahmincisi ile μ_t 'nin modelden kaldırılması, elde edilen bulguların sapmalı olması nedeniyle tercih edilmemektedir. Bunun nedeni, $(y_{it} - y_{it-1})$ bağımsız değişkeni ile $(\mu_t - \mu_{t-1})$ hata teriminin ortogonal olmamasıdır (Tatoğlu, 2018, s.126).

Dinamik panel veri modelindeki, bu problemi ortadan kaldırmak amacıyla, Arellano ve Bond (1991), Arellano ve Bover (1995) tarafından *Genelleştirilmiş Momentler Tahmincisi* geliştirilmiştir. Arellano-Bond, tüm regresörleri genellikle farklılaştırarak dönüştürür ve *Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi (GMM)* kullanır (Hansen, 1982) ve bu yöntem *Fark GMM* denir (Roodman, 2009b). Bu yöntem, Arellano ve Bover (1995), Blundell ve Bond (1998, 2000) tarafından geliştirilerek *Sistem Genelleştirilmiş Momentler yöntemi* olarak kullanılmaktadır. GMM yöntemi (Arellano ve Bond, 1991; Arellano ve Bover, 1995; Blundell ve Bond, 1998; Roodman, 2009b) dinamik panel tahmincileri arasında son dönemlerde çok tercih edilen bir yöntem olmasının sebeplerini, Roodman (2009b) şu şekilde açıklamaktadır. İlk olarak, bireysel etkilerin olduğu ve hataların sağ taraftaki değişkenlerle ilgili olduğuna dair kanıtlar olmasıdır. İkinci olarak, “*küçük T, büyük N*” şartı aranmakta ve bu tür panel veriler için tasarlanmış genel tahmincilerdir. Üçüncüsü, kesin olarak eksojen olmayan bağımsız değişkenler, yani hatanın geçmişteki ve muhtemelen şu andaki gerçekleştirmeleri ile ilişkilidir. Son olarak ise değişkenler arasında heteroskedastisite ve otokorelasyon varlığına izin vermesidir (Roodman, 2009b, s.86).

GMM yöntemi ile, ileri orthogonal sapmalar kullanılarak, içsellik probleminin çözülmesi amaçlanmaktadır. Eğer y_{it} dönemde bazı veriler kayıp ise, Δy_{it} ve Δy_{it-1} arasında dönüştürülmüş veriler kaybolmakta ya da sapmalı bulgulara neden olmaktadır (Arellano ve Bover 1995; Baltagi, 2008, s.147-148). Ortogonal sapmalar, verilerin farkının alınması yerine sapmaların dönüşümünü sağlar. Tüm gözlemlerin değerlerinin ortalamasını mevcut değerden çıkaran ve önceki değeri mevcut değerden çıkaran birincil fark dönüşümünün almanın aksine, ileri orthogonal sapmalarda gelecekteki tüm gözlemlerin ortalaması geçerli değerden çıkarılır. Birincil fark dönüşümünde, paneldeki her bir değişken için ilk gözlemi düşürülürken, ileri ortogonal sapmaların dönüşümü ile her bir değişken için son gözlem düşürülmektedir. Bu şekilde, paneldeki boşlukların varlığı nedeniyle son dönem hariç tüm dönemler için veriler hesaplanabilir olmakta ve gözlem kaybına neden olmamaktadır (Baum, 2013, s.28; Tatoğlu, 2018,

s.136).

İçsellik probleminin çözümü için diğer bir yöntem ise, araç değişken kullanılmasıdır. Dinamik panel veri tahmin tekniklerinde, modelde bağımlı değişkenlerin gecikmeli değerleri yer almaktadır. Bağımlı değişkenlerin gecikmeli değerleri, bu içsel ilişkiyi kontrol etmek için araçlar olarak kullanılır. Bu araçlar, “*içsel araçlar*” olarak adlandırılır (Roodman, 2009b; Ullah ve diğerleri, 2018). Arellano ve Bover (1995), GMM tekniğinde içsel araçlara ek olarak diğer araç değişkenlerin modele dahil edilmesi ile model verimliliğinin arttığını ifade etmektedir. Bu yaklaşıma karşılık, Blundell ve Bond (1998), birinci fark GMM model tahmincisinin enstrüman problemine bağlı olarak zayıf tahmin gücüne sahip olduğu ve sapmalı sonuçlar sunduğunu öne sürmektedir. Blundell ve Bond (1998) çalışmasında, başlangıç sürecindeki durağanlık sınırına, birinci Fark GMM için araç olarak kullanılan y_{it} 'deki gecikmeli seviyeye ek olarak, seviyelerdeki denklemler için araçlar olarak y_{it} 'in gecikmeli farklılıklarını kullanan genişletilmiş Sistem GMM tahmincisinin kullanılmasına izin vermektedir (Baltagi, 2008, s.148).

Blundell-Bond (1998) ve Roodman (2009a) GMM tekniğinde (özellikle 2 aşamalı GMM) “*fazla enstrüman problemi*” mevcut olduğunu belirtmektedir. Roodman (2009a), GMM tekniğinde her bir zaman aralığı için bir enstrüman ürettiğinden ve mevcut gecikme olduğundan, örnek boyutunun artırılması enstrüman sayısının çoğalmasına neden olduğunu belirtmektedir. Bu problemin çözülebilmesi için çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Judson ve Owen (1999), Monte Carlo simülasyonu kullanarak gecikmeli bağımlı değişkenin sayısını ve araç değişkenlerin sayısını sınırlandırmayı önermektedir (Judson ve Owen, 1999, s.13). Roodman (2009b) ise, gecikme derinliğini ve enstrüman setini “*daraltmayı*”(collapse) önermektedir. Gecikme derinliği ile enstrüman setine dahil edilecek belirli gecikmelerin bir seçimi ifade edilmekte ve enstrümanın T’de doğrusal sayılmasını sağlamaktadır. İkinci olarak, enstrüman setini “*daraltmak*” ise ortogonalite koşulu hakkında farklı bir perspektif sunmaktadır (Roodman, 2009b, s.107).

Hem *Fark GMM* hem *de Sistem GMM* tahmincileri, birinci ve ikinci adım varyanslarına sahiptir (Ullah ve diğerleri, 2018). Genel olarak, iki aşamalı GMM tahmincisi, tek aşamalı GMM tahmincisine göre daha küçük bir asimptotik varyansa sahiptir. İki aşamalı GMM tahmincinin temel alındığı istatistiksel testler, tek aşamalı GMM testlerden asimptotik olarak daha güçlüdür. Bu sonuçların arkasındaki itici güç, iki aşamalı tahmin edicinin ve ilgili testlerin, optimum ağırlık matrisi bilindiğinde matris karşılık gelenlerle aynı asimptotik özelliklere sahip olmasıdır (Baum, 2013).

Windmeijer (2005) ise *Sistem GMM* ve *Fark GMM* için yaptığı karşılaştırmada, *İki Aşamalı Sistem GMM Tahmincisi* için gecikmeli bağımlı değişkenin tahmini katsayısının *İki Aşamalı Fark GMM* tahmincisi ile karşılaştırıldığında elde edilen katsayının yaklaşık olarak %50 daha fazla olduğunu belirtmektedir. Windmeijer (2005), *Sistem GMM tahmincisinin* daha bilgilendirici bir araç seti kullanması nedeniyle, *Fark GMM tahminlerinin* aşağıya doğru yanlılığını düzelttiğini ifade etmektedir.

GMM tahmincisinin güvenilirliği için, aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar testi, otokorelasyon testi olmak üzere diagnostik test kullanılmaktadır (Roadman, 2009b). Sargan testi, model geçerlilik koşulu olan aşırı tanımlama kısıtlamalarını kontrol etmektedir. Sargan testi için hipotezler şu şekilde kurulmuştur.

H_0 : Aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar geçerlidir.

H_1 : Aşırı tanımlayıcı kısıtlamalar geçerli değildir.

Modelde bulunan bağımlı değişkenin gecikmeleri veya herhangi bir enstrümanın endojen olması durumunda, H_0 hipotezi reddedilir ve araç değişkenler hata terimleri ile ilişkili kabul edilir. Baum, Schafer ve Stillman (2003, 2007), Hansen (1982)' in J testinin aşırı kısıtlamayı tanımlamak için daha güçlü olduğunu iddia etmektedir.

Bir diğer diagnostik test ise otokorelasyon testidir. Dinamik panel verileri, hata teriminde korelasyon olmaması koşulunu ortaya koymaktadır (Cameron ve Trivedi 2005). Arellano ve Bond (1991) tarafından önerilen dinamik panel veri modelinde otokorelasyonu sınamak için AR testleri kullanılmaktadır. Modelin GMM tahmincisi için geçerli olabilmesi için AR(2) testi sonucunda, ikinci dereceden otokorelasyon sorunun olmaması gerekmektedir. Arellano ve Bond otokorelasyon testi (AR2) için hipotezler şu şekilde kurulmuştur.

H_0 : Hata terimleri arasında ikinci derece otokorelasyon yoktur.

H_1 : Hata terimleri arasında ikinci derece otokorelasyon vardır

6.4. Ekonometrik Bulgular

6.4.1. Leviathan ve Yerel Leviathan Hipotezi

İlgili hipotezler, Roodman (2009a, 2009b) tarafından geliştirilen *xtabond2* komutu Arellano ve Bover (1995), Blundell ve Bond (1998, 2000) tarafından geliştirilen *İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Tahmincisi* *Dirençli Standart Hatalar* ile test edilmektedir.

Tablo 18'de yer alan bulgular incelendiğinde, hem Leviathan hem de Yerel

Leviathan Hipotezi için grup sayısı araç sayısından büyük olduğu için verisetinin GMM tahmincisi için uygun olduğunu belirtmek gerekmektedir. Kullanılan modellerin geçerliliğinin test edilmesi amacıyla, araçların geçerliliği için Hansen testi; otokorelasyon sorununu incelemek amacıyla AR2 testleri kullanılmaktadır. Modelde yer alan araç değişkenler için aşırı tanımlama kısıtlamalarının geçerliliğini kontrol etmek amacıyla, Baum ve diğerleri (2007) tarafından daha güvenilir olduğu öne sürülmesi nedeniyle Hansen testi sonuçları sunulmaktadır. Her iki model için de kullanılan araç değişkenlerin geçerli olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Arellona ve Bond (1991) tarafından önerilen AR testleri sonucunda, iki model için de 2. Dereceden otokorelasyon sorunu olmadığı tespit edilmektedir. GMM tahmincisinin geçerli olabilmesi için tanımlanan 2. dereceden otokorelasyon olmaması ve Hansen testinde H_0 hipotezinin reddedilmesi gerekliliği, iki model için de sağlanmaktadır. Wald Testinin olasılık değeri incelendiğinde, H_0 temel hipotez reddedilmektedir. Buna göre, modelde heteroskedasite problemi sorunu bulunmamaktadır. Yapılan tüm diagnostik testler, modelin geçerli ve yorumlamaya uygun olduğunu göstermektedir.

COM_{Vo} ve GG arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. İlişkinin yönü pozitif olsa da katsayının oldukça düşük olduğunu belirtmek gerekmektedir. Elde edilen bu bulgu sonucunda, *Leviathan Hipotezi* reddedilmektedir (Wallis ve Oates, 1988; Heil, 1991; Grossman, 1992; Cassette ve Paty, 2010; Kwon, 2013). Bu bulgudan hareket ile, Buchanan ve Brennan (1980a)'ın hipotezinin aksine, mali yerelleşme düzeyi ile genel yönetimlerin büyüklüğü arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu ile, mali yerelleşmenin temel savlarından biri olan kamu kesiminin küçülmesi ve ekonomik etkinlik sağlanacağı savı reddedilmektedir.

Kontrol değişkenlerden GDP ile GG arasında istatistiki olarak, %1 düzeyinde ve negatif yönde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Bu bulgu, kamu harcamaları artış teorisinde belirtildiği gibi, kamusal malların elastikiyetinin 1'den büyük olmaması ile açıklanabilir. Wagner, kamusal malları gelir esnekliği yüksek, lüks mallar olarak sınıflandırmaktadır. Fakat elde edilen bulgulara göre, genel düzeyde talep edilen kamusal mal miktarı GDP artışına bağlı olarak artmamaktadır (Arısoy, 2005).

Leviathan Hipotezine dair diğer kontrol değişkenler dikkate alındığında, POP ve $ELDER$, GG üzerinde istatistiki olarak %10 düzeyinde, INF ise GG üzerinde %5 düzeyinde anlamlı ve pozitif yönde bir etkiye sahiptir. Diğer kontrol değişkenler ile GG arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bulguya ulaşılamamıştır. POP ve GG arasındaki

pozitif ilişki beklenilenin aksine, genel yönetim düzeyinde, kamuda ölçeğe göre azalan getirilerin geçerli olmaması ile açıklanabilir. Nüfus arttıkça, kamusal mal finansmanına katlanma maliyetinin azalması ve kamu kesiminin daralması beklenirken, kamusal mal ve hizmetlerin üretim ölçeğinin artması maliyet artışına neden olmaktadır. Bu artış, artan nüfusa bağlı olarak sıkışıklık maliyeti, heterojen tercihlerin yüksek maliyeti, merkez ve yerel arasında koordinasyon maliyeti veya kalabalık nüfuslu ülkelerde sosyal çatışma ve politik fragmentasyonun maliyeti ile ilişkilendirilebilir (Mueller ve Murrell, 1986; Alesina, 2003). Bu sebepler, nüfusun artışına bağlı olarak kamu kesiminin genişlemesine neden olmaktadır. *ELDER* ve *GG* arasındaki pozitif ilişki ise, yaşlı nüfusun kamusal mal ve hizmet taleplerinin önemli bir kısmının genel yönetim düzeyindeki kamusal mal ve hizmetlerden (sosyal harcamalar, sosyal güvenlik hizmetleri, emeklilik ödemeleri ve sağlık hizmetleri) oluşması ile ilişkilendirilebilir. Artan bu kamusal mal taleplerinin sunumu ise genel yönetim düzeyinde sağlanmaktadır (Arvate, 2011). Son olarak, *INF* ve *GG* arasındaki pozitif ilişki ise, toplumdaki bireylerin artan kamu harcamaları talebi ile ilişkilendirilebilir. Enflasyon oranının artması ile, toplumdaki bireylerin satın alma gücü düşmekte ve vergi gelirinin reel tahsilat düzeyi gecikmekte ya da düşmektedir (Tanzi, 1978). Buna karşılık, gelirin yeniden dağılımına etki eden kamu harcamalarına olan talep artarken, vergi gelirlerinde yaşanan düşüş kamu kesiminin genişlemesine neden olmaktadır.

Tablo 18

Temel Regresyon : Mali Yerelleşmenin Yerel ve Genel Düzeyde Kamu Kesimi Büyüklüğüne Etkisi

	GG	LG
L.GG / L.LG	0.24***	0.211***
COM _{vo}	1.38	7.89**
GDP	-0.839***	-0.191**
DEBT	-1.9e-12	5.2e-13
INF	0.123**	0.0156
TRADE	0.0259	0.00893
POP	0.0468*	0.0133
URBAN	0.0271	0.125*
LD	5.19	11.2***
ELDER	0.688*	0.476
Diagnostik Testler		
Gözlem sayısı	201	207
Grup-Enstrüman	34-34	34-34
AR1	0.129	0.592
AR2	0.164	0.316
Hansen	17.4	12.6
	(0.233)	(0.556)

Not. Model zaman (kukla) etkileri içerirken, sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve % 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Yerel Leviathan hipotezi sonucunda, COM_{Vo} ve LG arasında istatistiki olarak %5 düzeyinde anlamlı ve pozitif yönde güçlü bir ilişki söz konusudur. Bu bulgu, mali yerelleşme ile yerel yönetimlerin genişlemesi hipotezini doğrulamaktadır (Kwon, 2003; Jin ve Zou, 2002; Jia ve diğerleri, 2014). Mali yerelleşme ile yerel vatandaşların ihtiyaç ve tercihlerine daha duyarlı politikalar izleneceği ve yerel yönetimlerin vergi rekabeti ile ekonomide pareto etkinliğe ulaşılacağı savı reddedilmektedir. Yerel yönetimlerin mali yerelleşme ile “*Harcama Rekabetini*” tercih ederek Leviathan gibi davrandığı ve genişleyici politikalar izlediği ifade edilebilir (Rodden, 2003). Yerel yönetimlerin talep fonksiyonunda oluşan farklılaşma, sunulan kamusal mal ve hizmetin maliyetinin yanlış değerlendirilmesi ya da merkezi yönetim tarafından sunulan “*Kurtarma Paketi*” etkisi ile yerel yönetimler daha fazla harcama eğilimine girebilirler (Borge ve Rattso, 2002; Jia ve diğerleri, 2014; Sacchi ve Salotti, 2017). Merkezi yönetim tarafından sunulması mümkün olmayan kamusal malların yerel yönetimler tarafından arz edilmesi ve izlenen harcama rekabeti politikaları ile genişletici etki açıklanabilir. Yerel kamusal mallarının sağlanması yerel harcamaları artırabileceğinden ve yerel yönetimlerin sorumluluk alanını genişletmekte ve boyutunu artırmaktadır.

Leviathan Hipotezinde olduğu gibi, Yerel Leviathan Hipotezinde de GDP ile LG arasında istatistiki olarak anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilmekte ve Wagner’in kamu harcamaları artışı hipotezinde öne sürdüğü kamusal malların esnekliğinin 1’den yüksek olması yerel kamusal mallar için de reddedilmektedir. Leviathan hipotezinden farklı olarak, Tablo 18’de yer alan Yerel Leviathan Hipotezinde, $URBAN$ ve LD ile LG arasında, istatistiksel olarak sırasıyla, %10 ve %1 düzeyinde, anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki tespit edilmektedir. $URBAN$ ve LG arasındaki ilişki Wagner’in kamu harcamaları artışı teorisini açıklarken kullandığı kentleşme savı ile açıklanabilir. Kent nüfusunun artması, yerel yönetim mal ve hizmetlerine olan talebin artması ile yerel yönetimlerin genişlemesine neden olmaktadır (Kee, 1977; Bahl ve Nath, 1986). LD ile LG arasındaki pozitif ilişkinin katsayısının yüksek olması dikkat çekmektedir. Yerel demokrasi mekanizmaları, tıpkı anayasal kısıtlamalarda olduğu gibi ekonomik belirsizliği azaltmak ve yerel vatandaşların tercihlerinin yerel yönetimin karar sürecine dahil edildiği istikrarlı bir çerçeve sağlamak için tasarlanmıştır (North, 1990). Asil vekil ilişkisi gereği yerel demokrasi düzeyi arttıkça, vatandaşların yerel düzeyde kamu harcamaları taleplerini vekillere iletme imkanı artmaktadır. Oy baskısı oluşturma ortamının kolaylığı nedeni ile

yerel kamusal harcama düzeyinin artması ile *LD* ile *LG* arasındaki pozitif ilişki açıklanabilir. Elde edilen bulgulara göre, vatandaşların mali sürece erişim sağlaması için bir araç olarak görülen demokratikleşme süreci, Brennan ve Buchanan (1980a)'ın ifade ettiği gibi Leviathan hükümete karşı bir kısıtlama işlevi görmediği belirtilmelidir (Gabrini, 2010, s.223). Yerel demokrasi, vatandaşların tercihleri ile politikacı davranışları arasındaki boşluğu azaltan bir araç olması nedeniyle (Gerber, 1996), ortak havuzdan maliyetlerin karşılanacağı beklentisinde olan vatandaşlar, yerel kamusal malların artması talebinde bulunabilirler. Bununla birlikte, yerel politicaların da tıpkı genel politikacılar gibi kendi faydalarını maksimize etme amacı gütmeleri nedeniyle, kamu harcamalarını sosyal açıdan optimal olanın ötesinde artırma eğilimi olmaları da, yerel düzeyde kamu kesiminin genişlemesinin bir nedeni olarak ifade edilebilir (Galletta ve Jametti, 2015).

Elde edilen bu bulgulara ek olarak, farklı mali yerelleşme endeksleri dikkate alınarak, çeşitli basit ve kompozit endeksler ile aynı model için bir dizi alternatif model tanımlamaları yapılmaktadır. Farklı model tanımlamaları ile temel regresyon denkleminde elde edilen sonuçların sağlamlığının test edilmesi amaçlanmaktadır. Tablo 19'da alternatif mali yerelleşme endeksleri ile elde edilen sonuçlar sunulmaktadır.

Tablo 19

Sağlamlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri

	GG				LG			
	BAS1	BAS2	COM _{AS}	COM _{MVT}	BAS1	BAS2	COM _{AS}	COM _{MVT}
L.GG / L.LG	.168	.231***	.211***	.127	.304***	.0881	.129	.267***
Endeks	8.76	-11.4	-6.61	-.0344	15.6***	32.5***	31.9***	5.11***
GDP	-.813***	-.844***	-.785***	-.762***	-.127	-.131	-.104	-.15
DEBT	-3.8e-12	-3.8e-13	-1.6e-12	-4.2e-12	1.1e-13	4.7e-14	-1.3e-13	2.5e-12
INF	.121*	.126**	.13**	.158***	.0179	.0208**	.0219*	-.00665
TRADE	.0321*	.016	.0204	.0312	.00897	.0241*	.0213	.0134
POP	.053	.0462	.0444	.043	.0233	.0117	.00871	.0214
URBAN	-.0257	.086	.0473	.0434	.0947	.0559	.0626*	.102**
LD	.053	8.5	8.09	8.37	9.32*	8.14*	6.68	11.5***
ELDER	.617	.834	.657	.682	.473*	.436*	.487***	.477
Diagnostik Testler								
Gözlem sayısı	199	201	199	191	207	207	205	199
Grup-Enstrüman	34-34	34-34	34-34	34-34	34-34	34-34	34-34	34-34
AR1	.302	.149	.188	.482	.441	.8	.517	.49
AR2	.221	.40	.295	.372	.291	.592	.862	.667
Hansen	.206	.150	.238	.339	.365	.229	.263	.333
	(18)	(19.4)	(17.3)	(15.6)	(15.2)	(17.5)	(16.9)	(15.7)

Not. Model zaman (kukla) etkileri içerirken, sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile

simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve % 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 19’da yer alan bulgular incelendiğinde, hem Leviathan hem de Yerel Leviathan Hipotezi için diagnostik testlerin GMM tahmincisinin bulgularını yorumlamak için uygun olduğunu belirtmek gerekmektedir. *Leviathan Hipotezi* için tüm alternatif mali yerelleşme endeksleri ile *GG* arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememektedir. İstatistiksel olarak anlamsız ilişkiyle birlikte, *BAS2*, *COM_{AS}* ve *COM_{MVT}* için ilişkinin yönünün negatif olduğu dikkat çekerken, harcama yerelleşmesine odaklanan *BAS1* endeksi ile *GG* arasındaki ilişkinin pozitif yönde olması belirtilmelidir.

Yerel Leviathan Hipotezi için ise tüm alternatif mali yerelleşme endeksleri ile *LG* arasında %1 düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmektedir. Katsayıların yüksekliği, ilişkinin güçlü olduğunun bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Farklı model tanımlamalarının temel regresyon sonucu ile benzer ve birbiri ile tutarlı bulgular olduğu belirtilmelidir.

Son olarak, genişletilmiş model tanımlamaları ile sonuçların sağlamlığının sınanması amaçlanmaktadır. Çalışmanın bu aşamasında, Vo (2008a, 2008b)’nun mali yerelleşme endeksi yerine, endeksi oluşturan mali özerklik (*FA*) ve mali önem (*FI*) alt endeksleri bağımsız değişken olarak kullanılarak model tanımlamaları tekrarlanmaktadır. 2. tanımlamada ise, Vo (2008a, 2008b)’nun mali yerelleşme endeksine, transfer bağımlılığı (*TR*) ve vergi özerkliği (*TAX*) verileri açıklayıcı değişkenler olarak modele eklenmekte ve model tekrarlanmaktadır. Bu model tanımlamalarına ilişkin bulgular Tablo 20’de sunulmaktadır.

Leviathan hipotezinin, mali özerklik ve mali önem alt endeksleri ile bağımsız değişken olarak kullanılarak model tanımlamasının yenilenmesi sonucunda, *FA* ile *GG* arasında istatistiki olarak %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılrken, *FI* ile *GG* arasında istatistiki olarak anlamsız ve negatif yönde bir bulguya ulaşılmaktadır. *FA*, yerel yönetimlerin harcamalarını karşılaması için yeterli öz gelire sahip olmasını açıklamakta ve mali transferler ve borçlanması yetkisine ilişkin unsurları içermektedir. Yerel yönetimlerin mali özerklik düzeyi arttıkça, diğer hükümetlerle rekabet etme ve diğer yerel yönetimlerin davranışını etkileyebilme gücü artmaktadır (Chapman, 1999). Yatay olarak ilişkili olan yerel yönetimler arasındaki rekabet, gelirleri artırma baskısını artırabilir ve mali özerklik düzeyi artarken (Ashworth, Galli ve Padovano, 2013; Crowley ve Sobel, 2011), artan kamusal talepler, harcama rekabeti de yaratabilir. Bu etkiler ise kamu kesimin genişlemesine neden olmaktadır.

2. model tanımlamasında, Vo (2008a, 2008b)'nın mali yerelleşme endeksine transfer bağımlılığı ve vergi özerkliği verileri açıklayıcı değişkenler olarak modele eklenmesi sonucunda ise COM_{Vo} ve GG arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmaktadır. Levaithan Hipotezinin reddedildiği bulgusu bir kez daha doğrulanmaktadır. Buna ek olarak, TR ile GG arasında istatistiki olarak %10 düzeyinde anlamlı ve negatif bir ilişki olması, merkezi yönetim tarafından bütçe politikalarında sıkı bütçe kısıtlamalarının geçerli olduğu anlamına gelmemektedir. Bordignon (2004)'a göre, merkezi yönetim yerel yönetimlere sundukları transfer ve mali teşvikler ile merkezi yönetim yerel yönetimler için kurtarma paketi sunmakta ve merkezi yönetim daha düşük düzeyde harcama ve finansman ile dengeye ulaşmayı amaçlayabilmektedir. Buradan hareket ile, yerel yönetimlere yapılan transferler arttıkça genel yönetim düzeyinde daraltıcı bir etki oluşmakta fakat bu etki yumuşak bütçe kısıtlamasını ile ilişkilendirilememektedir.

Tablo 20

Genişletilmiş Model Tanımlamaları: Alt Mali Yerelleşme Endeksleri

	GG	GG	LG	LG
L.GG / L.LG	.305***	.337***	.287*	.240**
COM_{Vo}	5.74		20.6**	
TR	-2.35*		2.8**	
TAX	-18.9		2.39	
FA		6.05*		1.09
Fİ		-1.23		17.2***
GDP	-.815***	-.789***	-.196*	-.131*
DEBT	-2.8e-12	-2.2e-12	1.8e-12	3.2e-13
INF	.116**	.134*	.025*	.0218
TRADE	.00983	.00953	.03	.0181*
POP	.0952**	.0487	-.0443	0.14
URBAN	.0757	.0169	.0517	.0586*
LD	13.5**	4.85	4.54	9.77**
ELDER	.851***	.622	.59**	.498*
Diagnostik Testler				
Gözlem sayısı	200	201	206	207
Grup-Enstrüman	31-34	34- 38	31-34	34-38
AR1	0.149	0.0594	0.86	0.9
AR2	0.294	0.141	0.299	0.798
Hansen	0.331	0.443	0. 19	0.489
	(15.7)	(17.2)	(18.4)	(16.5)

Not. Model zaman (kukla) etkileri içerirken, sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve% 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Kontrol değişkenler incelendiğinde, her iki model tanımları için diğer model tanımlamaları ile uyumlu bir şekilde GDP ile GG arasındaki güçlü ve negatif ilişki bir

kez daha doğrulanmaktadır. 1.genişletilmiş model tanımlamasında, *POP* ve *LD* ile *GG* arasında %5 düzeyinde ve pozitif yönde, *ELDER* ile *GG* arasında ise %1 düzeyinde ve pozitif yönde bir ilişki sonucuna ulaşılmaktadır. 2. genişletilmiş model tanımlamasında, *INF* ile *GG* arasında %10 düzeyinde ve pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmektedir. Elde edilen tüm bu bulguların, temel model sonuçları ile tutarlı olduğu belirtilmelidir.

Yerel Leviathan Hipotezinin, *mali özerklik* ve *mali önem* alt endeksleri ile bağımsız değişken olarak kullanılarak model tanımlamalarının yenilenmesi sonucunda ise, *FI* ile *LG* arasında %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. *Hizmette Halka Yakınlık İlkesi* ile kamu harcamaları yaklaşımına atıfta bulunan bir alt endeks olarak *FI*, yerel düzeyde aynı yetki alanında vatandaşların tercih eşleşmesi uyumlu ise yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesini açıklamaktadır (Vo, 2008a, 2008b). *FI* ile *LG* arasındaki pozitif ilişki izlenen bu ilke ile yerel yönetim büyüklüğünde bir genişleme olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Vergi özerkliği olmaksızın harcama yerelleşmesini açıklayan *FI*'da meydana gelen artış, yerel yönetimler arasında vergi rekabeti oluşmasına engel olmakta, yerel (Jin ve Zou, 2002; Kwon, 2003; Jia ve diğerleri, 2014; Zhang, 2016) ve genel yönetim düzeyinde (Fiva, 2005) kamu kesiminin büyümesine neden olmaktadır. *FA* ile *LG* arasında ise anlamlı bir ilişki tespit edilememektedir. Yerel yönetimlerin kendi öz gelirleri ile yaptığı yerel yönetim düzeyindeki toplam harcama düzeyi dikkate alındığında, *LG* ile ilgili bir ilişki tespit edilememektedir.

Kontrol değişkenler incelendiğinde, her iki model tanımlamaları için diğer model tanımlamaları ile uyumlu bir şekilde, *GDP* ile *LG* arasındaki anlamlı ve negatif ilişki doğrulanırken, *ELDER* ile *LG* arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bulgulara ek olarak, 2.genişletilmiş model tanımlaması sonucunda, *URBAN* ve *LD* ile *LG* arasında ise pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Ampirik analizin birinci bölümünde elde edilen bulgular sonucunda, H_1 ve H_2 hipotezleri kabul edilmektedir. Leviathan Hipotezi kamu harcama düzeyi ve mali yerelleşme arasında negatif bir ilişkiye işaret ederken, bu araştırma kapsamında değişkenler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememektedir. Aksine, yerel rekabetin “*Dibe Doğru Bir Yarış*” (Brennan ve Buchanan, 1980a; Weingast, 1995) değil, “*Harcama Rekabeti*” ne yol açması bulgusuna ulaşılmaktadır (Rodden, 2003). Yapılan sağlamlık testleri ve genişletilmiş model tanımlamaları sonucunda, temel regresyon ile tutarlı sonuçlar elde edilmiştir.

6.4.2. Ekonometrik Bulgular: Kamu Harcamaları Kompozisyonu

Ampirik kısmın ikinci bölümünde, “*Yerel ve genel düzeyde farklı harcama politikalarında, mali yerelleşme bir belirleyici midir?*” sorusuna cevap aranmaktadır (Busemeyer, 2008). Literatürde, kamu sektöründe mali yerelleşme politikaları izlenmesi hem etkinlik hem refah politikaları ile desteklenmektedir, ancak yerel bütçe kompozisyonu ile mali yerelleşme üzerine yapılan ampirik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu belirtilmelidir (Sacchi ve Salotti, 2016). Bu nedenle, mali yerelleşme ve yerel ve genel düzeyde kamu kesimi büyüklüğü arasındaki ilişkiye ek olarak, yerel ve genel düzeyde harcama kompozisyonu analiz edilmektedir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından hazırlanan COFOG (The Classification of Functions of Government) temel sınıflandırılması dikkate alınarak, sosyal koruma, sağlık ve eğitim harcamaları araştırma konusunun sınırını oluşturmaktadır.

Tablo 21’de yer alan bulgular incelendiğinde, mali yerelleşme ve sosyal harcamalar arasındaki ilişkinin genel ve yerel yönetim düzeyinde test edildiği iki modelde de grup sayısı araç sayısından büyük olduğu için verisetinin GMM tahmincisi için uygun olduğunu belirtmek gerekmektedir. Kullanılan modellerin geçerliliğinin test edilmesi amacıyla, Hansen testi sonucuna göre, iki hipotez için H_0 hipotezi reddedilmektedir. Her iki model için de AR2 testi sonucunda, 2. Dereceden otokorelasyon sorunu olmadığı tespit edilmektedir. Yapılan diagnostik testler sonucunda, testin geçerli olduğu ve yorumlamaya uygun olduğu belirtilmelidir.

Çalışma kapsamında kurulan H_3 hipotezi kabul edilmektedir. Yapılan ampirik çalışmalar sonucunda, SOC_2 ile COM_{V_0} arasında istatistiksel olarak %10 düzeyinde anlamlı ve pozitif, SOC_1 ile COM_{V_0} arasında ise istatistiksel olarak %1 düzeyinde anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmektedir. Birinci nesil teorilerde öne sürüldüğü üzere, demokratik toplumlarda iyiliksever devlet anlayışı ile vatandaşlar mali yerelleşme politikaları ile bir tür sosyal baskı oluşturarak, sosyal refahı en üst düzeye çıkarmak amacıyla “*Duyarlı Devlet*” anlayışının hakim olmasını sağlayabilirler. Yerel düzeyde sunulan kamusal mallar için farklılaşmış tercihler nedeni ile, sosyal harcamalarda yerel düzeydeki artış açıklanabilmektedir. Elde edilen bu bulgu, birinci nesil mali yerelleşme teorilerini destekler niteliktedir (Oates, 1972, 2005a; Boetti, Piacenza ve Turati, 2009, s.3-4). Yerel yönetimler, yerel kamusal malların tedarikini düzenleyen politikalar izlemesine karşılık, sosyal sigorta, işsizlik ödemeleri gibi harcamalar ise merkezi yönetim tarafından sunulmaktadır. Bu şekilde, yerel düzeyde

sosyal refah ve tercih eşleşmesi sağlanırken, genel yönetim düzeyinde sosyal harcamalarda etkinliğin sağlandığı ifade edilebilir. Elde edilen bu bulgu, sosyal harcamalar için kamusal malların aşırı kullanımı probleminin (*overgrazing effect*) oluşmadığının göstergesidir (Shleifer ve Vishny, 1993). Yerel yöneticilerin yeniden seçimi kazanmalarında önemli bir harcama kalemi olan sosyal harcamalar için coğrafi olarak farklılaşmış tercihlere sahip yerel hizmetlerin sunumunu tahsis ederken, genel yönetim düzeyinde meydana gelen düşüş, yetki alanları için oluşması muhtemel olumlu dışsallıkların dikkate alındığının ve dışsallıkların kamusal çözümler perspektifinde içselleştirildiği ve etkinlik sağlandığı ile açıklanabilir (Boetti ve diğerleri, 2009).

Tablo 21

Temel Regresyon: Mali Yerelleşmenin Yerel ve Genel Düzeyde Sosyal Koruma Harcamalarına Etkisi

	SOC₁	SOC₂
L.SOC ₁ L. SOC ₂	0.843***	0.926***
COM _{vo}	-7.89***	2.34*
GDP	-0.312***	-0.0436
DEBT	-0.0237**	-0.00077
TRADE	-0.00059	0.00018
INF	-0.0245**	-0.00289
POP	0.373	-0.203*
LD	2.68	-0.718
ELDER	0.352**	-0.0317
URBAN	0.0359**	0.0061
Diagnostik Bulgular		
Gözlem sayısı	237	261
Grup-Enstrüman	31-29	32-34
AR1	0.04	0.004
AR2	0.109	0.92
Hansen	0.217	0.824

Not. Model zaman (kukla) etkileri içerirken, sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve % 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Elde edilen bu bulgulara ek olarak, genel yönetim düzeyinde *GDP*, *DEBT* ve *INF* ile negatif, *URBAN* ve *ELDER* ile pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilmiştir. *DEBT* ile *SOC₁* arasındaki negatif ilişki, yerel yönetimlerin sosyal refah düzeyini artırmaya yönelik yaptığı harcamalarda, borçlanmanın sosyal harcamalar için mali illüzyon etkisi yaratmaması ile açıklanabilir. Yerel yönetim düzeyinde sosyal harcamaların finansmanı için borçlanma politikalarının izlenmesi durumunda, mevcut mükellefler yerine gelecekteki mükellefler tarafından harcama finansmanı sağlanmaktadır (Barro,1974). Buchanan (1976)'ın kamu harcama finansmanının

nesillerasası ikamesinin genişletici etki yaratması düşüncesinin aksine, *DEBT ile SOC₁* arasındaki negatif ilişki ile sosyal harcamalar için bu etkinin oluşmadığı ifade edilebilir. Yerel yönetim düzeyinde ise, *POP ile SOC₂* arasında istatistiksel olarak %10 düzeyinde anlamlı ve negatif yönde bir ilişki tespit edilmektedir. *INF ile SOC₁ ve INF ile SOC₂* arasındaki negatif yönlü ilişki, enflasyon oranının yükseldiği dönemde, politikacı ve karar vericilerin daraltıcı maliye politikalarında izlerken sosyal harcamaları dikkate alması ile açıklanabilir.

Elde edilen bu bulgulara ek olarak, farklı mali yerelleşme endeksleri dikkate alınarak basit ve kompozit endeksler ile aynı model için bir dizi alternatif model tanımlamaları tahmin edilmekte ve sonuçların sağlamlığının test edilmesi amaçlanmaktadır. Tablo 22 ve 23’de alternatif mali yerelleşme endeksleri ile elde edilen model tanımlamalarının sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 22

Sağlamlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Genel Düzeyde Sosyal Koruma Harcamalarına Etkisi

	BAS1	BAS2	COM _{AS}	COM _{MVT}
L. SOC ₁	0.392***	0.45***	0.421***	.244*
Endeks	-2.19	-0.93	-2.73	2.39
GDP	-0.33***	-0.323***	-0.324***	-0.376***
DEBT	0.0072	0.00478	0.00419	0.0138
TRADE	0.00451	0.00386	0.00453	0.0153
INF	-0.0441***	-0.0381**	-0.0413***	-0.0579***
POP	-0.0682	-0.0357	-0.0756	-0.246
LD	1.72	1.1	1.67	2.89
ELDER	0.417*	0.339*	0.418*	0.381*
URBAN	0.00152	-0.00605	0.0036	-0.0112
Diagnostik Bulgular				
Gözlem sayısı	237	237	237	236
Grup-Enstrüman	31-34	31-34	31-34	31-34
AR1	0.118	0.092	0.119	0.097
AR2	0.619	0.442	0.583	0.717
Hansen	0.326	0.248	0.303	0.681

Not. Modele, tüm ülkelerde ortak olan faktörleri hesaba katmak için, zaman (kukla) etkileri eklenmiştir, buna ek olarak model sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve% 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Hesaplanan basit ve kompozit mali yerelleşme endeksleri ile *SOC₁* arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamış iken, *COM_{MVT}* hariç tüm mali yerelleşme endekslerinin negatif yönde *SOC₁* etkilediği ifade edilebilir. Bu bulguya karşılık, tüm mali yerelleşme endeksleri ve *SOC₂* arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir

ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Kontrol değişkenler arasında tüm endeksler için, *ELDER* ile *SOC₂* arasındaki güçlü ve negatif, *SOC₁* ile istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişkinin varlığı dikkat çekmektedir. Temel regresyon sonucunu destekler şekilde *SOC₁* için bulgular doğrulanırken, *SOC₂* için elde edilen bulgunun aynı yönde olduğu belirtilmelidir. Yerel yönetim düzeyinde, ilişkinin negatif yönlü olması ise, talep edilen sosyal harcamaların, sosyal koruma ve sigorta ödemeleri gibi sunumu yerel yönetim düzeyinde değil de genel yönetim tarafından gerçekleştirilen harcamaların daha fazla olması ile açıklanabilir. *ELDER* ile *SOC₁* arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişki, yine 65 yaş üzeri nüfusun sosyal harcama taleplerinin sunumunun genel yönetim tarafından sağlanması ile açıklanabilir (Arvate, 2011; de Mello ve diğerleri, 2017). *GDP* ve *INF* ile *SOC₁* arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ve negatif ilişki sağlamlık testleri ile desteklenmiştir. Bu bulguya ek olarak, *POP* ile *SOC₂* arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yöndeki ilişki *BAS1* ve *COM_{MVT}* endeksleri ile tutarlıdır. Yerel yönetim düzeyinde, *BAS1* hariç diğer model tanımlamalarında *DEBT* ve *SOC₂* arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılrken, tüm model tanımlamaları sonucunda ise *LD* ile *SOC₂* arasındaki negatif bir ilişki söz konusudur.

Tablo 23

Sağlamlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Yerel Düzeyde Sosyal Koruma Harcamalarına Etkisi

	BAS1	BAS2	COM _{AS}	COM _{MVT}
L. SOC ₂	0.587**	0.616**	0.53**	0.746***
Endeks	10.6**	11.1***	12***	3.36***
GDP	-0.0064	-0.0315*	-0.019	-0.00653
DEBT	0.013	0.0174***	0.0171**	0.00557*
TRADE	0.00121	0.00149	0.00105	-0.00595
INF	0.0067	0.00429	0.00739	-0.00595
POP	-0.151*	-0.203	-0.103	-0.208***
LD	-1.94	-2.92***	-2.58**	-1.77***
ELDER	-0.151*	-0.211***	-.156**	-0.106***
URBAN	.00016	-0.0142	-0.00606	-0.00366
Diagnostik Bulgular				
Gözlem sayısı	261	261	261	258
Grup-Enstrüman	32-24	32-24	32-24	32-24
AR1	0.29	0.07	0.225	0.047
AR2	0.457	0.38	0.35	0.763
Hansen	0.875	0.852	0.620	0.852

Not. Modele, tüm ülkelerde ortak olan faktörleri hesaba katmak için, zaman (kukla) etkileri eklenmiştir, buna ek olarak model sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve% 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Çalışmaya konu olan bir diğer kamu harcaması kompozisyonu ise, sağlık harcamalarıdır. Tablo 24’de yer alan bulgular incelendiğinde, mali yerelleşme ve sağlık harcamalar arasındaki ilişkinin test edildiği iki model için yapılan diagnostik testler sonucunda, testin geçerli olduğu ve yorumlamaya uygun olduğu belirtilmelidir. Fakat bununla birlikte, genel yönetim düzeyinde kurulan model için, AR (2) testinin sonucu 0.07 olup, modelde %5 düzeyinde 2. dereceden otokorelasyon olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu nedenle, genel yönetim düzeyinde AR (3) ve AR (4) testlerinin sonuçları sunulmuş olup, modelde otokorelasyon olmadığı bulgusuna ulaşılmaktadır.

Tablo 24

Temel Regresyon: Mali Yerelleşmenin Yerel ve Genel Düzeyde Sağlık Harcamalarına Etkisi

	HEA ₁	HEA ₂
L.HEA ₁ L. HEA ₂	1.13***	0.906***
COM _{vo}	-2.95**	3.36***
GDP	-0.00756	-0.17
DEBT	-0.0183***	0.00644**
TRADE	-0.00415***	0.00107
INF	-0.0055	-0.0101
POP	0.222*	-0.289**
LD	0.334	-1.64**
ELDER	0.122**	-0.0958**
URBAN	0.0142*	-0.0172**
Diagnostik Bulgular		
Gözlem sayısı	237	243
Grup-Enstrüman	31-27	32-23
AR1	0.006	0.021
AR2	0.07	0.965
Hansen	0.652 (5.06)	0.547 (2.13)

Not.i. Modele, tüm ülkelerde ortak olan faktörleri hesaba katmak için, zaman (kukla) etkileri eklenmiştir, buna ek olarak model sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

ii. Genel yönetim düzeyinde kurulan modele ait AR (2) testi 0.07 olup, $0.07 > 0.05$ ’ten büyüktür ve %5 düzeyinde otokorelasyon sorunu yoktur. Fakat modelin güvenilirliğinin test edilmesi açısından AR (3) ve AR(4) testleri yapılmış olup, $AR(3) = 0.10$ ve $AR(4) = 0.84$ ’dir. Hata terimleri arasında otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır.

Yapılan ampirik çalışmalar sonucunda, COM_{vo} ile HEA_1 arasında istatistiksel olarak %5 düzeyinde anlamlı ve negatif yönde bir ilişki söz konusudur. Bu negatif yönlü ilişki, sağlık sisteminde daha etkin maliyet kontrol çabaları ile açıklanabilir. Yerel yönetimlerin planlama ve hizmet sunumuna ilişkin karar alma sürecinin, merkezi yönetimden alt yönetim düzeylerine aktarılması, sağlık sistemi düzeyinde harcama etkinliği ile ilişkilendirilebilir (Sow ve Razafimahefa, 2015). Fakat elde edilen bu bulguya

ek olarak, topluma pozitif dışsallık sunan sağlık hizmetleri sunumunda harcama etkinliğinin tercih edilmesi, mali eşitsizliklerin oluşmasına neden olabileceği belirtilmelidir. Yetki alanları arasında kaynak aktarımını sağlayacak sağlıklı mekanizmaların olmaması durumunda, sağlık harcamalarındaki bu negatif yönlü ilişki, bölgesel eşitsizliklere ve toplumda sosyal problemlere neden olabilmektedir (Ferrario ve Zanardi, 2011).

COM_{vo} ile HEA_2 arasında ise %1 düzeyinde anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmektedir. Yerel yönetimlerin sağlık hizmetleri sunma sorumluluğu üstlenmesi, yerel sağlık harcamalarının artmasıyla sonuçlanmaktadır. Sağlık sisteminde harcama sorumluluğu yerel yönetimlere bırakılır iken, finansmanlarının merkezi yönetim tarafından sunulması yerel yönetimlerin aşırı harcama yapma eğiliminde olmasına neden olabilir (Mosca, 2007; Ferrario ve Zanardi, 2011). Bununla birlikte sağlık sisteminin yerelleşmesi, yerel yönetimler için yüksek işlem ve koordinasyon maliyetleri oluşturmakta ve yerel yönetim düzeyinde sağlık hizmeti çıktısından öte hizmet maliyeti oluşturmaktadır (Mosca, 2007). Elde edilen bu bulgular ile sağlık harcamaları için öne sürülen H_4 hipotezi kısmen kabul edilmektedir.

Genel yönetim düzeyinde sağlık harcamaları için kontrol değişkenler incelendiğinde, $DEBT$ ve $TRADE$ ile HEA_1 istatistiksel olarak %1 düzeyinde anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Borçlanma düzeyinin artması sağlık harcamalarının dışlanmasına neden olurken (Behera ve Dash, 2019), küresel rekabetin baskısı ile refah devletlerinde sağlık hizmeti harcamalarının bir maliyet olarak görülmektedir. Bu bakış açısı sağlık harcamalarında rekabet gücünü artırmaya ve maliyeti azaltmaya yönelik politikalar izlenmesine ve genel yönetim düzeyinde sağlık harcamalarının azalmasına neden olmaktadır (Fervers ve Schwander, 2015). Bu bulgulara ek olarak, 65 yaş üzeri nüfusun sağlık sigortasına olan yüksek talebi (Busemeyer, 2008; de Meijer, Wouterse, Polder ve Koopmanschap, 2013), kentleşme hızı ve toplam nüfusun artış hızı ise sağlık harcamalarının genişlemesinin nedenleri olarak ifade edilebilir.

Yerel yönetim düzeyinde sağlık harcamaları için kontrol değişkenler incelendiğinde, POP , LD , $ELDER$ ve $URBAN$ istatistiksel olarak %5 düzeyinde anlamlı bir ilişkiye iken, $DEBT$ ile HEA_2 arasında pozitif bir ilişki vardır. Ölçek ekonomisinin bir sonucu olarak, POP ile HEA_2 arasında pozitif ilişki, nüfus artış hızının kamu hizmetleri üretmede maliyetin düşmesi ve yerel yönetim düzeyinde sağlık harcamalarının azalması ile açıklanabilir (Rubinfeld, 1987). Yaşlı nüfusun, yerel ve genel yönetim düzeyinden farklı yönde bir etki yaratması, yine talep edilen kamusal mal sunumunun

hangi yetki alanı tarafından sunulacağı ile ilgilidir. Yaşlı nüfusun sağlık hizmeti talepleri, genel sağlık sigortası ile ilişkili olup, genel yönetim düzeyi tarafından sunulması ile açıklanabilir (Arvate, 2011; de Mello ve diğerleri, 2017). Fakat yerel düzeyde sunulan sağlık hizmetleri koruyucu sağlık hizmetleri olduğu için yaşlı nüfusun sağlık hizmetleri talepleri ile eşleşmemesi nedeniyle negatif yönde bir etki oluşturduğu ifade edilebilir.

Tablo 25

Sağlamlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Genel Düzeyde Sağlık Harcamalarına Etkisi

	BAS1	BAS2	COM _{AS}	COM _{MVT}
L. HEA ₁	0.985***	0.968***	0.969***	0.897***
Endeks	-3.33	-3.30	-3.72	-0.785
GDP	0.122	0.0905	0.0571	0.165
DEBT	-0.0235**	-0.0236*	-0.0239**	-.0185*
TRADE	-0.0058	-0.00525	-0.00488	-0.00543
INF	-0.00523	-0.00722	-0.0089	-0.00257
POP	0.259	0.243	0.211	0.323
LD	1.47	1.53	1.62	1.28
ELDER	0.1198**	0.198**	0.188**	0.172
URBAN	0.0223*	0.0229**	.0238**	0.0176
Diagnostik Bulgular				
Gözlem sayısı	237	237	237	236
Grup-Enstrüman	31-23	31-23	31-23	31-23
AR1	0.199	0.186	0.08	0.514
AR2	0.211	0.198	0.162	0.469
Hansen	0.615	0.461	0.564	0.838
	(1.81)	(2.58)	(2.04)	(0.848)

Not. Modele, tüm ülkelerde ortak olan faktörleri hesaba katmak için, zaman (kukla) etkileri eklenmiştir, buna ek olarak model sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Elde edilen bu bulgulara ek olarak, farklı mali yerelleşme endeksleri dikkate alınarak basit ve kompozit endeksler ile aynı model için bir dizi alternatif model tanımlamaları tahmini elde edilerek, sonuçların sağlamlığının test edilmesi amaçlanmaktadır. Tablo 25 ve 26’da alternatif mali yerelleşme endeksleri ile elde edilen sonuçlar sunulmaktadır.

Alternatif model tanımlamaları sonucunda, genel yönetim düzeyinde tüm endeksler dikkate alındığında, mali yerelleşme ile HEA₁ arasındaki ilişkinin negatif yönde, fakat temel model tanımlamasından farklı olarak istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Buna karşılık, mali yerelleşme ile HEA₂ arasındaki ilişkinin pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı olması, temel regresyon sonucu ile tutarlıdır.

Tablo 26

Sağlamlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Yerel Düzeyde Sağlık Harcamalarına Etkisi

	BAS1	BAS2	COM _{AS}	COM _{MVT}
L. HEA ₂	0.430	0.279**	0.24	0.91***
Endeks	11.6***	14.6***	14.1***	1.72**
GDP	-0.015	-0.0341	-0.023	-0.0105
DEBT	0.00894	0.016***	0.0124**	0.00724
TRADE	-0.00267	-0.00462	-0.00497	1.7e-05
INF	0.0086	0.00947	0.011	0.00054
POP	0.418**	0.521**	0.479**	0.0242
LD	-3.39	-5.12**	-4.57**	-1.15
ELDER	-0.0145	0.031	0.0449	-0.0515
URBAN	-0.0497***	-0.066***	-0.0558***	-0.0217*
Diagnostik Bulgular				
Gözlem sayısı	243	243	243	241
Grup-Enstrüman	32-31	32-31	32-31	32-25
AR1	0.18	0.339	0.325	0.02
AR2	0.447	0.49	0.405	0.29
Hansen	0.161 (15.5)	0.462 (10.8)	0.575 (9.51)	0.612 (3.57)

Not. Modele, tüm ülkelerde ortak olan faktörleri hesaba katmak için, zaman (kukla) etkileri eklenmiştir, buna ek olarak model sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir

Genel yönetim düzeyinde sağlık harcamaları için kontrol değişkenler incelendiğinde, temel regresyon sonucunu destekler nitelikte, *DEBT* ile *HEA₁* anlamlı ve negatif, *ELDER* ile *URBAN* ise *HEA₁* ile pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yerel yönetim düzeyinde kontrol değişkenlerden, *DEBT* (*BAS2* ve *COM_{AS}* endeksleri için) ile *HEA₂* arasındaki anlamlı ve pozitif yönlü ilişki, *URBAN* (tüm endeksler için) ve *LD* (*BAS2* ve *COM_{AS}* endeksleri için) ile *HEA₂* arasındaki anlamlı ve negatif yönlü ilişki, temel regresyon sonucunu destekleyen bulgulardır. Bu bulgulara ek olarak, temel regresyondan farklı olarak, *POP* (*COM_{MVT}* hariç) ile *HEA₂* arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çalışmaya konu olan son kamu harcama kompozisyonu ise, eğitim harcamalarıdır. Tablo 27’de yer alan bulgular incelendiğinde, mali yerelleşme ve eğitim harcamalar arasındaki ilişkinin test edildiği regresyon denklemleri için diagnostik testler geçerli olup, yorumlamaya uygun olduğu belirtilmelidir.

Tablo 27

Temel Regresyon: Mali Yerelleşmenin Yerel ve Genel Düzeyde Eğitim Harcamalarına Etkisi

	EDU ₁	EDU ₂
L.EDU ₁ L. EDU ₂	1.02***	1.13***
COM _{Vo}	-1.6*	0.0396
GDP	-0.0502**	-0.00489
DEBT	-0.00442***	0.00057
TRADE	-0.00132	-0.00213**
INF	-0.00285	-0.0111**
POP	0.0791	0.0699
LD	0.294	-1.14
YOUNG	-0.00628	-0.00417
URBAN	0.0104**	-0.0111
Diagnostik Bulgular		
Gözlem sayısı	221	241
Grup-Enstrüman	30-24	31-24
AR1	0.013	0.004
AR2	0.22	0.248
Hansen	0.637	0.208

Not. Modele, tüm ülkelerde ortak olan faktörleri hesaba katmak için, zaman (kukla) etkileri eklenmiştir, buna ek olarak model sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Yapılan ampirik çalışmalar sonucunda, COM_{Vo} ve EDU_2 arasında istatistiksel olarak anlamsız ve pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Yerel düzeyde anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamasının sebebi, çoğu ülkede eğitim sektöründe mali sorumlulukların farklı alt yönetim düzeylerine dağıtılmasına rağmen, genel olarak merkezi yönetimin bu yönetimlerin faaliyetlerine asgari şartlar koyması ile ilişkilendirilebilir. Alt ve üst yetki alanındaki bu ilişki, yerel yönetimlerin, pozitif dışsallık yayan ve toplumun sosyal refahını doğrudan ilgilendiren eğitim sektöründe merkezi yönetime karşı sorumlu tutulması ile açıklanabilir (Diaz-Serrano ve Meix-Llop, 2012). Bu nedenle, mali yerelleşme ile eğitim harcamaları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememektedir. Bununla birlikte yerel yönetim düzeyinde ilişkinin yönünün pozitif olması ise yerel yönetimlerin, bölgede yaşayan vatandaşların eğitim tercihleri hakkında daha fazla bilgiye sahip olması ile ilişkilendirilebilir (Faguet, 2004). COM_{Vo} ve EDU_1 arasında istatistiksel olarak %10 düzeyinde anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Mali yerelleşme düzeyi arttıkça genel yönetim düzeyinde sunulan eğitim harcamaları azalmaktadır (Sow ve Razafimahefa, 2015).

Kontrol değişkenler dikkate alındığında, GDP ve $DEBT$ ile EDU_1 arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır. GDP negatif katsayı tahmini,

kamu eğitim harcamalarının döngüsel olmayan davranışlar sergilemesi ile açıklanabilir. URBAN ile EDU_1 arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Kentleşme nüfusu kırsal alanlara göre, daha fazla eğitim hizmetine erişim ve daha yüksek eğitim finansman talebi yaratmakta ve genel eğitim düzeyinde pozitif bir etki oluşturduğu ifade edilebilir (Ahmad, 2016). INF ile EDU_2 arasında negatif yönde ve anlamlı ilişki ise, enflasyonun vergi tabanını yavaşlatmasına neden olması ile nominal vergi oranlarında bir artış ve kamu hizmeti seviyelerindeki kesintiler ile açıklanabilir (Bahl ve Martinez-Vasquez, 1990). $TRADE$ ve EDU_2 arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 28 ve 29’da ise mali yerelleşme ile genel ve yerel yönetim düzeyinde eğitim harcamaları için alternatif model tanımlamaları yer almaktadır. Alternatif tanımlamalar sonucunda, temel regresyon ile tutarlı sonuçlara ulaşılmaktadır. Kullanılan kompozit ve basit endeksler sonucunda, COM_{MVT} hariç tüm mali yerelleşme ve genel yönetim düzeyinde eğitim harcamaları arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmektedir. Bununla birlikte $BAS1$ ve COM_{AS} endeksleri ile EDU_1 arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmelidir. Bu bulgularla birlikte, alternatif mali yerelleşme endeksi ile EDU_2 arasındaki ilişkinin yönü pozitif ve istatistiksel olarak anlamsızdır.

Tablo 28

Sağlamlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri Genel Düzeyde Eğitim Harcamalarına Etkisi

	BAS1	BAS2	COM_{AS}	COM_{MVT}
L. EDU_1	0.817***	0.989***	0.855***	1.02***
Endeks	-1.32*	-0.458	-1.53*	1.01*
GDP	-0.0396	-0.0616**	-0.0458	-0.0643**
DEBT	-0.00866***	-0.00423*	-0.00847***	0.00132
TRADE	-0.00181	-0.00159*	-0.00116	-0.00143
INF	-0.00415	-0.00465*	-0.00491	-0.0029
POP	0 .0157	0 .00174	0.00864	0 .0466
LD	0.67*	-0.265	0.857*	-1.84*
YOUNG	-0.0098	-0.0098	-0.00105	-0.0173
URBAN	0.0143	0 .00638	0 .0147	-0.00982
Diagnostik Bulgular				
Gözlem sayısı	221	221	221	220
Grup-Enstrüman	30-34	30-24	30-34	30-24
AR1	0.018	0.0166	0.018	0.031
AR2	0.246	0.289	0.259	0.268
Hansen	0.933	0.358	0.892	0.43

Not. Modele, tüm ülkelerde ortak olan faktörleri hesaba katmak için, zaman (kukla) etkileri eklenmiştir, buna ek olarak model sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Alternatif tanımlamalar sonucunda, kontrol değişkenler incelendiğinde, *GDP* ve *DEBT* ile *EDU*₁ arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde olup, temel regresyon bulguları ile tutarlıdır. *INF* ile *EDU*₂ arasında negatif yönde anlamlı ilişki temel regresyonu destekler niteliktedir. *TRADE*’in hem *EDU*₁ hem de *EDU*₂ ile negatif yönde bir etkiye sahip olması dikkat çekmektedir. Bu bulgu, Rodrik’in askine Garret ve Mitchell (2001)’in çalışmasındaki, refaha vurgu yapan kamu harcamaları ile açıklık düzeyi arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir. Tüm bu bulgular sonucunda, *H*₅ hipotezi reddedilmektedir.

Tablo 29

Sağlamlık Testi: Alternatif Mali Yerelleşme Endeksleri ve Yerel Düzeyde Eğitim Harcamalarına Etkisi

	BAS1	BAS2	COM _{AS}	COM _{MVT}
L. <i>EDU</i> ₂	0.961***	0.966***	0.959***	1.34***
Endeks	0.471	0.103	0.583	1.07*
GDP	0.111	0.09*	0.103*	-0.00847
DEBT	-0.0072	-0.00726	-0.00688	0.0147*
TRADE	-0.00279	-0.00284	-0.00284	-0.00203
INF	-0.017**	-0.0172***	-0.017***	0.00565
POP	-0.00925	-0.0216	-0.0109	0.217
LD	0.0555	0.0844	-0.0556	-3.73*
YOUNG	0.00347	0.00089	.00404	0.0151
URBAN	0.00058	0.00269	0.00057	-0.0396*
Diagnostik Bulgular				
Gözlem sayısı	241	241	241	238
Grup-Enstrüman	31-29	31-29	31-29	31-24
AR1	0.042	0.0197	0.029	0.018
AR2	0.854	0.974	0.872	0.26
Hansen	0.41	0.484	0.454	0.145

Not. Modele, tüm ülkelerde ortak olan faktörleri hesaba katmak için, zaman (kukla) etkileri eklenmiştir, buna ek olarak model sabit terimleri içermemektedir. T istatistikleri, ***, **, * ile simgelenmiş olup, sırasıyla % 1, 5 ve 10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, mali yerelleşmenin kamu kesiminin büyüklüğüne ve harcama kompozisyonuna etkisi test edilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda, *COM*_{VO} ile *GG* arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamsız iken (Kwon, 2003; Stein, 1999; Cassette ve Paty, 2010; Kwon, 2013), *LG* ile anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmektedir (Kwon 2003; Jia ve diğerleri, 2014). Yapılan sağlamlık testi sonucunda ise, alternatif mali yerelleşme endeksleri kullanılmış olup, tüm model tanımlamalarında mali yerelleşmenin kamu kesimi büyüklüğü üzerindeki etkisinin anlamlı ve pozitif olduğu sonucu dikkat çekmektedir. Genel yönetim düzeyinde ise, tüm tanımlamalarda mali yerelleşmenin anlamlı bir etkisi olmamakla birlikte, harcama

özerkliğini simgeleyen *BAS1* pozitif bir etkiye sahipken, gelir özerkliğini simgeleyen *BAS2* ve diğer endeksler negatif fakat anlamsız bir etkiye sahip olduğu sonucu dikkat çekmektedir. Elde edilen bu bulgular ile, yerel rekabetin “*Dibe Doğru*” bir yarış (Brennan ve Buchanan, 1980a; Weingast, 1995) değil, “*Harcama Rekabeti*” ne yol açması ile yerel düzeyde kamu kesiminin genişleyeceği bulgusuna ulaşılmaktadır (Rodden, 2003). Genişletilmiş tanımlamalar sonucunda ise, mali yerelleşme endeksine ek olarak modele transfer bağımlılığı ve vergi özerkliği eklenildiğinde, merkezi yönetim tarafından yapılan transferler ile *GG* arasındaki ilişkinin negatif ve anlamlı, *LG* arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Buna karşılık, vergi özerkliğinin hem *LG* hem de *GG* üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Genişletilmiş model tanımlamalarında, COM_{Vo} ’yu oluşturan *mali önem* ve *mali özerklik* endeksleri kullanılmasının sonucunda ise, *FI* ve *LG* arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğu, *FA* ile *GG* arasında ise pozitif ve daha az açıklayıcı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çalışmanın harcama kompozisyonu kısmında, “*Yerel ve genel düzeyde farklı harcama politikalarında, mali yerelleşme bir belirleyici midir?*” sorusuna cevap aranmış ve farklı kamu harcaması kompozisyonları için genel ve yerel düzeyde farklı etkiler doğurduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Busemeyer, 2008). Üretken olmayan fakat gelirin yeniden dağılımı ve refah politikalarında önem taşıyan sosyal harcamalar üzerinde mali yerelleşme negatif ve güçlü bir etkiye sahipken, yerel yönetim düzeyinde ise pozitif fakat daha az açıklayıcı bir etkiye sahiptir. Genel yönetim düzeyinde sağlık ve eğitim harcamaları için ise mali yerelleşme negatif yönde ve anlamlı bir etkiye sahipken, yerel yönetim düzeyinde bu etkinin pozitif fakat sağlık harcamaları için anlamlı, eğitim harcamaları için ise anlamsız olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Sonuç

Mali yerelleşme, en yalın hali ile merkezi yönetime ait mali gücün alt yetki alanlarına dağıtılması olarak ifade edilmektedir. Literatürde, mali yerelleşme kuramı kamu sektörünün performansında etkinlik potansiyeli ile açıklanırken, yerel yönetimlerin, kamusal mal ve taleplere, daha dar coğrafi alanda kolay yanıt vermeleri, yerel yönetimler arasındaki rekabet ve daha kaliteli hizmet sunmaları ile desteklenmektedir (Oates, 1972).

Teorik perspektifte mali yerelleşme kuramı, birinci ve ikinci nesil teoriler olmak üzere iki perspektifte incelenmektedir. Birinci nesil teoriler, kavramı normatif bir şekilde açıklarken, iyiliksever devlet anlayışını benimsemektedir (Musgrave, 1959; Oates, 1972; Rubinfeld, 1987). İkinci nesil teoriler ise, siyasi kurumlardan oluşan problemler (Brennan ve Buchanan, 1980a), mali teşvikler (Weingast, 2009; Oates, 2008) piyasayı koruyan federalist yapı (Weingast, 1995, 2008) ve endüstriyel organizasyon yapısına (Oates, 2005a; Garzarelli, 2004) dikkat çekmektedir. İki teori de temelde, mali yerelleşmenin tercih edilmesi ile, ekonomik etkinliğin sağlanacağı, kamu kesiminin kısıtlanacağı anlayışında uzlaşmaktadır (Weingast, 2007). Fakat son dönemde yapılan ampirik çalışmalar incelendiğinde, araştırmacıların mali yerelleşme teorilerine dair önemli eleştirileri olduğu ve mali yerelleşme ile yerel yönetimlerin genişleyeceğine dair önemli bulgular söz konusudur (Craw, 2008; Jin ve Zou, 2002; Jia ve diğerleri, 2014; Sacchi ve Salotti, 2015). Bu eleştiriler çalışma kapsamında, “*Yumuşak Bütçe Kısıtlamaları (Soft Budget Constraint)*” ve *Kurtarma Paketi Etkisi (Bailout Etkisi)*”, “*Yıkıcı Vergi Rekabeti*”, “*Pork Barrel Sendromu*” ve “*Yerel Düzeyde Mali İllüzyon Etkisi*” ile sınırlandırılmıştır.

Çalışma kapsamında, iki ayrı analiz bölümüne yer verilmiştir. Bunlardan ilki, çok değişkenli istatistiksel teknikler kullanılarak ülkelerin izledikleri mali yerelleşme politikalarında mevcut benzerlik ve farklılıkların açıklanmasıdır. İkincisi ise, dinamik panel veri yöntemi ile mali yerelleşmenin kamu kesimi büyüklüğüne ve harcama kompozisyonuna etkisinin test edilmesidir.

Bu amaçlar dikkate alınarak, çalışmanın özgün değerini kullanılan kompozit mali yerelleşme endeksi oluşturmaktadır. Mali yerelleşmenin doğru ölçülmesi, elde edilen bulgunun doğru olması ve doğru kamu politikası önerisi için önem arz etmektedir (Kim,

2013; Martinez-Vazquez ve diğerleri, 2017). Bu nedenle, literatürde sıklıkla kullanılan basit endekslerin aksine çalışma kapsamında kompozit endeksler kullanılmıştır. Araştırmaya konu olan 36 ülke için Vo (2008a, 2008b) tarafından geliştirilen mali yerelleşme endeksi COM_{Vo} hesaplanılmış ve bu ölçümlemeye ek olarak, çalışma kapsamında yapılan analizlerin güvenilirliğinin test edilmesi için çeşitli basit ($BAS1$ ve $BAS2$) ve kompozit endeksler (COM_{AS} ve COM_{MVT}) hesaplanarak, model tanımlamaları tekrarlanmıştır.

Çok değişkenli istatistikel tekniklerinden *Kümeleme Analizi* ve *Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi* kullanılarak, ülkelerin izledikleri mali yerelleşme politikalarında benzerliklerin ve farklılıkların belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, üniter yapıdaki Nordik ülkeleri ve yüksek kamu yönetimi performansına sahip federal ülkeler aynı kümede yer alırken, yüzölçümü daha küçük ve az nüfusa sahip ülkelerin görece homojen yapıya sahip olmaları nedeniyle diğer ülkelerden ayrıştığı ifade edilmelidir. Araştırma grubunda yer alan Avrupa Birliği ülkeleri ise, *Hizmette Halka Yakınlık İlkesi*, 2008 krizi öncesi yerel yönetim başarısızlıkları, asimetrik mali yerelleşme politikaları ve geçiş ekonomisi ülkelerinin kurumsal ve politik yapısı ile yakınsama ve ıraksama sağladığı dikkat çekmektedir. Kullanılan bu teknikler ile ülkelerin mali yerelleşme politikaları izlemesi sonucunda mali performanslarının aynı olmadığı, mali yerelleşme kavramının çok boyutluluğu ile açıklanabileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Çalışmanın ampirik kısmı ise, mali yerelleşmenin kamu kesiminin büyüklüğüne ve harcama kompozisyonuna etkisi olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Bu ilişki Arellano ve Bover (1995), Blundell ve Bond (1998, 2000) tarafından geliştirilen *İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Tahmincisi Dirençli Standart Hatalar* ile test edilmektedir. Kamu kesimi büyüklüğünü açıklamak için bir değişken olarak araştırmalara konu olan mali yerelleşme (Buchanan ve Brennan, 1980a), ampirik ve teorik boyutta sıklıkla genel yönetim düzeyinde araştırma konusu olmaktadır. Fakat, literatürde kavramın yerel yönetimin mali rolü ve performansı üzerine etkisini konu edinen kapsamlı çok az çalışma yer almaktadır. Bu çalışma kapsamında, literatürdeki bu eksikliğe istinaden, mali yerelleşmenin genel ve yerel yönetim üzerindeki mali performansına etkisinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Elde edilen bulgular sonucunda, COM_{Vo} ile GG arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamsız iken (Wallis ve Oates, 1988; Heil, 1991; Groosman, 1992; Cassette ve Paty, 2010; Kwon, 2013), LG ile anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmektedir (Kwon, 2003; Jin ve Zou, 2002; Jia ve diğerleri, 2014). Elde edilen bu bulgular

sonucunda, Leviathan Hipotezi reddedilirken, Yerel Leviathan Hipotezi kabul edilmektedir. Çalışma kapsamında, “*dibe doğru*” yarış (Brennan ve Buchanan, 1980a; Weingast 1995) argümanının aksine, “*harcama rekabeti*” nin geçerli olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır.

Genişletilmiş model tanımlamaları sonucunda ise, modele transfer bağımlılığı ve vergi özerkliği eklenildiğinde, transfer bağımlılığı ile *GG* arasındaki ilişkinin negatif ve anlamlı, *LG* arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. *TR* ve *LG* arasındaki pozitif ilişki sinek kağıdı etkisini (*flypaper effect*) desteklemektedir. Merkezi yönetim tarafından yapılan mali transferler ve hibeler, yerel yönetimlerin mali bütçesinin genişlemesine neden olmaktadır (Gramlich ve diğerleri, 1973). Elde edilen bu bulguya karşılık, vergi özerkliğinin *LG* ve *GG* üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. 2. Genişletilmiş model tanımlamalarında, *Vo* kompozit endeksi yerine endeksi oluşturan *mali önem* ve *mali özerklik* modele eklenerek modeller tekrarlanmıştır. Bu tanımlamalar sonucunda ise *FI* ve *LG* arasında güçlü ve pozitif bir ilişki dikkat çekerken, *FA* ile *GG* arasında ise pozitif ve daha az açıklayıcı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Elde edilen bu bulgu, yerel yönetimlerin “*harcama rekabeti*” içerisinde olması hipotezini bir kez daha doğrulamaktadır.

Çalışmada mali yerelleşmenin kamu kesiminin büyüklüğü hipotezi için Leviathan ve Yerel Leviathan Hipotezleri ile test edilirken, toplum refahında artış sağlanması hipotezi ise, yine kamu harcamaları mekanizması kullanılarak sosyal refah üzerinde etki yaratan sosyal koruma, eğitim ve sağlık harcamaları ile sınırlandırılarak, analiz edilmektedir. Elde edilen bulgular sonucunda, mali yerelleşmenin farklı kamu harcaması kompozisyonları için genel ve yerel düzeyde farklı etkiler doğurduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Busemeyer, 2008). Mali yerelleşme genel yönetim düzeyinde sunulan sosyal harcamalar üzerinde negatif ve güçlü bir etkiye sahipken (Busemeyer, 2008), yerel yönetim düzeyinde ise pozitif fakat daha az açıklayıcı bir etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Yerel yönetim düzeyindeki pozitif etki, birinci nesil teorisyenler tarafından öne sürülen mali yerelleşmenin daha dar coğrafi alanda kamusal taleplere daha kolay yanıt vermesi ile açıklanabilir. Buna karşılık, genel düzeyde sağlık ve eğitim harcamaları için ise, mali yerelleşme negatif yönde ve anlamlı bir etkiye sahipken, yerel yönetim düzeyinde bu etkinin pozitif fakat sağlık harcamaları için anlamlı, eğitim harcamaları için ise anlamsız olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Mali yerelleşmenin sosyal refah ile ilişkili olan eğitim ve sağlık harcamaları üzerindeki negatif yönlü bu etkisinin mali eşitsizlik ve yıkıcı rekabet ile ilişkili olabileceği belirtilmelidir (Ferrario ve Zanardi,

2011).

Elde edilen tüm bu bulgular sonucunda, mali yerelleşmenin kamu kesimi büyüklüğü üzerinde negatif yönlü bir etki oluşturmadığı (Cassette ve Paty, 2010; Kwon, 2013), fakat yerel yönetim düzeyinde harcama rekabeti ve sinek kağıdı etkisi ile genişletici bir etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır (Gramlich ve diğerleri, 1973; Rodden, 2003; Kwon, 2003). Mali yerelleşme ve kamu kesiminde büyüklüğü arasındaki negatif yönlü ilişki çalışma kapsamında reddedilmektedir. Bununla birlikte, mali yerelleşme ile yerel düzeyde kamu kesimi büyürken, sosyal harcamalar yerel yönetim düzeyinde artmaktadır. Fakat mali yerelleşme ile kamu kesiminin büyüklüğü arasındaki anlamsız ilişkiye karşılık, eğitim ve sağlık harcamaları gibi toplum refahı ile ilişkili olan harcamalar negatif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olması (Ferrario ve Zanardi, 2011), birinci nesil teorisyenler tarafından öne sürülen mali yerelleşmenin toplum refahında artış sağlaması ile çelişmektedir.

Kompozit endeksler kullanılarak, kamu kesimi büyüklüğü ve harcama kompozisyonuna ilişkin edilen bu bulgulara karşılık, harcamaların etkinliği ve refah politikalarındaki etkinlik düzeyi, sonraki çalışmalar için önemli bir araştırma sorusu olarak belirtilebilir. Etkin olmayan harcama kompozisyonları ve refah politikaları için kaynak dağılımında optimum düzeyin ve doğru mali yerelleşme politikalarının belirlenmesi kamu ekonomisi alanına önemli bir katkı sunacaktır. Bu öneriye ek olarak, ülkelerin izledikleri politik sistemler dikkate alınarak federal ve üniter yapıdaki ülkelerde, mali yerelleşmenin kamu kesiminin büyüklüğüne etkisinin test edilmesi, politik ekonomi alanına katkı sunacağı beklentisi belirtilmelidir.

7.2. Politika Önerileri

Ülkelerin kamu kesimi büyüklüklerine ve harcama kompozisyonlarına ilişkin bir politika önerisi olarak mali yerelleşme literatürde giderek önem kazanmaktadır. Bu önemle birlikte, mali yerelleşmeye ilişkin teoride beklenen faydaların uygulamada farklılıklar oluşturduğu ampirik sonuçlarla çalışma kapsamında sunulmuştur.

Birinci nesil teoriler incelendiğinde, teoriye ilişkin önemli katkılar yer alırken, ekonomide etkinliği artırma ve kamu kesimini kısıtlama potansiyeli vurgulanmaktadır (Oates, 2005a). Fakat teorideki beklentilerin uygulamada karşılanmaması nedeniyle, mali yerelleşmenin tek tip bir politika olarak uygulanması ve çok boyutluluğunun gözardı edilmesi teorinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu sorgulama, temelde üç politika

problemi üzerine şekillenmektedir. Bu problemleri, kamu harcamalarının belirlenememesi ve etkin bir şekilde sunulamaması, bölgesel mali eşitsizlikler ve makroekonomik istikrar problemleri olarak sınıflandırmak mümkündür (Hankla, 2009, s.633).

Mali yerelleşmenin nasıl ve hangi koşullar altında gerçekleştiği, ekonomideki mevcut problemin ne olduğu, merkezileşme mi yoksa yerelleşme politikalarının mı çözüm sunacağı, yöntem, zaman ve düzey açısından politikaların belirlenmesine odaklanmadan, uluslararası kurumların tek reçete formülü ile gerekli detaylardan yoksun bir şekilde bu politikalara başvurulmaması önem arz etmektedir (Prud'homme, 1995; Rodrik, 2008; Hankla, 2009). Merkezi yönetimler tarafından yerel yönetimlere devredilen mali gücün, iyi yönetişimin unsurları ile desteklenmesi, teoride beklenen başarının uygulamada da sağlanmasına katkı sunmaktadır (Hankla, 2009). Katılımcı ve yerel politikalar ile yerel bilginin etkili kullanılması, demokratik kurumlar inşası için üst kurumların ve bağımsız denetleyici kurumların olması mali yerelleşme politikalarının işlerliğini desteklemektedir (Rodrik, 2008). Mali kurallar ile desteklenen ve iyi yönetim ilkeleri ile izlenen mali yerelleşmenin, hizmet sunumunda ve politika oluşturmada hesap verebilirliği ve şeffaflığı artırdığı için siyasi istikrarsızlığı azaltabileceği ve etkinliği artırabileceği savı desteklenebilir (Bethlendi ve Lenther, 2018). Mali yerelleşme için kurumlar inşa etmek, kapsamlı bir kurumsal çerçevenin varlığını oluşturmak ve yerel demokrasinin desteklenmesi, süreçteki önemli unsurlar olarak ifade edilmelidir. Merkezi kurumlar ve yerel kurumlar arasında açık bir etkileşim ve koordinasyon sağlanması, izlenen politikalarda daha gerçekçi düzenlemelere gidilmesi, finansman kaynağının anayasal zeminde tanımlanması ve yerel yönetim özgelirlerin desteklenmesi izlenen mali yerelleşme politikalarının başarı ile sonuçlanmasını destekleyen önemli adımlar olarak ifade edilebilir (Dabla-Norris, 2006; Korlu ve Çetinkaya, 2015).

KAYNAKÇA

- AB (2020). *EU commission directorate general for economic and financial affairs unit C4, Fiscal Rule Index*. [Data file]. Available from European Union Commission Web site, http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/fiscal_governance/documents/fiscal_rules_database_en.xls.
- Ahmad, E., & Craig, J. (1997). Intergovernmental transfers. In T. Ter-Minassian (Eds.), *Fiscal Federalism in theory and practice* (pp.73-107), International Monetary Fund, Washington, DC.
- Ahmad, I. (2016). Assessing the effects of fiscal decentralization on the education sector: A cross-country analysis. *The Lahore Journal of Economics*, 21(2), 53-96.
- Ahmad, M. E., Brosio, M. G., & Tanzi, M. V. (2008). *Local service provision in selected oecd countries: do decentralized operations work better?* (Paper No. 2008/067). International Monetary Fund, Working Papers.
- Akai, N., & Sakata, M. (2002). Fiscal decentralization contributes to economic growth: evidence from state-level cross-section data for the United States. *Journal of Urban Economics*, 52(1), 93-108.
- Aktan, C. C. (2003). *Değişim çağında devlet*. Çizgi Kitapevi. Konya.
- Albers, T. N. (2020). Currency devaluations and beggar-my-neighbour penalties: evidence from the 1930s. *The Economic History Review*, 73(1), 233-257.
- Aldasoro, I., & Seiferling, M. (2014). *Vertical fiscal imbalances and the accumulation of government debt* (Paper No. 2014/209). International Monetary Fund, Working Papers.
- Alegre, J. G. (2010). Decentralization and the composition of public expenditure in Spain. *Regional Studies*, 44(8), 1067-1083.
- Alesina, A. (2003). The size of countries: does it matter?. *Journal of the European Economic Association*, 1(2-3), 301-316.
- Alesina, A., & Cukierman, A. (1990). The politics of ambiguity. *The Quarterly Journal of Economics*, 105(4), 829-850.
- Alesina, A., & Passalacqua, A. (2016). The political economy of government debt. In J. B. Taylor & H. Uhlig (Eds.), *Handbook of macroeconomics* (pp.2599-2651), Elsevier.
- Alesina, A., & Wacziarg, R. (1998). Openness, country size and government. *Journal of*

- Public Economics*, 69(3), 305-321.
- Alesina, A., Campante, F. R., & Tabellini, G. (2008). Why is fiscal policy often procyclical?. *Journal of the European Economic Association*, 6(5), 1006-1036.
- Alexandru, D. G., & Guziejewska, B. (2020). Administrative capacity as a constraint to fiscal decentralization. The Case of Romania and Poland. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 23(1), 127-143.
- Alfakih, A., Khandani, A. & Wolkowicz, H. (1998). Solving Euclidean distance matrix completion problems via semidefinite programming, *Computational Optimization and Applications*, 12, 13–30.
- Allain-Dupré, D. (2018). *Assigning responsibilities across levels of government: Trends, challenges and guidelines for policy-makers* (Paper No.2018-24). OECD Working Papers on Fiscal Federalism, 27 September, Paris, OECD Publishing.
- Allers, M., & Merkus, E. (2013). *Soft budget constraint but no moral hazard? The Dutch local government bailout puzzle* (SOM Research Reports No.13014-EEF). University of Groningen, Research Institute SOM research school.
- Alworth, J., & Arachi, G. (2008). *Taxation policy in EMU* (Economic Papers No. 310). European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, Belgium.
- Arellano, M., & Bond, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. *The Review of Economic Studies*, 58(2), 277-297.
- Arellano, M., & Bover, O. (1995). Another look at the instrumental variable estimation of error-components models. *Journal of Econometrics*, 68(1), 29-51.
- Arısoy İ. (2005). Wagner ve Keynes hipotezleri çerçevesinde Türkiye’de kamu harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 63-80.
- Aristovnik, A. (2012). Fiscal decentralization in Eastern Europe: trends and selected issues. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 37, 5-22.
- Arrow, K. J. (2012). *Social choice and individual values*. Yale university press. (Orijinal çalışma 1951 yılında yayımlanmıştır.).
- Arvate, P. R. (2011). *The elderly population and the size and composition of local government in Brazil*. Retrieved October 15, 2020, from <https://ssrn.com/abstract=1824518>.
- Arzaghi, M., & Henderson, J. V. (2005). Why countries are fiscally

- decentralizing. *Journal of Public Economics*, 89(7), 1157-1189.
- Asatryan, Z., Baskaran, T., Grigoriadis, T., & Heinemann, F. (2017). Direct democracy and local public finances under cooperative federalism. *The Scandinavian Journal of Economics*, 119(3), 801-820.
- Ashworth, J. O. H. N., Galli, E., & Padovano, F. (2009, June). *Government decentralization and public spending programs*. Paper presented at the 2009/04 XXI Conferenza della Società Italiana di Economia Pubblica (SIEP). Retrieved October 11, 2020, from <http://www.siepweb.it/siep/wp/wp-content/uploads/2021/10/200904.pdf>.
- Ashworth, J., Galli, E., & Padovano, F. (2013). Decentralization as a constraint to Leviathan: a panel cointegration analysis. *Public Choice*, 156(3-4), 491-516.
- Aslim, E. G., & Neyapti, B. (2017). Optimal fiscal decentralization: Redistribution and welfare implications. *Economic Modelling*, 61, 224-234.
- Badriotti, A., Fornasini, M. & Vaneecloo C. (2006). Learning from the Diversity of National Political and Fiscal Experiences. In C. Vaneecloo, A. Badriotti, & M. Fornasini (Eds.), *Fiscal federalism in the European Union and its countries: a confrontation between theories and facts* (pp.142-151). Brussels, Peter Lang Publishing.
- Bahl, R. (2008). *The pillars of fiscal decentralization* (CAF No. 2008/07). CAF Working Paper, CAF Development Bank of Latinamerica, Caracas, Venezuela.
- Bahl, R. W., & Nath, S. (1986). Public expenditure decentralization in developing countries. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 4(4), 405-418.
- Bahl, R., & Martinez-Vazquez, J. (1990). Inflation and the real growth of state and local government expenditures. *The American Economic Review*, 80(2), 166-170.
- Baltagi, B. H. (2008). *Econometric analysis of panel data* (4th ed.). Springer Nature, New York.
- Barro, R. J. (1974). Are government bonds net wealth?. *Journal of Political Economy*, 82(6), 1095-1117.
- Bartolini, D., Sacchi, A., Salotti, S., & Santolini, R. (2018). Fiscal decentralization in times of financial crises. *CESifo Economic Studies*, 64(3), 456-488.
- Baskaran, T. (2011). Fiscal decentralization, ideology, and the size of the public sector. *European Journal of Political Economy*, 27(3), 485-506.
- Baskaran, T., Brender, A., Blesse, S., & Reingewertz, Y. (2016). Revenue decentralization, central oversight and the political budget cycle: Evidence from

- Israel. *European Journal of Political Economy*, 42, 1-16.
- Baum, C. F. (2013). Dynamic panel data estimators. *Applied Econometrics* (pp.1-50), Boston Collage, Spring, Retrieved October 12, 2020, from <http://fmwww.bc.edu/EC-C/S2013/823/EC823.S2013.nn05.slides.pdf>.
- Baum, C. F., Schaffer, M. E., & Stillman, S. (2003). Instrumental variables and GMM: Estimation and testing. *The Stata Journal*, 3(1), 1-31.
- Baum, C. F., Schaffer, M. E., & Stillman, S. (2007). Enhanced routines for instrumental variables/generalized method of moments estimation and testing. *The Stata Journal*, 7(4), 465-506.
- Beer-Tóth, K. (2009). *Local financial autonomy in theory and practice: The Impact of Fiscal Decentralisation in Hungary*. Unpublished doctoral dissertation, Université de Fribourg, Switzerland.
- Behera, D. K., & Dash, U. (2019). Impact of macro-fiscal determinants on health financing: empirical evidence from low-and middle-income countries. *Global Health Research and Policy*, 4(1), 1-13.
- Bellemare, M. F., Masaki, T., & Pepinsky, T. B. (2017). Lagged explanatory variables and the estimation of causal effect. *The Journal of Politics*, 79(3), 949-963.
- Bentham, J. (2000). *An introduction to the principles of morals and legislation*. Batoche Books Kitchener. (Oriğinal alışma 1781 yılında yayımlanmıştır).
- Benz, A., & Heinz, D. (2016). Managing the economic crisis in Germany: Building multi-level governance in budget policy. *Revue internationale de politique comparee*, 23(3), 355-378.
- Beramendi, P. (2012). *The political geography of inequality: regions and redistribution* (1st Ed.). Cambridge University Press, New York.
- Bergstrom, T. C., & Goodman, R. P. (1973). Private demands for public goods. *The American Economic Review*, 63(3), 280-296.
- Berry, W. D., & Lowery, D. (1987). Explaining the size of the public sector: responsive and excessive government interpretations. *The Journal of Politics*, 49(2), 401-440.
- Bethlendi, A., & Lentner, C. (2018). Subnational fiscal consolidation: the Hungarian path from crisis to fiscal sustainability in light of international experiences. *Sustainability*, 10(9), 2978, 1-16.
- Bird, R. M. (1993). Threading the fiscal labyrinth: Some issues in fiscal decentralization. *National Tax Journal*, 46(2), 207-227.
- Bird, R. M. (1999). Fiscal federalism. *The Encyclopedia of Taxation and Tax Policy*, 518,

151-154.

- Bird, R. M., & Smart, M. (2002). Intergovernmental fiscal transfers: International lessons for developing countries. *World Development*, 30(6), 899-912.
- Bird, R. M., & Vaillancourt, F. (2006). Introduction and summary. In R. Bird & F. Vaillancourt (Eds.), *Perspectives on fiscal federalism* (pp.1-12). World Bank Learning Resources, Washington, DC, World Bank.
- Bird, R., & Tarasov, A. (2002). *Closing the gap: Fiscal imbalances and intergovernmental transfers in developed federations*. International Center for Public Policy, Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University.
- Blöchliger, H., & Rabesona J. (2009). *The Fiscal autonomy of sub-central governments: An update*. (Paper No. 9). OECD Working Papers on Fiscal Federalism, OECD Publishing, Paris.
- Blöchliger, H., & Campos, J. M. P. (2011). *Tax competition between sub-central governments* (Paper No. 872). OECD Economics Department Working Paper, OECD Publishing, Paris.
- Blöchliger, H., & Charbit, C. (2008). *Fiscal equalisation* (Paper No.2008/1). OECD Journal: Economic Studies, OECD Publishing, Paris.
- Blöchliger, H., Merk, O., Charbit, C., & Mizell, L. (2007). *Fiscal equalisation in OECD Countries* (Paper No. 4). OECD Publishing, Paris.
- Blundell, R., & Bond, S. (1998). Initial conditions and moment restrictions in dynamic panel data models. *Journal of Econometrics*, 87(1), 115-143.
- Blundell, R., & Bond, S. (2000). GMM estimation with persistent panel data: an application to production functions. *Econometric Reviews*, 19(3), 321-340.
- Boadway, R. & Hobson, P. A. R. (1993). *Intergovernmental fiscal relations in Canada* (Paper No. 96). Canadian Tax Foundation/Association canadienne d'études fiscales, Toronto.
- Boadway, R., & Flatters, F. (1982). Efficiency and equalization payments in a federal system of government: A synthesis and extension of recent results. *Canadian Journal of Economics*, 15(4), 613-633.
- Boadway, R., & Shah, A. (2009). *Fiscal federalism: Principles and practice of multiorder governance* (1st ed.). Cambridge University Press, Cambridge.
- Boadway, R., & Tremblay, J. F. (2006). A theory of fiscal imbalance. *FinanzArchiv/Public Finance Analysis*, 62(1), 1-27.
- Boetti, L., Piacenza, M., & Turati, G. (2009, September). *Fiscal Decentralization and*

- Spending Efficiency of Local Governments. An Empirical Investigation on a Sample of Italian Municipalities*. Paper presented at the XXI Conferenza della Società Italiana di Economia Pubblica,. Retrieved December 16, 2021, from <http://www.siepweb.it/siep/wp/wp-content/uploads/2021/10/200991.pdf>.
- Boetti, L., Piacenza, M., & Turati, G. (2012). Decentralization and local governments' performance: How does fiscal autonomy affect spending efficiency?. *FinanzArchiv/Public Finance Analysis*, 68(3), 269-302.
- Bordignon, M. (2004, November). *Fiscal Decentralization: How to achieve a hard budget constraint*. Paper presented for the workshop on Fiscal Surveillance in EMU: New Issues and Challenges, Brussels.
- Bordignon, M. (2006). *Fiscal decentralization: How to harden the budget constraint* (Revision version). Paper presented at the Workshop Fiscal Surveillance in EMU: new issues and challenges, Catholic University of Milan, Milan.
- Borg, I., Groenen, P. J., & Mair, P. (2013). *Applied Multidimensional Scaling* (2. ed.). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Borge, L. E., & Rattsø, J. (2002). Spending growth with vertical fiscal imbalance: decentralized government spending in Norway, 1880–1990. *Economics & Politics*, 14(3), 351-373.
- Borge, L. E., & Rattso, J. (2012). Fiscal federalism. International experiences and the Nordic response. In A. Moisio (Eds.), *Rethinking local government: Essays on municipal reform* (pp.15-42), Vatt Publications, Helsinki.
- Bradbury, J. C., & Stephenson, E. F. (2003). Local government structure and public expenditures. *Public Choice*, 115(1), 185-198.
- Braun, D. (2006). Between market-preserving federalism and intergovernmental coordination: The case of Australia. *Swiss Political Science Review*, 12(2), 1-36.
- Brennan, G., & Buchanan, J. M. (1977). Towards a tax constitution for Leviathan. *Journal of Public Economics*, 8(3), 255-273.
- Brennan, G., & Buchanan, J. M. (1980a). *The power to tax: Analytic foundations of a fiscal constitution*. Cambridge University Press, vol. 9, New York.
- Brennan, G., & Buchanan, J. M. (1980b). The logic of the Ricardian equivalence theorem. *FinanzArchiv/Public Finance Analysis*, 38(1), 4-16.
- Brenner, N. (1999). Globalisation as reterritorialisation: the re-scaling of urban governance in the European Union. *Urban studies*, 36(3), 431-451.
- Brenner, N. (2004). *New state spaces: Urban governance and the rescaling of statehood*

- (1st ed.). Oxford University Press.
- Breton, A. (1998). *Competitive governments: An economic theory of politics and public finance*. Cambridge University Press, New York.
- Bryson, P. J. (2010a). Moral hazard in property tax administration: a comparative analysis of the Czech and Slovak Republics. In *The economics of centralism and local autonomy* (pp.53-64). Palgrave Macmillan, New York.
- Bryson, P. J. (2010b). Slovakia's Surge: The New System's Impact on Fiscal Decentralization. In *The Economics of centralism and local autonomy* (pp.187-208). Palgrave Macmillan, New York.
- Bryson, P. J., Cornia, G. C., & Wheeler, G. E. (2004). Fiscal decentralization in the Czech and Slovak Republics: a comparative study of moral hazard. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 22(1), 103-113.
- Buček, M., & Nemec, J. (2012). Local government in Slovakia. In M. Plaček, F. Ochrana, M. J. Pucek & J. Nemec (Eds.), *Local government in the member states of the European Union: A comparative legal perspective* (pp. 555-576), Springer, Switzerland.
- Buchanan, J. M. (1949). The pure theory of government finance: A suggested approach. *Journal of Political Economy*, 57(6), 496-505.
- Buchanan, J. M. (1971). Principles of urban fiscal strategy. *Public Choice*, 11(1), 1-16.
- Buchanan, J. M. (1976). Barro on the Ricardian equivalence theorem. *Journal of Political Economy*, 84(2), 337-342.
- Buchanan, J. M. (1977). Why does government grow?. In T.E. Borcherding (Eds.), *Budgets and bureaucrats: The sources of government growth* (pp.3-18). Durkham, Duke University Press.
- Buchanan, J. M. (1990). The domain of constitutional economics. *Constitutional Political Economy*, 1(1), 1-18.
- Buchanan, J. M., & Vanberg, V. (1989). A theory of leadership and deference in constitutional construction. *Public Choice*, 61(1), 15-27.
- Buchanan, J. M., & Wagner, R. E. (1977). *Democracy in deficit: The political legacy of Lord Keynes*. Academic Press, New York.
- Buğra, A., & Savaşkan, O. (2014). *Türkiye'de Yeni Kapitalizm* (1.baskı). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Busemeyer, M. R. (2008). The impact of fiscal decentralisation on education and other types of spending. *Swiss Political Science Review*, 14(3), 451-481.

- Cameron, A. C., & Trivedi, P. K. (2005). *Microeconometrics: methods and applications* (1st ed.). Cambridge University Press, New York.
- Canavire-Bacarreza, G., Martinez-Vazquez, J., & Yedgenov, B. (2017). Reexamining the determinants of fiscal decentralization: what is the role of geography?. *Journal of Economic Geography*, 17(6), 1209-1249.
- Canikalp, E., Turan, T., & Ünlükaplan, I. (2021). The Effects of Fiscal Decentralization on General and Local Government Size: Does Composite Index Matter?. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 17(64), 5-23.
- Carroll, R. A., & Lyne, M. M. (2007, September). *Pork-barreling, rent-seeking and clientelism: Disaggregating political exchange*. Paper presented at the 2006 Annual Meeting of the Midwest Political Science Association, Chicago.
- Cassette, A., & Paty, S. (2010). Fiscal decentralization and the size of government: a European country empirical analysis. *Public Choice*, 143(1-2), 173-189.
- Caulfield, J. (2002). Local government finance in OECD countries. In J. Caulfield & H. O. Larsen (Eds.), *Local government at the millenium* (pp.153-167). VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Chapman, J. I. (1999). *Local government, fiscal autonomy and fiscal stress: The case of California* (Paper No. WP99JC1). Lincoln Institute of Land Policy.
- Chatfield, C., & Collins, A. J. (2013). *Introduction to multivariate analysis*. Springer.
- Classification of the Functions of Government (COFOG) (2021). [Data file]. Available from IMF Government Finance Statistics (GFS) Website, <https://data.imf.org/?sk=5804C5E1-0502-4672-BDCD-671BCDC565A9>.
- Coase, R. H. (1960). The problem of social cost. In C. Gopalakrishnan (Eds.), *Classic papers in natural resource economics* (pp.87-137). Palgrave Macmillan, London.
- Coase, R. H. (1991). *The nature of the firm. origins, evolution, and development*. New York, Oxford. (Orijinal çalışma 1937 yılında yayımlanmıştır.).
- Collins, D. J. (2002). *The 2000 reform of intergovernmental fiscal arrangements in Australia* (Paper No.3). Paper presented in International Symposium on Fiscal Imbalance, 113-144.
- Commandeur, J. J., & Heiser, W. J. (1993). *Mathematical derivations in the proximity scaling (PROXSCAL) of symmetric data matrices*. University of Leiden, Department of Data Theory, Leiden.
- Congleton, R. (2006). Asymmetric federalism and the political economy of decentralization. In E. Ahmad & G. Brosio (Eds.), *Handbook of fiscal federalism*

- (pp.131-153), Edward Elgar Publishing, USA.
- Courant, P. N., Gramlich, E. M., & Rubinfeld, D. L. (1978). *The stimulative effects of intergovernmental grants: Or why money sticks where it hits*. University of Michigan, Institute of Public Policy Studies.
- Cox, T. F., & Cox, M. A. A. (2001). *Multidimensional scaling* (2nd ed.), Boca Raton, FL: Chapman & Hall/CRC Press.
- Craw, M. (2008). Taming the local leviathan: Institutional and economic constraints on municipal budgets. *Urban Affairs Review*, 43(5), 663-690.
- Crowley, G. R., & Sobel, R. S. (2011). Does fiscal decentralization constrain Leviathan? New evidence from local property tax competition. *Public Choice*, 149(1), 5–30.
- Cukierman, A., & Meltzer, A. H. (1986). A positive theory of discretionary policy, the cost of democratic government and the benefits of a constitution. *Economic Inquiry*, 24(3), 367-388.
- Çetinkaya, Ö., & Demirbaş, T. (2010). Belediye gelirlerinin analizi ve mali özerklik açısından değerlendirilmesi. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, (53), 1-18.
- Dabla-Norris, E. (2006). The challenge of fiscal decentralisation in transition countries. *Comparative Economic Studies*, 48(1), 100-131.
- Dafflon, B., & Madiès, T. (2011). *Decentralisation: A few principles from the theory of fiscal federalism* (Paper No. 42). Agence Française de Développement, Notes and Documents, Paris.
- Dahlby, B. (1996). Fiscal externalities and the design of intergovernmental grants. *International Tax and Public Finance*, 3(3), 397-412.
- Darby, J., Muscatelli, A., & Roy, G. (2003). Fiscal decentralisation in Europe: A review of recent experience. *European Research in Regional Science*, 13, 1-32.
- Davoodi, H., & Zou, H. F. (1998). Fiscal decentralization and economic growth: A cross-country study. *Journal of Urban Economics*, 43(2), 244-257.
- De la Croix, D., & Delavallade, C. (2011). Democracy, rule of law, corruption incentives, and growth. *Journal of Public Economic Theory*, 13(2), 155-187.
- De Meijer, C., Wouterse, B., Polder, J., & Koopmanschap, M. (2013). The effect of population aging on health expenditure growth: a critical review. *European Journal of Ageing*, 10(4), 353-361.
- De Mello, L., Schotte, S., Tiongson, E. R., & Winkler, H. (2017). Greying the budget: Ageing and preferences over public policies. *Kyklos*, 70(1), 70-96.
- De Tocqueville, A. (2016). *Government of the democracy in America* (S. Sertdemir

- Özdemir,Çev.). İletişim Yayınları, İstanbul. (Orijinal çalışma 1835 yılında yayımlanmıştır.)
- Del Granado, F. J. A., Martinez-Vazquez, J., & McNab, R. (2005). *Fiscal decentralization and the functional composition of public expenditures* (Paper No. 0501). International Center for Public Policy, Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University.
- Del Granado, F. J. A., Martinez-Vazquez, J., & McNab, R. M. (2018). Decentralized governance, expenditure composition, and preferences for public goods. *Public Finance Review*, 46(3), 359-388.
- Desai, V., & Imrie, R. (1998). The new managerialism in local governance: North-South dimensions. *Third World Quarterly*, 19(4), 635-650.
- Di Liddo, G., Longobardi, E., & Porcelli, F. (2016). Measuring horizontal fiscal imbalance: the case of Italian municipalities. *Local Government Studies*, 42(3), 385-419.
- Di Liddo, G., Longobardi, E., & Porcelli, F. (2019). *Fiscal imbalance and fiscal performance of local governments: Empirical evidence from Italian municipalities*. Unpublished manuscript.
- Diaz-Serrano, L., & Meix-Llop, E. (2012). *Do fiscal and political decentralization raise students' performance? A cross-country analysis* (Paper No. 6722). IZA Discussion Paper Series, Bonn, Germany.
- Dobos, G. (2016). Changing local relations: effects of the 2010–2014 political and administrative reforms in Hungary. In M. W. Sienkiewicz & K. Kuc-Czajkowska (Eds.), *Local government in selected central and eastern european countries experiences, reforms and determinants of development* (pp.73-90), Maria Curie-Sklodowska University Press, Lublin.
- Dollery, B. E. (2006). Local government organization and finance: New Zealand. In A. Shah (Eds.), *Local governance in industrial countries* (pp.189-222), The World Bank.
- Dollery, B., & Worthington, A. (1999). Fiscal illusion at the local level: an empirical test using Australian municipal data. *Economic Record*, 75(1), 37-48.
- Drazen, A., & Eslava, M. (2006). *Pork barrel cycles* (Paper No. 12190). National Bureau of Economic Research Working Paper, Cambridge.
- Dziobek, C. H., Mangas, C. A. G., & Kufa, P. (2011). *Measuring fiscal decentralization: Exploring the IMF's databases* (Paper No. 2011/126). IMF Working Papers, The

- International Monetary Fund, Washington, DC.
- Ebel, R. D., & Yilmaz, S. (2002). *On the measurement and impact of fiscal decentralization* (Paper No. 2809). Policy Research Working Paper, The World Bank, Economic Policy and Poverty Reduction Division.
- Eggertsson, T. (1997). The old theory of economic policy and the new institutionalism. *World Development*, 25(8), 1187-1203.
- Ehdaie, J. (1994). *Fiscal decentralization and the size of the government: an extension with evidence from cross-country data* (Paper No. 1387). Policy Research Working Paper, The World Bank, Economic Policy and Poverty Reduction Division.
- Ejibowah, J. B. (2018). The second-generation theory of fiscal federalism: A critical evaluation. *Perspectives on Federalism*, 10(1), 220-242.
- Engineer, M. (1990). Brennan and Buchanan's Leviathan models. *The Social Science Journal*, 27(4), 419-433.
- Eroglu, E. (2015). Fight against tax competition in the EU and the effects of tax policies implemented in the EU during the 2008 global financial crisis on tax competition. *Business and Economics Research Journal*, 6(2), 39-58.
- Eroğlu, E., & Tunç, G. (2018). Devletin yeniden ölçeklenmesi ve finansallaşma: yerel yönetimlerin mali etkinliklerinin değerlendirilmesi. *Emek Araştırma Dergisi (GEAD)*, 9(14), 23-50.
- Escolano, M. J., Eyraud, L., Badia, M. M., Sarnes, M. J., & Tuladhar, M. A. (2012). *Fiscal performance, institutional design and decentralization in European Union countries* (Paper No.12/45). IMF Working Papers, The International Monetary Fund, Washington, DC.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton University Press.
- EU (2019). *Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics Classification of the Functions of Government (COFOG)*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019 .
- EU Croatia (2021). Retrieved December 12, 2020, from <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Croatia4-Fiscal-Powers.aspx>.
- EU Cyprus (2021). Retrieved December 11, 2020, from <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Cyprus-Fiscal-Powers.aspx>.
- EU Czech Republic (2021). Retrieved January 11, 2021, from

- <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Czechia-Fiscal-Powers.aspx>.
- EU Hungary (2021). Retrieved January 15, 2021, from <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Hungary-Fiscal-Powers.aspx>.
- EU Malta (2021). Retrieved December 11, 2020, from <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Malta-Fiscal-Powers.aspx>.
- Eyraud, L., & Lusinyan, L. (2011). *Decentralizing spending more than revenue; does it hurt fiscal performance?* (Paper No. 2011/226). IMF Working Papers, The International Monetary Fund, Washington, DC.
- Eyraud, L., & Lusinyan, L. (2013). Vertical fiscal imbalances and fiscal performance in advanced economies. *Journal of Monetary Economics*, 60(5), 571-587.
- Faguet, J. P. (1997). *Technical Consultation on Decentralization* (Paper No. 6). Working Group: Decentralization and Natural Resources Management, FAO, Rome.
- Faguet, J. P. (2004). Does decentralization increase government responsiveness to local needs?: Evidence from Bolivia. *Journal of Public Economics*, 88(3-4), 867-893.
- Farnham, P. G. (1990). The impact of citizen influence on local government expenditure. *Public Choice*, 64(3), 201-212.
- Feld, L. P., Kirchgässner, G., & Schaltegger, C. A. (2010). Decentralized taxation and the size of government: Evidence from Swiss state and local governments. *Southern Economic Journal*, 77(1), 27-48.
- Ferrario, C., & Zanardi, A. (2011). Fiscal decentralization in the Italian NHS: what happens to interregional redistribution?. *Health Policy*, 100(1), 71-80.
- Fervers, L., & Schwander, H. (2015). Are outsiders equally out everywhere? The economic disadvantage of outsiders in cross-national perspective. *European Journal of Industrial Relations*, 21(4), 369-387.
- Fieldhouse, D. K. (1982). The official history of colonial development. *The English Historical Review*, 97(383), 386-394.
- Fiva, J. H. (2005). *New evidence on fiscal decentralization and the size of government* (Paper No. 1615). CESifo Working Paper, Munich, Germany.
- Fiva, J. H. (2006). New evidence on the effect of fiscal decentralization on the size and composition of government spending. *FinanzArchiv/Public Finance Analysis*, 62(2), 250-280.
- Forbes, K. F., & Zampelli, E. M. (1989). Is Leviathan a mythical beast?. *The American Economic Review*, 79(3), 568-577.

- Forte, F., & Magazzino, C. (2018). Wagner's Law, Government Size and Economic Growth: An Empirical Test and Theoretical Explanations for Italy 1861–2008. In J. Backhaus, G. Chaloupek, H. Frambach (Eds.), *The European heritage in economics and the social sciences: Gustav von Schmoller and Adolph Wagner* (pp.129-151), vol 21. Springer, Cham.
- Frendo, H. (2010). Malta: Local Government: A Slowly Maturing Process. In F. Hendriks, A. Lidström, & J. Loughlin (Eds.), *The Oxford handbook of local and regional democracy in Europe* (pp. 434-454), Oxford University Press.
- Fuhr, H., Fleischer, J., & Kuhlmann, S. (2018). *Federalism and decentralization in Germany*. Basic features and principles for German development cooperation (GIZ), Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.
- Gabrini, C. J. (2010). Do institutions matter? The influence of institutions of direct democracy on local government spending. *State and Local Government Review*, 42(3), 210-225.
- Galletta, S., & Jametti, M. (2015). How to tame two Leviathans? Revisiting the effect of direct democracy on local public expenditure in a federation. *European Journal of Political Economy*, 39, 82-93.
- Garcia-Milà, T., & McGuire, T. (2007). Fiscal decentralization in Spain: an asymmetric transition to democracy. In R. M. Bird (Eds.), *Fiscal fragmentation in decentralized countries* (pp.208-223), Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK.
- Garrett, G., & Mitchell, D. (2001). Globalization, government spending and taxation in the OECD. *European Journal of Political Research*, 39(2), 145-177.
- Garzarelli, G. (2004). Old and new theories of fiscal federalism, organizational design problems, and Tiebout. *Journal of Public Finance and Public Choice*, 22(1-2), 91-104.
- Garzarelli, G. (2018). *Internal Organization in a public theory of the firm: Toward a Coase-Oates federalism nexus* (Paper No. 86955). University Library of Munich, Germany.
- Gerber, E. R. (1996). Legislative response to the threat of popular initiatives. *American Journal of Political Science*, 40(1), 99-128.
- Gerring, J., Thacker, S. C., & Moreno, C. (2004). *Normative models of democratic governance: decentralism, centralism, and centripetalism*. Boston, Boston University.
- GFSM (2014), *Government Finance Statistics Manual 2014*, Retrieved February 1, 2019,

- from <https://www.imf.org/external/Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf>.
- Giordani, P., Ferraro, M. B., & Martella, F. (2020). *An introduction to clustering with R*. Springer Singapore.
- Goel, R. K., & Nelson, M. A. (1998). Corruption and government size: A disaggregated analysis. *Public Choice*, 97(1), 107-120.
- Goetz, K. H. (2007). The EU timescape: An emergent temporal order. In M. Egeber (Eds.), *Institutiona dynamics and the transformation of executive politics in Europe* (pp.263-291), Mannheim.
- Golem, S. (2010). Fiscal decentralisation and the size of government: a review of the empirical literature. *Financial Theory and Practice*, 34(1), 53-69.
- Gramlich, E. M., Galper, H., Goldfeld, S., & McGuire, M. (1973). State and local fiscal behavior and federal grant policy. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1973(1), 15-65.
- Grisorio, M. J., & Prota, F. (2015). The impact of fiscal decentralization on the composition of public expenditure: Panel data evidence from Italy. *Regional Studies*, 49(12), 1941-1956.
- Groenendijk, N., & Jaansoo, A. (2016). Fiscal federalism in transition countries: The three Baltic Sstates compared. *Public Finance and Management*, 16(3), 255-280.
- Grossman, P. J. (1989). Fiscal decentralization and government size: An extension. *Public Choice*, 62(1), 63-69.
- Grossman, P. J. (1992). Fiscal decentralization and public sector size in Australia. *Economic Record*, 68(3), 240-246.
- Gu, G. C. (2012). *Developing composite indicators for fiscal decentralization: Which is the best measure for whom?* (Paper No. 43032). University Library of Munich, Germany.
- Guziejewska, B. (2016). Theoretical dimensions of fiscal illusions in local government finance. *Journal of Economics, Business and Management*, 4(3), 215-219.
- Güler, A. B. (2013). *Yerel Yönetimler: Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım*. İmge Kitabevi (4. baskı), Ankara.
- Güner, A., & Yılmaz, S. (2006). *Mali Yerelleşme. Teori ve Uygulama Üzerine Yazılar*. Güncel Yayıncılık, İstanbul.
- Güzel, A., & Yılmaz, H. H. (2018). Fiscal decentralization in Turkey and differentiation in selected provinces. *International Journal of Public Finance*, 3(1), 63-82.
- Hallwood, P., & MacDonald, R. (2005). The economic case for fiscal federalism. In D.

- Coyle, W. Alexander & B.Ashcroft (Eds.), *New Wealth for Old Nations* (pp. 96-118), Princeton University Press.
- Hankla, C. R. (2009). When is fiscal decentralization good for governance?. *Publius: The Journal of Federalism*, 39(4), 632-650.
- Hansen, B. (1963). *Lectures in economic theory: Part III: The theory of economic policy*. Cairo: United Arab Republic, Institute of Planning.
- Hansen, L. P. (1982). Large sample properties of generalized method of moments estimators. *Econometrica: Journal of The Econometric Society*, 50(4), 1029-1054.
- Härdle, W. K., & Simar, L. (2019). *Applied multivariate statistical analysis*, Springer International Publishing.
- Heil, J. B. (1991). The search for Leviathan revisited. *Public Finance Quarterly*, 19(3), 334-346.
- Henderson, W.O. (2013). *Industrial Revolution on the continent:Germany, France, Russia 1800-1914*. Taylor and Francis Group, Routledge.
- Hettich, W., & Winer, S. (1986). Vertical imbalance in the fiscal systems of federal states. *Canadian Journal of Economics*, 19(4), 745-765.
- Hill, D. M. (1974). *Democratic Theory and Local Government*. New local government series, 12, Allen and Unwin, London.
- Hjerpe, R. (1997). *Provision of public and merit goods towards an optimal policy mix?* (Paper No. 10). United Nations University, World Institute for Development Economic Research (UNU-WIDER).
- Hobbes, T. (2017). *Leviathan* (S. Lim, Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal çalışma 1651 yılında yayımlanmıştır.).
- Hobsbawm, E. (2010). *Age of revolution: 1789-1848*. Hachette, London.
- Hout, M. C., Papesh, M. H., & Goldinger, S. D. (2013). Multidimensional scaling. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 4(1), 93-103.
- Hulbert, C., & Vammalle, C. (2016) Monitoring Sub-central Governments' Debts: Practices and Challenges in OECD Countries. In H. Blöchliger & J. Kim (Eds.), *Fiscal federalism 2016 making decentraliation work* (pp.107-136), OECD Publishing, Paris.
- Hunter, J. S. H. (1974). Vertical intergovernmental financial imbalance: a framework for evaluation. *FinanzArchiv/Public Finance Analysis*, 32(3), 481-492.
- Huq, A. Z. (2014). *Coasean bargaining over the structural constitution* (Paper No.

- 471). University of Chicago, Public Law & Legal Theory Working Paper, Chicago.
- IMF GFSM (2014). *Government Finance Statistics Manual 2014*, Washington, International Monetary Fund.
- IMF Database (2021). *Government Finance Statistics (GFS) Database*, 2019 [Data file]. Available from IMF Government Finance Statistics (GFS) Website, <https://data.imf.org/?sk=a0867067-d23c-4ebc-ad23-d3b015045405>.
- Inman, R. P. (2003). Transfers and bailouts: Enforcing local fiscal discipline with lessons from US federalism. In J. Rodden, G. S. Eskeland & J. Litvack (Eds.), *Fiscal decentralization and the challenge of hard budget constraints* (pp. 35-84), MIT Press.
- İrepoğlu Carreras, Y. (2016). Fiscal decentralization and inequality: the case of Spain. *Regional Studies, Regional Science*, 3(1), 295-302.
- Jessop, B. (2005) Fordism and post-fordism: A critical reformulation. In A. J. Scott & M. Storper (Eds.), *Pathways to industrialization and regional development* (pp.42-62), Taylor and Francis.
- Jha, P. C. (2015). Theory of fiscal federalism: an analysis. *Journal of Social and Economic Development*, 17(2), 241-259.
- Jia, J., Guo, Q., & Zhang, J. (2014). Fiscal decentralization and local expenditure policy in China. *China Economic Review*, 28, 107-122.
- Jia, J., Liu, Y., Martinez-Vazquez, J., & Zhang, K. (2021). Vertical fiscal imbalance and local fiscal indiscipline: Empirical evidence from China. *European Journal of Political Economy*, 68(4), 101992, 1-16.
- Jilek, M. (2018, April). *Determinants of fiscal fecentralization-the recent evidence in European Countries*. Paper presented on 23rd International Conference Theoretical and Practical Aspects of Public Finance 2018, University of Economics, Prague, Oeconomia Publishing House.
- Jin, J., & Zou, H. F. (2002). How does fiscal decentralization affect aggregate, national, and subnational government size?. *Journal of Urban Economics*, 52(2), 270-293.
- Josselin, J. M. (1995). Towards a tax constitution for local Leviathans. A tentative proposal. *Journal des Économistes et des Études Humaines*, 6(2-3), 321-334.
- Joulfaian, D., & Marlow, M. L. (1991). Centralization and government competition. *Applied Economics*, 23(10), 1603-1612.
- Judson, R. A., & Owen, A. L. (1999). Estimating dynamic panel data models: a guide for

- macroeconomists. *Economics Letters*, 65(1), 9-15.
- Kaiser, A., & Vogel, S. (2019). Dynamic de/centralization in Germany, 1949–2010. *Publius: The Journal of Federalism*, 49(1), 84-111.
- Kappeler, A., & Välilä, T. (2008). Fiscal federalism and the composition of public investment in Europe. *European Journal of Political Economy*, 24(3), 562-570.
- Karceski, S. M., & Kiser, E. (2020). Is there a limit to the size of the state? The scope conditions of Wagner's law. *Journal of Institutional Economics*, 16(2), 217-232.
- Kaufman, L., & Rousseeuw, P. J. (2009). *Finding groups in data: An introduction to cluster analysis*. John Wiley & Sons, New York.
- Kee, W. S. (1977). Fiscal decentralization and economic development. *Public Finance Quarterly*, 5(1), 79-97.
- Keen, M. (1998). Vertical tax externalities in the theory of fiscal federalism. *Staff Papers*, 45(3), 454-485.
- Keen, M., & Marchand, M. (1997). Fiscal competition and the pattern of public spending. *Journal of Public Economics*, 66(1), 33-53.
- Kent, J. T., Bibby, J., & Mardia, K. V. (1979). *Multivariate analysis*. Academic Press, Amsterdam.
- Khemani, S. (2006). *Can delegation promote fiscal discipline in a federation? Evidence from fiscal performance in the Indian States*. Development Research Group, The World Bank, Washington, DC.
- Kıymalıoğlu, Ü., & Ayoğlu, D. (2011). Türk imalat sanayinde yığılma ekonomileri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 7(2), 198-209.
- Kim, H. A. (2019). Inclusive growth and decentralisation in Korea. In J. Kim & S. Dougherty (Eds.), *Fiscal decentralisation and inclusive growth in Asia* (pp.115-136), OECD Publishing, Paris.
- Kim, J. (2013). Measurement of decentralisation: How should we categorise tax sharing?. In J. Kim, J. Lotz & H. Blöchliger (Eds.), *Measuring fiscal decentralisation. Concepts and policies* (pp.47-60), OECD Fiscal Federalism Studies.
- King, D. (1984). *Fiscal tides: The economics of multi-level government*. Routledge, London.
- Kirlappos, A. (2021). Limits of Europeanisation at the municipal level: evidence from the Republic of Cyprus. *Local Government Studies*, 47(4), 637-656.
- Konrad, K. A. (2008). Mobile tax base as a global common. *International Tax and Public*

- Finance*, 15(4), 395-414.
- Korlu, R. K., & Çetinkaya, Ö. (2015). Türkiye’deki belediyelerin mali özerkliğinin öz gelirler bağlamında analizi ve değerlendirilmesi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 95-111.
- Kornai, J. (1980). The dilemmas of a socialist economy: the Hungarian experience. *Cambridge Journal of Economics*, 4(2), 147-157.
- Kornai, J. (1986). The Hungarian reform process: visions, hopes, and reality. *Journal of Economic Literature*, 24(4), 1687-1737.
- Kornai, J., Maskin, E., & Roland, G. (2003). Understanding the soft budget constraint. *Journal of Economic Literature*, 41(4), 1095-1136.
- Kray A., & Van Rijckeghem. (1995). *Employment and wages in the public sector- A cross-country study* (Paper No. 95/70). IMF Working Paper, International Monetary Fund, Washington, DC.
- Kruskal, J. B. (1964a). Nonmetric multidimensional scaling: a numerical method. *Psychometrika*, 29(2), 115-129.
- Kruskal, J. B. (1964b). Multidimensional scaling by optimizing goodness of fit to a nonmetric hypothesis. *Psychometrika*, 29(1), 1-27.
- Kwon, O. (2003). The effects of fiscal decentralization on public spending: The Korean case. *Public Budgeting & Finance*, 23(4), 1-20.
- Kwon, O. (2013). Fiscal decentralization: An effective tool for government reform?. *Public Administration*, 91(3), 544-560.
- Labra, R., & Torrecillas, C. (2018). Estimating dynamic Panel data. A practical approach to perform long panels. *Revista Colombiana de Estadística*, 41(1), 31-52.
- Lance, G. N., & Williams, W. T. (1967). A general theory of classificatory sorting strategies: II. Clustering systems. *The Computer Journal*, 10(3), 271-277.
- Letelier S, L., & Sáez Lozano, J. L. (2013). Fiscal decentralization in specific areas of government: a technical note. *Economía Mexicana. Nueva Época*, 22(2), 357-371.
- Levaggi, R. (2002). Decentralized budgeting procedures for public expenditure. *Public Finance Review*, 30(4), 273-295.
- Liberati, P., & Sacchi, A. (2013). Tax decentralization and local government size. *Public Choice*, 157(1-2), 183-205.
- Litvack, J. M., & Oates, W. E. (1970). Group size and the output of public goods: Theory and application to state-local finance in the United States. *Public Finance=Finances Publiques*, 25(1), 42-62.

- Liu, L. C. H. (2011). The typology of fiscal decentralisation system: a cluster analysis approach. *Public Administration and Development*, 31(5), 363-376.
- Liu, Y., Martinez-Vazquez, J., & Timofeev, A. (2013). Measuring the extent of fiscal decentralisation: An application to the United States. In J. Kim, J. Lotz & H. Blöchliger (Eds.), *Measuring fiscal decentralisation concepts and policies* (pp.71-88), OECD Fiscal Federalism Studies, OECD Publishing.
- Lotz, J. (2012). *You get what you pay for: How Nordic cities are financed* (Paper No. 07). University of Toronto, Institute on Municipal Finance and Governance.
- MacQueen, J. (1967). Some methods for classification and analysis of multivariate observations. *Proceedings of the fifth Berkeley Symposium on Mathematical Statistics and Probability*, 1(14), 281-297.
- Magnussen, J., Hagen, T. P., & Kaarboe, O. M. (2007). Centralized or decentralized? A case study of Norwegian hospital reform. *Social Science & Medicine*, 64(10), 2129-2137.
- Makreshanska, S., & Petrevski, G. (2016). *Fiscal decentralization and government size across Europe* (Paper No. 82472). University Library of Munich, Germany.
- Makreshanska-Mladenovska, S., & Petrevski, G. (2019). Fiscal decentralisation and government size: Evidence from a panel of European countries. *Hacienda Publica Espanola*, 229(2), 33-58.
- Maličká, L., & Martinková, S. (2018). Fiscal decentralization determinants: analysis of the EU countries' clustered sample in period 1995-2015. *Economics and Management*. 2(1), 157-171.
- Mardia, K. V. (1970). Measures of multivariate skewness and kurtosis with applications. *Biometrika*, 57(3), 519-530.
- Mardia, K. V. (1978). Some properties of classical multi-dimensional scaling. *Communications in Statistics-Theory and Methods*, 7(13), 1233-1241.
- Mardia, K. V., Kent, J. T., & Bibby, J. M. (1995). *Multivariate analysis*. Great Britain by TJ Press, Cornwall.
- Markantonatou, M. (2007). The ideal-typical transition from fordism to post-fordism : A neopositivist problem setting. *European Research Studies Journal*, 10(1-2), 119-129.
- Marlow, M. L. (1988). Fiscal decentralization and government size. *Public Choice*, 56(3), 259-269.
- Martinez-Vazquez, J., & McNab, R. M. (2003). Fiscal decentralization and economic

- growth. *World Development*, 31(9), 1597-1616.
- Martinez-Vazquez, J., & Timofeev, A. (2010). Decentralization measures revisited. *Public Finance and Management*, 10(1), 13-47.
- Martinez-Vazquez, J., & Vaillancourt, F. (2011). An Overview of the main obstacles to decentralization. In J. Martinez-Vazquez & F. Vaillancourt (Eds.), *Decentralization in developing countries* (pp.1-16), Edward Elgar Publishing.
- Martinez-Vazquez, J., & Yao, M. H. (2009). Fiscal decentralization and public sector employment: A cross-country analysis. *Public Finance Review*, 37(5), 539-571.
- Martínez-Vázquez, J., Lago-Peñas, S., & Sacchi, A. (2017). The impact of fiscal decentralization: A survey. *Journal of Economic Surveys*, 31(4), 1095-1129.
- Matsusaka, J. G. (2005). Direct democracy works. *Journal of Economic Perspectives*, 19(2), 185-206.
- McGuire, T. J. (1991). Federal aid to states and localities and the appropriate competitive framework. In Kenyon, Daphne A. & John Kincaid (Eds.), *Competition among States and local governments: Efficiency and equity in American federalism*. Washington, DC: The Urban Institute Press
- McLure, M. (2007). Fiscal decentralisation: An epilogue to Paretian fiscal thought. In M. McLure (Eds.) *The Paretian school and Italian fiscal sociology* (pp.155-171), Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Meltzer, A. H., & Richard, S. F. (1981). A rational theory of the size of government. *Journal of Political Economy*, 89(5), 914-927.
- Meulman, J. J., & Heiser, W. J. (1999). *SPSS Categories 10.0*. SPSS Incorporated, Chicago.
- Moesen, W., & Van Cauwenberge, P. (2000). The status of the budget constraint, federalism and the relative size of government: A bureaucracy approach. *Public Choice*, 104(3), 207-224.
- Mosca 1, I. (2007). Decentralization as a determinant of health care expenditure: empirical analysis for OECD countries. *Applied Economics Letters*, 14(7), 511-515.
- Mourão, P. R., & Veiga, L. G. (2010). *Elections, fiscal policy and fiscal illusion* (Paper No. 18/2010). NIPE Working paper, Universidade do Minho.
- Mueller, D. C. (1989). *Public choice II*. Cambridge University Press, United Kingdom.
- Mueller, D. C. (2003). *Public choice III*. Cambridge University Press, United Kingdom.
- Mueller, D. C., & Murrell, P. (1986). Interest groups and the size of government. *Public*

- Choice*, 48(2), 125-145.
- Musgrave, R. A. (1959). *The theory of public finance; a study in public economy*. Kogakusha Co.
- Musgrave, R. A. (1961). Approaches to a fiscal theory of political federalism. In National Bureau Committee for Economic Research (Eds.), *Public finances: Needs, sources, and utilization* (pp. 97-134). Princeton University Press.
- Musgrave, R. A. (1973). *Public finance in theory and practice*. McGraw-Hill Kogakusa.
- Nelson, M. A. (1987). Searching for Leviathan: Comment and extension. *The American Economic Review*, 77(1), 198-204.
- Niskanen, W. A. (1971). *Bureaucracy and Representative Governments*. Aldine Atherton, Chicago.
- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.
- Oates, W. E. (1972). *Fiscal federalism*. Harcourt Brace, New York.
- Oates, W. E. (1985). Searching for Leviathan: An empirical study. *The American Economic Review*, 75(4), 748-757.
- Oates, W. E. (1988). On the nature and measurement of fiscal illusion: a survey, In G. Brennan, B.S. Crewel & P. Groenewegen (Eds.), *Taration and Fiscal federalism: Essays in honour of Russell Mathews* (pp.65-82). ANU Press, Sydne
- Oates, W. E. (1999). An essay on fiscal federalism. *Journal of Economic Literature*, 37(3), 1120-1149.
- Oates, W. E. (2005a). Toward a second-generation theory of fiscal federalism. *International Tax and Public Finance*, 12(4), 349-373.
- Oates, W. E. (2005b). Property taxation and local public spending: the renter effect. *Journal of Urban Economics*, 57(3), 419-431.
- Oates, W. E. (2008). On the evolution of fiscal federalism: Theory and institutions. *National Tax Journal*, 61(2), 313-334.
- OECD (2019). Making decentralisation work: a handbook for policy-makers. In *Ten Guidelines for Effective Decentralisation Conducive to Regional Development*, OECD Publishing, Paris, Retrieved September 13, 2020, from <https://www.oecd.org/eurasia/countries/ukraine/Ten-Guidelines-for-Effective-Decentralisation-Conducive-to-Regional-Development.pdf>.
- OECD (2020). OECD Fiscal decentralisation database, Retrieved February 11, 2020, from <https://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database/>.

- Olivera, J. H. (1967). Money, prices and fiscal lags: a note on the dynamics of inflation. *Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review*, 20(82), 258-267.
- Olson, M. (1969). The principle of "fiscal equivalence": the division of responsibilities among different levels of government. *The American Economic Review*, 59(2), 479-487.
- Osterkamp, R., & Eller, M. (2003). How decentralised is government activity?. *CESifo DICE Report*, 1(1), 32-35.
- Ökmen, M. (2005). Küresel sistem, demokratikleşme-yerelleşme dinamikleri ve yerel demokrasi. K. Görmez (Ed.), *Küreselleşme ve Yerelleşme içinde* (s.21-66), Odak Yayın, Ankara.
- Ökmen, M. (2015). Yerel yönetim teorisi: Ekonomik, sosyal ve siyasal yaklaşımlar. M.Ökmen (Ed.), *Yerel Yönetimlerde Güncel Gelişmeler* (s. 5-20), Ekin Yayınevi, Bursa.
- Palmer G & Palmer, M. (2004). *Bridled power. New Zealand's constitution and government*, Oxford University Press (4th ed.), Melbourne.
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.
- Piirimäe, P. (2006). The explanation of conflict in Hobbes's Leviathan. *Trames*, 10(1), 3-21.
- Porter, R. B. (1977). John Stuart Mill and federalism. *Publius*, 7(2), 101-124.
- Primo, D. M. (2010). The effect of initiatives on local government spending. *Journal of Theoretical Politics*, 22(1), 6-25.
- Primo, D. M., & Snyder Jr, J. M. (2008). Distributive politics and the law of 1/n. *The Journal of Politics*, 70(2), 477-486.
- Prohl, S., & Schneider, F. (2009). Does decentralization reduce government size? A quantitative study of the decentralization hypothesis. *Public Finance Review*, 37(6), 639-664.
- Prud'Homme, R. (1995). The dangers of decentralization. *The World Bank Research Observer*, 10(2), 201-220.
- Qian, Y., & Roland, G. (1998). Federalism and the soft budget constraint. *American Economic Review*, 88(5), 1143-1162.
- Qian, Y., & Weingast, B. R. (1997). Federalism as a commitment to reserving market incentives. *Journal of Economic Perspectives*, 11(4), 83-92.
- Qiao, M., Ding, S., & Liu, Y. (2019). Fiscal decentralization and government size: The role of democracy. *European Journal of Political Economy*, 59, 316-330.

- Rao, M. G., Raghunandan, T. R., Gupta, M., Datta, P., Jena, P. R., & Amarnath, H. K. (2011). *Fiscal decentralisation to rural local governments in India: Selected issues and reform options*. National Institute of Public Finance and Policy, New Delhi.
- Rattsoe, J. (1998). Introduction. In J. Rattsoe (Eds.), *Fiscal federalism and state-local finance. The Scandinavian perspective*. Edward Elgar, Cheltenham, Northampton.
- Rattsoe, J. (2004, October). *Local tax financing in the Nordic countries*. Paper presented as a general report for the 2004 NSFR meeting in Oslo. Retrieved October 28-29, 2004, from https://nsfr.dk/uf/90000_99999/92226/f5b12cbca1ad246aa063299513511923.pdf
- Reino, J. L. G., & Alcalde, A. H. (2011). Political determinants of regional financing: the case of Spain. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 29(5), 802-820.
- Richardson, M. W. (1938). Multidimensional psychophysics. *Psychological Bulletin*, 35, 659-660.
- Riker, W. H. (1964). *Federalism: Origin, operation, significance* (1st ed.). Boston: Little, Brown.
- Robinson, J. A. (1999). *When is a state predatory?* (Paper No. 178). CESifo Working Paper, Center for Economic Studies and ifo Institute (CESifo), Munich.
- Robinson, J. A., & Acemoglu, D. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity and poverty*. London: Profile.
- Rodden, J. (2002). The dilemma of fiscal federalism: Grants and fiscal performance around the world. *American Journal of Political Science*, 46(3), 670-687.
- Rodden, J. (2003). Reviving Leviathan: fiscal federalism and the growth of government. *International Organization*, 57(4), 695-729.
- Rodden, J. (2006). *Hamilton's Paradox: The promise and peril of fiscal federalism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rodden, J., & Wibbels, E. (2002). Beyond the fiction of federalism: Macroeconomic management in multitiered systems. *World Politics*, 55(4), 494-531.
- Rodden, J., Eskeland, G. S., & Litvack, J. I. (2003). Introduction and overview. In Rodden, J. A., Eskeland, G. S., & Litvack, J. I. (Eds.), *Fiscal decentralization and the challenge of hard budget constraints* (pp.3-32). MIT press.
- Rodrik, D. (1998). Why do more open economies have bigger governments?. *Journal of Political Economy*, 106(5), 997-1032.

- Rodrik, D. (2008). *One economics, many recipes*. Princeton University press.
- Rogoff, K. (1990). Equilibrium political budget cycles. *The American Economic Review*, 80(1), 21-36.
- Rogoff, K., & Sibert, A. (1988). Elections and macroeconomic policy cycles. *The Review of Economic Studies*, 55(1), 1-16.
- Rondinelli, D. A. (1981). Government decentralization in comparative perspective: theory and practice in developing countries. *International Review of Administrative Sciences*, 47(2), 133-145.
- Rondinelli, D. A. (1983). Implementing decentralization programmes in Asia: a comparative analysis. *Public Administration and Development*, 3(3), 181-207.
- Rondinelli, D. A., Nellis, J. R., & Cheema, G. S. (1983). *Decentralization in developing countries* (Paper No. 587/8). World Bank Staff Working Paper, World Bank, Washington, DC.
- Roodman, D. (2009a). A note on the theme of too many instruments. *Oxford Bulletin of Economics and statistics*, 71(1), 135-158.
- Roodman, D. (2009b). How to do xtabond2: An introduction to difference and system GMM in Stata. *The Stata Journal*, 9(1), 86-136.
- Rosenbaum, A. (2013). Political, economic and administrative reform in Central and Eastern Europe: Much accomplished, but what have we learned? In M.Vintar, A.Rosenbaum, G.Jenei & W. Drechsler (Eds.), *The past, present and the future of public administration in Central and Eastern Europe* (pp.77-90), NISPAcee Press, Bratislava.
- Roy, P., Ray, S., & Halder, S. K. (2019). Socio-economic determinants of multidimensional poverty in rural West Bengal: A household level analysis. *Journal of Quantitative Economics*, 17(3), 603-622.
- Rubinfeld, D. L. (1987). The economics of the local public sector. In O. Auerbach & M. Feldstein (Eds.), *Handbook of public economics* (pp. 571-645). Vol. 2, Elsevier.
- Ruggeri, G. C., & Howard, R. (2001). *On the concept and measurement of vertical fiscal imbalances* (Paper No. 6). SIPP Public Policy Paper, Canada: University of Regina.
- Sacchi, A., & Salotti, S. (2017). The influence of decentralized taxes and intergovernmental grants on local spending volatility. *Regional Studies*, 51(4), 507-522.
- Sacchi, A., & Salotti, S. (2016). A comprehensive analysis of expenditure

- decentralization and of the composition of local public spending. *Regional Studies*, 50(1), 93-109.
- Saito, F. (2011). Decentralization. In M. Bevir (Eds.), *The SAGE handbook of governance* (pp.484-500). Thousand Oaks: SAGE publications.
- Samuelson, P. A. (1954). The pure theory of public expenditure. *The Review of Economics and Statistics*, 36(4), 387-389.
- Scotto, A. (1950). Di un indice di decentramento finanziario' classe. In J. Tivaroni (Eds.), *Finanza pubblica contemporanea* (pp. 379–394), Bari: Gius. Laterza & Figli.
- Seabright, P. (1996). Accountability and decentralisation in government: An incomplete contracts model. *European Economic Review*, 40(1), 61-89.
- Sellers, J. M., & Lidström, A. (2007). Decentralization, local government, and the welfare state. *Governance*, 20(4), 609-632.
- Shadbegian, R. J. (1999). Fiscal federalism, collusion, and government size: Evidence from the states. *Public Finance Review*, 27(3), 262-281.
- Shah, A. (2004). *Fiscal decentralization in developing and transition economies: Progress, problems, and the promise* (Paper No. 3282). World Bank, Washington, D.C.
- Sharma, C. K. (2012). Beyond gaps and imbalances: Re-structuring the debate on intergovernmental fiscal relations. *Public Administration*, 90(1), 99-128.
- Sharma, C. K. (2017). A situational theory of pork-barrel politics: The shifting logic of discretionary allocations in India. *India Review*, 16(1), 14-41.
- Shepard, R. N. (1962). The analysis of proximities: multidimensional scaling with an unknown distance function. I. *Psychometrika*, 27(2), 125-140.
- Shepsle, K. A., & Weingast, B. R. (1981). Political preferences for the pork barrel: A generalization. *American Journal of Political Science*, 25, 96-111.
- Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1993). Corruption. *The Quarterly Journal of Economics*, 108(3), 599-617.
- Sinn, S. (1992). The taming of Leviathan: Competition among governments. *Constitutional Political Economy*, 3(2), 177-196.
- Sirait, S. (2017). Fiscal decentralization and local government size: Evidence from Indonesia. *Public Policy and Administration Research*, 7(2), 1-6.
- Sow, M., & Razafimahefa, M. I. F. (2015). *Fiscal decentralization and the efficiency of public service delivery* (Paper No. 15-59). International Monetary Fund.
- Stegarescu, D. (2005). Public sector decentralisation: Measurement concepts and recent

- international trends. *Fiscal Studies*, 26(3), 301-333.
- Stein, E. (1999). Fiscal decentralization and government size in Latin America. *Journal of Applied Economics*, 2(2), 357-391.
- Stoker, G. (1989). Creating a local government for a post-Fordist society: the Thatcherite project?. In J. Stewart & G. Stoker (Eds.), *The future of local government* (pp.141-170). Palgrave Macmillan.
- Stokes, S. C., Dunning, T., Nazareno, M., & Brusco, V. (2013). *Brokers, voters, and clientelism: The puzzle of distributive politics* (1st ed.). Cambridge University Press, New York.
- Strauss, T., & von Maltitz, M. J. (2017). Generalising Ward's method for use with Manhattan distances. *PloS one*, 12(1), 1-21.
- Strumpf, K. S. (1998). A predictive index for the flypaper effect. *Journal of Public Economics*, 69(3), 389-412.
- Tan, P. N., Steinbach, M., & Kumar, V. (2016). *Introduction to data mining* (1st ed.). Pearson India.
- Tanzi, V. (1978). Inflation, real tax revenue, and the case for inflationary finance: Theory with an application to Argentina. *IMF Staff papers*, 25(3), 417-451.
- Tanzi, V. (1995) Fiscal federalism and decentralization: a review of some efficiency and macroeconomic aspects. In M. Bruno & B. Pleskovic (Eds.), *Annual World Bank conference on development economics 1995* (pp.295-315). Washington, DC: World Bank.
- Tanzi, V. (2000, November). *On fiscal federalism: issues to worry about*. Paper presented at Conference on Fiscal Decentralization, IMF Fiscal Affairs Department at IMF Headquarters, Washington.
- Tanzi, V. (2002). Pitfalls on the road to fiscal decentralization. In E. Ahmad & V. Tanzi (Eds.), *Managing fiscal decentralization* (pp. 17-30), Routledge.
- Tatoğlu, F. Y. (2018). *İleri panel veri analizi: Stata uygulamalı*. Beta. İstanbul.
- Tezcan, N. (2015). OECD ve BRIC ülkelerinin enerji göstergeleri açısından çok boyutlu ölçekleme analizi ile karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25(77), 119-135.
- The Global State of Democracy Indices (2021). [Data file]. Available from Website. <https://www.idea.int/data-tools>.
- Tiebout, C. M. (1956). A pure theory of local expenditures. *Journal of Political Economy*, 64(5), 416-424.

- Tiebout, C. M. (1961). An economic theory of fiscal decentralization. In Universities-National Bureau Committee for Economic Research (Eds.), *Public finances: Needs, sources, and utilization* (pp.79-96). Princeton University Press.
- Timm, N. H. (2002). *Applied multivariate analysis*. Springer-Verlag New York .
- Timofeev, A. (2002). *Fiscal decentralization and soft budget constraints* (Paper No.01/12). Economics Education and Research Consortium, Working Paper Series.
- Tommasi, M., & Weinschelbaum, F. (2007). Centralization vs. decentralization: A principal-agent analysis. *Journal of Public Economic Theory*, 9(2), 369-389.
- Torgerson, W. S. (1952). Multidimensional scaling: I. Theory and method. *Psychometrika*, 17(4), 401-419.
- Trasberg, V. (2009). Baltic local governments' fiscal situation: Two decades of reform. *Journal of Baltic Studies*, 40(2), 179-120.
- Treisman, D. (2002). *Defining and measuring decentralization: a global perspective*. Unpublished manuscript, 1-38.
- Treisman, D. (2006a). Explaining fiscal decentralisation: geography, colonial history, economic development and political institutions. *Commonwealth & Comparative Politics*, 44(3), 289-325.
- Treisman, D. (2006b). Fiscal decentralization, governance, and economic performance: a reconsideration. *Economics & Politics*, 18(2), 219-235.
- Treisman, D. (2007). *The architecture of government: Rethinking political decentralization (1st ed.)*. Cambridge University Press.
- Ullah, S., Akhtar, P., & Zaefarian, G. (2018). Dealing with endogeneity bias: The generalized method of moments (GMM) for panel data. *Industrial Marketing Management*, 71, 69-78.
- Ullrich, G., Essenberg, H., Ratteree, W., Hoffmann, E., & Hammouya, M. (2001). *The Impact of decentralization and privatization on municipal services*: Report for Discussion at the Joint Meeting on the Impact of Decentralization and Privatization on Municipal Services (JMMS), Geneva, Switzerland, 2001. International Labor Organization.
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2017). *Mahalli İdareler* (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Usui, N. (2007). *Critical issues of fiscal decentralization* (Paper No. 21), ERD Technical Note Series, Asian Development Bank, Philippines.

- Vammalle, C., Allain-Dupré, D., & Gaillard, N. (2012). A sub-central government perspective on fiscal policy in a tight fiscal environment. In J. Kim & C. Vammale (Eds.), *Institutional and financial relations across levels of government* (pp.17-44), OECD/Korea Institute of Public Finance.
- Van Helden, J., & Reichard, C. (2018). Cash or accruals for budgeting? Why some governments in Europe changed their budgeting mode and others not. *OECD Journal on Budgeting*, 18(1), 91-113.
- Vigneault, M. L. (2005). *Intergovernmental fiscal relations and the soft budget constraint problem*. Institute of Intergovernmental Relations, Working Paper IIGR, nr. 2. Queen's University.
- Vinuela, J. (2000, November). *Fiscal decentralization in Spain*. Paper presented at the conference on Fiscal Decentralization, Sponsored by the IMF Fiscal Affairs Department (FAD).
- Vo, D. H. (2008a). Fiscal decentralisation indices: A comparison of two approaches. *Rivista Di Diritto Finanziario E Scienza Delle Finanze*, 67(3), 295-323.
- Vo, D. H. (2008b). *The economics of measuring fiscal decentralisation*. Business School, Economics, University of Western Australia.
- Vo, D. H. (2009). Fiscal decentralisation in Vietnam: Lessons from selected Asian nations. *Journal of the Asia Pacific Economy*, 14(4), 399-419.
- Vo, D. H. (2010). The economics of fiscal decentralization. *Journal of Economic Surveys*, 24(4), 657-679.
- Von Hagen, J. (2002). Fiscal rules, fiscal institutions and fiscal performance. *The Economic and Social Review*, 33(3), 263-284.
- Wallis, J. J., & Oates, W. E. (1988). Decentralization in the public sector: An empirical study of state and local government. In H. Rosen (Eds.), *Fiscal federalism: Quantitative studies* (pp.5-32), University of Chicago Press.
- Ward Jr, J. H. (1963). Hierarchical grouping to optimize an objective function. *Journal of the American Statistical Association*, 58(301), 236-244.
- Weingast, B. R. (1995). The economic role of political institutions: Market-preserving federalism and economic development. *Journal of Law, Economics, & Organization*, 11(1), 1-31.
- Weingast, B. R. (2007). *Second Generation Fiscal Federalism: Implications for Decentralized Democratic*. Retrieved November 1, 2019, from <http://papers.ssrn>.

- com/sol3/papers. cfm.
- Weingast, B. R. (2008). The performance and stability of federalism: an institutional perspective. In C. Menard & M.M. Shirley (Eds.), *Handbook of new institutional economics* (pp.149-172), Springer, Berlin, Heidelberg.
- Weingast, B. R. (2009). Second generation fiscal federalism: The implications of fiscal incentives. *Journal of Urban Economics*, 65(3), 279-293.
- Weingast, B. R. (2014). Second generation fiscal federalism: Political aspects of decentralization and economic development. *World Development*, 53, 14-25.
- Weingast, B. R., Shepsle, K. A., & Johnsen, C. (1981). The political economy of benefits and costs: A neoclassical approach to distributive politics. *Journal of Political Economy*, 89(4), 642-664.
- Wickelmaier, F. (2003). An introduction to MDS. *Sound Quality Research Unit, Aalborg University, Denmark*, 46(5), 1-26.
- Wickwar, W. H. (1970). *The political theory of local government*. Columbia, University of South Carolina Press.
- Williamson, O. E. (1994). The institutions and governance of economic development and reform. *The World Bank Economic Review*, 8(1), 171-197.
- Williamson, O. E. (1996). *The mechanisms of governance*. Oxford University Press.
- Wilson, J. D. (1986). A theory of interregional tax competition. *Journal of Urban Economics*, 19(3), 296-315.
- Wilson, J. D. (1999). Theories of tax competition. *National Tax Journal*, 52(2), 269-304.
- Wilson, W. (1887). The Study of Administration. *Political Science Quarterly*, 2(2), 197-222.
- Windmeijer, F. (2005). A finite sample correction for the variance of linear efficient two-step GMM estimators. *Journal of Econometrics*, 126(1), 25-51.
- Woller, G. M., & Phillips, K. (1998). Fiscal decentralisation and IDC economic growth: An empirical investigation. *The Journal of Development Studies*, 34(4), 139-148.
- World Bank (2018). *World Bank Fiscal Indicators*, Retrieved February 2, 2020, from World Bank Web site. <http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/fiscalindicators.htm>.
- World Bank Database (2021). [Data file]. Available from World Bank Web site. <https://data.worldbank.org/>.
- Wu, A. M., & Lin, M. (2012). Determinants of government size: Evidence from China. *Public Choice*, 151(1-2), 255-270.

- Yakovlev, P., Tosun, M., & Lewis, W. P. (2012). *Legislative term limits and state aid to local governments* (Paper No. 6456). Institute of Labor Economics, IZA.
- Young, F. W., Takane, Y., & Lewyckyj, R. (1978). ALSCAL: A nonmetric multidimensional scaling program with several individual-differences options. *Behavior Research Methods & Instrumentation*, 10(3), 451-453.
- Young, G., & Householder, A. S. (1938). Discussion of a set of points in terms of their mutual distances. *Psychometrika*, 3(1), 19-22.
- Zax, J. S. (1989). Is there a Leviathan in your neighborhood?. *The American Economic Review*, 79(3), 560-567.
- Zhang, S. (2016). Fiscal decentralization, budgetary transparency, and local government size in China. *Emerging Markets Finance and Trade*, 52(7), 1679-1697.
- Zhang, T., & Zou, H. F. (1998). Fiscal decentralization, public spending, and economic growth in China. *Journal of Public Economics*, 67(2), 221-240.
- Zodrow, G. R., & Mieszkowski, P. (1986). Pigou, Tiebout, property taxation, and the underprovision of local public goods. *Journal of Urban Economics*, 19(3), 356-370.

EKLER

EK 1. Uzunluk matrisi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	.000														
2	1.462	.000													
3	1.780	.564	.000												
4	1.207	1.626	1695	.000											
5	2.215	1.659	1.780	2.546	.000										
6	1.587	1.375	1.613	1.964	1.318	.000									
7	1.673	1.653	1.680	1.763	1.838	1.112	.000								
8	2.422	1.969	2.251	2.959	1.718	1.460	2.127	.000							
9	1.382	1.484	1.619	1.581	1.579	.706	.726	1.877	.000						
10	1.554	1.313	1.428	1.442	1.859	1.165	1.464	2.318	1.091	.000					
11	1.425	1.361	1.366	1.190	2.470	1.697	1.550	2.700	1.445	1.224	.000				
12	2.418	1.445	1.419	2.303	1.818	1.778	2.281	2.374	1.988	1.396	2.181	.000			
13	2.031	2.307	2.366	2.302	1.745	1.501	1.455	2.376	1.240	2.045	2.186	2.732	.000		
14	1.855	1.558	1.682	2.279	1.490	1.347	1.599	1.600	1.542	1.729	2.136	1.931	2.034	.000	
15	1.934	1.634	1.662	2.158	.962	1.399	1.719	2.269	1.504	1.515	2.139	1.760	1.660	1.432	.000
16	1.929	1.271	1.227	1.684	1.830	1.453	1.685	2.370	1.418	.822	1.657	.997	2.371	1.833	1.600
17	2.200	1.940	1.689	1.925	2.426	1.926	1.867	2.956	1.746	1.396	1.744	1.775	2.320	2.095	1.917
18	1.863	1.598	1.765	2.013	1.882	1.416	1.496	1.730	1.429	1.557	1.827	2.104	2.244	1.193	1.886
19	2.492	2.311	2.453	2.685	2.209	1.496	1.965	1.533	1.736	2.208	2.363	2.641	1.983	2.022	2.411
20	2.816	2.359	2.601	3.215	2.188	1.92	2.631	1.147	2.376	2.623	3.076	2.526	2.875	2.027	2.597
21	3.860	3.805	3.903	3.993	3.279	3.395	3.480	3.936	3.458	3.647	3.824	4.050	3.396	3.490	3.461
22	4.012	3.491	3.593	4.156	2.604	3.182	3.626	3.192	3.503	2.700	4.222	3.398	3.637	3.164	3.110
23	1.791	1.213	1.354	2.260	1.379	1.070	1.463	1.582	1.302	1.427	1.935	1.563	2.091	1.156	1.423
24	1.529	1.680	1.853	1.882	1.343	1.006	1.318	1.979	.796	1.284	1.702	2.127	1.097	1.681	1.288
25	1.983	2.130	2.235	2.256	2.103	1.834	1.556	2.225	1.410	2.043	2.111	2.810	1.917	2.158	2.261
26	1.884	1.197	1.225	1.911	1.654	1.112	1.492	1.024	1.240	.870	1.441	1.165	1.973	1.501	1.512
27	2.135	1.426	1.699	2.355	1.399	1.109	1.919	1.227	1.602	1.529	2.182	1.518	2.288	1.394	1.645
28	2.080	1.916	2.032	2.573	1.421	1.005	1.546	1.601	1.318	1.904	2.259	2.245	1.358	1.611	1.575
29	1.100	.702	.926	1.142	2.016	1.418	1.599	2.307	1.369	1.030	.878	1.647	2.218	1.725	1.725
30	1.216	1.650	1.692	1.264	2.297	1.586	1.229	2.613	1.171	1.601	.933	2.592	1.542	2.080	2.028
31	1.352	1.440	1.473	1.432	1.994	1.428	1.040	2.496	1.134	1.590	1.137	2.447	1.576	1.994	1.770
32	1.698	1.107	1.384	1.946	1.688	1.215	1.740	1.908	1.451	.970	1.779	1.171	2.467	1.449	1.579
33	2.988	2.724	2.857	3.034	2.433	2.176	2.640	2.398	2.430	2.658	3.121	2.716	2.775	2.662	2.642
34	1.960	1.434	1.548	2.280	1.491	.998	1.539	1.435	1.343	1.489	2.043	1.470	1.971	1.198	1.578
35	2.482	2.211	2.454	2.851	2.113	1.737	2.338	1.656	2.085	2.277	2.809	2.240	2.683	1.944	2.395
36	1.701	1.538	1.718	2.048	1.714	.956	1.515	1.445	1.219	1.383	1.864	1.813	1.909	1.127	1.638

	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
16	.000																				
17	1.228	.000																			
18	1.803	2.333	.000																		
19	2.472	1.717	1.922	.000																	
20	2.589	3.134	2.193	1.516	.000																
21	3.976	4.219	3.447	3.806	4.237	.000															
22	3.602	4.189	3.216	3.560	3.268	2.919	.000														
23	.352	1.843	1.448	2.192	2.089	3.732	3.284	.000													
24	1.725	2.092	1.630	1.931	2.535	3.277	3.443	1.517	.000												
25	2.229	2.630	1.708	2.443	2.882	3.646	3.818	1.862	1.402	.000											
26	1.097	1.505	1.641	1.998	2.398	3.576	3.603	1.275	1.421	2.221	.000										
27	1.612	2.364	1.477	1.620	1.511	3.738	3.059	1.413	1.695	2.420	1.308	.000									
28	2.066	2.210	2.044	1.449	1.839	3.538	3.294	1.447	1.394	2.165	1.640	1.657	.000								
29	1.271	1.722	1.659	2.331	2.642	3.932	3.871	1.501	1.600	2.178	1.211	1.677	2.034	.000							
30	2.023	1.988	1.938	2.223	3.065	3.576	4.081	2.014	1.415	1.821	1.750	2.333	1.947	1.305	.000						
31	1.878	2.021	1.874	2.270	2.952	3.494	3.744	1.785	1.405	1.815	1.728	2.178	1.801	1.271	.667	.000					
32	.967	1.841	1.414	2.347	2.220	3.822	3.396	.928	1.658	2.179	1.134	1.237	1.930	1.210	2.131	1.966	.000				
33	2.634	3.106	2.602	1.855	1.742	3.949	3.044	2.634	2.617	3.087	2.679	2.222	2.019	2.832	3.019	2.842	2.602	.000			
34	1.435	1.807	1.63	1.710	1.746	3.986	3.370	1.079	1.623	2.277	1.202	1.157	1.224	1.586	2.092	1.969	1.264	2.246	.000		
35	2.258	2.826	1.984	1.908	1.480	4.166	3.143	1.930	2.293	2.682	2.263	1.733	1.835	2.356	2.818	2.669	1.899	1.670	1.370	.000	
36	1.562	1.859	1.357	1.339	1.537	2.868	3.497	1.252	1.498	2.113	1.329	1.168	1.207	1.515	1.883	1.872	1.312	1.998	.790	1.395	.000
	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36